

Vaderlandsche historie, vervattende de geschiedenissen der nu vereenigde Nederlanden, inzonderheid die van Holland, van de vroegste tijden af

<https://hdl.handle.net/1874/37213>

VADERLANDSCHE
HISTORIE.

GECHIEDENISSEN

DER VEREENIGDE NEDERLANDEN.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

TWEEDE DEEL.

TWEEDE DEEL.

BEGINT DE TWEEDE AANVALD DER NA-
MENSLOZE EN LISIENDE MET
DEERD VAN WILLEM VAN ORANJE
VAN DEN JAAR 1672 EN 1673
TOT DEN JAAR 1674.

AMSTERDAM.

J. VAN ALSTADT

M D C C X C

DE VERKOPING VAN DEZE BOEKEN
IS TOEGELATEN IN ALLE BOEKWINKELS
VAN HOLLAND EN ZEELAND.

VADERLANDSCHE
HISTORIE,
VERVATTENDE DE
GESCHIEDENISSEN
DER NU
VEREENIGDE NEDERLANDEN,
INZONDERHEID DIE VAN
HOLLAND,

VAN DE VROEGSTE TYDEN AF:

Uit de geloofwaardigste Schryvers en egte
Gedenkstukken samengesteld,

DOOR

JAN WAGENAAR.

Met Plaat en Kaarten.

TWEDE DEEL,

BEGINNENDE MET DEN AANVANG DER NE-
GENDE EEUWE, EN EINDIGENDE MET
DE DOOD VAN WILLEM DEN II, GRAA-
VE VAN HOLLAND EN ROOMSCH-
KONING, IN 'T JAAR 1256.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART.

M D C C X C.

*Met Privilegie van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staaten
van Holland en Westfriesland.*

VADERLANDSCHE HISTORIE.

VYFDE BOEK.

I N H O U D.

- I. *Staat deezer Landen. Zeden. Godsdienst. Koophandel. II. Regeeringsvorm. Hertogen. Graaven. Regt- en Landdagen. Koningklyke en Graaflyke Inkomsten. Steden-Regearing. III. Ryksverdeeling van Karel den Grooten. Deensche Kryg. IV. Inval der Deenen in Friesland. V. Karel de Grootte sterft. Keizer Lodewyk is den Friezen gunstig. Heriold, Koning der Deenen, komt herwaards. VI. Kettery in Friesland. Deensche zaaken. VII. Heriold gedoopt. VIII. Hy krygt, nevens Roruk en Hemming, bewind over een gedeelte deezer Landen. IX. Duurstede, door de Deenen, verwoest. X. Walcheren en andere Stricken overvallen. Eggard en Hemming sneuvelen. De Koopstad Wylam verdelgd. XI. Geweldenaaryen te Egmond en te Noordwyk. De Graaven Gerolf en Tibbold komen om. XII. Ryksverdeeling tuschen Lotharius en Karel. XIII. Watervloed. Deensche Zeeschuimeryen. XIV. Nieuwe Ryksverdeeling, tuschen Lotharius, Lodewyk en Karel. XV. Friesland.*
- II. DEEL.   A   groot-

grootendeels, door de Noormannen, overheerd. XVI. Heriold omgebracht. Roruk bemagtigt Duurstede. XVII. Invallen der Noormannen. XVIII. Ryksverdeeling na de dood van Keizer Lotharius. Roruk en de Deenen bemagtigen de Betuwe, Utrecht enz. XIX. Friesche Koopluiden te Duurstede, door de Deenen, gedood. XX. Onderzoek of Holland, in 't jaar 863, tot een Graaffschap gemaakt zy. XXI. Roruk, door de Conkingi, verjaagd. XXII. Het Woud Wasda aan Graave Dirk geschonken. XXIII. Verdeeling van Lotharingen, onder Karel en Lodewyk. XXIV. De Noorman Rudolf valt in Friesland. XXV. Rollo komt, uit Engeland, in Walcheren. Hy vertrekt weder. XXVI. Veranderingen, na de dood van Keizer en Koning Lodewyk. Graaf Dirk sneuvelt, in een' Stryd tegen de Noormannen. XXVII. Zy verbranden Bajorzuna, en 't Paleis te Nieuwmegen. XXVIII. Zy slaan zig, te Haslou, aan de Maaze, neder. XXIX. De Noorman Godefrid bekomt het gebied over Kennemerland en Friesland. Doesburg of Duisberg bemagtigd, en Deventer verbrand. XXX. Gezantschap van Gerolf en Gardolf. Gerolf verliest zyn Graaffschap. XXXI. Godefrid gedood. Einde der Deensche Regeeringe, hier te Lande. XXXII. Gerolf, in 't bezit van zyn Graaffschap, hersteld. Gift van Koning Arnoud, ten zynen behoeve. XXXIII. Zwentibold wordt Koning van Lotharingen. XXXIV. Gerolf sterft, en wordt, door zynen Zoon, DIRK DENE EERSTEN, opgevolgd.

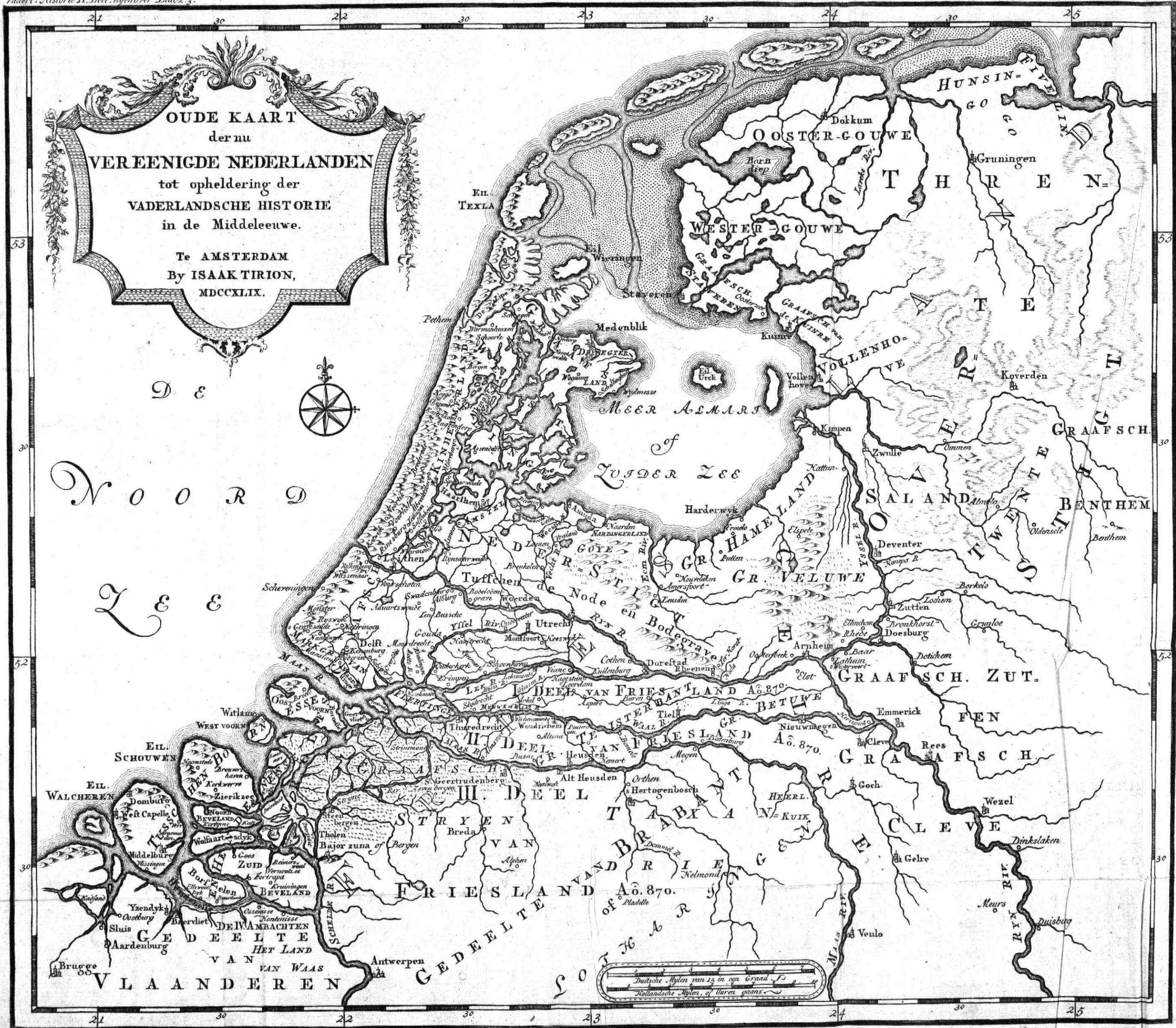
Eene reeks van omtrent tien Eeuwen, I. sedert de aankomst der Batavieren hier te Lande, verlopen, heeft zo merkelyke veranderingen in den Staat onzes Vaderlands te wege gebragt, dat het niet ondienstig zyn zal, in den aanvang deezer Boeks, een weinig stil te staan, en terwyl wy naar de verleeden' omkeeringen te rug zien, ons eene Schets voor te houden, van de gedaante dezer Gewesten, in de negende en tiende Eeuwe der gemeene Tydrekening.

Wy zien de Batavieren thans geheel verdweenen, of binnen eenen kleinen hoek Lands, de Betuwe, bepaald. De Kaninefaaten, Marezaaten en andere oude Ingezetenen deezer Landen hebben reeds, eeuwen lang, hunnen naam, in de oude Geschiedschriften, verloorren. De Franken, die, eertyds, beoosten den Ryn, woonden, hebben zig nu, grootendeels, bewesten die Riviere, nedergeslaagen, en een magtig Ryk in Gallie gevestigd. De Saxers zyn, uit het Land beneden Nieuwmege, of naar hunne oude wooningen, omtrent de Wezer en de Elve, te rug gedreeven, of over Zee naar Britanje geweeken. De Friezen alleen, dat iets zeldzaams is (a), hebben, meer dan enig Volk hier omtrent, hunne oude Landen ingehouden, en zelfs hunne grenzen, Westwaards, en veelligt ook Oostwaards, wyder uitgebreid. Wy vindenze
nog

Staat dezer Landen, in de negende en tiende Eeuwe.

Verandering van Inwoonders.

(a) *V. de URDON. EMMH. RECHT FRISC. Libr. I. p. 10, 11. Edit. in Folio.*

OUDE KAART
 der nu
VEREENIGDE NEDERLANDEN
 tot opheldering der
VADERLANDSCHE HISTORIE
 in de Middeleeuwe.
 Te AMSTERDAM
 By ISAAK TIRION,
 MDCCLXIX.

DE
 N O O R D
 Z E E

Duitsche Aalen van 12 in een Graad
 Hollandsche Aalen, of Ureen, gaans

nog tusſchen de Eems en den Midden-Ryn, alwaar zy, by de oudſte Schryvers (b), geplaatſt worden. En ſchoon zy, ſomtyds, uit een gedeelte hunner bezittingen, door de Franken, verdreeven geworden zyn, ſchynt zulks alleenlyk uit zulk een gedeelte geſchied te zyn, van 't welk zy zig, in laater' tyd, hadden meester gemaakt (c). Zy hebben hunne oude Landen, immers voor 't grootſte gedeelte, altoos behouden, of 't gene 'er hun, voor eenen tyd, van ontweldigd was, ſpoediglyk wedergekreegen. De naam van *Friezen* is hierom alomme zo vermaard geworden, dat de Ingezetenen der Landen, thans *Vereenigde Nederlanden* genoemd, naauwlyks by eenigen anderen naam, in Schriften der agtte, negende en eenige volgende Eeuwen, betekend worden. Friesland ſtrekte zig tot aan de Lauwers en nog verder Oostwaards: en Westwaards tot aan de Schelde (d). Utrecht en Wyk te Duurſtede (e), Vlaardingen en Rynsburg of Keenenburg (f) waren, zo wel als Dokkum, Steden van Friesland.

Zeden.

Doch ſchoon de Friezen de zelfde Landen als van ouds hebben blyven bewoonen, hebbenze egter de zelfde Zeden en den zelfden Godsdienst geenzins behouden. De verkeering met de Romeinen heeft de Franken allengkens beſchaafd, en deezen hebben de-
Frie-

(b) Zie I. Boek, ll. 36.

(c) Zie IV. Boek, bl. 336 en 359. Vgl. met III. Boek, ll. 292.

(d) *Vide* Leg. Friſſon. Tit. I. Leg. IV. X. &c. en hier voor III. Boek, bl. 292. en IV. Boek, bl. 359.

(e) *Annal. Bar. ad annum* 863. HERMANN. CONTRACT. *ad annum* 1046.

(f) LAMB. SCHAFFNABURG, *ad annum* 1046.

Friezen, eerlang, de oude woestheid leeren alleggen. Leezen, Schryven, Steden bouwen en diergelyke noodige Konsten, van welken, de Ingezetenen deezer Landen, in overoude tyden, genoegzaam, onkundig waren (*g*), zyn alvroeg zeer gemeen onder hen geworden. En na dat de Franken Orgels (*h*), konstige Uurwerken (*i*), en Sterreloopkundige Werktuigen (*k*) hadden leeren maaken, heeft men hier ook smaak in verhevener oefeningen gekreegen. Het Glasblaazen is, hier of hier omtrent, ook al in de agtste Eeuwe, bekend geweest, wanneer het in Britanje nog onbekend was (*l*).

De Godsdienst is ook geheellyk veranderd. Na dat de Friezen in 't algemeen de Evangelie-Leer omhelsd hadden, werden de Tempels, Altaaren en Afgodsbeelden alomme om verre geworpen (*m*), en de gewyde Bosfchen, die, in grooten getale, hier te Lande, geweest zyn, uitgerooid. Sommigen merken deeze uitrooijing der heilige Bosfchen, zonder grond, aan, als wonderdaadiglyk, op Willebrords gebed, geschied; daar men wect, dat Karel de Groote, in de jaaren zevenhonderd negenentagtig en zevenhonderd viereennegentig, uitdrukkelyk bevolen heeft, dat de gewyde Wouden en Boomen alomme om verre

(*g*) Zie I. Boek, bl. 18. 20.

(*h*) MONACH. S. GALL. de Reb. Bell. Caroli M. Cap. XI.

(*i*) Annale Bertin *ad annum* 807.

(*k*) GERBERTI Epist. CXLVIII. *apud* DU CHESNE Tom. II. p. 823. *Ejusd. Epist. ap. MABILL. Veicr. Annal. p. 102.*

(*l*) Epist. GUBBERT. *inter* BONIF. LXXXIX. p. 124.

(*m*) Zie hier voor IV. Boek, bl. 346, 377, 419.

re gehouwen moesten worden (*n*). Wy hebben, uit het vorig gedeelte dezer Historie (*o*), reeds kunnen zien, dat de Friezen, bekeerd zynde, aan de plegtigheden en gebruiken der Roomfche Kerke verbonden werden. Men was hier op zeer gezet, dat 'er, door 't gezag der Frankifche Vorsten, alomme Schoolen opgereggt (*p*), en Meesters aangefeld werden, die het zingen der Kerkgezangen, op de wyze der Kerke van Rome, onderweezen (*q*). Deeze Gezangen waren, in de Latynfche taale, opgefteld; hoewel Karel de Grootte vastgefteld hadt, dat men Gebeden in alle taalen doen mogt (*r*): 't welk dan van byzondere Gebeden fchynt verftaan te moeten worden. Nog andere Schoolen waren 'er, alomme, onder 't Frankifch gebied, ten tyde van Karel den Grooten, in welken, de Spraakkonst en Rekenkonst onderweezen werden (*s*). Ook hadt deeze Vorst, gelyk hy zelf getuigt, de Schriften des Ouden en Nieuwen Verbonds, dat is, de Latynfche Verraaling der zelve, van de mislagen der Uitschryveren doen zuiveren (*t*). De arbeid van Alcuinus, te vooren, meermaalen van ons gedagt, was hem

(*n*) Capit. Reg. Francor. Col. 235 & 269. Tom. I. Edit. Baluz. & Col. 565 & 595. Edit. Georgisch.

(*o*) IV. Boek, bl. 353, 410.

(*p*) Dipl. Carol. Magni ap. MUSEUM DONAT. Piar. Cap. XII Oper. Diplom. Tom. I. p. 16.

(*q*) CAROL. MAGNI Praef. in HOMIL. PAULI DIAC. apud MABILLON. p. 73. MONACH. EGOLISM. Vita Caroli Magni. ad annum 787.

(*r*) Capit. Reg. Franc. Col. 270. Tom. I. Edit. Baluz. [Col. 596. Edit. Georgisch.]

(*s*) MONACH. EGOLISM. Vita Caroli Magni ad annum 787.

(*t*) CAROLI MAGNI Praefat. in HOMIL. PAULI DIACONI apud MABILLON. p. 73.

hem, hier in, van veel dienst geweest. (u). Naderhand werden deeze Schriften, op bevel van zynen Zoon, Lodewyk den Vroomen, door zekeren Saxer, in Duitfche Digtmaat, naar den trant dier tyden, overgebracht (v).

Ons is reeds gebleeken, dat de verkeering met de Romeinen, al vroeg, Koophandel hier te Lande gebragt heeft (w). Naderhand, hebben wy gezien, dat de Britannifche Graanenhandel, hier te Lande, van merkelyk belang gerekend werdt (x). Eenige oude Opfchriften, in Zeeland gevonden (y), overtuigen ons, dat 'er ook andere Handel, van hier op Britanje, werdt gedreeven. En onder de Regeering der Frankifche Koningen van den eerften en tweeden Stam begon de Koophandel en Zeevaart reeds merkelyk toe te nemen. Het heffen van verſcheiden Tollen op Koop- en andere Waaren, die, langs de Rivieren, of over Bruggen en Wegen, tot de Vorstelyke Schatkist behoorende, gevoerd werden, was toen in gebruik (z). En de oudſte Giftbrieven der Utrechtsche en anderen Kerken, hier te Lande, toonen, dat deeze Tollen ook hier werden ingevorderd. Aan den mond der Maaze lag, in de negende Eeuwe, eene voornaame Handelplaats, *Witlam* ge-

(u) SIGEBERT. GEMREAC. Chron. ad annum 790.

(v) Prefat. in Antiq. Libr. Saxonie. apud DU CHESNE Tom. II. p. 326.

(w) Zie I. Boek, bl. 89. II. Boek, bl. 123.

(x) III. Boek, bl. 246.

(y) Vide H. CANNIETTER. de Brittenburgo p. 14, 15 & la Religion des Gaulois, Tom II. p. 93.

(z) Capit. Reg. Franc. Col. 23, 402, 426, 969. Touz. I. Edit. Baluz.

8. VADERLANDSCHE V. BOEK.

genoemd (*a*). Ook waren Wyk te Duurste-
de (*b*) en Tiel (*c*) toen aanzienlyke Koopste-
den. Doch beoosten de Zuiderzee, in het
tegenwoordige Friesland, schynt de handel
zo vroeg niet gekomen te zyn. De Schat-
ting van Paarden en Koeijen, die de Saxers,
en, zo 't schynt, ook de Friezen, oudtyds,
opbrengen moesten (*d*), toont wel, dat hun
Land weinig meer uitleverde: hoewel ook,
uit de oude Instellingen der Frankische Vor-
sten, af te neemen is, dat 'er Kooren en Ho-
nig gewonnen werdt (*e*); waar in ook Han-
del gedreeven zal geworden zyn. De Frie-
zen hebben zig ook, eerlang, op het wee-
ven van Wollenstoffen toegelegd; 't welk wy
gezien hebben (*f*), dat, al vroeg, in het
Belgisch Gallie, in gebruik geweest is. Men
leest, dat Karel de Groote, op Paaschen, den
minderen Amptenaaren Friesche Rokken van
verschillende verwe plag te schenken (*g*).
Zelfs heeft hy uitheemschen Vorsten, somtyds,
Friesche Mantels, van witte, gryze en pur-
pere verwe, vereerd (*h*). De Handel werdt
wyders merkelyk voortgezet, op de openbaa-
re Markten, die men, al vroeg, hier te Lan-
de, gehad heeft (*i*).

(*a*) Annal. Fuldenf. *ad annum* 836.

(*b*) Annal. Bertin. *ad annum* 863.

(*c*) ALPERT. De divers. Tempor. *Libr.* II. *Cap.* 8. & 20.

(*d*) Zie hier voor IV. *Boek*, *nl.* 321, 322, 418.

(*e*) Capit. Reg. Franc. [*Col.* 279. *Tom.* 1. *Edit.* Baluzii. *Col.* 602. *Edit.* Georgisch.]

(*f*) III. *Boek*, *bl.* 206.

(*g*) MONACH. S. GALL. de Rebus Bell. Caroli M. *Cap.* XXXI.

(*h*) Id. *ibid.* *Cap.* XIV.

(*i*) Zie hier voor, III. *Boek*, *bl.* 227. & Capit. de Minis-
ter Palat. *Col.* 342. *Tom.* I. *Edit.* Baluz.

scheiden' Heeren of Hertogen der Friezen, op een' en den zelfden ryd, in oude Schryvers, gewaagd vindt (n).

De Franken hielden omtrent den zelfden voet als de Romeinen in de overheerde Landen. Wy hebben gezien, dat zy, in de vierde Eeuwe, een gedeelte van Gallie bemagtigd hebbende, het Landbestier gaven aan *Regters* (o), welken onder hen den naam van *Hertogen* of *Graaven* droegen. Zo dra hadden zy het gedeelte deezer Landen, welk ter linkerzyde des Rynstrooms gelegen was, niet overheerd, of zy hebben 'er, buiten twyfel, ook Hertogen of Graaven aangesteld. Wy hebben te vooren (p) getoond, dat Dagobert de I, Koning der Franken, Hertogen en Graaven hadt, ter wederzyde des Rynstrooms. Pipyn, de Vader van Karel Martel, sedert, een gedeelte ten minste van Friesland bemagtigd hebbende, heeft 'er, buiten twyfel, ook, diergelyke Amptenaars aangesteld. Immers ten tyde van zynen Kleinzoon, ook Pipyn genoemd, ontmoet ons een Amptenaar in Utrecht, die den naam van * *Stadvoogd* draagt, en aan de bevelen des Frankischen Konings onderworpen was (q). Doch in en na de tyden van Karel den Grooten, vindenwe deeze Koningklyke Amptenaars, dikwils, onder de Friezen. Karel den Grooten, gantsch Friesland, van de Wezer af tot aan de Schelde toe, overheerd en met Wetten voorzien hebbende

(n) Zie IV. Boek, bl. 423.

(o) III. Boek, bl. 235.

(p) IV. Boek, bl. 338.

(q) WILLIBALDI Vita S. Bonif. Cap. X. p. 246.

de (r), vondt goed, de Friezen, door byzondere Amptenaars, van hem afhankelijk, te doen regeeren. Deezen, 't zy men ze Hertogen, of Graaven, of nog anders noemde, waren † *Knegten des Konings* (s), tot dat zy zig † *Puer[†] Regii.* van alle eigenlyke afhankelijkheid ontsloegen, en op eigen gezag regeerden.

De naam van *Dux* of *Hertog* werd oudtyds Hertog alleen gegeven aan hem, die over een *Heir* gen. gebodt. Doch in de middeleeuwe, werd deeze naam veelyds gebruikt, om een Landvoogd, of Bestierder van een Gewest, uit verscheiden' sreeken Lands bestaande, te betekenen: welke verscheiden' Streeken Lands den naam van *Comitatus* of *Graaffschappen* droegen (t), en over ieder van welken, gemeenlyk, een Graaf, onder zynen Hertog, gebodt. De naamen van Hertog of Graaf worden somtyds wel door elkanderen gebruikt en op een en denzelfden Persoon gepast (u); doch doorgaans is *Hertog* een naam van meerder waardigheid: en men klom van den rang van Graaf tot dien van Hertog op (v). Een Hertogdom bestondt, naar sommiger meening, uit twaalf Graaffschappen. Doch dit hadt wel somtyds plaats; maar men vindt ook van Hertogdommen in de middeleeuwe gewaagd, die uit

(r) IV. *Boek*, bl. 445.

(s) *Leg. Salic. Tit. LVII. Num. II. Col. 113. Edit. Geor- gisch.*

(t) *Vide Not. J. SIRMOND. ad SIDON. APOLL. Epist. Libr. VII. Ep. XVII. p. 79.*

(u) *Vide H. VALESIIUM in Panegy. Berengar. Cap. III. p. 379. Edit. Murator.*

(v) *FORTUNATI-Carm. Libr. VII. Carm. 20. & Libr. X. Carm. 19.*

uit drie (*w*), uit zeven (*x*) en uit meer dan twaalf Graaffchappen bestonden (*y*). Gantsch Friesland droeg, in de negende Eeuwe, den naam van Hertogdom (*z*). In de Friefche Wetten, door Karel den Grooten gegeven, wordt van niet meer dan eenen Hertog gewaagd. Men leest 'er in van *afgezondenen des Hertogs* en van een *Hof des Hertogs* (*a*). Ook spreekt een ander oud Schryver (*b*) van eenen Hertog, die, in den aanvang der negende Eeuwe, over Friesland, gebied voerde.

Graaven. De naam van *Comes*, of *Graaf*, waarvoor men, in de Middel-Eeuwe, *Grafio* en *Gravio* zeide (*c*), werdt, ten tyde der Gothifche Regeeringe in Italie, en zelfs al vroeger (*d*), doch inzonderheid in de agtste Eeuwe en vervolgens, gebruikt, om iemant te betekenen, die, van 's Vorsten wege, opzigt hadt over eenige Stad, Landftreek, Water, Woud, Gebouw, Dykaadje enz. tot 's Vorsten gebied of eigen goed behoorende. Die over eene Stad of Landftreek opzigt hadden, werden dikwils Graaf van zulk eene Stad of Landftreek genoemd. Zo leest men van een' *Graaf van Walcheren* (*e*). Doch veeltids kregen de Landftreeken den naam naar den Graave. Zo

(*w*) GREGOR. TURON. *Libr. VIII. Cap. 18.* & DU CANGE Voce DUCATUS.

(*x*) GREGOR. TURON. *Libr. II. Cap. 20.*

(*y*) Vita ALDRICI Episc. Cenoman. n. I. *apud DU CANGE* Voce DUX.

(*z*) Annal. Bertin. *ad annum 839.*

(*a*) Leg. Frifion. *Tit. XVI. Leg. 2 & 3.*

(*b*) REGINON. Chron. *ad annum 809.*

(*c*) Leg. Salic. *Tit. LIV. Leg. 1 & 2. Tit. LVII. Leg. 1.*

(*d*) Zie III. *Boek, bl. 258*

(*e*) Annal. Fuldenf. *ad annum 837.*

vindt men gewaagd, van het Graaffschap van Wigman, van het Graaffschap van Ansfrid (f), van het Graaffschap van Everhard (g), en van verscheiden' anderen, hier te Lande gelegen. Water- en Woudgraaven werden zy genoemd, die over Wateren en Boschen opzigt hadden: Paleis of Paltsgraaven, die in 's Vorsten Paleis te Regt zaten: Burggraaven, die een Burgt of Slot bewaarden: Dykgraaven, die 't opzigt over eenige Dykaadje hadden: Murk- of Grensgraaven, die de Marken of Grenzen des Ryks beschermden enz. Wy zwygen van veele andere soorten van Graaven, om dat zy niet tot ons oogmerk te pas komen. Met een enkel woord, kan men zeggen, dat alle voornaame Vorstelyke Amptenaars, die ergens opzigt over hadden, Comites of Graaven genoemd werden. Alle of de meeste Graaven der Middel-Eeuwe bekleedden het Ampt van Regter, waarom de naam van Graaf, dikwils, door het woord Regter, verklaard wordt (h). Wanneer een Landschap, in verscheiden' Graaffschappen, verdeeld was, stonden de byzondere Graaven, veeltyds, onder eenen Hertog. Doch 't gebeurde ook, nu en dan, dat de Graaven geenen Hertog boven zig hadden (i). Hier te Lande, waren verscheiden' zulke Graaven, die, somtyds, over één, somtyds, over verscheiden' Graaffschappen, geboden. Want schoon Karel de Grootte nooit meer

2de h. 10 47

(f) Diploma FOICKERI apud MARTEN. & DURAND. Veter. Monum. Tom. 1. Col. 140.

(g) REGINO ad annum 885.

(h) Leg. Ripuar. Tit. LI Leg. 1. Tit. LIII, Leg. 1..

(i) Chron. S. Benigni Divionens. ad annum 787. apud D'ACHERY Tom. II. p. 372.

meer dan één Graaffchap aan ieder' Graaf gaf, ten zy op de Grenzen, of om byzondere redenen (*k*); zo heeft men andere Vorften, fomtyds, agt Graaffchappen aan éenen Graaf zien wegschenken (*l*). Ook is ons, in 't voorige Boek (*m*), reeds een Graaf Dirk voorgekomen, die, onder de Ripuariërs en Friezen, Krygsvolk verzamelde; en, derhalven, onder ieder deezer Volken, één of meer Graaffchappen gehad zal hebben. In Friesland, waren verſcheiden' Graaven en Graaffchappen (*n*). De Betuwe en de Veluwe droegen ook, in de Middel-Eeuwe, den naam van Graaffchap (*o*); en behalve deezen, waren 'er veele andere Graaffchappen, hier te Lande, welker sommigen ons, in het gevolg deezer Historie, zullen voorkomen. Deeze Graaven, of veelen derzelve, ſtonden onder de Friefche Hertogen, zo lang zy 'er waren. Sommigen ſchynen, eenen tyd lang, onmiddelyk van Karel den Grooten en eenigen zynen Opvolgeren te hebben afgehangen.

De waardigheid of het bewind van Hertog en van Graave werdt, in de overwonnen' Landen, door de Frankiſche Vorften, veelyds opgedraagen aan zulken, die 'er, te vooren, onder denzelfden, of onder eenen anderen naam, gebied gevoerd hadden (*p*). De Franken

(*k*) MONACHI S. GALLEN. de Ecclef. Cura Caroli M. Cap. XIV.

(*l*) OTHON. IMP. Epift. inter GERBERTI CLVIII. apud DE CHESNE Tom. II. p. 826.

(*m*) IV. Boek, bl. 427, 434.

(*n*) Annal. Bertin. ad annum 850. REGINO ad annum 885.

(*o*) Annal. Bertin. ad annum 839. Diploma Henrici VI. apud HEDAM, p. 177.

(*p*) Histor. de Landgr. Turing. Cap. VII. p. 912. Tom. I. Edit. Pistorii.

ken hadden de gewoonte van den zogenoemden Koning over een Volk, welk zy overwonnen hadden, de Regeering, onder eenen minderen Titel van Hertog of Graave, in handen te laaten, mids hy den Ryke getrouwheid beloofde. Zo schynen zy ook in Friesland gedaan te hebben, alwaar de overwonnen Koning, van de Friezen, eenen tyd lang, als Koning, van de Franken slegts als Hertog aangemerkt werdt (*g*). Somtyds gaven zy den overheerden Volken vryheid om zig zelve eenen Hertog of Graave te verkiezen (*r*); doch dan schynt hunne verkiezing, door den Koning, goedgekeurd te hebben moeten worden. In de verkiezing, werdt doorgaans gezien op het Geslacht (*s*), en veelyds de Zoon van eenen Hertog of Graave in zyns Vaders plaats aangesteld. Doch men hielt zig hier zo niet aan, of de Zoonen der voorige Hertogen en Graaven werden ook somtyds voorbygegaan (*t*); om 't welk te verhoeden, zy gewoon waren, de Frankische Vorsten, schriftelyk of mondeling, te verzoeken, dat zy, tot opvolgers hunner Vaderen, mogten aangesteld worden (*u*). Doch dit hadt geene plaats meer, na dat het Hertoglyk en Graaflyk bewind, hier en elders, erflyk geworden was; gelyk eerlang gebeurde.

Een Hertog of Graaf, aangesteld zynde, Berigtschreef een Berigtschrift, waar na hy zig gedraa-voorHertogen en Graaven.

(*g*) *Chronic de Trajecto in MATHI Annal. Tom. V. p. 309.*

(*r*) *Leg. Bajuvar. Tit. II. Cap. I. Leg. 1.*

(*s*) *Leg. Bajuvar. Tit. II. Cap. XX. Leg. 1-3.*

(*t*) *REGINO ad annum 887.*

(*u*) *EGINHARTI Abbat. Epist. XXVI. apud DU CHESNE Zan. II. p. 700.*

draagen moest. Men heeft nog voorbeelden van zulke Berigtschriften, voor Hertogen en Graaven over Landschappen en Steden, zo als zy, ten tyde der Gothische Regeeringe in Italie, gegeven werden (v), met welken wy ons niet ophouden. Doch daar zyn andere voorbeelden, ons nader betreffende. In eene oude verzameling van Voorfschriften van allerlei open' Brieven enz., vindt men een algemeen Ontwerp van een Berigtschrift, voor eenen Hertog of Graave, door de Frankische Vorsten, aangesteld, in welk hem gelast wordt „ den Ryke getrouw te blyven; de „ byzondere Natien, onder zyn gebied, vol- „ gens derzelve byzondere wetten en gebrui- „ ken, te regeeren, Weduwen en Weezen te „ beschermen, Roovers en andere Kwaad- „ doeners strengelyk te straffen, en de Ko- „ ningklyke inkomsten, in eigener Persoon, „ jaarlyks, in de Koningklyke Schatkist, te „ komen brengen (w).” Ook is 'er nog een Berigtschrift voor handen, in den jaare zeven- honderdnegentagtig, door Karel den Groo- ten, gegeven aan zekeren *Trutman*, door hem, tot Graave, over een gedeelte van Saxen, aangesteld. Hy krygt 'er bevel in, „ om de voorvallende geschillen in 't open- „ baar te hooren en naar billykheid te beflis- „ sen; om de algemeene Landdagen, die in „ de Koningklyke Hoven gehouden werden, „ by te wonen; om de Geestelykheid, door „ gantsch

(v) CASSIODOR. Variar. Libr. VI. Form. XXIII. p. 102. Libr. VII. Form. I. III. IV. VI. XXVI. p. 103, 104, 105, 110.

(w) MARCULFI Formul. Libr. I. Form. VIII. Col. 380. Tom. II. Edit. Baluzii.

„ gantsch Saxen, te beschermen, en agt te
 „ geeven, dat de * Stedehouders en † Sche- * *Vicarii.*
 „ penen, die onder hem stonden, hun Ampt † *Scabini.*
 „ getrouwelyk waarnamen (x).”

Deeze Berigtschriften doen ons het Ampt Nader
 van Hertog en Graave, ten deezen tyde, ee- beschry-
 nigszins nader kennen. Wy zien, dat zy de ving van
 byzondere Natien onder hun gebied woonen- het Ampt
 de, naar derzelve byzondere Wetten, re- van
 geeren moesten. Het Ryk der Franken Graaf, in
 stontd uit veelerlei Natien. In de optellingen, Regee-
 die 'er, ten tyde van Karel den Grooten, van ring en
 gedaan zyn, vindt men 'er vyftien met naa- Regts-
 me genoemd, onder welken ook de Friezen oefening
 zyn (y). Alle deeze Volken hadden hunne
 byzondere Wetten, die, door de Frankische
 Vorsten, met toestemming der overheerde
 Volken zelve (z), beschaafd en veranderd
 waren. Hierop moesten de Hertogen en
 Graaven, in 't beregten van 't Volk, agt gee-
 ven. Ook werdt 'er, somtyds, in gelyke ge-
 vallen, omtrent de verscheiden' Natien, iet
 verschillends vastgesteld, waarop, insgelyks,
 gelet moest worden. Een Ripuarische Frank,
 by voorbeeld, een' Salischen Frank gedood
 hebbende, moest twee honderd *Solidi* (1) boc-
 te

(x) Capit. Reg. Franc. Edit. Baluzii. Tom. I. Col. 229.

(y) Capit. Reg. Franc. Libr. VI. Cap. CCCLXVI. Col. 385.
 Tom. I. Edit. Baluzii.

(z) Leg. Alamann. in Titul & Eivil.

(1) Deeze *Solidi* waren eene gouden Munt, en twaalf
 zilveren *Denarii* ieder waardig. Capit. Reg. Franc. Col.
 280. Tom. I. Edit. Baluzii [Col. 602. Edit. Geor-
 gisch.] De hedendaagsche Franche Schryvers noemen-
 ze *Sols d'Or* of gouden *Stuivers* van twaalf zilveren *De-
 niers* of *Penningen*. Voor eenige jaaren, was zulk een
Solidus agt *Livres* Fransch geld waardig. *Voiez le Pere*

te betalen; doch maar honderd en zestig, zo hy een Burgondiër, Aleman, Beyer, Saxer, of Fries gedood hadt, en niet meer dan honderd, in geval hy een' Romein hadt omgebracht (a). Zo vindt men ook, in de Longobardische Wetten, onderscheid gemaakt, in de boete, die een Saxer of Fries, in geval van doodslag, betalen moest, en de boete, die, in gelyk geval, door anderen, betaald moest worden (b). Doch daar de byzondere Volkswetten en Frankische Inzettingen zweegen, hieldt men zig aan het Roomsche Regt. En hiervan kwam het, dat sommige Graaven, in de negende Eeuwe, beschuldigd werden, dat zy, of volgens de Koningklyke Instellingen, of volgens de Roomsche Regten, uitspraak deden, naar dat zy 'er het meeste voordeel voor zig in zagen (c).

Mindere Regters. De Graaven zaten te regt met eene mindere soort van Regters, die, in schriften der Middel-Eeuwe, *Ratchimburgii* en *Scabini* genoemd

(a) Leg. Ripuar. Tit. XXXVIII. Leg. I, II, III, IV. Col. 160, 161. Edit. Georgisch.

(b) Ludovici Pii Leges Cap. III. p. 126. Tom. I. P. II. Edit. Murator. [Col. 1191. Edit. Georgisch.]

(c) HINCMAR. de Potest. Regum, Cap. XV.

DANIEL. *Hist. de France* Tom. I. p. 289. Doch, door verandering in de Munt, sedert, in Frankryk voorgevallen, zouden zy daar tegenwoordig tot omtrent vyftien *Livres*, dat is, ruim zeven guldens Hollandsche Munt gang hebben. *Voyez DUBOS Hist. Critiq. de l'Établissement de la Monarch. Française* Livr. I. Ch. X. Tom. II. p. 120. Zulke *Solidi* zullen ook de Stuivers geweest zyn, van welken wy boven (IV. Boek, bl. 407. *Zant.* (2) spraken; ten ware men ze liever voor zilveren *Solidi* wilde neemen. Deezen hadden twaalf koperen *Denarii*. Vide DU CANGE *Glossarium* Voce *SOLIDUS*.

noemd worden; welke laatste benoeming met ons woord *Schepen* overeenkomt. Over eene zaak, voor 's Graaven Regtbank gebragt, moesten, volgens de Frankische Wetten, ten minste zeven *Scabini* of Schepens zitten (*d*). Uit andere plaatsen blykt, dat de Schepenen, somtyds, twaalf in getal waren (*e*). Ook stelden de Graaven, somtyds, *Vicarii* of *Stedehouders* onder zig aan, die hunne plaats bekleedden. Nog was 'er eene mindere soort van Regters, *Centenarii* of *Honderdmannen* genoemd, die, over geringe zaaken (*f*), en, zo men wil, ook ten platten lande, Regt deden. Ook moesten zy waaken tegen Rooverij, in de oude Wetten, *Scach* genoemd (*g*).

De Graaven en Honderdmannen hielden, Regtda-
gen. van tyd tot tyd, Regtdagen, *Mallum* by de Landluiden genoemd (*h*). De Graaflyken moesten, volgens sommige Wetten (*i*), drie-maal 's jaars gehouden worden. Doch of zulks ook by de Friezen geschiedde, blykt niet klaar. Men hielt deeze Regtdagen, van ouds, in de open Lugt. Doch zulks werdt, in laater' Wetten (*k*), verbooden. Evenwel schynt men zig, hier te Lande, niet naar dit ver-

(*d*) Capit. Reg. Franc. Col. 394. Tom. I. Edit. Baluz. [Col. 667. Edit. Georgisch.]

(*e*) Capit. Reg. Franc. Col. 605. Tom. I. Edit. Baluz. [Col. 145. Edit. Georgisch.]

(*f*) Capit. Reg. Franc. Col. 497. Tom. I. Edit. Baluz. [Col. 767. Edit. Georgisch.]

(*g*) Capit. Reg. Franc. Col. 68. Tom. II. Edit. Baluz.

(*h*) Vita S. Walarici Abb. apud DU CHESNE Tom. I. 561, 562.

(*i*) Capit. Reg. Franc. Col. 616. Tom. I. Edit. Baluz. [Col. 352. Edit. Georgisch.]

(*k*) Capit. Reg. Franc. Col. 603. Tom. I. Edit. Baluz. [Col. 842. Edit. Georgisch.]

verbod geschikt te hebben. Het houden van Regtdagen, onder den *Upstalsboom*, by Aurik in Oostfriesland, heeft nog in de veertiende Eeuwe plaats gehad (l). En nog heden ten dage, is het regt doen in de open lugt, hier te Lande, niet geheel buiten gebruik.

Doch behalve de Regtdagen, hielden de Graaven nog eene andere soort van Vergaderingen, wanneer 'er een oorlog ontstondt. Hier deden zy alle 's Vorsten Leenmannen, die hunne onderhoorige Dienstluiden, ten zekeren bepaalden getale, in de wapenen moesten brengen, byeen komen. Die niet verscheen, werd in boete bestraft (m). Volgens eene Wet van Karel den Grooten, in den jaare agthonderd en twaalf gemaakt, was een Graaf verplicht, toe te zien, dat elk, die hier verscheen, met een' Lans, een Schild, en een' Boog met twee koorden en twaalf pylen gewapend was. Ook moesten zy een Pantier of Kolder aan 't lyf hebben (n). Aangaande de Friezen in 't byzonder, hadt hy, in den jaare agthonderd en zeven, bevolen, dat derzelve Graaven, de Koningklyke Leenmannen en alle de Ridders, wel toegerust, ten sryde moesten trekken. Van de geringe Luiden onder hen, moesten de zes cenen zevenden uitrusten (o). Wanneer een Graaf, met zyne onderhoorige benden, van eenen Krygstogt

(l) Vide UBBON, *EMMII Rer. Frif. Libr. XIII. p. 80, 91.*

(m) *Capit. Reg. Franc. Col. 508. Tom. I. Edit. Baluz. [Col. 778. Edit. Georgisch.]*

(n) *Capit. Reg. Franc. Col. 508. Tom. I. Edit. Baluz. [Col. 778. Edit. Georgisch.]*

(o) *Capit. Reg. Franc. Col. 459. Tom. I. Edit. Baluz. [Col. 736. Edit. Georgsch.]*

togt t'huis gekeerd was, bleef het Volk, veertig dagen lang, verschoond van den Krygsdienst. Deeze vryheid werdt, in het oud Duitsch, *Erilitz* en *Scastlegi* genaamd (*p*); 't welk men, in de Frankische Wetten, *aflegging der Wapenen* vertaald vindt (*q*).

De andere algemeene Vergaderingen, die, oudtyds onder de Germaanen en Batavieren, gehouden werden (*r*), schynen, in de Middeleeuwe, door de Franken, onder de Volken, die zy overheerd hadden, afgeschafte te zyn. Men vindt eene Wet, omtrent het einde der agtste Eeuwe gemaakt, by welke allen Saxers verboden wordt, algemeene Volksvergaderingen te houden, ten ware dezelve, door 's Konings * Afgevaardigden, beschreeven wierden (*s*). Ondertuschen mag men twyfelden, of de Saxers en Friezen zig, volgens deeze Wet, gedraagen hebben. * *Misf.*

Doch de Frankische Vorsten, van den tweeden stam inzonderheid, hielden dikwils algemeene Landdagen, op welken de Hertogen, Graaven, Bischoppen, Abten, met een woord de voornaamste Leenmannen en andere Grootten verscheenen. De Koning kwam 'er ook, en ontving 'er veeltys afgezondenen van overheerde Gewesten en Gezanten van vreemde Mogendheden (*t*). Men handelde 'er van Vre-

(*p*) Lotharii Leges Cap. LVI. p. 143. Tom. I. P. II. Edit. Murator.

(*q*) Capit. Reg. Franc. Col. 668. Tom. I. Edit. Baluz. [Col. 904. Edit. Georgisch.]

(*r*) Zie I. Boek, bl. 30.

(*s*) Capit. Reg. Franc. Col. 256. Tom. I. Edit. Baluz. [Col. 584. Edit. Georgisch.]

(*t*) Zie IV. Boek, bl. 422, 476.

Vrede en Oorlog en andere gemeene Lands zaaken (*u*). Somtyds werden 'er gewigtige geschillen, tuschen Hertogen, Graaven, Landen en Steden, door den Koning, beslegt (*v*). Hy ontving 'er de Schatting uit de overheerde Landschappen (*w*): ook de jaarlyksche giften zyner Onderdaanen (*x*). Voorts werden 'er Lands wetten gemaakt, die, door de stemme des Vorsten niet alleen; maar ook, door de goedkeuring der Hertogen, Graaven, Bischoppen enz. kragt kreeg (*y*). Men noemde deeze Landdagen *Campi Martii* en *Campi Madii*, om dat zy eerst, in de maanden Maart en Mai, gehouden werden (*z*). Doch naderhand hieldt men ze op alle tyden des jaars, naar 't goedvinden des Vorsten. Doorgaans kwam men by een, in een Koninglyk Paleis. Wy zullen, in 't gevolg, deezer Historie, deeze Landdagen dikwils te Nieuwmegen zien houden. Men agt, niet zonder grond, dat de *Parlementen* in Frankryk, en de Staatsvergaderingen hier te Lande haar' oorsprong aan deeze algemeene Landdagen verschuldigd zyn. Zy werden, in 't Latyn, *generalia Placita* genoemd; gelyk de Graaflyke Regtdagen den naam van *Comitum Placita* droegen: waarschynlyk, om dat zy, *ad Placi-*

- (*u*) EGINHARTI Abb. Epist. LVII. *apud DU CHESNE. Tom. II. p. 709.*
 (*v*) Zie IV. Boek, bl. 433.
 (*w*) Zie IV. Boek, bl. 418.
 (*x*) Annal. Bertin. *ad annum* 833. 837.
 (*y*) Leg. Alamann. in *Titul. & Epil.*
 (*z*) Vita S. Remigii M. S. *apud DU CHESNE. Tom. I. p. 325. B.*

citum Regis & Comitum, dat is, naar 't *welbehagen des Konings en des Graaven*, beschreeven werden.

De Graaven werden, gelyk wy zagen, ook verbonden, de Geestelykheid te beschermen en te verzorgen. 't Ontbreekt niet aan verscheiden' oude Brieven, door Abten en andere Geestelyken geschreeven (a), in welken zyn klaagen, dat de Graaven hunnen pligt, hier in, niet behoorlyk waarnamen. Ook zyn 'er Brieven voor handen, in welken de Kloosterlingen de Graaven verzoeken, om eenigen onderstand van Visch, Graanen enz. (b). Somtyds werden de Graaven, by byzondere Brieven, tot het beschermen van eenig byzonder Klooster aangesteld; wanneer zy *Abdy- of Klooster-Graaven* genoemd werden (c). 't Vervolg deezer Historie zal ons doen zien, dat één onzer oude Hollandsche Graaven open Brieven verkreegen heeft, waarby de Abdy van Egmond onder zyn opzigt gesteld is.

Wy hebben gezien, dat de Graaven ook verplicht waren, de Koningklyke inkomsten in te vorderen. 't Is ten hoogste waarschynlyk, dat de Franken, Gallie bemagtigd hebbende, aldaar de zelfde inkomsten gehad zullen hebben, welken 'er de Romeinen, eertyds, gehad hadden. De inkomsten der Romeinen, in Gallie, bestonden uit vier hoofdtakken, de vrugten der Landen, die den Staat in eigendom toebehoorden, de Tollen en dier-

(a) *Apud MABILLON Veter. Annal. p. 434, 436.*

(b) *Apud DU CHESNE Tom. II. p. 702, 703.*

(c) *Capit. Reg. Francor. Libr. II. Cap. VIII. Vide & DE SANGE Voce ABBA-COMITES.*

gelyke Regten, de gewoonlyke Schattingen, op de Ingezetenen, in 't algemeen gelegd, en de vrywillige Giften, die het Volk, nu en dan, aan den Staat opbragt. Anderen hebben dit omstandiger getoond, dan ons bestek gedooft (*d*). Doch de oude Frankische Vorsten hadden, in Gallie, tot welk men een gedeelte deezer Landen betrekken moet, dezelfde inkomsten. En 't is te vermoeden; dat zy, uit het Overrysch Friesland, ook diergelyke inkomsten getrokken zullen hebben, zo lang 'er de Ingezetenen niet byzonderlyk van ontheeven waren geworden.

Eigen
goede-
ren;

Men vindt, in oude schriften, dikwils gewaagd van *eigen' Landeryen en andere goederen* der Frankische Vorsten, hier te Lande (*e*), die zy, of in den Oorlog, of by verbeurdverklaring, of op eenige andere wyze, verkreegen hadden. Van deeze goederen, waren zy gewoon een deel aan Kloosters en Kerken, en aan sommigen hunner Gunstelingen te schenken. Wy hebben reeds gezien, dat de Kerk van Utrecht, al vroeg, van de Frankische Vorsten, goederen bekwaam, die in en omtrent Uirecht gelegen waren en der Koningklyke Schatkist toebehoorden (*f*). En uit het gevolg zal blyken, dat de eerste Hollandsche Graaven ook diergelyke goederen van hun bekomen hebben

Tollen; Veelerlei slag van *Tollen* werden, door 't gantsch Frankisch gebied, en ook hier te Lande ge-

(*d*) *Voiez L'ANNE DUNOS Hist. Crit. de la Monarch. Franc. Libr. 1. Chap. 11-14.*

(*e*) *Catal. Bonor. Eccl. Ultraj. apud HERDAM p. 66.*

(*f*) *IV. Boek, bl. 372.*

geheeven, onder verschillende benamingen. Men hadt * *Overtollen*, † *Kartollen*, † *Brug-* * *Ripati-*
tollen en veele anderen (*g*). De Kloosters en *cum.*
 Kerken en sommige Steden of Perfoonen wer- † *Rotati-*
 den, dikwils, by byzondere vergunning, van *cum.*
 deeze Tollen vry verklaard (*h*). Ook wer- † *Ponta-*
 den zy, meermaalen, aan de Geestelykheid (*i*) *ticum,*
 en aan Graaven weggeschonken. Wy heb-
 ben 'er, hier te Lande, reeds voorbeelden
 van gezien (*k*): in 't gevolg deezer Historie,
 zullenze ons meermaalen voorkomen. Men
 vindt, in de Koningklyke Frankische Wetten,
 verscheiden' Ordonnantien, op de tollens, in
 welken, inzonderheid, verboden werdt, dat
 'er geene meer noch andere tollens, door de
 Koningklyke Amptenaars, geheeven mogten
 worden, dan 'er van onds geheeven waren (*l*):
 't weik noodig was, om dat sommige knevel-
 agtige Graaven, van tyd tot tyd, nieuwe tollens
 opstelden, of de ouden verzwaarden, en van
 Perfoonen vorderden, die ze niet schuldig waren.

De *belasting op de bezittingen* van byzon- *Belasting-*
 dere Perfoonen, of de *schatting* op gantsche *gen en*
 Gewesten gelegd, was een voornaame tak *Schattin-*
 van de inkomsten der Frankische Vorsten: *gen;*
 waarom het te verwonderen is, dat sommi-
 gen hebben kunnen beweeren, dat deeze
 Vorsten doorgaans geene inkomsten uit de
 belastingen op de goederen hunner Onderdaa-
 nen

(*g*) Capit. Reg. Franc. Edit. Baluz. Tom. I. Col. 273. Tom. II. C. 1453.

(*h*) Diploma CAROLI M. apud HEDAM p. 43.

(*i*) MIRÆI Suppl. P. III. Cap. CLXX. p. 1310. Tom. II. Oper. Dipl.

(*k*) IV. Boek, Bl. 378, 421.

(*l*) Capit. Reg. Franc. Col. 426, 432. Tout I. Edit. Baluz. [Col. 699. 706. Edit. Georgisch.]

nen getrokken hebben (*m*). Men behoeft de *Capitularia*, of Instellingen der Frankische Koningen, slegts ingezien te hebben, om overtuigd te zyn, dat de Koningen van den eersten en van den tweeden Stam belastingen op de goederen en op de Perfoonen hunner Onderdaanen gelegd hadden, welken zy sliptelyk wilden ingevorderd hebben (*n*), te gelyk beveelende, dat elk dezelve betaalen moest, ter plaatse, daar zy, door hunne Voorouders, betaald waren (*o*). Van de overheerde Landen, en onder anderen ook van Friesland (*p*), werden, gelyk wy te voren gezien hebben, * Schattingen gevorderd. Doch dikwils werden hun deeze Schattingen kwytgescholden, en men vindt Wetten, die het verder invorderen derzelve, in zulk een geval, aan de Schattingheffers, uitdrukkelijk verbieden (*q*). Behalven in deeze Wetten, vindt men ook, in de oudste Frankische Historiefchryvers, blyken, dat de Frankische Koningen belastingen op de inkomsten hunner Onderdaanen hebben gelegd (*r*). By deeze belastingen en schattingen, kwamen de toevallige inkomsten, uit de *boeten* en *breuken*, op byzondere misdaden gesteld.

De

(*m*) G. VAN LOON Aloude Holl. Historie, Voerr. * * * * *

(*n*) Capit. Reg. Francor. Col. 434, 498, 669. Tom. I. Edit. Baluzii [Col. 701, 768, 906. Edit. Georg.]

(*o*) Capit. Reg. Francor. Col. 605. Tom. I. Edit. Baluzii. [Col. 845. Edit. Georg.]

(*p*) Catal. Bonor. Eccles. Ultraj. apud HEDAM p. 65, 66.

(*q*) Capit. Libr. V. Cap. CCCLXIX. Col. 903. Tom. I. Edit. Baluzii [Col. 1504. Edit. Georgisch.]

(*r*) GREG. TURON. Libr. V. Cap. 29, 35. Libr. IX. Cap. 30. Libr. X. Cap. 7.

De oude Friefche Wetten, die, tufchen Boeten de Schelde en de Wezer, onderhouden moes- en Ver- ten worden, beftaan, genoegzaam geheeltyk, beurd- uit eene bepaaling der breuken en boeten, die, verklaar- ringen; voor een gedeelte ten minfte, ten behoefte en des Konings, [*ad partem Regis*], moesten ingevorderd worden (*s*). Allerlei misdaden byna werden met geld geboet, met naame Doodflag van dieren en menfchen, Dievery, Brandftigtery, Hoerery, Vrouwekragt, en allerlei foort van lighaamelyke beledigingen. Op Vadermoord zelf, ftondt niet meer dan het verlies van de erfenis (*t*). Doch een slaaf, die zynen Heer omgebragt hadt (*u*), en een Kerkfchenner werden met de dood geftraft (*v*). Men kan hieruit afneemen, dat de breuken, onder de Friezen, menigvuldig geweest zyn, en veel geld, in de Koningklyke Schatkist, gebragt hebben: fchoon zy dezelve, vermoedelyk, niet altoos in geld; maar gelyk men van de Saxers aangetekend vindt, ook in Rundvee, in graanen, in honig, of in andere inkomsten hunner Landeryen, betaald zullen hebben (*w*). Uit Italie, trok de Koning twee derde deelen deezer breuken; het overig derde deel genoot de Graaf (*x*). En sommigen meenen, dat zulks ook hier te

(*s*) Leg. Frifon. Tit. III. Leg. 3, 8. Tit. XXII. Leg. 82. Addit. Vulem. Tit. 1. Leg. 2.

(*t*) Leg. Frifon. Tit. XIX. Leg. 2.

(*u*) Leg. Frifon. Tit. XX. Leg. 3.

(*v*) Leg. Frifon. Add. Vulemar. Tit. XII. Leg. 1.

(*w*) Capit. Reg. Franc. Col. 279. Tom. I. Edit. Baluzii. [Col. 602. Edit. Georgifch.]

(*x*) Capit. Reg. Franc. Col. 259, 538. Tom. I. Edit. Baluzii.

te Lande plaats hadt (y): 't welk my egter niet gebleeken is. De *Verbeurdverklaaring* van iemants goederen vermeerderde, insgelyks, de Koningklyke inkomsten. Wy hebben reeds gezien, dat de goederen van zekeren Graaf Everard, in de Betuwe gelegen, omtrent den jaare zeshonderd zevenennegentig, verbeurd verklaard zynde, in de Koningklyke Schatkist gebragt werden (z).

Vrywillige Giften.

De zogenoemde *Vrywillige Giften*, die, ten tyde der eerste Frankische Koningen, nu en dan; doch naderhand, in 't gemeen, jaarlyks opgebragt werden, maakten het overig gedeelte der Koningklyke inkomsten uit. Pipyn ontving, in den jaare zevenhonderd zesenzestig, op eene algemeene Vergadering, vrywillige geschenken van zyne Onderdaanen (a). De Geestelykheid zelve deedt zulke giften, van tyd tot tyd (b). Doch 't gene eerst vrywillig gegeven werdt, eischen de Vorsten sedert als een Regt (c). In de negende Eeuwe, leest men dikwils van Giften, die, van jaar tot jaar, gedaan werden. Naderhand, wanneer die Giften niet gereed genoeg werden opgebragt, of, naar 't oordeel der Vorsten, grooter behoorden gemaakt te worden, dedden zy dezelve, door hunne Graaven, verzoeken, of liever eischen: en hier van hebben ze den naam van *Quaestæ* en

(y) G. VAN LOON Al. Holl. Hist. II. Deel, bl. 7.

(z) Zie IV. Boek, bl. 363.

(a) FREDEGAR. Chron. ad annum 766.

(b) Capit. Reg. Franc. Col. 171. Tom. I. Edit. Baluz. [Col. 516. Edit. Georg.]

(c) Præcept. Ludov. Pii apud BALUZ. Tom. I. Col. 684. *Fi. de & DU CANGE* *Voce DONA.*

en *Petitiones*, dat is, *Beden* gekreegen. Somtyds, werden 'er eenige Steden vry van verklaard: dikwils ook de Geestelykheid. Dan kreeg de Graaf eens bevel, van geene *Beden* te doen, dan met goedvinden des Vorsten. Somtyds bedong men, dat 'er geene *Beden* mogten gedaan worden, dan in zekere byzondere gevallen, als by 't ontstaan van eenen Oorlog, en diergelyken (*d*).

Alle de gemelde inkomsten werden, of door de Graaven, of onder derzelve opzigt, ingevorderd. De Graaven leefden uit hunne eigene goederen (*e*). Wy hebben te vooren reeds Graaven hier te Lande ontmoet, die Landgoederen bezaten (*f*). Dikwils werden hun ook, door den Vorst, Landgoederen, zo in als buiten hun Graafschap, ter leen (*g*), of in vryen eigendom gegeven; waar van ons, in 't gevolg deezer Historie, duidelyke blyken zullen voorkomen. Voorts hadden zy ook hier, zo men wil, hun aandeel in de Breuken, die zy, ten behoeve der Vorstelyke Schatkist, invorderden, gelyk wy reeds gezeid hebben. Doch na dat de Graaven zig onafhankelyker gemaakt hadden, verkreegen zy zig, allengskens, dezelfde Inkomsten, die de Frankische Vorsten eertyds getrokken hadden, uit de Landen, over welken hun het bewind opgedraagen was. De Historie der volgende tyden leert ons, dat zy hier,

Graafly-
ke In-
komsten.

al

(*d*) Vide DU CANGE Glosarium Vocib. PETITIO & QUÆSTA.

(*e*) A. MIRÆI Donat. Belgic. Libr. I. Cap. XIX. p. 349. Tom. I. Oper. Diplom.

(*f*) IV. Boek, bl. 367.

(*g*) Capit. Reg. Franc. Col. 439. Tom. I. Edit. Paluzii [Col. 236. Edit. Georgisch.]

al vroeg, Tollen opgesteld, Boeten en Breuken, ten hunnen eigen' behoeve, gevorderd, federt, scharthing, onder den naam van *Schot*, geheeven, en Beden, by byzondere gelegenheden, gedaan hebben: tot dat eindelyk, ten tyde der Nederlandfche Vorften, uit den Huize van Oostenryk, byna allerlei belastingen in gebruik geraakt zyn. De Hollandfche Graaven hebben de Landen, die zy, door de wapenen, bemagtigden, ook fynsbaar gemaakt, en, by voorbeeld, van de Westfriezen en Kennemers, zo dra zy dezelve overwonnen hadden, *Chens* of *Scharthing* gevorderd (*h*).

Koninglyke Afgevaardigden.

Wy hebben nu omftandig genoeg getoond, waar in het Ampt van Hertog, en inzonderheid dat van Graave bestondt. Alleenlyk moeten we 'er nog byvoegen, dat de Frankifche Koningen, van tyd tot tyd, Afgevaardigden, *Misfi Dominici* genoemd, fomtyds twee in getal, een' Bifchop en een' Graaf (*i*), fomtyds ook drie of meer (*k*), naar de byzondere Graaffchappen, afvaardigden, om de rust en welstand des Ryks, alomme, te bevorderen, om gewigtige hangende gefchillen af te doen, en vooral, om op het gedrag der Graaven agt te geeven, en klagten tegen dezelve te hooren. Men vindt duidelyke blyken, dat deeze Zendelingen in Vlaanderen gezonden zyn: ook in de Actuarifche Landftreek (*l*), welke men, in Gelderland, fchynt te moeten zoeken

(*h*) MELIS STOKÉ, *bl.* 33 en 34.

(*i*) Capit. Reg. Franc. Col. 640 Tom. I. Edit. Baluz. [Col. 282. Edit. Georg.]

(*k*) Capit. Reg. Franc. Col. 68. Tom. II. Edit. Baluzii.

(*l*) Capit. Reg. Franc. Col. 69. Tom. II. Edit. Baluzii.

ken (*m*). Doch dat zy, in andere Graafschappen deezer Landen, gezonden geweest zyn, is my nog niet gebleeken.

De Hertogen en Graaven bleeven, ten tyde der Frankische Vorsten, gemeenlyk, tot hunnen dood, of tot hooger bevordering toe, in bedieninge, ten ware zy zig, door weerspannigheid of oproerigheid, de Koningklyke ongenade op den hals gehaald hadden: in welk geval, zy van hunne waardigheid beroofd werden (*n*). Wy hebben reeds aangemerkt, dat hunne Zoonen niet altyd in hunne plaats werden aangesteld. Karel de Kaale beval egter „ dat by 't afterven eens Graaven, „ wiens Zoon ten hove was, het Graaffschap, „ by voorraad, door 's Graaven naaste Vrienden en Amptenaars, moest geregeerd worden, tot dat de Koning 's Graaven Zoon met 's Vaders waardigheid beschonken zou hebben. En zo de Zoon nog jong van jaaren was, moest het Graaffschap, op gelijke wyze, doch ook uit 's Jongelings naam, worden bestierd. Zo eindelyk een Graaf geen Zoon naliet, moest het Graaffschap, by voorraad, door eenen der voornamesten, geregeerd worden, tot dat de Koning hem of een' ander' met de Graaflyke waardigheid beschonk (*o*).” Schoon nu deeze bepalingen alleen met opzigt op Italie gemaakt zyn: zo is 't egter waarschynlyk, dat 'er, al vroeg, iet diergelyks, hier te

(*m*) Vide Dipl. Lotharii in MIREI Nouit. Eccl. Belgii Cap. XII. p. 646. Tom. II. Oper. Dipl.

(*n*) REGINO *ad annum* 397. Leg. Bajuvar. Cap. IX.

(*o*) Capit. Reg. Franc. *Col.* 263, 269, Tom. II. Edit. Baluzii.

te Lande, in gebruik geweest is: 't welk dan gelegenheid gegeven heeft, dat het Graaflyk Ampt, welk, in zynen oorsprong, verkieslyk was, door den tyd, erflyk geworden is. Eerst schynen de Graaven den Vorst verlosf verzogt te hebben, om hun bewind en leengoederen, onder hunne Erfgenaamen, te mogen verdeelen (*p*). Doch naderhand hebben zy 't, zonder zyn verlosf, wel durven doen.

Steden-
Regeering.

't Gene wy tot hier toe van den ouden Staat der Regeeringe deezer Landen gezeid hebben, betreft het Land in 't algemeen. Van de Regeeringe der Steden, in de Middel-Eeuwe, is weinig beseheids. Het régt is 'er, door de Graaven of derzelve Stedehouders, die men, zo ik my niet bedrieg, ook *Sculdassii* (*q*), 't welk zo veel is als *Schouten*, genoemd heeft, en door de *Scabini* of bygevoegde Regters gehandhaafd (*r*): ten ware men wilde, dat de Honderdmannen, ook in kleine Steedjes, gelyk ten platten Lande, te régt gezeten hadden. De Graaven, of derzelve Stedehouders hebben ook veel deel in 't burgerlyk bestier der Steden gehad. Doch of hier toe ook niet somtyds byzondere *Stadvoogden* gesteld werden, mag, uit het gene men weet, dat, in de agtste Eeuwe, binnen Utrecht, plaats hadt (*s*), in bedenking komen. In de Gallische Steden, waren van ouds

Raa-

(*p*) REGINON. Contin. ad annum 949.

(*q*) Capit. Reg. Franc. Col. 342, 345. Tom. II. Edit. Brunii.

(*r*) Vide MIRÆI Diplom. Belg. Libr. I. Cap. XCVII. Libr. II. Cap. CV. in Oper. Dipl. Tom. I. p. 105, 118. Auct. Dipl. A. 1223, 1228 & 1265. apud HEDAM p. 214. & 217. en BONHORN op REIGERSB. II. Deel, bl. 56.

(*s*) Zie IV. Boek, W. 415.

Raaden (t), die voor den welstand derzelven zorg droegen. Deezen zyn 'er, ook onder de Frankifche Regeering, geweest (u). Doch of men, in de negende en de drie volgende eeuwen, in het gedeelte deezer Landen, welk ter regter zyde des Rynftrooms gelegen is, ook Raaden der Steden gehad hebbe, blykt niet klaar. Alleenlyk vindt men, in den aanvang der dertiende eeuwe, gewaagd van *Raaden* en *Gezwoorens* in Friesland, die, door de Gemeente, by den Upftalsboom, gekooren werden, en gewoon waren regt te doen (v). Doch deezen fchynen dezelfden geweest te zyn, welken men elders *Azingen* en *Gebuurten* genoemd heeft (w), en die, alleenlyk, by byzondere gelegenheden van Regtsgedingen, fchynen verkooren te zyn geweest. Om trent dien tyd of vroeger, ontmoeten ons ook, in Westfriesland, (2) *Rykdommen* en *Vroedschappen* of *Oudften*, wier raad, in gewigtige gevallen, fchynt gebruikt geweest te zyn (x); doch die egter, in de vroegfte tyden, geen be-

(t) Zie II. Boek, bl. 174.

(u) *Voiez.* DUBOS Hist. de l'Etablif. de la Monarch. Franc. Livr. VI. Ch. XI. p. 500. & *fuivy.* Tom. III. MIRÆI Notit. Ecclef. Belgii Cap. CKLVI. Oper. Diplom. Tom. II. p. 736.

(v) *EMONIS Chron.* in MATTHÆI Anal. Tom. II. p. 19, 76, 90.

(w) H. DE GROOT Inl. tot de Holl. Regtsgel. B. II. D. 23. §. 7. bl. 173.

(x) WILL. PROCURAT. ad annum 1195. in MATTHÆI Anal. Tom. II. p. 482.

(2) Ik vertaal het woord *Principes*, *Rykdommen*, welk woord men, in laater tyden, gebruikt heeft, om de gegoedfte Ingezetenen eener Plaatfe te betekenen; en het woord *Saniores*, waar voor sommigen egter liever *Seniores*, of *Oudften*, leezen, *Vroedschappen*, die naderhand ook *Wysbeden* en *Raaden* genoemd zyn.

bepaald getal hebben uitgemaakt. In de oudste Steden deezes Lands, gelyk te Utrecht, hebben Schout en Schepenen, oudtyds, beide het Regt bediend, en de burgerlyke Regeering waargenomen (y). De Schouten verbeeldden 's Graaven Perfoon, in zyne afwezendheid, en schynen, zo wel als de Schepenen, door hem, te zyn aangesteld. Doch de Staat der oude Steden-Regeeringe hier te Lande is bezwaarlyk aan te wyzen. In laater' tyd, doet hy zig een weinig klaarer op, wanneer wy gelegenheid hebben zullen, om 'er omstandiger van te handelen. Thans begeeven wy ons, tot het vervolgen der aangevangen' Geschiedenisfe.

III. Het Ryk van Keizer Karel den Grooten o-
 Karel de vertrof, in magt en uitgestrektheid, alle de
 Groote Vorstendommen der bekende weereld. Het
 verdeelt zyn Ryk, moest, volgens Landsgebruik, na zyn aftier-
 onder zynen, onder zyne drie Zoonen, *Karel*, *Lode-
 ne drie wyk* en *Pipyn*, verdeeld worden. De Keizer
 Zoonen, bereikte, met den aanvang der negende eeu-
 en legt we, omtrent zestig jaaren. Hy besloot dan,
 den oudsten, Ka- voor zynen dood, eene Verdeeling zyner
 rel, Fries- wyd uitgestrekte Staaten te maaken, om, ware
 land toe, 't mogelyk, allen twist over dezelve, onder
 806. zyne Zoonen, te voorkomen. In 't jaar agt-
 honderd en zes, en volgens sommigen (z), op
 Vrydag den zesden van Sprokkelmaand, ge-
 schiedde deeze Ryksverdeeling, in de tegen-
 woordigheid der Frankische Grooten, ten
 dee-

(y) Vide HEDAM p. 204, 217.

(z) Fragul. Chron. apud DU CHESNE Tom. II. p. 649.

deezen einde, te Diedenhoven, by een geroepen. Wy merken 'er alleenlyk over aan, dat *Saxenland* en *FRIESLAND*, onder anderen, aan *KAREL*, den oudsten der drie Zoonen, toegewezen werden (*a*). De gemaakte schikking werdt als de Uiterste Wil des Keizers aangemerkt; door de Frankische Grooten met eede bekragtigd, en naderhand naar Rome gezonden, om, door Paus Leo den III, ondertekend te worden (*b*). De Keizer vertrok, sedert, te schepe, langs den Moezel- en Rynstroom, naar Nieuwmegen, in *Badua*, dat is, in de Betuwe, alwaar hy de Vasten doorbragt en het Paaschfeest vierde (*c*); gelyk hy en eenigen zyner Opvolgeren, sedert, van tyd tot tyd, gewoon waren te doen. Hier werden verscheiden' Wetten gemaakt, en onder anderen bevolen, „ dat elk zig schicken moest, „ naar de Ryksverdeeling, welke de Keizer „ te vooren hadt vastgesteld.” Elk werdt ook verbonden, eenen nieuwen eed van getrouwheid aan den Keizer af te leggen (*d*).

Hy komt
te Nieuw-
megen.

Te noodiger was deeze voorzigt, alzo hy, Kryg tegen de Deenen. niet lang hierna, de hulp van veelen zyner Onderdaanen, en onder anderen ook van de Saxers en Friezen noodig hadt. *GODEFRID*, Koning der Deenen, maakte, in 't jaar agthonderd en zeven, zwaare toebereidsels om de Abodriten, die, door Karel den Grooten, ter wederzyde van de Elve, in de Landen der Saxers,

807.

(*a*) Charta Division. Imperii Franc. apud DU CHESNE Tom. II. p. 88.

(*b*) Annal. Loifel. ad annum 806.

(*c*) Annal. Bert. ad annum 806. REGINO ad annum 806.

(*d*) Capit. Reg. Franc. Col. 727. Edit. Georgisch.

Saxers, geplaatst waren (e), te beoorloogen. De Deenen hadden weleer in verbond gestaan met de Saxers (f), en Godefrid oordeelde, veelligt, dat de Abodriten, ten onregte, de Landen zyner Bondgenooten bezaten. Keizer Karel kreeg, ondertuschen, zo dra geene tyding van de toerusting der Deenen, of hy gaf, onder anderen, bevel, „ dat de Graaven en andere Keizerlyke Amp-
 „ tenaars onder de Friezen zig gereed houden
 „ moesten, om, wel gewapend, ten sryde
 „ te kunnen trekken (g).” In den aanvang des volgenden jaars, trok 's Keizers Zoon, Karel, aan 't hoofd van een aanzienlyk Leger van Franken en Saxers, en waarfchynlyk ook van Friezen, schoon deeze laatsten niet met naame genoemd worden, naar de Elve op. Hy hadt last, om den Deenen slag te leveren, indien zy ondernamen, de grenzen van Saxen te ontrusten. En verneemende, dat de Abodriten reeds grootendeels overweldigd, en fynsbaar gemaakt waren, sloeg hy eene brug over de Elve, verwoestte de afgevallen Landstreeken, en keerde toen terug in Saxen. Godefrid was, midlerwyl, met grooten buit, naar zyn Land gekeerd, na dat hy zekere Deensche Koopstad, *Rerik* genoemd, en aan den oever der Zee gelegen, t'eenemaal verdelgd, en de Koopluiden van daar vervoerd hadt: vermoedelyk op dat 'er het Frankische Leger geen voordeel uit zou kunnen trekken. Ook hadt hy, langs den

Noor-

308.

(e) Zie IV. Boek, bl. 442.

(f) Zie IV. Boek, bl. 422.

(g) Capit. Reg. Franc. Col. 736. Edit. Georgisch.

Noordelyken oever van den Eiderftroom; eenen hoogen muur doen ophaalen (*h*), welks overblyffels, zo men wil, nog heden ten dage in wezen, en onder den naam van *Danewerk* bekend zyn (*i*).

De Keizer bevondt zig, toen deeze togt ondernomen werdt, te Nieuwmegen, om aldaar, volgens gewoonte, een gedeelte der Lente door te brengen. Hier kwam hem *Eardulf*, Koning van Northumberland, die, door zyne onderdaanen, van den Troon gestooten was, in eigener perfoon, om hulp smeeken. Karel de Groote riedt hem naar Rome te reizen, en Paus Leo in zyne belangen over te haalen. Dit gelukte: en de verjaagde Vorst werdt, nog voor 't einde deezes jaars, door toedoen der Keizerlyke en Pausfelyke Gezanten, in zyne waardigheid hersteld (*k*).

Godefrid deedt, sedert, voorflagen van Vrede. De Keizer zondt eenige Graaven naar de Deensche grenzen, aan de overzyde der Elve, om over de voorwaarden te handelen. Doch de byeenkomst liep vrugteloos af. De wederzydsche vyandelykheden begonden op nieuws. De Keizer, om de Deenen het trekken over de Elve te beletten, deedt, aan de overzyde dier Riviere, eene Vesting opwerpen, over welke 't bevel aan zekeren Graave *Egbert* opgedraagen werdt (*l*). De Vesting

Koning
Eardulf
komt by
Keizer
Karel te
Nieuw-
megen.

IV.
Vructe-
looze on-
derhan-
deling
met de
Deenen.
809.

(h) Annal. Bert. ad annum 808. REGINO ad annum 808.

(i) ECKHART de Rebus Franc. Orient. Tom. II. p. 54.

(k) EGINHART. Annal. ad annum 808. Annal. Bert. ad annum 808.

(l) EGINHART. Annal. ad annum 809. Annal. Bert. ad annum 809.

of Stad draagt, in oude schriften, den naam van *Esfesfeld*. Men wil, dat 'er *Itzehoe*, in Holstein, voor moet gehouden worden.

De Deenen vallen in Friesland, en vorderen aldaar schatting. 810.

De Deenen werden dus wel verhinderd, om iet van belang te lande te onderneemen; doch dit deedt hen te meer, op hunne oude Zeevogten, bedagt zyn. Met den aanvang des jaars agthonderd en tien, deedt Godefrid, in alleryl, tweehonderd Schepen uitrusten, die, behoorlyk bemand, naar de Friesche Kusten stevenden. Deezen werden, ten dien tyde al, gelyk nog heden ten dage, bezoomd, door eene ry van Eilandén, welke den eersten aanstoot leeden, en deerlyk verwoest werden (*m*). Toen werd't het Noordsch Krygsvolk aan de vaste Kust ontscheept. De Hertog, die, ten deezen tyde, over Friesland bevel hadt (*n*), en van sommigen (*o*) *Herck* of *Rerek*, mischien den zelfden naam als *Theoderik* of *Dirk*, genoemd wordt, hadt deezen inval voorzien, en de Friezen, by tyds, in de wapenen gebragt. Onze Kronyken verhaalen, dat de Deenen of Noormannen, aan drie oorden, in Friesland gevallen zynde, van de Friezen ook, in drie hoopen, werden tegengetrokken; die allen drie verslaagen werden (*p*). Godefrid vorderde toen den overmanden Friezen eene Schatting af van honderd ponden zilvers, die terstond werd't opgebragt (*q*). Deeze voordeelen dedden hem den

(*m*) Annal. Bertinian. ad annum 810.

(*n*) REGINO ad annum 809.

(*o*) Apud VAN LOON Al. Holl. Hist. II. Deel, bl. 120.

(*p*) JOANN. A LEYDIS Libr. V. Cap. 25.

(*q*) Annal. Bertinian. ad annum 810. REGINO ad annum 810. Annal. Loifel. ad annum 810.

den moed dermaate zwellen, dat hy Friesland reeds als zyn wingewest begon aan te merken (*r*). Ook waande hy eenig gegrond Regt op deeze Landen te hebben, doordien Koning Radboud, volgens sommiger verhaal (*s*), zyn Grootvader van Moeders zyde geweest was. Doch hy bepaalde zyne heerschzigt niet binnen Friesland; maar tot aan den Moezel doorgedrongen (*t*), gaf hy voor, haast te Aken te zullen zyn, en Keizer Karel deeze zyne Ryksstad zelve te bang te willen maaken (*u*). Sommige Kronykschryvers verhaalen, dat de Noormannen, op deezen togt, in Groningen gevallen zynde, de S. Maartens Kerk aldaar in den brand gesteken, en zekeren *Walfrid* en anderen, die belydenis van den Christelyken Godsdienst dedden, jammerlyk van 't leeven beroofd zouden hebben (*v*). Doch de waarheid deezer dingen is, met geene schriften van Tydgenooten, te bevestigen.

Keizer Karel kreeg de tyding van den inval der Deenen te Aken, van waar hy, terstond, boden naar alle oorden zyns Ryks afvaardigde, met bevel, om een magtig Leger, aan den oorsprong der Lippe, te doen samenkomen. Ook deedt hy, te Gend aan de Schelde, een goed getal van Schepen bouwen, die te Boulogne by een gebragt moesten worden

(*r*) EGINHART. *Vita Caroli Magni Cap. XIV. p. 72.*

(*s*) BROED. PETER. *Chron. van Vriessl. by VAN LOON Al. Holl. Hist. II. Deel, bl. 29.*

(*t*) MONACH. S. Gall. *de Reb. Caroli Magni. Libr. II. Cap. 25.*

(*u*) EGINHARTI *Vita Caroli Magni Cap. XIV. p. 72.*

(*v*) JOANN. A LEYDIS *Libr. V. Cap. 25.*

den (w). Zelf begaf hy zig terstond over den Rynstroom naar de Lippe, en vervolgens, met het Leger, 't welk daar, met allen spoed, by een gebragt was, naar de Rivier de Aller, slaande, sedert, het Leger neder aan een' * anderen Stroom, die in de Wezer valt (x). Hier hieldt hy stal, om Godefrid af te wagten, die zig beroemd hadt, den Keizer, in persoon, tot een tweegevegt te willen uitdaagen (y). Doch, na dat hy hier vyftien dagen vertoefd hadt, kreeg hy de onverwagte tyding van Godefrids dood, die, in 't midden zyner overwinningen, volgens 't verhaal der meesten, door eenen zyner Lyfwagten, was omgebragt (z). Doch sommigen hebben geschreeven, dat hy, door zynen eigen' Zoon, wiens Moeder hy onlangs verstooten hadt om eene andere vrouw te trouwen, met een zwaard, gedood is (a). De Noormannen kreegen zo dra geene kennis van deezen dood, of zy begaven zig te schepe, verlieten deeze landen, en keerden naar huis; niet zonder gevoelige smerte van Keizer Karel, dien 't, terwyl hy verheugd was over Godefrids dood, egter wee deedt, dat eenige Noormannen zyne handen ontkomen waren (b).

Dood van Godefrid, Koning der Deenen.

Hemming, Broeders Zoon van Godefrid, werd

(w) Annal. Bertinian. *ad annum 811.*

(x) MONACH. EGOLISM. *Vita Carol. Magni ad annum 810.*

(y) REGINO *ad annum 810.*

(z) EGINHART. *Vita Caroli Magni Cap. XIV. p. 72.* Annal. Bertinian. *ad annum 810.* Annales Fuld. *ad annum 810.* REGINO *ad annum 810.*

(a) MONACH. S. GALL. *de Reb. Car. Magni. Libr. II. Cap.*

31.
(b) *Id. ibid.*

werdt tot zynen Opvolger verklaard, en sloot **Verbond** terftond een Bestand met Keizer Karel, 't welk, met Hem- volgens de aloude gewoonte, op de wapenen **ming, Op-** bezwooren, en in de Lente des volgenden **volger** jaars, wanneer de wegen reisbaar geworden **van Go-** waren, in eene vaste Vrede veranderd werd. **desrid.** 811.

Twaalf Gezanten van elke zyde waren, ten deezzen einde, op de Deensche grenzen, aan de Eider, samengekomen. Die van Keizer Karel waren allen of meest allen Graaven, en onder dezelve bevondt zig zekere *Graaf Dirk*, dien, sommigen, voor eenen Frieschen Graaf, gehouden hebben. Het verbond, by 't welk de Eiderstroom tot eene vaste grenscheiding werdt gesteld (c), werdt, van weerskanten, met plegtigen eede gestaafd. En de Keizer begaf zig, zo dra hy 'er tyding van bekwam, naar Boulogne, alwaar hy de Vloot bezigtigde, die aldaar, 's jaars te vooren, byeen gebracht was. Ook herstelde hy hier, ten dienste der Zeevaardenden, eene vuurbaak, die, door grooten ouderdom, 'teenemaal vervallen was. Van Boulogne voer hy den mond der Schelde in naar Gend (d), en hier, insgelyks, de gebouwde schepen bezien hebbende, keerde hy, omtrent het midden van Slagtmaand, te Aken te rug, alwaar hem eenige Gezanten van Koning Hemming geschenken kwamen brengen (e).

Hemming overleedt niet lang hier na (f). Zyn dood bragt merkelyke veranderingen in de

(c) Chron. Slavov. Cap. III. Num. 12.

(d) EGINHARTI Annal. ad annum 811.

(e) REGINO ad annum 811. Annal. Bertin. ad annum 811.

(f) REGINO ad annum 812.

Veranderingen in 't Deensche Ryk. de Noordsche zaaken te wege. Eerst verdeel- den *Sigifrid*, Dogters Zoon van Godefrid, en *Anul* het Ryksbewind onder zig. Doch oneenig geworden zynde, en de wapenen tegen elkanderen opgevat hebbende, sneuvelden zy beide in 't gevegt. Het Leger van *Anul* zegepraalde egter (*g*), en 't Ryksbewind werdt aan zyne Broeders, *HERIOLD* en *Reginfrid*, opgedraagen, die terstond Gezanten afvaardigden, om de Vrede met Keizer Karel te bevestigen. Dit geschiedde in 't jaar agthonderd en dertien. Vooraf, waren 'er egter, naar sommiger Verhaal, nog eenige Vyandelykheden, door de Noormannen, in Friesland gepleegd, alwaar zy, met eene Vloot, waren aangeland, en veel buits en gevangenen bekomen hadden (*h*). *Hemming*, een Broeder der Deensche Koningen, die zig ten hove van Keizer Karel onthieldt, veelligt als Gyzelaar des vorigen Verbonds, keerde, na 't sluiten der Vrede, met de Gezanten zyner Broederen, naar zyn Vaderland te rug: alwaar hy deel in 't Ryksbestier kreeg (*i*).

v. Keizer Karel, op den zesentwintigsten van Dood van Karel den Grooten. Louwmaand des volgenden jaars, overleeden zynde, liet het Ryk zynen Zoon *LODEWYK* na, die, sedert, by den naam van *den Vroommen*, bekend geweest is. Karel en Pipyn zyne Broeders, waren reeds, voor hunnen Vader, overleeden. Keizer Lodewyk gaf, in den aanvang zyner Regeeringe, den Saxers en Friezen het Regt op hun Vaderlyk Erfgoed

(g) *Annal. Fuldenf. ad annum 812.*

(h) *Chronic. Moissiac. ad annum 813.*

(i) *EGINHARTI ANNAL. ad annum 812 & 813.*

814.
Keizer
Lode-
wyk her-
stelt de
Friezen
in 't Regt
op hun
Vaderlyk
Erfgoed.

goed weder, van 't welk zy, ten tyde zyns Vaders (*k*), vervallen verklaard waren. Sommigen merkten dit aan, als een blyk zynr goedertierenheid; doch anderen hielden 't voor onvoorzigtigheid, meenende, dat men deeze woeste volken niet beter bedwingen kon, dan door hun dus den voet op den nek te houden. De Keizer verloor egter, de Saxers en Friezen, door weldaaden, aan zig te verbinden: en de ondervinding heeft hem geleerd, dat hy den regten weg ingeslaagen hadt (*l*). De Friezen bleeven hem, volgens 't Verhaal onzer Kronyken, Schatting betaalen, en stonden hem, in den Oorlog, met manschap ten dienst (*m*).

Omtrent deezen tyd, werdt Heriold, Heriold, van de Deenen verjaagd, zoekt hulp by Keizer Lodewyk. een der Deensche Koningen, door de Zoon van Godefrid, met geweld, genoodzaakt het Ryk te verlaten. Zyn Broeder Reginfrid was, zo wel als de oudste Zoon van Godefrid, in een bloedig gevegt, gesneuveld. En hy zag zyne zaaken eerlang zo verre verloop (*n*), dat hy geenen beteren raad wist, dan zyne toevlugt te neemen tot Keizer Lodewyk, die hem naar Saxen zondt, met last om zig daar zo lang op te houden, tot men zig in staat gesteld zou hebben, om hem kragtlyk te ondersteunen (*o*). De Keizer heeft, buiten twyfel, geoordeeld, dat het zyn belang ware, de oneenigheid der Deensche Vorsten te voeden; op dat zyne Landen te minder
nood

(*k*) Zie IV. Boek, bl. 470.

(*l*) Astronomi Vita Ludov. Pii ad annum 814.

(*m*) MELIS STORE, Inl. bl. 6.

(*n*) Annales Bertin. ad annum 814.

(*o*) Astronomi Vita Ludov. Pii ad annum 814.

nood hebben zouden, van door deeze gevaarlyke Vyanden overvallen te worden.

De Saxers en Abodriten kreegen, tegen den Winter, bevel, om, ten dienste van Heriold, eenen togt tegen Godefrids Zoonen te onderneemen. Tweemaal poogden zy de toegevrooren Elve over te trekken; doch 't werdt hun, t'elken reize, door 't ontlaaten van 't weder, belet. Omtrent het midden van Bloei-

815. maand, geraakten zy eerst over dien stroom, en voorts over de Eider in 't Deensche gebied. Hier zeven dagen agter een voortgetrokken zynde, sloegen zy zig, niet verre van den Zeestrand, in 't gezicht van 't vyandelyk Le-ger, neder. Doch het zelve tot geen gevegt hebbende kunnen of willen noodzaaken, trokken zy, na 't verdelgen der omgelegen Landstreeken, over de stroomen, naar Saxen, van waar zy gekomen waren, te rug (p).

Heriold zelf vervoegde zig te Paderborn by den Keizer, die hem, op nieuws, van zynen bystand verzekerde, en naar Saxen te rug zondt (q). 't Liep egter nog eenige jaaren aan, eer hy in zyn Ryk hersteld wierdt. Doch alzo hy, van tyd tot tyd, zynen Vyanden merkelyke afbreuk deedt, belooten deezen, in 't jaar agthonderdenzeventien, een Gezantschap aan Keizer Lodewyk te zenden en Vrede te begeeren, onder belofte van dezelve heiliglyk te zullen onderhouden. De Keizer sloeg egter hunnen voorslag in den wind, gaf He-

817. riold

(p) Annal. Bertin. ad annum 815. EGINHARTI ANN. ad annum 815.

(q) Annal. Bertin. ad annum 815.

riold nieuwen onderstand (r), en stelde hem in staat, om den Kryg, jaaren agter een, gaande te houden.

De Bischops-Zetel van Utrecht, open gevallen zynde door de dood van *Rixfrid* werd, voor 't einde deezes jaars, door Keizer Lodewyk, of, op zyn' voorflag, door de Utrechtse Geestelykheid, vervuld met *FREDRIK* (s), afkomstig uit eene Dogter van Radboud, Koning der Friezen (t). Deze zyn Bisdom doorreizende, vondt, in 't Eiland Walcheren, onder andere schandelyke gewoonten, Huwelyken tusschen Broeders en Zusters in gemeen gebruik. Zo sterk kante hy zig hier tegen, in eene Kerkelyke Vergaderinge, voorbedagtelyk ten deezen einde beroepen, dat deeze Huwelyken verbroken, en de gehuwden genoodzaakt werden, zig der Kerkelyke straffen te onderwerpen (u). De Bischop begaf zig van daar, langs den stroom *Alechnere*, waarichynlyk de Zuiderzee, naar Friesland, alwaar eenige vreemde gevoelens op 't stuk der Drieëenheid, zweemende naar Arianerye en Sabellianerye, begonden verspreid te worden; welker voortgang hy eeter, met hulp van zekeren *Odulfus*, dien hy van Utrecht ontbooden hadt, eerlang wist te stuiten (v).

Keizer Lodewyk zig, in 't najaar, omtrent Nieuwmegen, met de jagt vermaakt hebben.

(r) Annal. Bertinian. ad annum 817. EGINHARTI Annal. ad annum. 817.

(s) VITA FREDER. Episc. Traj. Cap. II.

(t) JOANN. A LEYDIS Libr. V. Cap. I.

(u) VITA FREDER. Episc. Traj. Cap. IV. §. 21-24.

(v) VITA FREDER. Episc. Traj. Cap. V. §. 29, 30.

De Keizer geeft zynen Zoon Lo-

tharius
deel aan
de Re-
geering.

de (w), en van daar, naar Aken, te rug ge-
keerd zynde, vondt, nog voor 't einde dee-
zes jaars, geraaden, zyne Staaten onder zy-
ne drie Zoonen te verdeelen. *Lotharius*, de
oudste, werdt tot 's Vaders Ryksgeenoot,
aangenomen. *Pipyn* en *Lodewyk* werden af-
hangkelyk van hunnen Broeder verklaard, doch
aan den eersten 't gebied over Aquitanie, en
aan den tweeden 't gebied over Beyere, hei-
de met den naam van *Koning*, afgestaan (x).
Lotharius kreeg dus, zo wel als zyn Vader,
de Opper-Regeering over deeze Landen.

Deensche
zaaken.
819.

De Deensche Koningen, Zoonen van Go-
desfrid, geene kans ziende, om *Heriold*,
die zig nog op hunne grenzen onthieldt, met
geweld, te onder te brengen, bedienden zig,
naar sommiger gevoelen, van deezen list, om
hem in 't Ryk te lokken (y). Twee der Broe-
deren veinsden, met de anderen twee oncenig
te zyn, en *Heriold*, tot hunnen Ryksgeenoot,
te willen aancemen. Hy, met den Keizer
geraadpleegd hebbende, keert te schepe naar
zyn Vaderland, alwaar men hem, na 't ver-
jaagen van twee der Broederen, met der daad,
deeli in 't Ryksbestier geeft (z). Doch 't leedt
niet lang, of de Broeders verbonden zig met
Kadrag, Vorst der Abodriten, heimelyk toe-
leggende, om *Heriold*, wederom van den
Troon te stooten (a). Hun toelig werdt eg-
ter ontdekt. Zy zonden, om zig by den Kei-
zer te verontschuldigen, in 't volgende jaar,
hun-

821.

(w) *Annal. Bertinian. ad annum 817.*

(x) *Charta Division. Imper. apud BALUZ. Tom. I. p. 573.*

(y) *EGINHARTI Annal. ad annum 819.*

(z) *Annal. Bertinian. ad annum 819.*

(a) *Annal. Bertinian. ad annum 821.*

hunne Gezanten op den Landdag te Frankfort. Ook hadt hier Heriold de zynen (b). Doch hy vondt eerlang goed, in eigener persoon, de reis naar Frankryk aan te neemen, en den Keizer te Compiegne te gaan spreken, dien hy volkomen verslag van den Staat zynere zaaken deedt. Lodewyk hadt, midlerwyl, twee Graaven, *Theotaar* en *Ruotmond*, in gezantschap, aan de Deensche Vorsten gezonden, die, al voor Heriolds aankomst, weder te rug gekeerd waren. Ebo, Bisshop van Reims, die op de Deensche grenzen gepredikt, en veele ongeloovigen gedoopt hadt, kwam, te gelyk met hen, in Frankryk wederom (c). De Keizer kreeg dus naauwkeurig berigt van den toestand der zaaken in 't Noorden.

Heriold hadt, nog in zyn Vaderland zynde, eenige begeerte betuigd, om zig te laten doopen: en nu in Frankryk gekomen, verklaarde hy hier toe t'eenemaal gezind te zyn (d). De Keizer, die deeze verandering aanmerkte, als een' grooter stap ter bevestiging van zyn gezag in 't Noorden, gaf Heriold terstond gelegenheid, om zyn voorneemen te voltrekken. Op 't Vorstelyk Lustslot *Ingelenheim*, by Ments, werdt alles, tot het verrigten der plegtigheid, gereed gemaakt (e): en in Bloeimand des jaars agthonderdzesentwintig (f), werdt Heriold, nevens zyne Gemaal, *Thora*, zyne twee Zoonen, *Godesfrid* en *Ru-*

823.

VII.

Heriold
laat zig
doopen.

826.

(b) Annal. Bertinian. ad annum 822.

(c) Annal. Bertinian. a. annum 823.

(d) E. NIGELLUS de Reb. Ludov. Pii. Libr. IV. Vers. 170.

(e) Id. ibid. Vers. 179.

(f) Annal. Bertinian. ad annum 826. Annal. Fuldenf. ad annum 826.

Rudolf, en zyne twee Broeders, *Roruk* en *Hemming*, behalven een goed getal van Deenen, door *Oigarius*, Aartsbisshop van Ments, gedoopt (*g*). De Keizer zelf stondt als Gevader over *Heriold* (*h*), die, nevens zyn Gezin, met veelerlei kostelykheden beschonken werdt (*i*); doch, in erkentenis, zyn Ryk opdroeg aan Keizer *Lodewyk*; die 't hem terstond wederom ter Leen gaf, betuigende, te gelyk, gezind te zyn, om hem, tegen zyne Vyanden, te handhaven (*k*).

De Deensche Vorsten, 't gevolg hier van bevroedende, hadden, eer *Heriold* nog gedoopt was, Gezanten aan Keizer *Lodewyk* afgevaardigd, met welken men een Verdrag gemaakt hadt (*l*): 't welk egter niet hadt konnen beletten, dat de Plegtigheid was voortgegaan.

VIII. De Keizer zag nu *Heriold* en zyn Gezin
Heriold ten nauwsten aan zig verbonden, doch o-
 en zyne verleggende, dat 'er, voor eerst, nog geene
 Broe- bekwaame gelegenheid zyn zou, om hem zo
 ders, vast in 't bezit van 't Deensche Ryk te vesti-
Roruk en gen, dat hy geen gevaar zou loopen, van 'er
Hem- gen, dat hy geen gevaar zou loopen, van 'er
ming, be- wederom uit verdreeven te worden: en te
komen de gelyk bezeffende, dat hy, midlerwyl, naar
Regee- gelyk bezeffende, dat hy, midlerwyl, naar
ring over zynen Staat behoorde onderhouden te wor-
ten ge- den; vondt hy goed, aan hem en zyne Broe-
deelte ders, het bewind over een gedeelte deezer
Landen. Landen af te staan. Wyk te *Duurstede* werdt
 dan

(g) Acta S. S. Mens Febr. Tom. I. p. 392. in Notis.

(h) Opus THIEGANI de Gest. Ludov. Pii. Cap. XXXIII.

(i) NIGELLUS de Reb. Ludov. Pii. Libr. IV. Vers. 383. &

(k) Id. ibid. Vers. 611. & seqq.

(l) Annal. Bersiniani: ad annum 825.

dan aan HERIOLD ter Leen opgedraagen (*m*). RORUK kreeg een Graaffchap en verſcheiden Leenen in Kennin (*n*), waarſchynlyk Kenne-merland. Ook ſchynt hy, miſchien als Ste-dehouder zyns Broeders, eenig bewind bin-nen Wyk te Duurſtede gehad te hebben (*o*). Aan HEMMING werdt ook, zo 't ſchynt, eenig beſtier in het Eiland Walcheren in Zee-land afgestaan (*p*). En op dat Heriold, na-by zyn Ryk, eene Landſtreek onder zyn be-wind mogt hebben, werwaards hy, in geval van nood, de wyk zou kunnen neemen; ſchonk hem de Keizer het Frieſch Graaffchap. Rhiuſtri (*q*) of Ruſtingerland aan de Wezer (*r*). Dus werden deeze Landen, of een goed gedeelte derzelven, om 's Keizers oogmerken te bevorderen, onder 't bewind van uitheem-ſchen geſteld: tot merkelyk agterdeel der Landzaaten, gelyk ons 't gevolg deezer His-torie leeren zal.

Heriold vertrok, nog in 't zelfde jaar, uit deeze Landen, verzeld van den Monnik An-ſcharius, en eenige andere Geestelyken, die 't Evangelie, onder de Deenen, wederom zouden voortplanten (*s*). Keizer Lodwyk hadt hem eene aanzienlyke Krygsmagt byge-zet, met welke, hy, in zyn Vaderland aan-geland, terſtond van de Deenſche Vorſten, tot

(*m*) Annal. Fuldenſ. *ad annum* 850.

(*n*) Annal. Fuldenſ. Lambecian. *ad annum* 882.

(*o*) Annal. Fuldenſ. *ad annum* 850.

(*p*) Annal. Fuldenſ. *ad annum* 837.

(*q*) *Aſtronomi Vita Ludov. Pii ad annum* 826. *Opus THE-GANI de Geſt. Ludov. Pii Cap. XXXIII. Annal. Bertinian. ad annum* 826.

(*r*) Zie IV. Boek, bl. 44c.

(*s*) Vita ANSCHARII. *Cap. III.*

tot Deelgenoot in 't Ryksbewind, aangemen werdt. De rust duurde egter niet lang onder de Deenen. En 't zy dat Heriolds yver om 't Geloof voort te planten zyne Ryksge-
nooten verbitterde; 't zy dat zy zyne nauwe
verbindtenis met den Keizer, als naadeelig voor
den welstand huns Ryks, aanmerkten; 't zy
'er ook eenige andere reden tot nieuwe onlust
geweest zy; de Broeders beslooten, Heriold
wederom van den Troon te stooten. Om hun
oogmerk te beter te bedekken, liet *Horik*, een
der Broederen, op den Landdag te Nieuw-
megen, den Keizer weeten, dat hy genegen
was, een mondgfprek met hem te houden,
en de gereezen' geschillen by te leggen. Doch
terwyl men Lodewyk met schoone woorden
ophieldt, nam men de gelegenheid waar, om
Heriold, met zynen aanhang, te overvallen,
en op nieuws uit het Ryk te verjaagen (*u*).
Hy was toen wederom genoodzaakt, zynē
toevlugt tot den Keizer te neemen. Doch
alzo hy de hoop nog niet verlooren gaf om
eens deel aan 't Ryk te bekomen, werdt
'er, in 't volgende jaar, zo hierover, als
over eene bestendige Vrede, tusfchen den
Keizer en de Deensche Vorsten, gehandeld.
De Saxifche, en waarschynlyk ook de Frie-
fche Graaven en Markgraaven verscheenen,
ten deezen einde, op de Deensche grenzen.
De Vrede werdt geslooten; doch door He-
riold, uit heerschzugt, onvoorzigtiglyk ver-
broken. Want hy stak den brand in eenige
Deensche Gehugten of Steden, 't welk de
Broe-

827.

828.

(*u*) Annal Bertin. ad annum 827.

Broeders bewoog, om, in alleryl, over de Eider te rukken, en de Keizerfchen, onverhoeds, te overvallen, en op de vlugt te jaagen. Zy verschoonden, sedert, hun bedryf by den Keizer: en schooven alle schuld op Heriold. En Lodewyk, die de Noormannen ongaarne te vyand hadt, liet zig ligtelyk beweegen, om de zaak by te leggen (v).

Heriold schynt zig, sedert, gedurende den overigen tyd zyns leevens, hier te Lande, opgehouden te hebben. Hy was, eenige jaaren agter een, zeer gezien by Keizer Lodewyk en by de Landzaaten: tot dat hy zig van ontrouw verdagt maakte, 't welk oorzaak van zynen dood was (w); gelyk wy, in 't gevolg, zien zullen.

't Is niet onwaarschynlyk, dat Heriold, ten minste nu en dan, zyn verblyf te Duurstede gehouden heeft; 't welk hem, gelyk wy boven aantekenden, door den Keizer, ter Leen opgedraagen was. Doch wat hier van zy, Duurstede heeft, als een Leen van Heriold, in vervolg van tyd, meenigen inval der Noormannen moeten bezuuren. 't Was de geduurige gewoonte der oude Noordsche Volken de Verbonden, zo dra zy 'er voordeel in zagen, wederom te verbreeken. De haat tegen Heriold bleef nog te diep geworteld in de harten der Deensche Vorsten, om hem de Landen, over welken hem 't bewind was afgestaan, ongestoord te laten bezitten. En de onnozele Ingezeten en de-
 IX. Duursted
 de door
 de Deen-
 nen over-
 vallen en
 ver-
 brand.

(v) EGINHART. *Annales ad annum 828.* *Annales Bertin.* *ad annum 828.*

(w) *Annal. Fuldenf. ad annum 852.*

834.

* *Empo-
rium.*

zer Landen, die 't ongeluk hadden van door hem geregeerd te worden, moesten de uitwerkfels van dien haat gevoelen. Weinige jaaren verliepen 'er maar, of de Deenen rustten eene Vloot uit van dertien Schepen (*x*), met welke zy, in Friesland, omtrent den Ryn, die toen nog by Katwyk in Zee liep, aanlandden. Een gedeelte der omgelegen Landstreek werd't deerlyk verwoest. Voorts den Ryn opvaarende door Utrecht, ter wederzyde dier Riviere gelegen (*y*), zetten zy te Duurstede voet aan land. Hier bloeide thans de Koophandel (*z*); waarom de Stad, in oude Kronyken, gemeenlyk, den naam van * *Markt- of Handelplaats* draagt. Haast maakten de Deenen zig meester van Duurstede, 't welk, voor een gedeelte, aan koolen gelegd werd't. Ook sneuvelde 'er een gedeelte der Ingezeten: een ander gedeelte werd't gevangelyk weggevoerd. De Deenen keerden wederom t'huiswaards (*a*); doch, in de twee volgende jaaren, ondernamen zy diergelyke togten; een gedeelte van Friesland en Duurstede ten tweeden en ten derden maale verwoestende (*b*). Of Heriold zig, ten deezen tyde, elders bevonden hebbe, dan of hy buiten staat geweest zy, om Duurstede te beschermen, wordt niet aangekend.

836.

Horik, een der Deensche Vorsten, voor-
gee-

(*x*) Chron. de Gest. Normann. *ad annum* 833. *apud* DUCHESNE. *Tom.* II. *p.* 524.

(*y*) HEDA Hist. Ultr. *Cap.* I. *p.* 1. L. HORTENS *Res.* Ultr. *Libr.* I. *p.* 1, 2.

(*z*) Vita ANSCHAR. *Cap.* XI. §. 42.

(*a*) Annal Bertin. *ad annum* 834.

(*b*) Annal. Bertin. *ad annos* 835, 836.

geevende, dat deeze Vyandlykheden tegen zynen wil geschied waren, zondt Gezanten op den Landdag te Worms, om hiervan den Keizer verzekering te geeven. Te gelyk klaagde hy, dat men, eenigen tyd geleeden, zekere zyne Afgevaardigden, omtrent Keulen, moorddaadiglyk omgebracht hadt; over welk wanbedryf de Keizer, na gedaan onderzoek, strenge straf deedt oefenen. Den Deenschen Gezanten werdt ook, kort hier na, te Aken, op hun verzoek, een staat overgeleverd van de voornaamsten der genen, die, eenige jaaren herwaards, geweldige invallen in deeze Landen gedaan hadden, welken Horik deedt vangen, en ter dood brengen (c).

Dus schieen de vrede wederom bevestigd. Keizer Lodewyk steunde 'er egter zo vast niet op, of hy deedt, in de Lente des volgenden jaars, de Zeekusten van Friesland van behoorlyke bezetting voorzien, en, hier en daar, de vereischte orde stellen. Ook was zyne zorg niet ongegrond. 't Leedt niet lang, of de Deenen deeden de gewoonlyke invallen in deeze Landen. Het voornaamste der Zeeuwfche Eilanden droeg toen al, gelyk nog tegenwoordig, den naam van **WALCHEREN**. Voor de versterking en beveiliging van dit Eiland, hadt men verzuimd de behoorlyke zorg te draagen. De Noormannen, hier van versterdigd, wenden den steven derwaards, vallen in 't Eiland, en vervullen 't alomme met roof en moord.

EGGARD, Graaf van Walcheren, en Hemming, X. Walcheren, Duurfte de en andere Plaatsen, door de Noormannen, overvallen. 837.

(c) Annal. Bertin. ad annum 836.

ming ko- ming, Zoon van Halpdam en Broeder van
 men om. Heriold, die ook eenig gebied in het Eiland
 schynt gehad te hebben, sneuvelde beide,
 door de Deensche wapenen, op den zeventienden van Zomermant des jaars agthonderd-
 zevenendertig (d). De Deenen hielden zig eenigen tyd op in Walcheren, en vorderden den Landzaaten eene zwaare schatting af (e). Ook voeren zy de Schelde op naar Antwerpen, welke Stad insgelyks geplonderd, en in brand gesteken werd. Het zelfde lot trof *Witlam*, eene Koopstad of Marktplaats aan den mond der Maaze (f), waarschynlyk naby Goeree gelegen; doch al voor veele eeuwen, door de Zee, ingezwolgen. Toen toogen zy, met gelyke woede, naar Duurstede, welks Ingezetenen, insgelyks, tot het betaalen van schatting, gedrongen werden. Keizer Lodewyk kreeg van dit alles zo dra geene tyding, of hy spoedde zig naar Nieuwmegen, 't welk de Schryver, uit wien wy dit verhaal ontleenen, eene Vesting noemt, naby Duurstede gelegen. Op het gerugt van zyne aankomst, verstooven de Deenen. De Keizer vergenoegde zig, met de Graaven, wien hy de bescherming der Zeekusten toevertrouwd hadt, voor zig te doen komen; en vernam, dat het wel gelukken van den aanslag der Deenen ten deele aan de onmogelykheid om hun behoorlyken wederstand te kunnen bieden; maar ten deele ook aan de ontrouw en ongehoorzaamheid van

Witlam
 aan de
 Maaze
 ver-
 woest.

(d) Annal. Fuldenf. ad annum 827.

(e) Annal. Bert. ad annum 837.

(f) Annal. Bert. ad annum 836. J. IPERII Chron. S. Bertini Cap. XII. Part. 3.

ming koming, Zoon van Halpdam en Broeder van
 men om. Heriold, die ook eenig gebied in het Eiland
 fchynt gehad te hebben, fneuvelden beide,
 door de Deenfche wapenen, op den zeventienden van Zomermand des jaars agthonderd-
 zevenendertig (d). De Deenen hielden zig eeni-
 gen tyd op in Walcheren, en vorderden den
 Landzaaten eene zwaare fchatting af (e). Ook
 voeren zy de Schelde op naar Antwerpen, welke
 Stad insgelyks geplonderd, en in brand gefteken
 werd. Het zelfde lot trof *Witlam*, eene Koop-
 ftad of Marktplaats aan den mond der Maa-
 ze (f), waarfchynlyk naby Goeree gelegen;
 doch al voor veele eeuwen, door de Zee, in-
 gezwolgen. Toen toogen zy, met gelyke
 woede, naar Duurftede, welks Ingezetenen,
 insgelyks, tot het betaalen van fchatting, ge-
 drongen werden. Keizer Lodewyk kreeg van
 dit alles zo dra geene tyding, of hy fpoedde
 zig naar Nieuwmegen, 't welk de Schryver,
 uit wien wy dit verhaal ontleenen, eene Vef-
 ting noemt, naby Duurftede gelegen. Op
 het gerugt van zyne aankomst, verftooven de
 Deenen. De Keizer vergenoegde zig, met
 de Graaven, wien hy de befcherming der
 Zeekusten toevertrouwd hadt, voor zig te
 doen komen; en vernam, dat het wel geluk-
 ken van den aanslag der Deenen ten deele
 aan de onmogelykheid om hun behoorlyken
 wederftand te kunnen bieden; maar ten dee-
 le ook aan de ontrouw en ongehoorzaamheid
 van

(d) Annal. Fuldenf. ad annum 827.

(e) Annal. Bert. ad annum 837.

(f) Annal. Bert. ad annum 836. J. IFRH Chron. S. Ber-
 tinii Cap. XII. Part. 3.

van eenige Graaven te wyten was (g). Sedert werden 'er andere Graaven, tot verdediging der grenzen, aangesteld. Ook werden 'er, in verscheiden' Havens, bevelen gegeven, om, in alleryl, eene Vloot in zee te brengen (h).

De Deenen, naar den Zeekant te rug trekkende, om met hunne Vloot t'huiswaards te keeren, schynen, eer zy deeze Landen verlieten, de baldaadigheden, in Kennemerland en Rynland, gepleegd te hebben, van welken onze laater Kronykschryvers gewag maaken. Te Egmond zouden zy de Kerk of Kapel, ter gedagtenis van den H. Adelbert gestigt, om verre gehaald hebben. Een Priester te Noordwyk, *Jeroen* genoemd, en vermaard wegens zyn heilig leeven, werdt, zegt men, door de Noormannen aangegreepen, deerlyk gepynigd en eindelyk onthalsd (i). Niet ver van hier, werden zy aangetast, door eenige Friesche benden, onder 't geleide der Graaven GEROLF en TIBBOLD. Omtrent Rynsburg, viel een hevige gevegt voor, in 't welk beide de Graaven sneuvelden (k). Sommigen voegen 'er by, dat de twee Graaven zig, in een Slot te Voorburg, verschanst hadden, 't welk, na hun omkomen, door de Deenen, ten gronde toe, zou zyn geslegt geworden (l). Met deezen stank, schynen de Deenen deeze Landen geruimt te hebben.

Doch hunne Schepen deden den handel-

838.

dry-

(g) Annal. Bertin. *ad annum* 837.

(h) Annal. Bertin. *ad annum* 837.

(i) JOANN. A LEYDIS *Libr. V. Cap. 33, 34.*

(k) JOANN. DE BEKA *p. 28.*

(l) JOANN. A LEYDIS *Libr. V. Cap. 34.*

dryvenden Ingezetenen deezer Landen nog merkelyk afbreuk. Ook was men, in de Lente des volgenden jaars, wederom voor eene landing bedugt. De Zeekusten werden alomme zorgvuldiglyk bewaakt. Doch eerlang kreeg men tyding, dat de Deensche Vloot, door eenen geweldigen storm beloopen zynde, zo veel geleeden hadt, dat 'er nauwlyks eenige weinige Schepen behouden gebleeven waren (m). Koning Horik, zig door deeze schade gedrukt vindende, en den toorn des Keizers dugtende, liet hem, kort hierna, te Attigni weeten, dat hy eenigen der voornaamste zeeschuimeren hadt doen vangen en van kant helpen. Te gelyk verzogt hy, dat hem nu ook de Friezen en Abodriten, die, te vooren, in zyn Ryk, eenige verwoestingen hadden aangeregt, mogten overgeleverd worden. Doch de Keizer hadt de Deensche strecken reeds leeren kennen. Horiks verzoek werdt, met verontwaardiging, van de hand geweezen (n).

XII. Keizer Lodewyk, tegen den dertigsten van Bloeiimaand des jaars agthonderd negenendertig, eenen Landdag te Worms beschreeven hebbende, deedt aldaar eene nieuwe verdeling zyns Ryks, onder twee zyner Zoonen, Lotharius en Karel. Karel den jongsten was reeds te vooren deel in 't Ryk (o), en naar sommiger verhaal (p), nog onlangs, ook gantsch Friesland toegelegd. Doch nu was Pipyn, 's Keizers tweede Zoon, overleeden.

Lo-

(m) Annal. Bertin. ad annum 838.

(n) Annal. Bertin. ad annum 838.

(o) THEGANUS Cop. XXXV.

(p) NITHARDI Hist. Libr. I. ad annum 838.

Ryksver-
deeling
tusfchen
twee
Zoonen
des Kei-
zers Lo-
tharius
en Karel.
839.

Lodewyk de derde van 's Keizers Zoonen was reeds Koning van Beijeren. Men besloot dan, het overig deel des Ryks, waaronder Aquitanie, alwaar Pipyn geregeerd hadt, begreepen was, onder Lotharius en Karel te verdeelen. De Maas werdt tot eene grenscheidung gesteld, van haaren oorsprong af tot aan de Zee toe: en al wat beoosten of ter regter zyde van die Rivier, en van eene lyn, getrokken van den oorsprong der zelve, tot aan de Rhône, gelegen was, werdt aan Lotharius; al wat bewesten of ter linkerzyde lag aan Karel toegelegd (q): waaruit af te neemen is, dat ver het grootste gedeelte deezer Landen onder het Ryks aandeel van Lotharius begreepen was: en te gelyk, dat de Zeeuwsche Eilanden en een klein gedeelte van het tegenwoordig Holland, 't welk ter linkerzyde van de Maaze legt, onder het Ryks aandeel van Karel, behoorden. Ook worden, in egte Gedenkschriften deezer Ryksverdeeling, het Hertogdom van FRIESLAND, tot aan de Maaze toe, het Graaffschap HAMELAND, welk een gedeelte van de Veluwe of van het Stigt omtrent den Eemstroom besloeg, het Graaffschap der BATAVIEREN of der BETUWE, en het Graaffschap TEISTERBANT met DUURSTEDEN, met elkanderen ver het grootste gedeelte der Vereenigde Nederlanden uitmaakende, uitdrukkelijk, onder het Ryks aandeel van Lotharius, opgeteld, en van dat van Karel, gezeid, dat het zig, van de andere zyde,
ook

(q) NITHARDI Hist. Libr. I. ad annum 839. Astronomi Vita Ludovici Pii ad annum 833. MELIS STOKER Int. bl. 7.

ook langs de Maaze, tot aan de Zee toe, uitdrekke (r).

Deen-
sche Zee-
schui-
mers val-
len in
Friesland
of Wal-
cheren.

Een gedeelte van Friesland, sommige oude Kronyken zeggen Walcheren (s), werdt, dit jaar wederom van de Deensche zeefchui-
mers ontrust. En Horik zondt, volgens zyne gewoonte, wederom eenige Gezanten, onder welken zyn eigen Neef was, aan den Keizer af. Zy waren rykelyk van geschenken voorzien; gaven goede woorden; doch klaagden over de Friezen; 't welk toen zo veel ingang vondt, dat de Keizer eenige Hertogen benoemde, om de zaak te onderzoeken, en den Deenen goed regt te doen (t).

XIII.
Water-
vloed
hier te
Lande,
die,
meent
men, een
der Ryn-
monden
by Kat-
wyk
heeft
doen ver-
stoppen.

Voor 't einde deezes jaars, op den zesentwintigsten van Wintermaand, ontstondt, hier te Lande, zo hevige een storm en geweldige Zeevloed, dat byna gantsch Friesland overstromd werdt. Het water stondt zo hoog, dat het de toppen der Duinen, die toen hier dien zelfden naam reeds hadden, omtrent evenaarde. Veele menschen en beesten verdronken. Ook werdt, na eene naauwkeurige opneeming, bevonden, dat 'er tweeduzend vierhonderd zevenendertig Huizen om verre gespoeld waren (u). 't Gemeen gevoelen is, dat de mond des Ryns, die, tot deezzen tyd toe, ter plaatse daar nu Katwyk is, in Zee geloopt hadt, by deeze gelegenheid, door het ingewoelde zand, verstopt ge-

WOLF-

(r) Annal. Bertinian. ad annum 839.

(s) Breve Chron. Tornac. S. Martini ad annum 839. apud E. MARTENE & U. DURAND Thesaur. Anecd. Tom. III. Col.

1454.

(t) Annal. Bertinian. ad annum 839.

(u) Annal. Bertinian. ad annum 839.

worden is (y). Waarschynlyker komt ons egerter voor, dat de verstopping van den Rynmond by Katwyk, niet op eenen tyd, maar allengskens geschied zy.

De dood van Keizer Lodewyk, die, op den twintigsten van Zomermaand des volgenden jaars, voorviel (w), veroorzaakte veel twist onder zyne Zoonen, over de Ryksverdeeling. **LOTHARIUS**, de oudste, poogde zig van alles meester te maaken, en viel, nu *Lodewyk*, dan **KAREL**, met de wapenen, op 't lyf (x). De Deensche Zeeschuimers bedienden zig van deeze verwarringen; stevenden naar de kusten van Frankryk, langs welken, toen, zorgelooze wagt gehouden werdt (y); voeren de Seine op, en verdelgden Rouan, en veel der omgelegen' Kloosters en andere Wooningen. Dit gedeelte van Frankryk behoorde onder het Ryks aandeel van Karel, naderhand den *Kaalen* bygenoemd. Lotharius, die zynen aanhang tegen dien van zyne Broederen poogde te versterken, hadt Heriold in zyne belangen overgehaald; en deeze de Deenen aangezet, om deezen inval in Karels Landen te doen. Ten loon van deezen dienst, schonk Lotharius hem eene Landstreek, volgens sommige oude Schryvers, niet verre van Rouan gelegen, en *Gaula Crusalia* genoemd (z). Doch anderen melden, dat Heriold, ten deezen tyde, het Eiland Walcheren en eeni-

840.

ge

(y) JOANN. A LEYDIS *Libr. V. Cap. 30.*(w) *Annal. Fuldeni. ad annum 840.*(x) *Annal. Bertinian. ad annum 840.*(y) *Chron. S. Benigni Divionensis apud D'ACHERY, Tom. II. p. 375.*(z) *Annales Bertiniani ad annum 841.*

ge nabuurige Plaatsen, van Lotharius, ter leen gekreegen heeft (*a*). Ondertusfchen geschiedde de vervreemding deezer Landen niet zonder merkelyken tegenzin der Landzaaten, die zig ongaarne van uitheemschen beheerschen lieten (*b*). De Noormannen pleegden, van dien tyd af, onder 't beleid van Heriold, geduurige vyandelykheden, in de Landen, die Karel waren toegeweezen (*c*). Om de Saxers, insgelyks, aan zyne belangen te verbinden, gaf Lotharius hun, ten deezen tyde, volkomen' Vryheid van Godsdienst, waarop velen, wederom, tot de oude bygeloovigheid, vervielen (*d*).

XIV. Lotharius, in twee veldslagen tegen zyne Nieuwe Broeders, in de jaaren agthonderd tweeën- Ryksver- deelin- veertig en agthonderd drieënveertig voorge- gen, tus- vallen, de volkomen' nederlaag gekreegen sphenLo- hebbende, en nevens de voornaamsten zynere tharius, aanhangeren, onder welken ook Heriold was, Lode- op de vlugt gedreeven zynde; werdt zyn wyk en Ryks aandeel als verlaaten aangemerkt, en Karel. onder zyne twee Broeders verdeeld (*e*). In 843. ———— deeze verdeeling, werdt gantsch Friesland aan LODEWYK toegelegd (*f*). Doch zy hielt niet lang stand. Lotharius, zig buiten staat vindende, om zynen Broederen langer 't hoofd te bieden, begon voorflagen van bevrediging te

(*a*) Annal. MSS. Hospit. S. Nicolai prope Cusam in Com- ment. ad Vitam S. ANSCHARI §. IX. Act. S. S. Menf. Febr. Tom. I. p. 299.

(*b*) Annal. Bertinian. ad annum 841.

(*c*) Annal. Bertinian. ad annum 841.

(*d*) NITHARDI Hist. Libr. IV. ad annum 843. Annal. Des- tinian. ad annum 842.

(*e*) NITHARDI Hist. Libr. IV. ad annum 843.

(*f*) NITHARDI Hist. Libr. IV. ad annum. 843.

te doen. Men maakte eene nieuwe Ryksverdeeling, volgens welke, Lotharius Italie en de waardigheid van Keizer, Karel Aquitanie en Lodewyk Beijeren behieldt, en het overige Ryk in drie deelen verdeeld werdt (g). Lodewyk kreeg hiervan alle de Landen, die ter regter zyde des Rynstrooms (3) gelegen waren, en derhalven ook een goed gedeelte van Friesland, 't welk hy zig te vooren reeds geheel toegelegd hadt. Ter linkerzyde des Ryns, werden hem, daarenboven, toegedeeld, de Steden en Landen van Ments, Worms en Spiers. Lotharius viel het Land tusfchen den Ryn en de Schelde tot aan de zee toe ten deel, en derhalven alle de Zeeuwsche Eilanden, benevens een gedeelte van het tegenwoordige Holland, Utrecht en een gedeelte van Gelderland. Voorts het

(g) NITHARDI Hist. Libr. IV. ad annum 843.

(3) Sommigen verstaan hier, door den Ryn het *Vlie*, by PTOLEMÆUS (*Libr. II. Cap. 9.*) en by PLINIUS (*Libr. IV. Cap. 15.*) onder de Rynmonden geteld; doch nergens, myns weetens, met den naam van *Ryn*, benoemd. Men gaf deezen naam, genoegzaam altoos, alleen aan den arm des Ryns, die by Katwyk uitliep. Eenigen willen, 't is waar, uit de Ryksverdeeling van 't jaar 870, alwaar in 't Ryk van Lotharius drie deelen van Friesland geplaatst worden, bewyzen, dat dit Ryk zig tot aan 't *Vlie* heeft uitgestrekt, alzo men oordeelt, dat deeze drie deelen van Friesland niet ter linkerzyde van den Ryn, die by Katwyk uitliep, konnen worden aangewezen. CONRINGIUS *de Finib. Imper. Germ. Libr. I. Cap. III. p. 20.* Doch wy zullen, op dat jaar, het tegendeel doen zien. Hier moet men, myns oordeels, het aandeel van Lodewyk ter regter-, en het aandeel van Lotharius ter linkerzyde van den Ryn, die by Katwyk uitliep, bepaalen.

het Kameryksche, Henegouwen, en verscheiden' andere Landstreeken, omtrent de Maaze gelegen: met al het Land, van den oorsprong der Maaze af, tot daar de Saone in de Rhône valt, en wyders langs de laatstgemelde Rivier, tot aan zee toe. Al het overige, tot aan Spanje toe, werdt Karel aanbedeeld (*h*). Het Ryks aandeel van Lotharius is, sedert, LOTHARINGEN (*i*), dat van Lodewyk OOSTFRANKRYK, en nog laatter DUITSCHLAND, en dat van Karel WESTFRANKRYK of blootelyk FRANKRYK genoemd (*k*). Doch het eerste deel is, in laater' tyd, voor een gedeelte, in de twee laatste deelen ingesmolten

XV. Na deeze Ryksverdeeling, deeden de Broeders elkanderen herhaalde beloften van onkreukbaare Vriendschap (*l*). De Noormannen lieten egter nog al niet na, 't zy uit eigen' beweeging, 't zy door heimelyk aandryven van Lotharius, de Landen, onder 't gebied der twee andere Broederen gelegen, door geduurige invallen, te ontrusten. In 't jaar agthonderd vierenveertig, voerenzede Garonne op, en plonderden Toulouse (*m*). In 't volgende jaar, kwamen zy, langs de Seine, tot aan Parys, noodzaakende de Landzaaten, en Koning Karel zelyven, hun eene aanzienlyke somme gelds op te brengen (*n*). Ook zondt Horik eene Vloot van zeshonderd schepen naar de Elve, die eenen inval in Duitschland

De Noormannen overmeesteren byna gantsch Friesland;
844.
845.

dee-

(*h*) Annal. Bertinian. *ad annum* 843.

(*i*) REGINO *ad annum* 842.

(*k*) SIGIBERT. GEMBLACENS. Chron. *ad annum* 844.

(*l*) Annal. Bertinian. *ad annos* 843 & 844.

(*m*) Annal. Bertinian. *ad annum* 844.

(*n*) Annal. Fuldenf. *ad annum* 845.

deeden; doch van de Saxers te rug gejaagd werden (o). Ten zelfden tyde, vielen de Noormannen in Friesland, alwaar zy eerst geslaagen werden; doch naderhand, in twee gevechten, overwinnaars bleeven, en een groot getal van Friezen deden sneuvelen (p). Sedert maakten zy zig meester van byna gantsch Friesland, den Ingezetenen alomme zwaare schattingen asperfende (q).

De drie Broeders, Lotharius, Lodewyk en Karel, in Sprokkelmaand des jaars agthonderd zevenenveertig, te *Marsna* of Meerfen, by Maastricht, eene Byeenkomst gehouden hebbende, beslooten, volgens de oorspronkelijke Gedenkschriften, hiervan nog voor handen (r), een gezantschap aan Koning Horik te zenden, om hem te beweegen, tot het slaaken der vyandelykheden, of hem, in geval van weigering, den oorlog aan te zeggen. Doch 't baatte weinig. De Landen van Lodewyk en Karel, en van Lotharius zelve, werden, wel haast, wederom van de Deenen overvalen. Eenigen vielen in Aquitanie, alwaar Karel heerschte: doch anderen, veelligt uit ongenoegen tegen den Keizer, om dat hy zyne gezanten, by die van zyne Broederen, gevoegd hadt, maakten zig meester van Duurstede, en sloegen zig in de Betuwe neder (s).

De overmeestering van Duurstede door de Deenen, die nu, zo menigmaal, geduurende
 XVI. Heriold van ontrouw.

Ook
 Duurstede en de
 Betuwe.
 847.

(o) Annal. Bertinian. ad annum 845.

(p) Annal. Fuldent. ad annum. 845.

(q) Annal. Bertin. ad annum 846.

(r) Capitul. Reg. Francor. Edit. Baluzii. Tom. II. Col. 45.

(s) Annal. Bertin. ad annum 847.

verdagt
en ge-
dood.

Heriolds bewind over deeze Stad, gebeurde was, maakte eindelyk zyne trouw by de Keizerschen verdagt. Men hielt het daar voor, dat hy zelf zynen Landsgenooten gelegenheid gaf, om hier te Lande invallen te doen, en dat hy zyn deel hadt van de voordeelen, die zy 'er uit trokken. 't Zy dit vermoeden grond hadt of niet, de Graaven, wien de zorg over de grenzen van 't Ryk van Lotharius aanbevolen was, overvielen Heriold, en beroofden hem van 't leeven (t).

Roruk
bemaagt
Duurstede.

Zyn Broeder Roruk, die, nevens of onder hem, eenig bewind binnen Duurstede schynt gehad te hebben, werdt, by den Keizer, beschuldigd, dat hy deel in 't zelfde verraad gehad hadt. En hoewel 't gemeen gerugt hem hier van vrysprak, werdt hy egter, op 's Keizers bevel, aangetast en in hegtenis gesteld. Doch heimelyk ontvlooden, begaf hy zig onder de bescherming van Koning Lodewyk, die hem, in Saxen, op de Deensche grenzen, woonen liet. Na verloop van eenigen tyd, verzamelde hy hier eene Vloot schepen, die hy met zyne Landsluiden bemande, van zins om Keizer Lotharius alle mogelyke afbreuk te doen. Ook gelukte 't hem, den Ingezetenen van 't Ryk van Lotharius, die langs de kusten der Noordzee woonden, merkelyke nadeelen toe te brengen (u). Sedert, voer hy den Ryn op, naar Duurstede, overmeesterde de Stad, en versterkte zig zo wel binnen dezelve, dat Lotharius, geene kans ziende om den Noorman,

(t) *Annal. Fuldens. ad annum 852.*

(u) *Fragment. Chron. Fontanell. ad annum 850.*

man te verdryven, zig genoodzaakt vindt, een verdrag met hem te maaken (v); by welk hy hem Duurstede en eenige andere Graafschappen, vermoedelyk in Gelderland of in het zuydelyk gedeelte van het tegenwoordig Holland gelegen, afstond (w): met beding egter, dat hy behoorlyk opzigt hebben zou, op de invordering der schattingen en andere inkomsten, tot de Keizerlyke Schatkist behoorende, en de Landen, die onder zyn bewind gesteld werden, tegen de invalen der Deenen, beschermen (x). De oude Schryvers hebben niet naauwkeurig aangeteekend, wanneer alle deeze dingen gebeurd zyn. Doch 't is waarschylyk, dat men ze, niet lang voor en in 't jaar agthonderdenvyfzig, plaatsen moet.

850.

't Verdient hier onze opmerking, dat men, in zekere Kronyk der Bischoppen van Minden, aangetekend vindt, dat het Graaffschap van Holland, in den jaare agthonderdagt-enveertig, een begin genomen heeft (y). 't Is niet onwaarschylyk, dat eene oude overlevering van de Giften aan Roruk, omtrent deezen tyd, gedaan, gelegenheid tot deeze aantekening gegeven heeft. Ook wordt, door dezelve, bevestigd, dat Roruk bewind gehad heeft, over een gedeelte van 't Land, welk men, sedert, *Holland* genoemd heeft.

De

(v) Annal. Fuldens. ad annum 850.

(w) Annal. Bertinian. ad annum 850.

(x) Annal. Fuldens. ad annum 850.

(y) Chronicon Episcoporum Mindensium. Cap. IV. Int. Rerum Germ. Script. J. Pistorii, Tom. I. l. p. 833.

XVII. De Zeeschuimeryen der Deenen gingen, ver-
 Invallen der Noor- scheidten' jaaren agtereen, wederom zo sterk
 mannen. in zwang, als immer te vooren. In 't jaar
 851. agthonderdeenenvyftig, liepen zy Friesland en
 de Betuwe af, en toogen vervolgens naar Gend,
 alwaar zy den brand staken in het Klooster van
 S. Bavo. Daarna, te lande doorgedrongen
 tot aan Rouan en Beauvais, welke laatste Stad
 ook aan koolen gelegd werdt, werden zy, in
 't wederkeeren, onderschept, en ten deele
 852. verlaagen (z). In 't volgende jaar, kwamen
 zy, met tweehonderd twee-envyftig Schepen,
 in Friesland, om schatting te vorderen. De
 Vloot stondt onder 't bevel van *Sidrok* en *Godefrid* (a), welke laatste een Zoon van *Heriold*
 was; die, waarschylyk om wraak te neemen
 over 't ombrengen zyns Vaders, *Lotharius*
 party verlaaten hadt, en naar zyn Vaderland
 geweeken was. De Deenen, Friesland naar
 hun genoeggen gebrandschat hebbende, voeren
 de Schelde op, terwyl *Lotharius* en *Karel* de
 beide oevers der Riviere, met een magtig
 Leger, tot het einde des jaars, bezet hielden.
 Ondertusfchen werdt 'er van weerskanten niets
 uitgerigt. *Karel* was niet te beweegen, om de
 Deenen aan te tasten. Zelfs sloot hy een Ver-
 drag met *Godefrid*, en, na 't scheiden der twee
 853. Legers, werdt den Deenen een ruim veld gelaaten,
 om, tot in Lentemand des volgenden jaars,
 het Ryk van *Lotharius* alomme te ontrusten
 (b). *Karels* Landen bleeven ondertusfchen niet
 ver-

(z) *Annal. Bertinian. ad annum 851.*

(a) *Fragment. Chron. Fontanell. ad annum 852.*

(b) *Annal. Bertinian. ad annos 852 & 853.*

verschoond. Verscheiden' hoopen van Deensche plonderaars deden geduurige invallen in dezelve (c).

Horik, Koning der Deenen, sedert, met zyns Broeders zoon, *Gudurn*, overhoop geraakt zynde, ontstonden, uit deeze tweedragt, zulke zwaare inwendige beroerten in 't Deensche Ryk (d), dat Roruk en Godefrid, die zig nog hier te Lande ophielden, hoop kreegen, om aan 't bezit van 't Ryk te geraaken. Zy keerden dan naar hun Vaderland, en Lotharius, die blyde was, dat hy zig van hun ontslaagen zag, gaf het bewind over gantsch Friesland, zo ver het, door de Noormannen, bestierd geweest was, aan zynen tweeden Zoon, *Lotharius* (e); die dus, nog by 't leeven zyns Vaders, gebied over een groot gedeelte dezer Landen verkreeg.

Keizer Lotharius overleedt nog op den agt-entwintigsten van Herfstmaand des zelfden jaars (f), drie Zoonen nalaatende: van welken *Lodewyk*, de oudste, Italie en de waar- digheid van Keizer verkreeg. *Karel*, de jongste, bekwam het oud Koningkryk van Bourgondie, over den Berg Jura gelegen, zynde een gedeelte van Zwitserland en het Land van Geneve, en *LOTHARIUS*, de middelste, geraakte in 't bezit van het noordelykst gedeelte van 's Vaders Ryk: welk sedert, in 't gemeen, *LOTHARINGEN* genoemd werdt. Hieronder was zo veel van de tegenwoordige Nederlan- den

854.

's Keizers
Zoon
Lotharius be-
komt
Friesland.

855.

XVIII.
Ryksver-
deeling
na de
dood van
Keizer
Lothar-
ius.

(c) Annal. Bertinian. ad annos 853 & 855.

(d) Annal. Fuldenf. ad annum 854.

(e) Annal. Bertinian. ad annum 855.

(f) Annal. Bertinian. ad annum 855.

den begreepen, als bewesten den Ryn gelegen is.

Roruk
bekomt
een goed
gedeelte
van Fries-
land.

Roruk en Godefrid, hun oogmerk niet hebbende kunnen bereiken, keerden, voor 't einde des jaars agthonderd vyfenvyftig, met hunne byeen gebragte magt, wederom herwaards. Zy sloegen zig op nieuw te Duurstede neder; en Lotharius de II. zag zig genoodzaakt, om hun een goed gedeelte van Friesland af te staan (g).

De Deen-
nen be-
magtigen
Duurstede,
de
Betuwe
en Utrecht.
857.

Eenige nieuwe veranderingen in 't Deensche Ryk, alwaar nu *Horik de II.*, een jong Vorst, den Troon beklommen hadt, gaven Roruk eerlang aanleiding, tot het smeeden van eenen aanslag, om, in zyn Vaderland, deel aan de Regeering te bekomen. Hy rustte hier, met verlos van zynen Heere, Koning Lotharius den II, eene Vloot uit, met welke hy, naar de Deensche grenzen, zeilde. Zyne aankomst bragt zo veel te wege, dat de jonge Horik hem het Land tuschen de Eider en de Oostzee gelegen afstond (h). Doch eer dit Verdrag nog getroffen was, zo 't schynt, waren de Deenen wederom herwaards gekomen, en hadden zig van Duurstede, de Betuwe en eenige omgelegen Plaatsen meester gemaakt (i). Opze laater Kronyken voegen 'er by, dat zy, onder anderen, ook Utrecht bemagtigd hebben (k), na dat zy de Stad eerst, en toen 't Slot, eenen tyd lang, belegerd gehouden hadden. HUNGE-

RUS,

(g) Annal. Bertinian. ad annum 855.

(h) Annal. Fuldenf. ad annum 857.

(i) Annal. Bertinian. ad annum 857.

(k) JOANN. DE BEKA. p. 26.

RUS, die thans Bisfchop van Utrecht was, ontvloodt, ter naauwer nood, de handen der Deenen, en keerde zig tot Koning Lotharius, die hem en zynen Kanonniken, in 't volgende jaar, het Klooster *Odilenberg*, by Roermonde, tot hun verblyf afftondt (1). De Giftbrief hiervan is nog voor handen, en in denzelven wordt uitdrökkelyk getuigd: „ dat de S. Maar-
 „ tens Kerk van Utrecht, omtrent deezen tyd,
 „ door de Barbaaren, byna geheel verwoest
 „ was, en dat de Kanonniken ten deele ge-
 „ dood, ten deele alomme verftrooid waren
 „ (m).” Bisfchop Hungerus woonde, in 't jaar agthonderdtweeënzestig, eene Kerkvergadering te Aken by, in welke hy, nevens anderen, hielp stemmen, tot de Egtscheiding van Lotharius (n), die zyne Gemaalin *Thiedberg* verftiet, om zyne byzit, *Valdrade*, te trouwen.

858.

De Deenen hielden, ondertusfchen, aan met hunne verwoestingen; jaar op jaar, dezelfde Landen afloopende. In 't jaar agthonderd-negenenvyftig, vielen zy in de Landen omtrent de Schelde, waarfchynlyk Zeeland (4). Ook werdt toen de Betuwe wederom plat gebrand

859.

(1) BEKA p. 28.

(m) Apud HEDAM p. 57.

(n) LABBE CONCIL. Tom. VIII. p. 736. ap. FLEURY Hist. Eccl. Tom. XI. p. 52.

(4) *Ultra Scaldim, over de Schelde*, zegt de Schryver, dien wy hier volgen. Hy heeft, naar sommiger gedagten, te S. Omer, in Artois gewoond. Eene plaats van HINCMA-RUS, Bisfchop van Reims, (*Opusc. XXIV. Tom. II. p. 290.*) geeft egter reden om te vermoeden, dat hy Pudentius, Bisfchop van Troyes in Campagne, geweest is. Doch ten opzigte beide van Troyes en van S. Omer, legt Zeeland over de Schelde.

brand (o). Roruk schynt zig, ten deezen tyde, in zyn nieuw gebied aan de Eider, opgehouden te hebben, en buiten staat geweest te zyn, om zyne Graaffschappen, hier te Lande, te beschermen. Sommigen houden hem verdagt, dat hy zelf zyne Landsluiden herwaards gelokt zou hebben. Doch voor dit vermoeden schynt te minder grond, om dat hem, gelyk wy boven (p) zagen, reeds in voorrige tyden, deeze kladde, naar veeler gevoelen ten onregte, aangewreeven werdt.

XIX.
Friefche
Kooplui-
den bin-
nen
Duurste-
de, door
de Dee-
nen, o-
vervallen
en ge-
dood.
863.

Eenige jaaren laater, kwamen de Deenen, in Louwmand, wederom herwaards. Zy voeren den Ryn op, en hadden 't op Keulen gemunt. Vooraf egter moest Duurstede wederom eene plondering ondergaan. De Friefche Koopluiden, die hier omtrent handelden, hadden zig, de aankomst der Deenen vernemende, in grooten getale, binnen Duurstede begaeven, waanende aldaar veiliger te zullen zyn. Doch zy vonden zig bedroogen. Duurstede werdt haast overmeesterd. Een groot getal van Koopluiden sneuvelde. Ook werden 'er veele Ingezetenen gevangen genomen. De Plonderaars voeren, daarna, den Ryn hooger op, en vestigden zig op een Eilandje, by Nuis. Lotharius hielt hen hier van de eene, en de Saxers of Friezen van de andere zyde des Rynstrooms op, tot het einde van Lentemaand. Toen kwam Roruk tuschen beide, en bewoog zyne Landsluiden, om, zonder eenige verdere vyandelykheden te pleegen, de-

(o) Annal. Bertinian. ad annum 859.

(p) Bl. 64.

deze Landen te verlaaten (q). Lotharius, 't zy tot vergelding van deezen dienst, 't zy om andere redenen, gaf, sedert, aan den Noorman, *Rudolf*, Zoon van *Heriold*, en Neeve van *Roruk*, de ontvangst van eene schatting van vier *Denarien* van ieder hoeve, welke hy over zyn gantsche Ryk, uitgeschreeven hadt. Hy voegde 'er eenige inkomsten by, bestaande in Meel, Vee, Wyn en Appeldrank (r), poogende, door deeze middelen, deezen uitheemschen Landaart, te naauwer, aan zig te verbinden.

Genoegzaam alle onze latere Kronyken, en veele andere Schryvers, die hen gevolgd zyn, plaatsfen, omtrent deezen tyd, en de meesten in 't jaar agthonderd drieënzestig, het begin van het Graaffchap van Holland, in den persoon van *Dirk den I.*, die met het zelve beschonken zou zyn geweest, op dat hy het, tegen de invallen der Deenen, beschermen zou (5). Doch alzo zy zig, ten bewyze hiervan, eeniglyk beroepen op eenen Giftbrief van *Koning Karel*, den *Kaalen*, zo zy meenen; en deeze Giftbrief geen gewag maakt van eene instelling des Graaffschaps van Holland; behalve dat ook verscheiden omstandigheden toonen, dat de Brief tot laater

XX.
Onderzoekt of het Graaffschap van Holland ten deezzen tyde een' aanvang genomen hebbe.

(q) *Annal. Bertin. ad annum 863. Chron. de Northmann. Gest. ad annum 864.*

(r) *Annal. Bertinian. ad annum 864.*

(5) Zie *WILHELMI PROCURAT. Chron. Egmond. ad annum 863 & 866, [Seu potius 876.] p. m. 430. MELIS STORÉ Rym-Kronyk in Dirk I. bl. 9. JOANNIS DE BEKA Chron. in Hungero p. 28. J. VELDENAR, Kronyk van Holland bl. 5, 6. Magnum Chronicon Belgicum ad annum 863. en veele anderen.*

ter' tyden gebragt, en aan Karel den Eenvoudigen moet toegeschreeven worden; zo agten wy, met veele voornaame Kenners onzer Vaderlandsche Oudheden, dat 'er, ten deezzen tyde, niet byzonders gebeurd is, 't welk men de opregting van een Graaffchap van Holland zou mogen noemen. De Landtreet, die, in laater' tyd, *Holland* genoemd is, heeft, naar alle waarfchynlykheid, in en voor deezzen tyd, verſcheiden' Graaven gehad. En wanneer wy, ter behoorlyker plaatſe, den Giftbrief van Koning Karel overweegen, zullen wy doen zien, om welke reden, de begiftigde Graaf Dirk, in 't gemeen, voor den eerſten Graave van Holland, gehouden zy.

XXI. De Noorman Roruk bleef nog eenige jaaren in 't bezit der Landen, hem door Lotharius den ouden en den jongen in Friesland afgestaan. Doch kort voor of in het jaar agthonderd zevenenzestig, maakt hy zig zo ge-
 haat by de Landzaaten, en byzonderlyk by een gedeelte derzelven, die, volgens 't verhaal eens ouden Latynſchen Schryvers, met een nieuwen naam, *Conkingi* genoemd werden (6), dat zy hem ouverhoeds overvielen, en ten Lande uit jaagden (s). Wat reden Roruk gegeven hadt, om hem dus te mishandelen, vindt men, onzes weetens, nergens aangekend. Uitheemſche Heeren konnen zig,
 op

(s) *Annal. Bertinian. ad annum 867.*

(6) Veiliger agt ik, te erkennen, dat my de wooning deezer *Conkingi* onbekend is, dan, met ſommigen, eekelyk uit eene geringe overeenkomst in den naam, te beſluiten, dat zy inwooners van het Dorp *Kokenge*, aan de Vege by Maarſen, geweest zyn.

De Noorman Roruk, door de *Conkingi* verjaagd, herſtelt zig wederom, in 't bezit zyner Landen.
 867.

op zo veelerleie wyze, gehaat maaken by hunne Onderzaaten, dat men vergeeffche moeite doet, met naar ééne van die wyzen te gifsen. Dit weet men, dat Roruk, niet lang hierna, met een aanzienlyk Leger van zyne Landslieden, wederom herwaards gekomen is (1), en zig, zo 't schynt, in zyne voorige bezittingen hersteld heeft. Lotharius, vermoedelyk om 't volk genoeg te geeven, gaf wel voor, den Noorman te keer te willen gaan, en beschreef, ten dien einde, eene algemeene Heirvaart (u); doch men leest niet, dat hy iet anders uitgelegt heeft, dan dat hy Roruk afkeerig van zig maakte. Doch eer hy hiervan de uitwerksels gevoelde, overleedt hy, in Hooimaand des jaars agthonderd negenzestig (v).

Wy hebben te vooren aangewezen, dat Lodewyk, jongste Zoon van Keizer Lodewyk den Vroomen, in de Ryksverdeeling tuschen hem en zyne twee Broeders, gemaakt, het Land verkreeg, dat, ter regter zyde des Rynstrooms, gelegen was, en onder het zelve, ook een goed gedeelte van Friesland. Uit dit zyn Ryks aandeel, of uit eenig ander Land, welk hy, buiten dit, mogt bezeten hebben, schonk hy (7), in den jaare agthonderd agt-

XXII.
Koning
Lode-
wyk
geeft het
Woud
Wasda
aan zeke-
ren Hol-
landschen
Graave
Dirk.
868.

(1) Annal. Bertinian. ad annum 867.

(u) Annal. Bertinian. ad annum 867.

(v) Annal. Fuldenf. ad annum 869.

(7) Ik volg hier de gemeene uitgaaven van deezen Giftbrief en onze oudste Kronyken, die de Gift op dit jaar plaatsen, en aan Koning Lodewyk toeschryven. De redenen, welken eenige Geleerden bewoogen hebben, om de Gift tot het jaar 968 te verschuiven, en Lotharius den II, vóór den Scheuker te houden, kan men zien in de *Miscell. Observat.* Tom. VII. P. II. p. 261.

enzestig, aan *zekeren zynen Getrouwen*, GRAAVE DIRK „ een *Foreest* of *Woud*, *Wasda* „ genoemd, met de *Weiden*, *Akkers*, *Waters*, *Vaarten* en al wat 'er meer toe behoorde, om het geheellyk en erfelyk te bezitten (w)”. Onze *Kronykschryvers* stellen vast, dat deeze *Dirk* dezelfde geweest is als die, welken zy den eersten *Graaf* van *Holland* noemen. Doch mooglyk heeft hen de gelykheid van den naam bedroogen. 't Is egter ten hoogsten waarschynlyk, dat hy een *Hollandsche Graaf* is geweest, nademaal de *Giftbrief*, by welken hem *Wasda* gegeven werdt, zo wel als andere oude stukken, onze eerste *Graaven* betreffende, in 't *Klooster* te *Egmond*, bewaard schynt geweest te zyn (x). De gelegenheid van *Wasda* is geheel onbekend. Sommigen maaken 'er *Walcheren* van, Doch dit is, te vooren al, by den naam van *Walcheren*, nergens by dien van *Wasda* bekend geweest. Anderen vinden *Wasda* in 't *Land* van *Waas*. Doch hier hadt, gelyk ook in *Walcheren*, niet *Lodewyk*, maar *Karel* de *Kaale* te gebieden; zo als, uit eenen zynen *Giftbrieven*, duidelyk blykt (y). Hoewel 't, desonaangezien, wel zyn kon, dat *Lodewyk* eenig *Land*, in *Karels* *Ryks* aandeel, in eigendom bezat. Eindelyk zyn 'er, die *Wasda* by *Dordrecht* plaatsē, alwaar, van oude *Schryvers*, een *Hout* of *Bosch* *Mereweda*, 't welk zo veel zou zyn als *Meeren-Wasda*, gesteld

(w) Vide MIRÆI Codic. Donat. piar. Cap. XXIII. p. 33. Tom. I. Oper. Diplom.

(x) MELIS STORÉ in Dirk I. bl. 9, 13.

(y) Apud MIRÆUM Donat. Belg. Cap. IX. p. 341. Tom. I. Oper. Diplom.

feld wordt (z). Dit is zeker, dat een der volgende Hollandsche Graaven het Bosch Mereweda, als zyn eigen goed, bezeten heeft (a). Het laatste gevoelen zou dan den meesten schyn hebben, kon men bewyzen, dat Lodewyk, ten deezem tyde, over dit gedeelte Lands, te gebieden gehad hadt. Immers behoorde het onder het Ryks aandeel van Lotharius, die nog niet overleeden was. Doch men zou hier op ook kunnen zeggen, dat Lodewyk wel een Woud in eigendom kon bezitten, in een Land, over welk Lotharius het oppergebied hadt: of veelligt heeft hy zig, van een gedeelte van het Ryk van Lotharius, welk hem het naast was, by deszelfs leeven, meester gemaakt: of 't kan hem ook, door Lotharius, by verdrag, afgestaan zyn, gelyk men weet, dat, in den jaare aghonderdenzestig, ten opzigte van de Elzas, geschied was (b). Wy kunnen, in deeze duisterheid, niet anders doen, dan gissen naar de waarheid. De Giftbrief zelf geeft geen licht, alleenlyk zeggende, dat Wasda, *in het zelve Graaffchap*, dat is, *of in het Graaffschap van denzelfden Graave Dirk*, of *in een Graaffschap van denzelfden naam*, gelegen was.

De twee Broeders, KARELEN LODEWYK, XXIII. poogden zig beide, na de dood van hunnen Neeve Lotharius, van Lotharingen meester te maaken. Immers Karel wendde daar toe al zyn vermogen aan, zoekende zynen aanhang, onder de Lotharingsche Grooten, zo veel

Verdeeling van't Ryk van Lotharingen onder de Koning.

(z) BALDRAIC. Chron. Cambrac. Libr. III. Cap. 19.

(a) ALPERTUS. de diversitate Temporum Libr. II. Cap. XX. Col. 118.

(b) Annal. Berolinian. ad annum 860.

gen Ka-
rel en Lo-
dewyk.
870.

veel hy konde, te vermeerderen. In de Len-
te des jaars agthonderdenzeventig, hieldt
hy te Nieuwmegen een mondgefprek met den
Noorman Roruk, die zig voor hem verklaar-
de, en een Verbond met hem sloot (c). Lo-
dewyk, zig midlerwyl naar Frankfort bege-
ven hebbende, ontving aldaar de hulde van
veele Lotharingsche Heeren (d). De onee-
nigheid, die hier over tusfchen de Broeders
ontfand, zou tot een volllaagen Oorlog uit-
geborften zyn (e), hadden zy beide niet
geraaden gevonden, tot een Verdrag te ko-
men, en het Lotharingsche Ryk, met elk-
anderen, te deelen (f). Dit geschiedde op
den agtften van Obgftmaand des gemelden
jaars. Men hieldt, in de Verdeeling der Lan-
den, deezen voet, dat genoegzaam alles wat
ter regter zyde der Maaze lag Lodewyk, en
't gene ter linker zyde dier Riviere geiegen
was, Karel toegelegd wordt. Onder de Plaat-
fen, die tot *Lodewyks aandeel* behoorden, wor-
den, met naame, opgeteld, Keulen, Trier,
UTRECHT, Straatsburg, Bazel, het GRAAF-
SCHAP TEISTERBANT, de BETUWE, de *At-
tuariën*, zynde een gedeelte van Gelderland:
voorts het gedeelte van Opper- en Neder-
Maasland, welk ter regter zyde van de Maa-
ze legt, het Land van Maastricht, twee Graaf-
fchappen in de Elzas en *twee deelen* van FRIES-
LAND, welken zig, naar alle waarschynlyk-
heid, van de oude Maaze af, die, eertyds,
door

(c) Annal. Bertinian. ad annum 870.

(d) Annal. Fuldenf. ad annum 870.

(e) AIMON. Libr. V. Cap. 24.

(f) Annal. Bertinian. ad annum 870.

door 't Land van Stryen zeewaards stroomde, tot aan de Waale en Merwe, en van daar, tot aan den Ryn, die by Katwyk uitliep, zullen uitgestrekt hebben. Wy zien hieruit, dat een goed deel der Vereenigde Nederlanden, tot het aandeel van Koning Lodewyk, behoord heeft: en wy hebben reeds te vooren gezien, dat hy een ander groot gedeelte derzelven, by de Ryksverdeeling van den jaare agthonderdrieënveertig, verkreegen hadt, Onder *Karels aandeel*, behoorden Tongeren, Kameryk, Mechelen, vier Graaffschappen in Brabant, het Graafschap Taxandrie, het gedeelte van Opper- en Neder-Maasland, welk ter linker zyde van de Maaze ligt, tot Vizet toe, en het *derde gedeelte* van FRIESLAND, welk zig, van de oude Maaze af, tot de Schelde toe, uitgestrekt zal hebben, en onder welk, derhalve, de Zeeuwfche Eilanden en een gedeelte van Holland begreepen geweest zyn (8).

Lotharius Broeder, ook *Lodewyk* genoemd, Keizer die thans de waardigheid van Keizer bezat, Lodewyk en eischt het

(8) DANIEL meent (*Hist. de France* Tom. II. p. 446) dat, onder het derde gedeelte van Friesland, welk Karel toegedeeld werdt, ten minsten de tegenwoordige Provincien van Holland en Zeeland begreepen moeten worden. Doch waar zullen dan Lodewyks twee deelen van Friesland worden gevonden? Zegt men, beoosten de Zuiderzee, in het tegenwoordig Friesland. Ik antwoord, dat dit Friesland, te vooren al, door Lodewyk bezeten was, en na de Verdeeling van den jaare 843, niet tot het Ryk van Lotharius behoord hadt (*Zie hier voor* bl. 61.) Weshalve het, onder deeze Verdeeling, die enkelyk het Ryk van Lotharius betrof, niet vallen kon.

Ryk van en in Italie heerschte, hadt zo dra niet vernomen, dat Lotharingen, onder zyne twee Oomen, Karel en Lodewyk, verdeeld was, of hy vaardigde een gezantschap af aan Lodewyk, Koning van Duitschland, en deedt het Ryk van Lotharius, voor zig zelve, eischen. Lodewyk wees de gezanten des Keizers naar zynen Broeder Karel, die hunnen eisch, met ongenoegen, verwierp (*g*). De Koning van Duitschland hadt 'er meer ooren naar; des Karel, de Lotharingsche Grooten aan zig poogende te verbinden, in Wynmaand des jaars 872. aghonderd tweeënzeventig, te Maarsticht, een mondgelprek hielt met den Noorman Roruk, en dien, door beloften en geschenken, t'eenemaal in zyne belangen overhaalde. Doch of hem Roruk eenig voordeel toegebracht hebbe, is onzeker, alzo men van deezzen Noorman, in de oude Gedenkschriften, na deezzen tyd, geheel geene melding meer gemaakt vindt. Roruks Neef, Rudolf, was ook ten zelfde einde te Maastricht verscheenen; doch alzo hy te veel vorderde, en zig, ondertusfchen, in 't vermoeden bragt, dat hy Karel heimelyk iet euvels bouwde, werdt 'er niets met hem geslooten. Zelfs waarschuwde Karel zyne vrienden, tegen de listige aanslagen van Rudolf (*h*). Midlerwyl hadt Koning Lodewyk, door tusfchenkomst der Keizerinne *Ingelberge*, met welke hy, te Trente, een mondgelprek gehouden hadt, zyn aandeel in 't Ryk van Lotharius reeds heimelyk

(*g*) Annal. Bertinian. ad annum 870.

(*h*) Annal. Bertinian. ad annum 872.

lyk aan Keizer Lodewyk afgeftaan (i); onder deeze voorwaarde, zo 't fchynt, dat hem, na 's Keizers overlyden, de Keizerlyke waardigheid bezorgd wierdt. Doch deeze onderhandeling werdt van Koning Karel zeer euvel opgenomen.

De Noorman Rudolf toonde, wel haast, XXIV.
 wat hy in den fchild voerde; want eene aanzienlyke Vloot Schepen byeen gebragt hebbende, kwam hy, in Zomermaand des volgenden jaars, in Friesland; en, eerst de Landen onder Karels aandeel behorende; afgeloopen en verwoest hebbende, ontzag hy zig niet, ook de Landen, onder 't gebied van Koning Lodewyk fttaande, te ontrusten. Hy viel in 't Friefch Graaffchap van zekeren *Abdagus*, dien de Schryver, uit wien wy dit verhaal ontleenen, den naam van *Koning* fchynt te geeven; en vorderde aldaar den Ingezetenen fchatting af. En wanneer hem dezelve geweigerd werdt, rukte hy, met al zyne magt, op hem in. 't Gevegt was hevig van weerskanten; doch Rudolf fnevelde al in den aanvang, nevens meer dan vyfhonderd (k), anderen fchryven agthonderd der zynen (l). De overigen wierpen zig in zekere fterkte, die niet genoemd wordt, alwaar zy van de Friezen belegerd werden. Eerlang braken deezen egter 't beleg op, volgens den raad van zekeren Noorman, die, een Christen zynde, lang onder de Friezen verkeerd hadt, en, naar fommiger vermoeden, Rudolfs Oom, *Rorik*

De Noorman Rudolf valt in Friesland; doch fnevelt er. 873.

(i) Annal. Bertinian. ad annum 872.

(k) Annal. Bertinian. ad annum 873.

(l) Annal. Fuldenf. ad annum 873.

ruk zelf geweest zou zyn. Men liet de belegerden naar hunne Schepen vertrekken, doch behieldt eenigen uit hen, tot Pandsluiden voor 't volbrengen van de voorwaarden des Verdrags, by welk bedongen was: „ dat de Deenen den behaalden buit wederom geeven, „ en met eede belooven zouden, niet in 't „ Ryk van Koning Lodewyk te zullen weder- „ keeren.” 't Een en 't ander geschiedde: waarna men de schepen vertrekken liet (m).

XXV. In 't volgende jaar, leeden deeze Landen eenen nieuwen inval van Noormannen. Eene aanzienlyke menigte van deezen Landaart, onder 't bevel van ROLLO, begaf zig, met den aanvang des jaars, volgens een gemaakt Verdrag met *Adelstan*, Koning van Engeland, in wiens Ryk, zy zig, eenen geruimen tyd, opgehouden hadden (n), van daar naar Westfrankryk. Doch op zee van eenen geweldigen storm belopen wordende, zagen zy zig genoodzaakt, het anker op de reede van Walcheren te werpen. De Inwooners des Eilands die zig gaarne van deezen woesten hoop ontslaagen gezien hadden, poogden hun de landing, met geweld, te beletten. Doch de Noormannen vielen hun zo onzagt op 't lyf, dat zy ten deele ver slaagen, ten deele op de vlugt gedreeven wierden. Toen werdt het Eiland alomme plat geloopen en uitgeplonderd, met zo veel onbezuisdheid, dat de Noormannen zelve eerlang gebrek aan levensmiddelen begonden te krygen. Koning Adelstan,

die

(m) Annal. Fuldens. ad annum 873.

(n) GUILLELM. CEMMET, Hist. Normann. Libr. II. Cap. VI. p. 224.

die met Rollo in verbond van vriendschap stondt, hiervan kennis bekomen hebbende, zondt hem eenige manschap toe, in twaalf Schepen, die voorts met Koorn, Wyn en Spek belaauden waren: 't welk den Noormannen zeer wel aanstondt; doch den Eilanderen merkelyke smert aanbragt, als die hieruit beflooten, dat Rollo van zins was, zig met de zynen in Walcheren neder te slaan. Om hem dit te beletten, zagen zy naar nabuurige hulp uit, en bewoogen *Raginer*, Hertog van Hasbain en Henegouwen, en *RADBOUD*, Heer van Friesland, waarschynlyk Westfriesland, om hun by te staan. Deezen, in Walcheren gekomen, voerden een Leger van Landzaaten tegen de Noormannen aan; doch de ervaaren Krygsman, Rollo, dreef hen, na een hevig gevegt, op de vlugt, en noodzaakte hen, het Eiland te verlaaten, 't welk toen wederom aan de plondering overgegeven werdt. Fries-^{Hy over-}land zelf liep niet vry. Rollo stak derwaards^{wint de} over, langs den stroom *Almera*, waarschynlyk^{Friezen.} de Zuiderzee, en voet aan land gezet hebbende, bemerkte hy, dat de Friezen, in grooten getale, aan verscheiden' hoopen verdeeld, op hem aantrokken. De looze Noorman bediende zig van deezen Krygslist, om de Friezen te misleiden. Hy beveelt den zynen, dat zy, digt byeen gebukt, en den rug met het schild bedekt houdende, met het bloot geweer in den vuist, den vyand afwagten, die, waanende een klein getal voor zig te hebben, den fryd roekelooslyk aanvangt. Toen springen de Noormannen schie-lyk op, vallen de verbaasde Friezen, onver-

hoeds, op 't lyf, dooden 'er veelen, en voeren 'er nog meer, onder welken zelfs verscheiden' Friesche Grooten waren, gevangelyk naar hunne Vloote (o). Kortom, de nederlaag der Friezen was van zo veel gevolg, dat zy zig genoodzaakt zagen, om Rollo schatting te betaalen, en in alles onderdaanig te zyn (p). Onze Kronyken melden, in 't byzonder, dat de Noormannen, ten deezen tyde, de Kerk te Egmond verwoest, en gantsch Holland afgeloopen hebben (q). Rollo wendde, sedert den steven naar de Schelde, om zig op Raginger, die hem, in Walcheren, aangetast hadt, te wreeken. De Hertog werdt ook gevangen genomen, en zag zig, eerlang, gedwongen, om een nadeelig verdrag met Rollo aantegaan (r). 't Is waarschynlyk, dat, met alle deeze onderneemingen, meer dan een jaar verloop en zal zyn. Doch de Historieschryvers hebben zulks niet naauwkeurig aangetekend. Rollo naderhand, omtrent de Schelde, eene zwaare nederlaag gekreegen hebbende (s), verliet, eindelyk, deeze Landen, en toog naar Frankryk, alwaar hy zig zo ontzaglyk maakte, dat Koning Karel de Eenvoudige, na verloop van eenige jaaren, de Landstreek, die sedert *Normandye* genoemd is, tot eene Bruidschat met zyne Dogter *Gisela*, aan hem moest afstaan (t).

Kei-

(o) DUDO Hist. Normanni. Libr. II. p. 73, 74. GULL. GEMMETIC. Libr. II. Cap. VII. IX. p. 226, 227.

(p) Epitaphium Rollon. apud ORDERIC. VITAL. Libr. V. p. 567.

(q) JOANN. A LEYDIS. Libr. V. Cap. 34.

(r) DUBO Libr. II. p. 74, 75.

(s) Annal. Fuldens. ad annum 880.

(t) DUBO Libr. II. p. 77, 82, 83.

Keizer Lodewyk, in 't jaar agthonderd vyf-
 enzeventig, overleeden zynde (u), werdt
 Koning Karel, zyn Oom, tot de Keizerlyke
 waardigheid verheeven (v). Karels Broeder,
 Lodewyk, overleedt op den agtentwintigsten
 van Oogstmaand des volgenden jaars (w). De
 Keizer, die de helft van Lotharingen reeds
 bezat, poogde zig toen, met geweld, van
 zyns overleeden Broeders wederhelft meester
 te maaken. Doch 't mislukte hem. Het Ryk
 van Koning Lodewyk werdt, onder zyne drie
 Zoonen, Karoloman, Lodewyk en Karel, den
 Dikken bygenoemd, verdeeld. Karoloman ver-
 kreeg Beyeren, Karel Duitschland, en LODE-
 WYK Oostfrankryk, Turingen, Saxen, Fries-
 land en de helft van 't Ryk van Lotharius, uit-
 genomen eenige steden, die aan Karel wer-
 den gelaaten (x). Lodewyk bekwan, na de
 dood van Karel den Kaalen, die op den zes-
 den van Wynmaand des jaars agthonderd
 zevenenzeventig voorviel (y), en na dien
 van Karels Zoon, Lodewyk den Stamelaar, in
 't volgende jaar voorgevallen (z), volgens een
 verdrag, in 't jaar agthonderd negenehzeven-
 tigt getroffen, de andere helft van Lotharin-
 gen, eertyds door Karel den Kaalen bezeten
 (a); zo dat hy nu 't oppergebied over alle de
 Nederlanden hadt.

XXVI.
 Verande-
 ringen na
 de dood
 van Kei-
 zer en
 van Ko-
 ning Lo-
 dewyk. I
 876.

879.

880.

In 't jaar agthonderd en tagtig, zondt hy een

- (u) Annal. Fuldens. ad annum 875.
- (v) Annal. Bertin. ad annum 876.
- (w) Annal. Fuldens. ad annum 876.
- (x) REGINO ad annum 876.
- (y) REGINO ad annum 877.
- (z) REGINO ad annum 872.
- (a) REGINO ad annum 879.

Kryg tegen de Noormannen, in welken zekere Graaf Dirk omkomt. een Leger, onder 't bevel van Hertog *Bruno*, tegen de Noormannen, die in Saxen gevallen waren. Doch het kreeg de nederlaag, en *Bruno* zelf, nevens elf andere Graaven, twee Bisfchoppen, en agttien Koningklyke Lyftrauwanten, behalven een groot getal van gemeenen, sneuvelde in 't gevegt. Onder de Graaven, word zekere *Dirk* genoemd, die van sommigen voor een' Hollandschen Graave gehouden wordt, en wel voor den zelfden, aan wien 's Konings Vader, certyds, het Woud *Wasda* zoude hebben gefchonken. Doch men heeft hier voor geen ander bewys dan de gelykheid van den naam, die, ten deezen tyde, zeer gemeen was. Onder de gefneuvelden in dit gevegt, worden zelfs nog twee Dirken, een Bisfchop en een Lyftrauwant, met naame, genoemd (*b*).

XXVII. De Noormannen verbranden *Bajorzuna*, en slaan zig te Nieuwmege neder. Een Bende Noormannen, 't zy dezelfde of eene andere, viel, ten deezen tyde, in *Lotharingen*, verscheiden' Dorpen en Kloosters ledig plonderende en verwoestende. Onder anderen, kwamen zy in eene Plaats, die, grootendeels, van *Friezen* bewoond werdt, en, by een' oud' Schryver, den naam van *Bajorzuna* draagt (*g*). Deeze werdt geheellyk in de asche gelegd (*c*). Tegen 't einde van 't jaar, voeren zy den *Waalstroom* op te rug, om te *Nieuwmege* te overwinteren. Zy versterkten de Stad, met eenen zwaaren Wal en Graft. Ook verschansten zy zig, binnen het Ko-

(*b*) Annal. Fuldenf. ad annum 880.

(*c*) Annal. Fuldenf. ad annum 880.

(*g*) Men vermoedt, dat dit *Bajorzuna*, *Bergen op Zoom* geweest zy.

Koningklyk Paleis, een groot en schoon gebouw (*d*), wel eer, door Karel den Grooten, gestigt. Koning Lodewyk kreeg hier zo dra geene tyding van, of hy sloeg 't beleg voor Nieuwmegen. De Stad werdt, verscheiden dagen agter een, hevig bestormd. Doch de Noormannen hadden zig zo wel verschanst, dat 'er weinig werdt uitgeregt. Ook verhinderde de selheid des Winters het voortzetten der belegeringe (*e*). Men kwam eerlang tot een Verdrag: waarby de Noormannen beloofden, Nieuwmegen en deeze Landen te zullen ruimen, zo dra Koning Lodewyk de belegering zou opgebroken hebben. Hy trok dan af, en de Noormannen, den brand in 't Koningklyk Paleis gesteken en de opgeworpen Vestingwerken geslegt hebbende, zakten den stroom wederom af (*f*).

881.

Alwaar
zy 't Koningklyk
Paleis in
brand
steeken.

Doch nog in Slagtmaand deszelfden jaars, kwam dit zelfde of een ander Leger van Noormannen, onder 't bevel der Deensche Koningen, Godefrid en Sigifrid, wederom herwaards, vaarende de Maaze op tot aan Haslou, of El slo, aan den regter Oever dier Riviere, niet verre beneden Maastricht, gelegen (*g*), alwaar zy zig verschansten (*h*). Godefrid was, geiyk reeds gezeid is, een Zoon van Heriold, en heeft zig, buiten twyfel, met geen ander oogmerk, herwaards begeven, dan om het gebied, welk zyn Vader en zyn Oom Rorik,

(*d*) REGINO *ad annum* 881.

(*e*) ANNAL. FULDENS. *ad annum* 880.

(*f*) REGINO *ad annum* 881.

(*g*) REGINO *ad annum* 881.

(*h*) ANNAL. FULDENS. *ad annum* 882.

ruk, hier te Lande, bezeten hadden, voor zig zelve, te bekomen. Zyne benden regtten alomme ysfelyke verwoestingen aan, den behaalden buit, naar hunne Legerplaats, te rug voerende. Maastricht, Luik, Tongren, Keulen, Bon en verscheiden' andere Plaatsen werden afgeloopen. Zy vonden nergens eenigen tegenstand, dan van onbedreeven Landluiden, die met menigten op de slagbank gebragt werden (i). Koning Lodewyk was buiten staat, om ict van belang tegen hen te onderneemen, also hy te Frankfort kwynde aan eene gevaarlyke ziekte, die hem, op den twintigsten van Oogstmaand des jaars aghonderd tweeëntagtig, in 't graf sleepte.

882.

De tyding van deezen dood baarde groote verflaagenheid hier te Lande. Het Leger, welk de Koning geschikt hadt, om de Noormannen te keer te gaan, werdt terstond afgedankt (k). Deezen, daarentegen, verblydden zig over 's Konings dood, en beloofden zig niet dan buit, zonder om stryden te denken. Zy bemagtigden Trier, en staken 'er den brand in. Vervolgens keerden zy naar Haslou aan de Maaze, alwaar de buit byeen gebragt werdt (l).

XXIX. Karel, Lodewyks Broeder, die, na de dood van Keizer Karel den Kaalen, tot de Keizerlyke waardigheid, verheeven was (m), hadt Lodewyks dood zo dra niet vernomen, of hy begaf zig, met eene aanzienlyke magt, herwaards,

(i) REGINO *ad annum* 882.(k) ANNALE FULDENSIS *ad annum* 882.(l) REGINO *ad annum* 882.(m) SIGEB. GEMBLACENSIS *ad annum* 881.

waards, om dezelve Staaten in bezit te neemen, en de Noormannen uit dezelve te verdryven (*n*). Zyn Leger bestondt uit verschillende volken, en onder anderen ook uit Saxers en Friezen (*o*). Eerlang sloeg hy 't beleg voor Haslou; 't welk, van wederzyde, door de geduurige uitvallen der belegerden, veel volks kostte. Men sloot hier eindelyk een Verdrag, by 't welk, de Keizer zig verbondt, om eene aanzienlyke somme gelds aan de Noormannen te zullen betaalen, mids dat zy beloofden, geene vyandelykheden meer in zyn Ryk te zullen bedryven. Aan Godefrid in 't byzonder, werden de Graaffschappen en andere goederen, die zyn Oom Roruk, de Noorman, in Friesland (*p*), en met naame in *Kinnin* of Kennemerland, bezeten hadt, afgeftaan; alwaar hy zig, sedert, met de zynen, nedersloeg (*q*). Ook werdt hem, niet lang hierna, Gisla, Dogter van Lotharius den II, ter vrouwe, en met dezelve, de PROVINCE VAN FRIESLAND, to eene Bruidfchat, gegeven (*r*); hebbende hy, vooraf, belydenis van den Christelyken Godsdienst gedaan; by welke gelegenheid, de Keizer zelf, als Gevader over zynen Doop gftaan hadt. (*s*).

Onze Kronyken verhaalen, dat de Friezen, kwalyk gediend met Godefrids Regeering, en aan 't muiten gftaagen zynde, door hem genoodzaakt werden, met eenen ftrop

De Noormannen
bemagtigen
Does-
burg of
Duisberg

- (*n*) Annal. Fuldenf. ad annum 882.
 (*o*) Annal. Metenf. ad annum 882.
 (*p*) Annal. Bertin. ad annum 882.
 (*q*) Annal. Fuldenf. Lambec. ad annum 882.
 (*r*) REGINO ad annum 882.
 (*s*) REGINO ad annum 882.

en ver-
branden
Deven-
ter.

884.

om' den hals te gaan, op dat zy, de al-
lerminste wederspannigheid betoonende, zon-
der uitstel, zouden kunnen opgeknoopt wor-
den (t). Godefrid werdt, na verloop van
eenigen tyd, tot een Verbond tegen Keizer
Karel aangezigt, door *Hugo*, Broeder zyner
Gemaalinne, die zig van Lotharingen poogde
meester te maaken (u). De Noorman hoor-
de de voorlagen zyns zwaagers gaarne; doch
zag nog zo dra geene gelegenheid, om zig,
met eenigen schyn van regt, tegen den Kei-
zer, te verklaaren. 't Verdrag bleef dan ge-
heim, en Godefrid zondt, om den Keizer
blind te houden, zyne Gemaalin ten hove,
die Karel van zyne bestendige trouwe kwam
verzekeren (v). Ondertusfchen gedoogde hy,
dat de Noormannen, die zig in *Chinheym* of
Kennemerland nedergeslagen hadden, in 't
jaar agthonderd vierentagtig, den Ryn opvoe-
ren en Doesburg aan den Ysfel, of Duisberg
aan den Ryn, want dit is twyfelagtig, be-
magtigden, alwaar zy zig verschansten en
overwinterden; doch van Hertog *Henrik* bele-
gerd werden, die hun belette op buit uit te
gaan (w), zynde het waarschyntlyk, dat zy,
wel op deezen zelfden togt, doch wat vroe-
ger, den brand in de Stad Deventer geste-
ken, en aldaar een ysfelyk bloedbad aangeregt
hebben (x). Met den aanvang des volgenden
jaars, verlieten zy Doesburg of Duisberg, en
zak-

(t) BEKA p. 31. Ongenoemde Klerk, B. 32.

(u) REGINO *ad annum* 885.

(v) Annal. Fuldent. *ad annum* 884.

(w) REGINO *ad annum* 884. Annal. Saxo. *ad annum* 884.

(x) Annal. Fuldent. Lambec. *ad annum* 882.

zakten wederom af naar den Zeekant (y).

Godefrid, brandende van ongeduld, om met den Keizer overhoop te leggen, zondt twee Friefche Graaven, GEROLF en GARDOLF, aan hem af, met een' boodfchap, die niet anders dan kwalyk kon opgenomen worden (z). Veelen houden een' deezer Graaven, Gerolf, naamlyk, voor den Vader van Dirk, die, in 't gemeen, voor den eerften Graave van Holland, gerekend wordt: en men heeft, onzes weetens, geene reden, om dit in twyfel te trekken. De Graaven hadden last, om den Keizer te verzoeken: „ dat „ hy Godefrid, Koblents, Andernach en eenige andere Plaatsen daaromtrent wilde afstaan, alzo dezelve overvloed van Wyn uitleverden, waar aan hy, in de Landen, welken hy, door 's Keizers gunst, reeds bezat, groot gebrek hadt.” Karel bevroedde ras, wat de looze Noorman zegt, naamlyk, wanneer hem deeze Plaatsen waren afgeftaan, beter gelegenheid te krygen, om tot in 't hert van Lotharingen te dringen: of, zo zy hem geweigerd werden, over onregt te klaagen, en de wapenen op te vatten. De Friefche Graaven werden dan, met goede woorden, afgevaardigd. De Keizer beloofde, op Godefrids voorflag, te zullen letten, en vermaande hem, midlerwyl, in zyne trouw te volharden (a).

Terwyl Graaf Gerolf, in dienst van Godefrid, ten Keizerlyken hove, getrokken was, had Graaf Gerolf verliest zyn Graaf-

(y) REGINO *ad annum* 884.

(z) REGINO *ad annum* 885.

(a) REGINO *ad annum* 885.

schap.
Berigt
wegens
zyne
Zoonen
Dirk en
Walger.

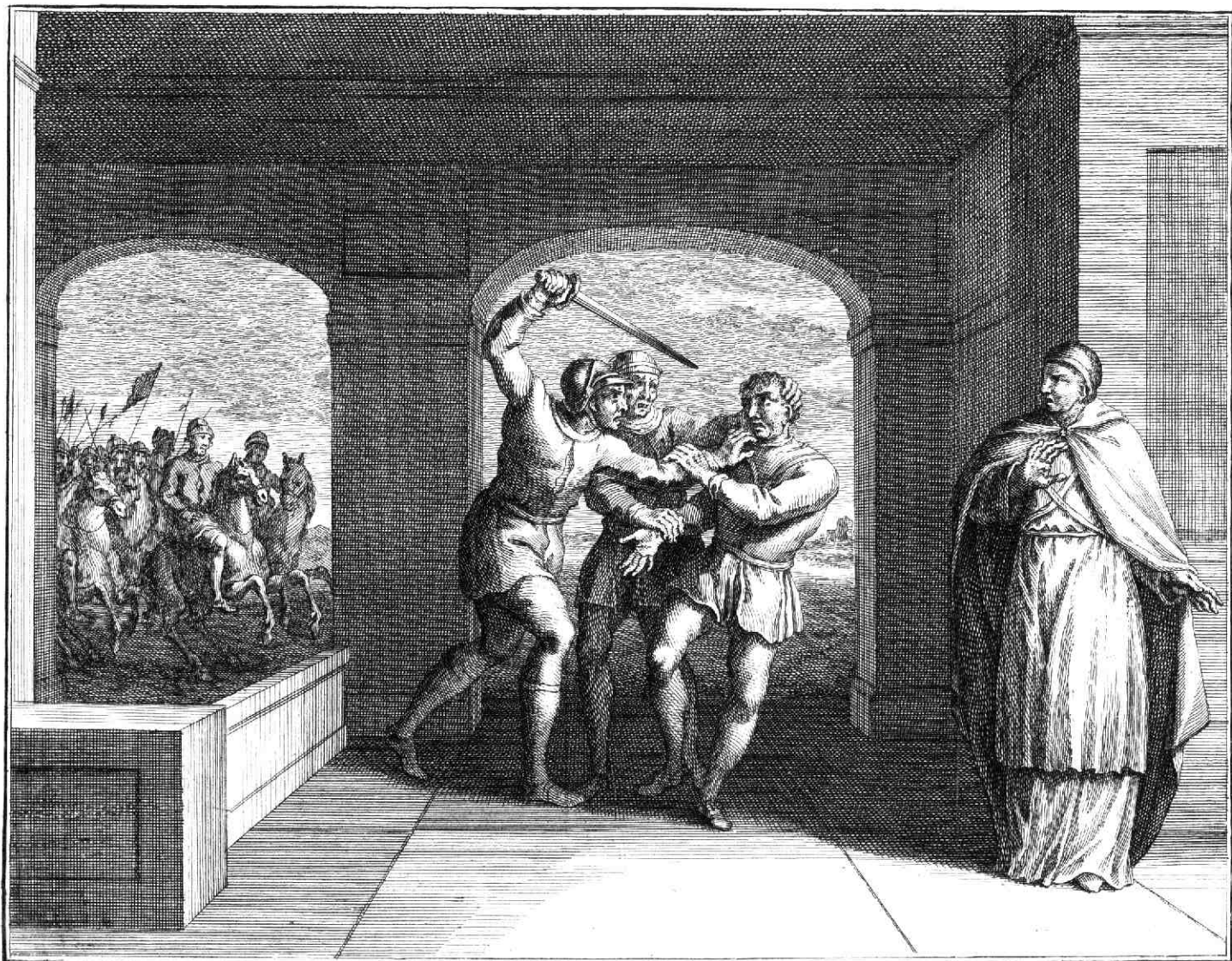
hadden de Noormannen, zo men, met grond, vermoeden mag (*b*), zig van zyne Graafschappen en goederen meester gemaakt. Toen hy hiervan, by zyne wederkomst, kennis kreeg, verliet hy terstond Godefrids zyde, en koos die des Keizers. Hy hadt twee Zoonen, *Dirk* en *Walger*: en men houdt voor ten hoogste waarschijnlijk, dat de eerste naderhand, Graaf van Holland, en de andere Graaf van Teisterbant geweest is. Want schoon één onzer Kronykschryveren (*c*) te kennen geeft, dat Gerolf geene Kinderen nagelaaten heeft; blykt, uit zyn eigen verhaal, dat hy te weinig van deezen Graave wist, om veel, uit het gene hy van hem meldt, te kunnen besluiten.

XXXI.
De Noor-
man Go-
defrid
wordt, in
de Betu-
we, over-
vallen en
gedood.

Keizer Karel, ondertuschen, op middelen bedagt, om zig van den Noorman te ontslaan, beval de uitvoering van 't gene hy beslooten hadt, aan Hertoge Henrik, een schrandder en voorzigtig man. Godefrid hieltt zig thans in de Betuwe op, eene Landstreek, die omzoomd van den Ryn en de Waale, en in zig zelve laag en moerasig, voor geregeld Krygsvolk, genoegzaam ongenaakbaar was. Henrik gaf dan, aan zekere zyne benden, bevel, om, heimelyk en verdeeld, op te trekken, en ten zekeren bestemden dage, in de Betuwe, samen te komen. Midlerwyl begaf hy zig, verzeld van *Willibert*, Bischop van Keulen, als in gezantschap, naar Godefrid, met wien zy, te *Herispich*, gelegen ter plaatse daar de Ryn zig in twee armen verdeelt, alwaar, in laater tyden, Schenkenschans gebouwd

(*b*) Zie G. VAN LOON II. Deel, bl. 125.

(*c*) MELIS STORKE bl. 12, 13.

Hertog GODEFRID de Noorman wordt, door Graave EVERARD, gedood.

bouwd is, tot mondgemeenschap kwamen. De onderhandeling duurde tot aan den avond, en werdt, 's anderendaags, hervar. Godefrid hadt zig niet alleen van Gerolfs Graaffschap; maar ook van dat van zekeren *Everard* meester gemaakt: en deeze bevondt zig in 't gezelschap van Hertog Henrik, toen hy, andermaal, met Godefrid te woorde kwam. De Hertog hadt hem vooraf aangezet, om, gedurende de onderhandeling, gelegenheid te neemen van over het ongelyk, hem door Godefrid aangedaan, ernstelyk te klaagen. Dit geschiedde: doch de Graaf werdt van Godefrid zo bits bejegend, dat hy terstond zyn zwaard trok, en den Noorman, met éénen houw, ter aarde deedt storten. Dit was de leuze, op welke Henriks Krygsknegten, die, ten bestemden tyde, in de Betuwe gekomen waren, toefchooten, en Godefrid voorts afmaakten. Daar na renden de Keizerschen de Betuwe door, alle de Noormannen, welken zy aantroffen, zonder verschooning, van 't leeven beroovende. Hugo ook, die Godefrid tegen den Keizer opgehitst hadt, werdt, kort hier na, gegreepen, en na dat hem, op 's Keizers bevel, door Hertog Henrik, de oogen uitgesteken waren, in een Klooster gezet. Na verloop van eenige jaaren, bragt men hem naar de Abtdye van Prume in Ardenne, alwaar hem de Schryver, die dit verhaalt, en toen Abt dier Abtdye was, met eigen' handen, den kruin geschooren heeft (d).

Godefrid hadt, voor zyn omkomen, een De Teis-
aan-terbant.

sche Frie- aanzienlyk Leger van Noormannen by een
 zen slaan gebragt, 't welk Westfaale afliep, en de Sche-
 de Noor- pen, die daaromtrent op de stroomen lagen,
 mannen. met buit vulde. Een geringe hoop Saxers,
 die tegenstand boodt, werdt op de vlugt ge-
 dreeven. Doch de Friezen van het Graaf-
 schap Teisterbant, die, in kleine Vaartuigen,
 langs de stroomen, derwaards getoogen wa-
 ren, en den vyand van agteren aanvielen,
 slaagden beter, in hunne onderneeming. Na
 een hardnekkig gevegt, bleeven zy volko-
 men overwinnaars. De Noormannen wer-
 den, schier tot één toe, verdelgd. Sigefrid,
 die zig, met het beleg van Parys, lang opge-
 houden hadt, en sedert naar Friesland ge-
 keerd zynde aldaar omgebragt werdt (e), zal,
 waarschynlyk, ook by deeze gelegenheid, ge-
 sneuveld zyn. De Friezen bekwamen thans
 zo veel buit uit de vyandelyke Schepen, dat
 zy allen ryk naar huis keerden (f).

XXXII. Dus nam de Regeering der Deensche Vor-
 De Graa- sten hier te Lande een einde. Graaf Everard
 ven werd, zo sommigen willen, door den Kei-
 Everard zer, met Godefrids goederen, begiftigd, en
 en Gerolf zou sedert, hier te Lande, de waardigheid van
 bekomen hunne Hertog bezeten hebben. Doch hiervan is
 Graaf- ons geen bewys voorgekomen. 't Is egter
 schappen ten hoogste waarschynlyk, dat hy zyn Graaf-
 weder- schap, hem door Godefrid ontvreemd, ter-
 om. stond na des Noormans dood, wederom be-
 komen zal hebben. Men wil, dat dit Graaf-
 schap *Hameland*, zynde van ouds een gedeelte
 van de Veluwe, geweest zy. 't Is ook, uit
 het

(e) Chron. de Normann. Gest. ad annum 837.

(f) Annal. Fuldens. Lambecian. ad annum 865.

het gevolg, blykbaar, dat Graaf Gerolf wederom in 't bezit van zyn Graaffchap geraakt is (g). En uit hun verhaal is af te neemen, dat dit Graaffchap omtrent Utrecht en Bodegraa-ve gelegen geweest is (h).

Gerolf fchynt, sedert, diep in de gunst der Graaf Keizeren geftaan te hebben. Want na dat Gerolf Keizer Karel afgezet, en door ARNOLD, na- bekomt tuurlyken Zoon van Karoloman, Karels Broe- eenige der, in zyne meeste Staaten, en onder ande- goederen ren ook in 't gebied van Lotharingen en Fries- hier te land, opgevolgd was (i), werdt onze Graaf van Lande van hem befchonken met „ een Bosch en een van Ko- „ Akker, gelegen in zyn eigen Graaffchap, ning Ar- 888. „ tufchen den Ryn en (1) *Suithardeshage*, in

„ twee

(g) Vide MIRÆI Cod. Donat. piar. Cap. XXIV. p. 34. Tom. I. Oper. Diplom.

(h) Id. Ibid.

(i) GODEFRID VITERB. Chron. Part. XVII. 320. Edit. Pistor.

(1) *Suithardeshage* en de meeste andere Plaatsen, in deezen Giftbrief vermeld, zyn, door den tyd, zo merkelyk van naam veranderd, dat de waare gelegenheid derzelve thans bezwaarlyk kan aangewezen worden. Waarschynlyk is 't nogtans, dat deeze plaats de Noordelyke grenfscheiding van Gerolfs Graaffchap geweest is, en de Ryn de zuidelyke. *Alburg* is, vermoedelyk, het zelfde stuk Land, welk nog de *Burgt* of *hooge Burgt* genoemd wordt, en digt by Zwadenburgerdam gelegen is. De andere plaatsen moeten, waarschynlyk, ook omtrent den Ryn, daar hy naar Katwyk op Zee loopt, gezocht worden. Zeker is 't, ten minste, dat Graaf Gerolf de Vischery, omtrent den ouden *uitloop des Ryns* [*in extrema parte Rheni fluminis*] gehad heeft. *Catal. Bonor. Eccles. Traject.* apud HEDAM p. 65. Weshalve men hier, door den Ryn, die, met *Suithardeshage*, de wederzydsche grenfscheiding van Gerolfs Graaffchap maakte, het *ginde van den Ryn by Katwyk* zal moeten verftaan.

„ twee Plaatsen, *Northa* en *Ospretasheim* ge-
 „ noemd: voorts met een hoeve in *Bodokento*,
 „ twee hoeven in *Alburch*, eene hoeve in *Hor-*
 „ *num*, eene wooning in *Huui*, eene wooning
 „ in *Theole*, en eene wooning in *Aske*: alles
 „ met de huizingen, Slaaven, Velden, Wei-
 „ den, Wouden, Wateren, Molens, Vis-
 „ scheryen en Wegen, daar toe behooren-
 „ de, met magt om dit alles vryelyk te bly-
 „ ven bezitten, of te vervreemden, naar zyn
 „ eigen welgevallen.” De Giftbrief, van wel-
 „ ken nog oude afschriften in wezen zyn, is
 839. te Frankfort, op den vierden van Oogstmaand
 des jaars agthonderd negenentagtig, gete-
 kend (*k*).

Zwenti- Eenige jaaren laater, besloot Koning Ar-
 bold wordt nold het Ryk van Lotharius of Lotharingen,
 Koning van Lo- op te draagen. De Lotharingsche Grooten
 tharin- kanteden zig eerst hier tegen (*l*); doch ga-
 gen. ven eerlang hunne toestemming, en Zwenti-
 bold werdt, op eenen algemeenen Ryksdag
 895. te Worms, in den jaare agthonderd vyfen-
 negentig, of volgens anderen, in den jaare
 agthonderd zesennegentig (*m*), gehouden, tot
 Koning van Lotharingen, verklaard (*n*). Een
 gedeelte der Nederlanden is dus onder zyn ge-
 bied geraakt. Ook blykt, uit eenen Giftbrief van
 den jaare negenhonderd tweënnegentig (*o*),
 dat

(*k*) Vide DUOSAE Annal. Libr. VII. p. 370. MARI Cod.
 Donat. piar. Cap. XXIV. p. 34. Tom. I. Oper. Diplom.

(*l*) REGINO ad annum 894.

(*m*) Brove Chron. Leodienf. ad annum 896. in Thef. Anecd.
 B. MARTENS & U. DURAND Tom. III. p. 1406.

(*n*) REGINO ad annum 895. Annal. Beru. ad annum 839.

(*o*) Apud MIREUM Diplom. Belg. Libr. I. Cap. XXIV. p.
 146. Tom. I. Oper. Diplom.

dat Koning Zwentibold, in zynen tyd, eenige goederen, in de Baronye van Breda en te Geertruidenberg gelegen, weggeschonken hadt. En uit eenen zyner eigene Brieven (p), gedagtekend den vierentwintigten van Zomermaand des jaars agthonderd en negentig, is klaarlyk af te neemen, dat hy te Duurstede, te Deventer, en te Tiel, te gebieden hadt, alzo hy de Utrechtsche Kerke vry verklaart van de Tollen, welken, binnen deeze drie Steden, geheeven werden.

In den aanvang van Zwentibolds Regeering, moet onze Friesche Graaf Gerolf aan zyn einde geraakt zyn, hoewel men van den tyd en wyze van zyn sterven nergens eenig duidelyk gewag vindt. Onze Kronyken, die van hem spreken, verklaren niet te weten wanneer of waar hy gestorven is. Alleenlyk, geeven zy klaarlyk te verstaan, dat zyn Graafschap aan de Hollandsche Graaven is gekomen, zonder te zeggen, of zulks, by erfenis, of uit eenigen anderen hoofde, geschied zy. Zy vermoeden slegts, dat hy geene kinderen nagelaaten heeft (q). Men weet, 't is waar, uit beter berigten, dat Walger de Fries, Zoon van Gerolf, zekeren Hertog Everard, waarschyglyk denzelfden, die den Noorman Godefrid van kant geholpen hadt, als hy op de jagt zou gaan, listiglyk overvallen, en van 't leeven beroofd heeft; waar na de Keizer Everards Hertogdom aan deszelfs Broeder, *Meginard*, opdroeg (r). Doch of deeze Everard

XXXIV.

Graaf
Gerolf
sterft;
doch
waar en
op welke
wyze is
onzeker.

898.

(p) *Apud HEDAM p. 63.*(q) *MELIS STORKE, bl. 13.*(r) *REGINO ad annum 898.*

rard zig aan Gerolfs dood schuldig gemaakt, en daar door deszelfven Zoon, Walger, aanleiding gegeven hadt, om dien op hem te wreeken, gelyk sommigen willen (s), is de-
zwaarlyk te zeggen. In deeze onzekerheid, agten wy 't veiligst, ons oordeel, over den netten tyd en wyze van Gerolfs dood, op te schorten.

Zyn Zoon
Dirk
volgt
hem op.

't Schynt egter klaar genoeg, dat Gerolfs Graaffchap, door zynen oudsten Zoon, DIRK, na hem, bezeten is, zynde aan den jongsten, WALGER, het Graaflyk bewind van Teisterbant te beurt gevallen. En deeze Dirk is 't, die, in onze gemeene Kronyken, als *eerste Graaf van Holland*, gemeld wordt; gelyk wy hem, in 't gevolg, ook DIRK DEN I. noemen zullen; schoon wy reeds gezien hebben, dat 'er, voor hem, verscheiden' andere Graaven, hier te Lande, geweest zyn. Wy zullen hem insgelyks *Graaf van Holland* heeten, onaangezien hy maar een gedeelte van het tegenwoordig Holland bezeten heeft: welk gedeelte, naar alle waarschylykheid, ten deezèn tyde, zelfs nog niet by den naam van *Holland* bekend was. Van deezèn eersten Hollandischen Graave en van verscheiden' zyner opvolgeren, vindt men weinig, in de oude Gedenkschriften, aangetekend. 't Gevolg deezèr Historie zal ons doen zien, wat wy, van de Geschiedenissen deezèr Landen, ten hinnen tyde, hebben kunnen opspooren.

(s) G. VAN LOON II. Deel, bl. 133.

VADERLANDSCHE HISTORIE.

ZESDE BOEK.

I N H O U D.

- I. De Graaffschappen, hier te Lande, worden erfelyk en onafhankelyker. II. Twist tuschen Koning Zwentibold en Raginer, Odokar en anderen. Dursos belegerd. III. Karel de Eenvoudige bemagtigt Lotharingen. Bons Verbond. IV. Dirk de I. in zyn Graaffschap bevestigt. V. Beschonken met de Kerk van Egmond en derzelyver toebehooren. VI. Zyn dood. VII. DIRK DE TWEEDE overwint de Friezen. VIII. Koning Henrik bemagtigt Lotharingen. De Hunnen vallen in Friesland. IX. De Noormannen insgelyks. Aanzien der Utrechtsche Bisshoppen. X. Twist om Lotharingen. XI. Lotharingen door Otto den I. bemagtigt. XII. Gift van Graave Dirk aan 't Blandiner Klooster by Gend. XIII. Van Otto den III. aan Dirk den II. XIV. Dirk de II. sterft. ARNOUD wordt Graaf. XV. Beoorloogt de Westfriezen en sneuvelt. XVI. DIRK DE DERDE volgt hem op, en brengt de Friezen tot onderwerping. XVII. De Noormannen vallen in de Koopstad Tiel. Verdere Vyandelykheden. XVIII. Gelegenheid van 't Graaffschap Teisterbant. XIX. Oorsprong der oneenig-
- II. DEEL. G nig-

nigheid tusſchen de Utrechtschen en Hollanders. Dordrecht geſtig. Dirk Bavo verjaagd. XX. Scheepsſtryd omtrent de Merve. Overwinning van Graave Dirk te lande. XXI. Vrede met Utrecht. De Graaf wordt 's Biſchops Leenman. XXII. Byzonderheden wegens 's Graaven Broeder, Sivaard of Sikko. XXIII. Dirk de III. trekt naar 't Heilige Land. Oorſprong der Pelgrimaadjen derwaards. Hy ſterft. XXIV. DIRK DE VIERDE wordt Graaf. XXV. Oorſprong der tweedragt tusſchen de Vlaamingen en Hollanders. Regt der Graaven van Holland op Zeeland. XXVI. Utrechtsche Oorlog. Dordrecht ingenomen. Ook Vlaardingen en Keenenburg, 't Hof te Nieuwmegen verbrand. XXVII. Scheepsſtryd voor Vlaardingen. XXVIII. Dirk de IV. ſneuwelt, te Dordrecht. XXIX. FLORIS DE EERSTE volgt hem op. XXX. Willem, Biſchop van Utrecht, doet hem den oorlog aan. Krygſliſt van Graave Floris. XXXI. Hy wordt, verraaderlyk, omgebracht. Vrouw GEERTRUID beregt het Graafſchap. XXXII. Henrik de IV. ſchenkt verſcheiden Hollandsche goederen aan de Utrechtsche Kerke. XXXIII. Krygsbedryven van ROBERT DE FRIES. Hy trouwt met Vrouwe Geertruid, en wordt Graaf of Voogd van Holland. XXXIV. GODEFRID van Lotharingen bemagtigt Holland, en gedraagt ſich als Graaf. Delft geſtig. Godefrid wordt omgebracht, XXXV. 't Slot te Yſelmonde geſtig. Geſchil tusſchen den Keizer en den Paus. XXXVI. DIRK DE VYFDE, in 't bezit van 't Graafſchap van Holland, herſteld.

Tot hier toe, waren de Hertogdommen en Graaffchappen deezer Landen, sedert dat de Frankifche Vorften, uit den Huize van Karel den Grooten, in dezelve, het hoog gebied gevoerd hadden, naar dezelve goedvinden, weggeschonken; dikwils wel aan de Zoonen of Broeders van afgestorven Hertogen of Graaven; maar zonder zig egter aan deezen te bepaalen. Doch omtrent deezen tyd, begonden deeze Hertogdommen en Graaffchappen erfelyk, en allengskens onafhankelyker van 's Lands Oppervorften te worden. Het splitsen van het wyduitgestrekt Ryk van Karel den Grooten, onder zyne Nakomelingen, verminderde het aanzien en de magt der byzondere Koningen. Hunne onderlinge verdeeldheden, en de geduurige invallen der Noormannen waren, daarenboven, oorzaak, dat zy, van tyd tot tyd, de hulp behoefden der voornaamste Hertogen en Graaven, die zy, door het verleenen van nieuwe Voorregten, en door het fchenken van heerlyke goederen en inkomsten, om ftryd, aan hunne byzondere belangen poogden te verbinden. Hierdoor rees het aanzien der Hertogen en Graaven, naar maate dat dat der Oppervorften afnam. Karel de Kaale was zodra niet overleeden, of verscheiden' Grooten wierpen zig tot Oppervorften op, over de Landen, welken onder hunne bestiering gesteld waren (a). En sommigen vestigden zig, eerlang, zo wel in 't bezit derzelven, dat zy ze hunnen Erfgenaamen nalieten. Onze Hol-

DIRK I.
1.
Aanlei-
ding tot
de onaf-
hangke-
lykheid
en erfelykheid
der Graaf-
schappen
hier te
Laude.

(a) REGINO *ad annum* 888.

DIRK I. landsche Graaven waren, ten deezzen tyde, nog van te weinig aanzien, om dit voetspoor terstond te volgen. Doch zy hebben zig, na dat zy hunne goederen en magt, eerst door de Giftbrieven der Oppervorsten, daar na door 't geluk der wapenen, vermeerderd gezien hadden, eerlang, even onafhangkelyk gemaakt. Zo veel tyds werdt 'er egter niet vereischt, om het Graaflyk bewind, van den Vader op den Zoon, of naasten Erfgenaam te doen overgaan. De Oppervorsten waren thans gewoon dit ligtelyk toe te staan, wanneer 't hun verzogt werdt (*b*). En 't schynt, dat men zelfs al ras de moeite van zulks te verzoeken gespaard heeft. Immers, men zal het Graafschap van Holland, na den tyd van Dirk den I, doorgaans, geregeld, op den naasten Erfgenaam, zien versterven.

II.
Oneenig-
heid tus-
schen
Zwenti-
bold en
Raginer,
Odokar,
en ande-
ren.

893.

Raginer, Hertog van Hasbain en Hene-
gouwen, dien wy, voor eenige jaaren (*c*),
tegen de Noormannen, in Walcheren, zagen
ten stryde trekken, verviel, in 't jaar agthon-
derd agttenegentig, in de ongunst van Koning
Zwentibold, zynen Oppervorst. De oorzaak
hiervan wordt niet gemeld; doch 's Konings
toorn liep zo hoog, dat hy den Hertog van
alle zyne bezittingen beroofde, en beval,
binnen veertien dagen, het Ryk van Lotha-
ringen te ruimen (*d*). Raginer, bevroeden-
de, dat het gezag van Zwentibold niet vast-
genoeg gevestigd was, om hem veel te
ontzien, was op middelen bedagt, om zig te-

(*b*) Capit. Reg. Franc. Col. 263, 269. Tom. II. Edit. Ba-
luzii.

(*c*) V. Boek, bl. 81.

(*d*) REGINO *ad annum* 893. *Vide* & MIRÆI *Diplom. Belg.*
Libr. II. Cap. XV. p. 252. Tom. I. Oper. Diplom.

tegen hem te verzetten. Niet lang te vooren, DIRK I. hadt Koning Zwentibold, op gelyke wyze, drie andere Graaven van hunne waardigheid en goederen beroofd, en dezelve onder zyne aanhangers verdeeld. Een deezer Graaven, die, zo wel als de anderen, zyn Graafschap van den Koning, vermoedelyk Koning Arnold, verkreegen hadt, wordt van den Schryver, die dit verhaalt, ODOKAR genoemd (e). En sommigen hebben gegist, dat hy dezelfde geweest is, die onze Kronykschryvers Dirk den eersten, Graave van Holland, genoemd hebben (f). Doch wat hiervan zyn moge; Raginer verbondt zig met deezen Odokar; en, zo 't schynt, ook met de andere twee afgezette Graaven (g).

Ter plaatse daar de Maas met verscheiden Beleg monden uitloopt, en veele moerasen maakt, van de lag, ten deezen tyde, eene Vesting, *Durfos* Vesting genoemd (h), en waarschynlyk hier gestigt, Durfos, om den stroom tegen de Noormannen te be- volgens veiligten. De gelegenheid der plaatse, zo als sommi- gen Dor- zy van de oudste Schryvers beschreeven is, drecht. heeft sommigen doen vermoeden, dat Durfos dezelfde Vesting geweest is, die, in laater tyd, door Dirk den III, Graave van Holland, hersteld zynde, den naam van DORDRECHT gekreegen heeft (i). Raginer, Odokar en eenige anderen wierpen zig, met Vrouwen en Kinderen en al wat zy van hunne tilbaare haa-

(e) REGINO *ad annum* 897.(f) GOUDHOEVEN *bl.* 77.(g) REGINO *ad annum* 900.(h) REGINO *ad annum* 898.(i) BUCHELIUS *ad BERAM* p. 38. BEVERW. *Beschr.* van Dordr.

DIRK I. ve konden medevoeren, binnen dit Durfos, alwaar zy zig verschansten. Welhaast kwam Zwentibold, met een Leger, voor de Vesting; doch de ongenaakbaarheid der Plaats deedt hem onverrichter zaake afstrekken.

De belegerden zoeken hulp by Koning Karel den Eenvoudigen.

Ragner en Odokar, zig onmagtig vindinge, om het lang tegen Zwentibold uit te houden, vervoegden zig by **KAREL DEN EENVOUDIGEN**, voor eenige jaaren (1), na Lodewyk den Stamelaar, en *Eudes* of *Odo*, op den Troon van Frankryk verheeven, en bewoogen hem, een Leger in Lotharingen te zenden, om zig van dit Ryk meester te maaken (k). Karel, zyne Krygsmagt byeen gebragt hebbende, trok eerst naar Aken, en na 't bemagtigen dier Stad, naar Nieuwmegeu. Zwentibold, midlerwyl, hulp verzogt hebbende by *Franko*, Bisshop van Luik, begaf zig, met weinig Volk, over de Maaze, naar *Vlaardingen* (l), alwaar de Lotharingsche Grooten, die zig, in dien oord, bevonden, zig by hem vervoegden. Karel bereidde zig, om dieper in 't Land te dringen, en Zwentibold slag te leveren, toen de Vrede, op 't onverwagtst, door de tusschenkomst van wederzydsche Afgezanten, getroffen werdt: waar na het Fransche Leger deeze Landen verliet (m).

899. Zwentibold, nu de handen ruim hebbende, spande, met den aanvang des volgenden jaars, alle zyne kragten in, om Durfos te bemagtigen. Doch zyne poogingen waren vrugteloos, en de Vesting onwinbaar. De Koning, zien-
de

(k) REGINO *ad annum* 898.

(l) Annal. Metensf. *ad annum* 898.

(m) Annal. Metensf. *ad annum* 898.

(1) In 't jaar 893. Zie *Annal. Metensf. ad annum* 893

de dat hy, door de wapenen, niets vermagt, **DIRK** zegt Raginer, Odokar en de hunnen te verbaazen, door een Geestelyk Banvonnis; welk hy zynen byhebbenden Bischoppen beval tegen hen uit te spreken. Doch als deezen zulks weigerden, zag hy, raazende van spyt, zig andermaal genoodzaakt, het beleg op te breeken (v). ^{'t Beleg wordt opgebrouwen.}

Sedert werden de gemoederen der Lotharing'sche Grooten zo zeer vervreemd van Koning Zwentibold, dat zy, na de dood van Koning Arnold, die op den negenentwintigsten van Slagtmant des jaars agthonderd negenenegentig voorviel (o), zynen jongen, doch wettigen Zoon **LODEWYK**, in Zwentibolds plaats, tot Koning verklaarden (p). **Zwen-** ^{Zwenti-} ^{bold} ^{sneuvelt.} ^{900.} **tibold**, zig, door de wapenen, in het verlooren gezag, willende herstellen, sneuvelde, niet lang hierna, in een gevegt omtrent de Maaze, door de handen van eenigen dier Graaven, welken hy, te gelyk met Odokar, van hunne waardigheid beroofd hadt (q). Het Koningkryk van Lotharingen werdt toen, door Koning Lodewyk, in een Hertogdom veranderd, en aan zekeren **Gebehard** ter Leen opgedraagen (r), die 't egter niet lang schynt bezeten te hebben.

Met de dood van den jongen Lodewyk, die in 't jaar negenhonderd en elf voorviel, was de Stam van **Karel den Grooten**, in **Duitschland**, ^{III.} ^{Karel de}

(v) Annal. Metens. ad annum 899. REGINO ad annum 899.

(o) REGINO ad annum 899.

(p) Annal. Saxo. ad annum 900.

(q) REGINO ad annum 900.

(r) GÖBELIN. PERSON. Cosmogr. Et. VI. Cap. 46.

DIRK I. land, uitgestorven. Karel de Eenvoudige, Koning van Frankryk, de eenigste Vorst, die thans uit dit gellagt nog in leeven was, oordeelende alleen regt te hebben op de Staaten van zynen Neeve, trok terstond in Lotharingen, alwaar hy zig tot Koning verklaaren deedt (s). Hertog Raginer, en waarfchynlyk ook onze Graaf Dirk, zyn van de eerften geweest, die hem toevielen (t). Ondertusfchen hadden de Duitfche Vorften, in Lodewyks plaats, eenen KOENRAAD, Hertog der Franken, tot Koning van Duitschland verheeven (u); die, om insgelyks zyn regt op Lotharingen te doen gelden, met een aanzienlyk Leger, herwaards trok (v). Doch zo veel niet uitregtte, of Koning Karel zag zig, na verloop van weinige jaaren, in 't bezit van Lotharingen bevestigd (w).

Rad- *Radboud*, Bifchop van Utrecht, zo
boud, noemd naar den Friefchen Koning Radboud,
Bifchop, noemd naar den Friefchen Koning Radboud,
van U- Overgrootvader zyner Moeder, was thans
trecht, zeer gezien aan 't Hof van Frankryk. De Ko-
sterft. ning zocht hem zelfs te beweegen, om zig in
zaaken van Regeeringe te laaten gebruiken.
Doch men vindt, dat hy zulks volftandiglyk
geweigerd heeft, verklaarende, dat een Bif-
fchop alleenlyk voor den Koning en 't volk
bidden, en zielen winnen moest. Hy hieldt
zig, veeltyds, te Deventer op, en begaf zig,
van daar, naar Friesland, om den overge-
blee-

(s) ANNAL. SAXO. ad annum 912.

(t) ANNAL. SAXO. ad annum 916.

(u) DITMAR. Libr. I. p. 325. in LEIBNIT. Script. Rerum Brunsvic. Tom. I.

(v) CHRON. S. GALLI ad annos 912 & 913.

(w) SIEGER. GRAMBLAC. ad annum 916.

bleeven' ongelooovigen het Evangelie te prediken. Hy is, omtrent den jaare negenhonderd en agtien, overleeden (x), en door *Baldrik* opgevolgd.

Koning Koenraad, in 't volgende jaar, insgelyks gestorven, en door HENRIK, Hertog van Saxon, opgevolgd zynde (y), werdt de stryd om Lotharingen hervat. Henrik sloeg 't beleg voor Mets; welk zig spoedig overgaf. Hy behaalde verscheiden' andere voordeelen op de benden van Koning Karel, die eindelijk, naar voorslagen van vrede begon te luisteren. De onderhandeling werdt, door Gezanten, aangevangen; doch naderhand, door de Vorsten, in eigener Persoon, voltrokken.

Zy kwamen, ten deezen einde, op den vierden van Slagtnaand des jaars negenhonderd eenentwintig, te *Bon* aan den Ryn samen. Koning Karel bleef aan de linker, Koning Henrik aan de regter zyde der Riviere. Dus zagen zy elkanderen van den oever, en beloofden elkanderen vriendschap. Doch op den zevenden derzelfde maand, staken zy elk in een Schip, van den oever af, tot in 't midden van den stroom. Hier gingen zy over in een derde Schip, welk daar voor anker lag, alwaar zy hun Verbond van vriendschap bevestigden. *Karel* draagt, in het Afschrift van dit Verbond, welk nog, ten minste gedeeltelyk, voorhanden is, den naam van *Koning der Westfranken*, en *Henrik*, dien van

DIRK 918.

Vrede-handeling tus-schen de Konin-gen Karel en Hen-rik, te Bon. 921.

(x) Act. Sac. X. Bened. p. 25. apud FLEURY Hist. Eccles. Tom. XI. p. 597, 598.

(y) REGINON. Contin. ad annum 919.

DIRK I. *Koning der Oostfranken.* Onder de Geestelyken en Edelen, die het Verbond van wederzyde goedkeurden, ondertekenden, en met eede beloofden, het zelve in stand te doen houden, worden, van Karels zyde, geteld *Baldrik*, Bischof van Utrecht, en de Graaven *Dirk* en *Walger*, waarschynlyk onze Graaf *Dirk de I.* en zyn Broeder, de Graaf van Teisterbant, benevens Graaf *Hagano* (z), 's Konings Gunsteling (a), en verscheiden' anderen.

In het Affchrift van dit Verbond, zo ver het voor handen is, wordt geen gewag van Lotharingen gemaakt. Doch alzo de oorlog, eeniglyk, om Lotharingen begonnen was, moet men niet denken, dat 'er, in 't Vredesverbond, niet om gedagt zou geweest zyn. 't Schynt dan, dat het Affchrift van 't Verbond niet volkomen is. Te meer, naardien verscheiden' Schryvers getuigen, dat Lotharingen, by 't Bons Verbond, door Karel, aan Henrik, werdt afgestaan (b). 't Welk egter zo niet moet opgevat worden, dat Karel terstond de Regeering over Lotharingen heeft laaten vaaren. Want uit Schryvers van gelyke trouwe blykt zo klaar, dat hy, na 't sluiten van 't Verbond, meer dan eens, in Lotharingen geweest is en bewind gevoerd heeft (c), dat sommigen, hier door misleid,

(z) Pactum Bonneuse in MIRÆI Codic. Douat. piarum. Cap. XLIX. p. 37. Tom. I. Oper. Diplom.

(a) FRODOARDI Chronicon ad annum 920, 921, 922.

(b) SIGIBERT GEMBLAC. ad annum 923. Contin. REGINON, ad annum 924. Annal. Saxo. ad annum 924.

(c) FRODOARD. Chron. ad annum 922, 923.

gemeend hebben, dat Henrik Karel, by verdrag, in 't bezit deezes Lands, gelaaten heeft (d).

Terwyl Karel dan nog over Lotharingen, en derhalven ook over een groot gedeelte deezes Landen gebodt, heeft hy, naar sommige gedagten, Graaf Dirk bevestigd in bezit zyns Graaffschaps, welk zig, in de lengte, van het Noorden naar het Zuiden, tusfchen Kinhem en Fortrapa uitftekte (e). Een gevoelen, welk niet onwaarfchynlyk voorkomt; doch, ten onregte, gevestigd wordt op eenen Giftbrief, die te Aken, op Paasch-avond des jaars negenhonderd twee en twintig, door Koning Karel, gegeven zou zyn. Men vindt, nergens, eenig befcheid van zulk een' Giftbrief, dan in de zogenaamde *Rymkronyk*, van KLAAS KOLYN, en, by zulken, die 'er, uit deeze Rymkronyke alleen, kennis van gekreegen hebben. Doch naardemaal de egtheid deezes Rymkronyke, regenwoordig, by cenigen, en ook by my, verdagt is, hebbende ik nooit iemand konnen aantreffen, die 'er een oud Handschrift van gezien hadt, kan ik de bevestiging van Graaf Dirk in 't Graaflyk bewind, ten deezen tyde, niet hooger dan als eene waarfchynelyke gifting opgegeeven. De grenzen van dit Graafschap zyn, uit de boven aangehaalde Gifte aan Graave Gerolf, en uit eene andere, ten behoeve van Graave Dirk zelve verleend, waarvan, terftond, nader, met veel waarfchynlyk-

(d) Voyez Pere DANIEL Hist. de France Tom II. p. 328. Edit. d'Hol. 4. [p. 606. Edit. de Paris 1729.]

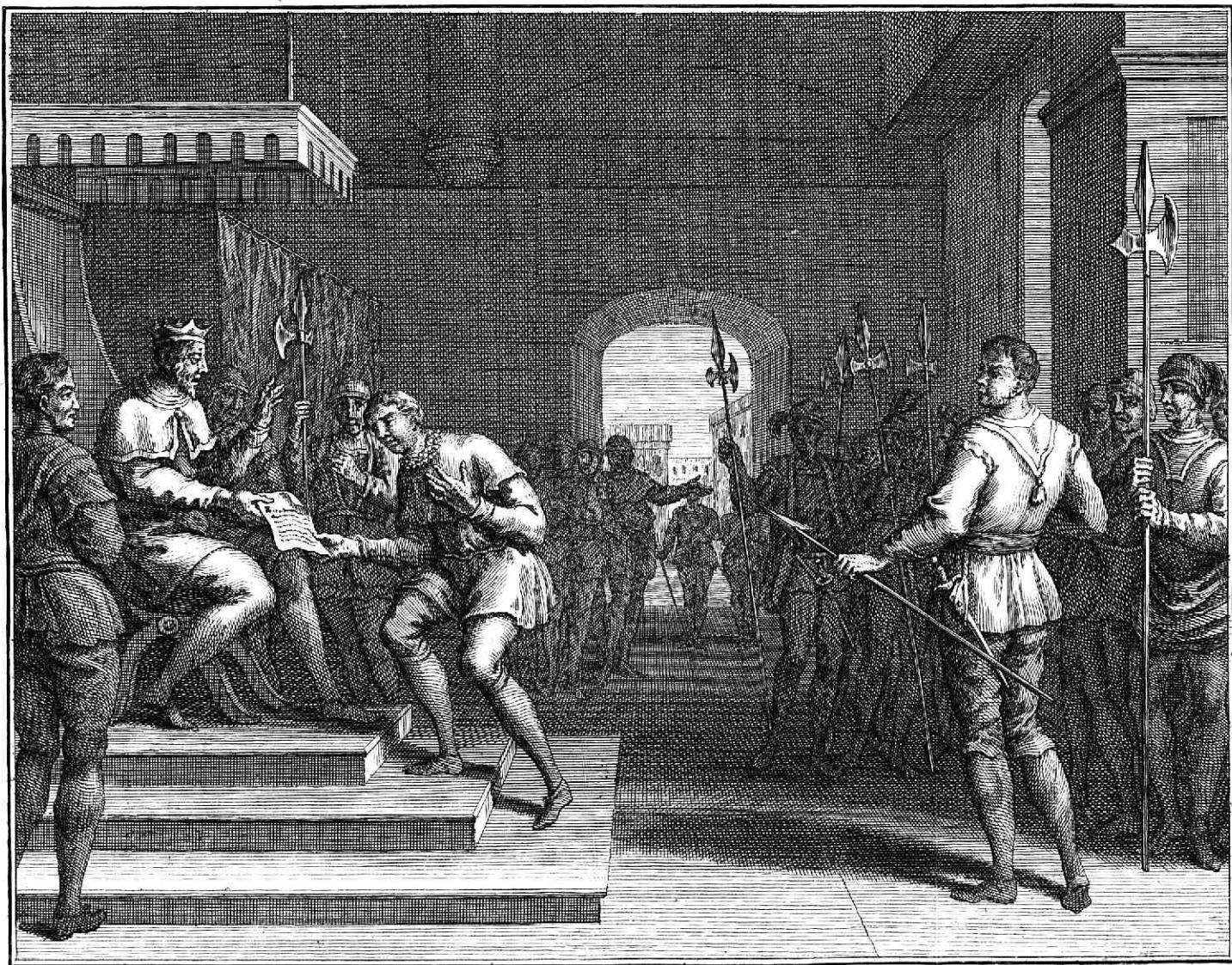
(e) G. VAN LOON II. Deel, bl. 148. enz.

DIRK I. lykheid, op te maaken. Het heeft zig, in de breedte, van omtrent Zwammerdam of Bodegrave, tot Katwyk aan zee, uitgestrekt. De lengte is met minder zekerheid te bepalen. Waarschynlykst is 't, dat de Beek Kinheim in Kennemerland, omtrent Alkmaar, gelooopen heeft. Fortrape is moeilyker te vinden. Sommigen meenen, dat *Fortrape* of *For tarpe* het *Dorp Veur* is, zynde de Noordzyde van den Leidschen Dam. Anderen zoeken Fortrape in Zuidbeveland; alwaar voorheen eene Plaats van dien naam geweest is, welke men ook 's *Graaven-Polder* genoemd heeft (f). En als men aanmerkt, dat het Graaffchap van Holland, volgens de oudste berigten, welken men 'er van heeft, zig tot omtrent Vlaarding en Dordrecht uitgestrekt heeft, schynt Fortrape veel Zuidelyker, dan de scheiding tuschen Rynland en Delfland, gelegen te hebben. Waarschynlyk is het, derhalve, dat men 'er Fortrape of *Voirtrappen* in Zuidbeveland voor houden moet.

V. Graaf Dirk de I. wordt beschonken met de Kerke te Egmond en haar toebehooren. Uit bescheiden, die altoos voor egt gehouden zyn, en, omtrent welker jaartekening alleen, verschil is, blykt, wyders, dat Koning Karel, naar alle waarschynlykheid, Koning Karel de Eenvoudige, op 't verzoek van Granye Hagano, in 't jaar negenhonderd tweeëntwintig, te *Bladelle*, een Dorp der Meyerye van 's Hertogenbosch, in 't Kwartier van Kempenland, den zelfden Graave Dirk, het erfgebied opdroeg, over het ge-

(f) Diplom. Wilhelm IV. apud VAN HOUT Dienstb. van Leyden, bl. 26. Zie ook BOXHORN of REYGERSE. 1. Deel, bl. 85, 92, 424. en II. Deel, bl. 16.

Koning KAREL de Eenvoudige berestigt DIRK DEN I. in 't Graaflyk bewind over HOLLAND

gene den Koning nog in Dirks Graaffchap toe-
kwam, bestaande in de Kerke van Egmond, DIRK I.
met het gene 'er toe behoorde (g). De be-
scheiden, op welken wy zien, zyn de ver-
schillende afschriften van eenen bekenden
Giftbrief, die egter, volgens de afschriften,
welken 'er, tot hier toe, van gevonden zyn,
in 't jaar agthonderddrieënzestig, zou ge-
geven zyn, en dus niet aan Karel den Een-
voudigen, maar aan eenen anderen Karel,
moeten toegeschreeven worden. De Gift-
brief behelst, dat „*Karel, Koning den Fran-*
„*ken*, ter bede van den eerwaardigen *Graa-*
„*ve Hagano*, aan zekeren zynen getrouwen,
„*Dirk* genoemd, gegeven heeft de *Kerk te*
„*Ekmunde*, met al wat 'er geregtelyk toe be-
„hoort, van *Suithardechage* tot aan *Portrapa*
„en *Kinnem* toe (2), om dit alles, zo wel
„als zyn ander erfgoed, * geheellyk en † * *cx inte-*
„vryelyk, voor zig zelve en zyn nageslagt, *gro.*
„te blyven bezitten, of daar mede, naar wel- † *libere.*
„gevallen, te handelen.” In de volkomen-

ste

(g) Zie VAN LOON Al. Holl. Hist. II. Deel, bl. 144.

(2) Deezen waren de grenzen van Dirks Graaffchap:
doch men moet niet meenen, dat al wat binnen dezelve
gelegen was der Egmondsche Kerke toebehoorde. Veel
waarschynlyker is 't, dat deeze Kerk, binnen de paa-
ten van Dirks Graaffchap, eenige goederen bezat, die
hier en daar verspreid lagen, en nu aan Dirk opgedraa-
gen werden. Een Klooster by Haarlem verkreeg, in
den jaare 1311, van Willem van Egmond, alle zyne
renten ende goet, leggende in so watt banne bet is,
tusfchen Maes ende Zipe. Zie den Giftbrief by MATTHEUS
Fundat. Sacrar. Aedium Fund. VII. p. 489. Tom. III.
Analect. Doch dit Klooster verkreeg, door deeze Gifte,
niet meer, dan den Schenker, binnen deeze oude paa-
ten van Holland, in eigendom toekwam.

DIJK I. ste afschriften (*h*), volgt, na de onderteke-
ning des Konings, dit onderschrift: *Hagano*
Notarius, ad vicem Rotgeri Archiepiscopi sum-
mique Cancellarii, recognovit. Datum Anno
Domini DCCCLXIII, XVII Kalendas Julii,
indictione XI, Anno XXX regnante Domino
Carolo Rege, Redintegrante XXV, largiore
vero hereditate indepta. . . . Actum Pladelle
villa feliciter, Amen. dat is „ *Hagano*, de
„ Schryver, heeft het naargezien, in de plaats
„ van *Rotgerus* den Aartsbisshop en Opper-
„ Kanselier. Gegeven in het jaar onzes Hee-
„ ren DCCCLXIII. den XV van Zomermaand
„ de XI *Indicție*, het XXX jaar der Regee-
„ ringe van den Heere Koning Karel, het
„ XXV des volkomen gebieds, en het. . .
„ der breeder bekomen' erfenisse. Gedaan in
„ de Stede Bladel, gelukkiglyk. Amen.

Onder-
zoek of
deezee
Gifft,
door Ka-
rel den
Kaalē,
of Karel
den Een-
voudigen
geschied
zy.

Indien deezee Brief waarlyk in 't jaar agt-
honderddrieënzestig gegeven is, gelyk de jaar-
tekening luidt, kan Koning Karel, in den
zelveu gemeld, geen ander dan Karel de Kaa-
le geweest zyn. Doch verscheiden omstan-
digheden, en vooral het onderschrift van den
Brief passen niet op Karel den Kaalen; maar
zeer wel op Karel den Eenvoudigen. 1. Karel
de Kaale hadt niets te gebieden over de Land-
streek, van welke hy hier een gedeelte zou
wegfchenken: ten minsten niet in het jaar
agthonderddrieënzestig; wanneer Koning Lo-
dewyk nog in het vol bezit van dezelve
was. Maar Karel de Eenvoudige hadt 'er,
in

(*h*) Zie SCRIVERIUS Levens der Graaven bl. 3. VAN LIPST
Aloude Holl. Hist. II. Deel, bl. 145.

in den jaare negenhonderdtweëntwintig, nog DIRK II bewind over. 2. Men weet niet, dat 'er, ten tyde van Karel den Kaalen, een Graaf Hagano in 's Konings gunst gestaan heeft; maar ten tyde van Karel den Eenvoudigen, was 'er een Koningklyke gunsteling van dien naam, gelyk wy reeds, in 't voorbygaan (i), gezien hebben. Ook ontmoet hy ons in andere Brieven van deezen Koning (k). 3. Ten tyde van Karel den Kaalen, kent men geen Opper-Kanselier en Aartsbischop Rotgerus; maar onder Karel den Eenvoudigen, bekleedde Rotgerus, Aartsbischop van Trier, de waardigheid van Rykskanselier (l). 4. Onder veele Giftbrieven van Karel den Kaalen, welken my voorgekomen zyn, heb ik 'er niet een' eenigen gevonden, met zulk een onderschrift als deeze (3): maar onder de Giftbrieven van Karel den Eenvoudigen, zyn 'er zeer veelen, met diergelyk een onderschrift (m).
Ook

(i) Bl. 106.

(k) Apud MIRÆUM Cod. Donat. piar. Cap. XXVI. XXVIII. p. 35, 36. Tom. I. Oper. Diplom.

(l) Vide MIRÆI Dipl. Belg. Libr. II. Cap. XIX, XX. p. 255, 256. Tom. I. Oper. Diplom.

(m) Vide MIRÆI Diplom. Belg. Libr. II. Cap. XVIII. XIX. XX. p. 254, 255, 256. Tom. I. Oper. Diplom. Supplement. MIRÆI Cap. III. p. 806. Tom. II. Oper. Diplom. Add. Diplom. Carol. Simpl. apud E. MARTENE & U. DURAND Veter. Monum. Tom. I. Col. 271, 272, 278.

(3) De omstandigste onderschryving, die Karel de Kaale plag te gebruiken, vindt men, onder anderen, in eenen Brief van den jaare 877, te leezen by MIRÆUS (*Donation. Belgic. Cap. XIV. p. 502. Tom. I. Oper. Diplom.*) zy luidt aldus: *Data VII. Idus Julii, Indictione X, Anno XXXVIII Regni Caroli gloriosissimi Imperatoris in Francia, & Imperii Secundo, & in Successione Lotharii Regis anno VIII.* dat is „ Gegeven den 7^{en} negenden van Hooimaand, de tiende Indictie, het
„ 87.

PIERRE I. Ook wordt, in het Verbond, te Bon geflooten, van welk wy boven gewaagden, den tyd van Karels Regeeringe, op gelyke wyze als in deezen Giftbrief, aangewezen. 5. Eindelyk, kunnen ook de byzondere deelen van het onderschrift niet op de Regeeringe van Karel den Kaalen gepast worden. Het jaar agthonderddrieënzestig was niet het dertigste maar het vierentwintigste zyner Regeeringe over de Franken: en van de twee andere deelen des onderschrifts is geene bewaame toepassing op hem te maaken. Maar het dertigste jaar der Regeeringe van Karel den Eenvoudigen, die, in 't jaar agthonderddrieënnegentig, begonnen was (n), brengt ons tot het jaar negenhonderdtweëntwintig; en het vyfentwintigste jaar van zyn volkomen gebied, welk hy, in 't jaar agthonderdagtënnegentig, verkreeg (o), valt op het zelfde jaar. Het jaartal der breeder bekomen erfenisse van het Lotharingfche Ryk is uit den Giftbrief verlooren; doch alzo Karel gewoon was dezelve te rekenen van het jaar negenhonderd en twaalf, in welk hy bezit van Lotharingen genomen hadt, moet men hier elf invullen; 't welk ons wederom tot het jaar negenhonderdtweëntwintig brengt. Het jaartal agthonderddrieënzestig is,

(n) Annal. Metenf. *ad annum* 893.

(o) REGINO *ad annum* 898.

agtendertigste jaar der Regeeringe van den doorlugtigsten Keizer Karel in Frankryk, het tweede zyns Keizerryks, en het agtste zyner opvolginge van Koning Lotharius." Doch elk ziet, met eenen opslag, hoe zeer deeze wyze van onderschryving verschilt met die, welke wy onderzoeken.

is, waarfchynlyk, door een' misflag des Uir-
fchryvers, in een oud Affchrift van den Gift-
brief, ingesloopen: welk Affchrift, door een'
oud' Kronykschryver, gevolgd zal zyn, en
deezzen wederom door de overigen.

De reden nu, waarom onzen Graave Dirk
den I. het gebied over de Kerke van Egmond
en derzelver toebehooren opgedraagen zy, is
ligtelyk te bevroeden, als men, met onze
Kronykschryvers, stelt, dat hy, na dat hem
't Lyk van den H. Adelbert, door de Non-
ne *Wilfit* (p), te Egmond, aangewezen was,
aldaar eene houten Kerk en Nonnen-Klooster
heeft doen ftigten, welken hy, met verschei-
den' goederen, begiftigd heeft (q): waardoor
hem, volgens 't gebruik dier tyden, 't Regts-
gebied over de Kerke en Kerken-Landen na-
tuurlykft toekwam. En nademaal onze oude
Kronyken allen, of door Egmonder Monni-
ken, of uit Egmondsche Klooster-schriften,
opgesteld zyn, en derzelver Schryvers van Dirk
den I. de vroegfte melding gemaakt gevon-
den hebben; zo is 't niet vreemd, dat de
meesten hunner hem voor den eerften Graaf
van Holland geboekt hebben.

Karel de Eenvoudige, indien wy hem an-
ders voor den Begunftiger van Graave Dirk
den I. houden, hadt, ten deezzen tyde, groo-
te reden, om de Lotharingsche Heeren aan
zig te verpligten. Robert, Hertog of Graaf
van Parys, en eenige andere Grooten lagen
toe,

Waarom
Dirk de
I. gebied
over de
Egmon-
der Kerke
gekree-
gen heb-
ben een-
fle Graaf
van Hol-
land ge-
noemd
worde.

Reden
voor Ka-
rel den
Eenvou-
digen om
Graave
Dirk te
begunfti-
gen.

(p) Vita S. ADELBERTI. Cap. XI. §. 13.

(q) MELIS STOKS in Dirk I. bl. 11.

DIRK II. toe, om hem van den Troon te flooten. De Lotharingers waren de eenigsten, op welken de Koning zig nog vertrouwde. De Fransche Historieschryvers verzekeren ons ook, dat hy zig, omtrent den jaare negenhonderddrieëntwintig, naar Lotharingen, begaf, en verscheiden' Heeren aan zig verbondt (r). In deezen zelfden tyd, schynt hy ook te Bladelle gekomen te zyn, en Dirk den I. de Gifte, van welke wy spraken, gedaan te hebben. Doch hy trok weinig nut van zynen Lotharingschen ahang. 't Leedt niet lang, of hy werdt ontroond, en een en andermaal gevangen gezet, eerst op het Kasteel Thierry, daarna te Peronne, alwaar hy, in den jaare negenhonderdnegenentwintig, zyne dagen eindigde.

VI. Graaf Dirk de I. schynt, niet lang na 't Dood van Dirk den I. bekomen der gemelde Gifte, overleeden te zyn; schoon onze Kronyken zulks niet hebben aangetekend (s). Doch zeker Latynsch Kronykschryver verhaalt, dat Dirk de eerste, Graaf van Holland, in het vierde jaar der Regeeringe van Koning Henrik, dat is, in het jaar negenhonderddrieëntwintig, overleeden zou zyn (t). Hy werdt te Egmond begraven, en, volgens 't gemeen gevoelen, door zynen Zoon **DIRK DEN II.**, opgevolgd.

VII. Deez' hadt zig naauwlyks in 't nieuw be-
Dirk de wind gesteld, of geraakte oneens met de Frie-
II. over-zen, die ongezind waren, om hem hulde te
doen.

(r) FRODOARD. CHRON. *ad annum* 923.

(s) Zie M. STOKER, *bl.* 12.

(t) HERM. CORNERI CHRON. *ad annum* 923. *2* *Stiderte*.

doen. Immers dit vindt men, in onze oudste Kronyken (u); schoon 'er de overgebleeven' schriften van Tydgenooten geen gewag van maaken. Ook weet men niet, wat de Friezen, dat zyn de Westfriezen, die, benoorden de Beeke Kinhem, en dus buiten de grenzen van Dirks Graaffschaps woonden, onder de verpligting zou kunnen gebragt hebben, om hem voor Heere aan te neemen. Veelligt heeft Graaf Dirk de grenzen zyns gebieds, buiten regt, te ver willen uitbreiden. Of mogelyk hebben de Friezen hem, door het pleegen van eenige vyandelykheid op de grenzen, billyke reden gegeven, om de wapenen tegen hen op te vatten. Wy kunnen, hieromtrent, by gebrek van egte Getuigenissen, niets vaststellen. Laatere Schryvers melden alleenlyk, dat Graaf Dirk de Friezen wel haast met de wapenen bedwong; doch dat zy, in 't volgende jaar, wederom tegen hem opstonden, en, in Alkmaar gevallen zynde, den brand in 't Steedje staken. Gantsch Kennemerland werdt toen van hun plat geloopen, en 't Nonnen-Klooster te Egmond deerlyk verwoest. Van hier trokken zy naar *Leiden*, welke Stad, met gelyke verwoesting, bedreigd werdt. Doch Graaf Dirk, al zyne magt byeen gerukt hebbende, trok hun hier tegen. Niet verre van de Stad, en juist op de plaats, alwaar naderhand het Nonnen-Klooster te Rynsburg gestigt werdt, viel een bloedig gevegt voor. De Friezen kreegen de nederlaag, en werden genoodzaakt, zig der Regeeringe

DIRK II.
wint de
Friezen.

van

(u) J. DE BEKA, p. 31.

DIRK II. van Graave Dirk te onderwerpen. De Graaf stigte, sedert, eene Kerk op de plaats des gevegts, by welke, in laater tyden, een Nonnen-Klooster gevoegd werdt. Ook deed hy de vernielde Egmondsche Abtdye eerlang van steen herbouwen, in dezelve Benediktyner Monniken, in plaats der Nonnen, stellende, also deeze laatste te veel bloot stonden voor den overlast der Friezen. Zy werden naar Bennenbroek overgebracht, en aldaar, onder 't opzigt van 's Graaven Zuster, *Arlinde*, gesteld, die egter geene nieuwe Nonnen mogt aanneemen; waaruit gevolgd is, dat het Bennenbroeks Klooster, na verloop van eenige jaaren, geheellyk uitgestorven is (y). Onze Kronyken hebben niet net aangetekend, wanneer alle deeze dingen voorgevallen zyn; doch men schynt ze, in den aanvang der Regeeringe van Graave Dirk den II, te moeten plaatsen.

VIII. Na 't ontthronen van Koning Karel, en 't verheffen van *Rudolf*, Hertog van Bourgonde, op den Frankischen Troon, vernieuwde Koning Henrik zyne eischen op Lotharingen. Hy zag zig, onaangezien het Bons Verbond, nog verstecken van deeze Landstreeke: des deedt hy zig regt, door de wapenen, en werdt, nog voor het einde des jaars negenhonderd vyfentwintig, als Koning van Lotharingen, erkend (w). Het gedeelte der Nederlanden, welk tot Lotharingen behoorde, geraakte dus onder 't gebied van Koning Henrik, die te

925.

VOC-

(y) JOANN. A. LEYDIS *Libr. VII. Cap. 2, 3.*

(w) FROBOARD. *Chron. ad annum 925.*

vooren reeds, over het overig gedeelte der DIRK II. Nederlanden, gebied gehad hadt.

Ook hadt hy terstond al gelegenheid, om 's Invalten der Hunnen in Friesland. Lands Ingezetenen de voordeelen zyner Regeeringe te doen ondervinden. Duitschland werd, sedert verscheiden' jaaren, afgeloo- pen door de Hunnen, of Hongaaren (x), die zig, in Pannonie, omtrent den Donauw, hadden nedergeslaagen. Omtrent deezen tyd, waren zy, by Worms, over den Ryn getrokken: van daar hadden zy, tot aan den zeekant toe, deerlyke verwoestingen aangeregt (y). Van eenen anderen kant, drongen zy door, tot in Friesland (z), alles vernielende wat hun in den weg stondt, gewyd noch ongewyd verschoonende. Nog lang hierna, ontmoette men, op de Veluwe, de overblyffels van twee Schansen, eene in 't midden der Landstreeke, by het Udelermeer, en eene, tusfchen Arnhem en Wageningen, aan den regter oever des Rynstrooms, gelegen. Zy droegen den naam van *Hunnen-schansen*, en men wil dat zy, omtrent den tyd, van welken wy spreken, door de stroopende Hunnen, opgeworpen zyn. Koning Henrik bragt terstond een magtig Leger tegen hen op de been. En men vindt, by sommige Schryvers, aangetekend, dat onze Graaf Dirk de II. den Krygstogt bygewoond, en onder de banieren des Hertogs van Zwaben, tegen de Hunnen, gestreed-

(x) Contin. REGIN. *ad annum* 907, 908, 909, 910, 912, 913, 915, 917.

(y) HERMANN. CONTRACT. *ad annum* 926, 927.

(z) H. MUTIUS Chron. Germ. Libr. XII. p. 89.

DIRK II. den heeft (a). In 't jaar negenhonderdzesen-
 926. twintig, werd 'er een Verdrag met de Hun-
 nen getroffen, voor den tyd van negen jaaren
 (b): geduurende welken tyd, Koning Henrik
 zig toeleide, op het versterken van de gren-
 zen des Ryks, en op het oefenen van 's Lands
 Ingezetenen, in den Wapenhandel. Ten dee-
 zen einde, regtte hy Schutteryen op, in de
 Steden (c). Ook hieldt hy, van tyd tot tyd,
 Ren- en Steekspelen (d): op een van welken,
 in den jaare negenhonderdvyfendertig, te
 Maagdenburg gehouden, men leest, dat Graaf
 Dirk de II., onder de Ryksgraaven, verschee-
 nen is (e).

IX.
 Noor-
 mannen
 in Fries-
 land.
 934.

Kort te vooren, hadden de Noormannen
 wederom eenen inval in Friesland gedaan.
 Zy kwamen, onder anderen, te Utrecht,
 alwaar zy de S. Maartens Kerk en nog eene
 andere deerlyk vernielden (f). Bisfchop Bal-
 drik, die, om zyne treffelyke daaden, den by-
 naam van *den Vroomen* gedraagen heeft (g),
 rukte, terftond, eenig Volk in de wapenen,
 en viel, met zo veel hevigheid, op de Noor-
 mannen aan, dat hyze ten lande uit jaagde; en
 de goederen, welken zy der Kerke reeds ont-
 vreemd hadden, wederom in zyn geweld
 kreeg (h). Dezelfde hoop Noormannen, of
 een

(a) GEORG. RUXNER. *apud* Dous. *Annal. Libr. VIII. p. 393.*

(b) SIGEB. GEMBLAC. *ad annum* 924.

(c) *Annal. Saxo. ad annum* 927.

(d) GOLDAST. *Constit. Imper. Tom. I. p. 211.*

(e) RUXNERUS *apud* Dousam *Libr. VIII. p. 394.*

(f) LIUTPRAND. *Libr. IV. Cap. 7. Diplom. Baldric. Episc.*
apud HEDAM *p. 75.*

(g) HEDA *p. 75.*

(h) *Diplom. Baldrici Episc. apud* HEDAM *p. 75, 76.*

een andere werdt, sedert, door Koning Hen- DIRK II.
rik, tegengetrokken en overwonnen. Zelfs
noodzaakte hy hunnen Koning, *Chuipia*, om
zig te laten doopen (*i*). Doch hy genoot de
vrugten zyner overwinningen niet lang; maar
overleedt, op den tweeden van Hooimaand
des jaars negenhonderzesendertig (*k*), wor-
dende, door zynen oudsten Zoon, OTTO,
opgevolgd.

Het aanzien der Utrechtsche Bisdommen Aanwas
begon, onder de Regeeringe der twee gemel- van de
de Koningen, Henrik en Otto, merkelyk toe magt der
te neemen. Zy vergenoegden zig niet, met Utrecht-
het geestelyk Regtsgebied, over de Ingezete- sche Bis-
nen deezer Landen; maar poogden, allengs- schop-
pens, hun weereldlyk Regtsgebied, wyder pen.
en wyder, uit te breiden, grooter vryheden
te bekomen, en nieuwe landen aan te win-
nen. Hiertoe bedienden zy zig van de gunst
der Vorsten, die zy ligtelyk verwierven: naar-
demaal het niet alleen de Godsvrugt deezer
eeuwe was, de Kerkelyken ryk te maaken;
maar de Vorsten ook, sedert het splitsen van
't Ryk van Karel den Grooten, de gunst der
voornaamste Bisdommen noodig hadden, om
hunnen aanhang te styven. De Utrechtsche
Bisdommen wisten zig van deeze gelegenhe-
den te bedienen, om zig zelve en hunne
Kerk te verryken. Tolvryheid op veele plaat-
sen en andere diergelyke Voorregten was 't
minst, dat men hun toestondt. Voor 't ein-
de der negende eeuw, bezat de Utrechtsche
Kerk

(*i*) SIGEBERT. GEMBLAC. *ad annum* 935.

(*k*) CORIIN. REGIN. *ad annum* 936.

DIRK II. Kerk reeds eene groote menigte Landeryen en andere goederen, door 't gantsche Land verspreid (1). Graaf Gerolf, Vader van Dirk den I., was zo dra niet overleeden, of de Utrechtsche Biscop wist het zesde deel der Visscherye, omtrent den Rynmond, welke hem toebehoord hadt, voor zyne Kerke, te bekomen (m). Verscheiden' andere Visscheryen en de tienden van veele Tollen en Koningklyke Schattingen, in Kennemerland en Westfriesland, zelfs tot in Texel en daaromtrent, behoorden thans ook aan de Utrechtsche Kerke (n). 't Is waar, dat de Vorsten, doorgaans, deeze goederen geschonken hadden, zo als, in sommige Giftbrieven, duidelyk gezeyd wordt „ op dat 'er de Geestelyk-
 „ heid en de schamele Gemeente uit zou on-
 „ derhouden, en het overige gebruikt wor-
 „ den, om de nieuwbekeerden van nood-
 „ druft en behoorlyk onderwijs te voorzien
 „ (o).” Doch de Biscoppen beoogden 'er wat meer en hunne eigene grootheid in. Koning Otto verleende aan Baldrik, Biscop van Utrecht, in den jaare negenhonderdzevenendertig, het regt, om binnen Utrecht geld te mogen muntten (p). Hierby voegde hy, sedert, eenige Landen en goederen, omtrent de Lek en den Yssel, die, voor deezen, door Graaf Walger, waarschylyk den Broeder van Dirk den I; en na hem, door zynen Zoon, Radboud, van den Koning ter leen

(1) Vide HEDAM, p. 63.

(m) Id. p. 65.

(n) Id. p. 65, 66.

(o) Diplom. Zuentibolchi apud HEDAM p. 63.

(p) Diplom. Otton. apud HEDAM p. 81, 83.

leen gehouden waren (q); waaronder ook DIRK II, behoorde de Tol te *Amuda*, of Muiden aan de Vegt, en 't gene zekeren Graave *Hatto* in Loenen en te *Eki* toebehoord hadt (r). Ook schonk hy der Kerke de vrye jagt, in de Bosfchen van Drente, behoorende tot het Graaffchap van Everard (s). Alle deeze en veele diergelyke gunften maakten de Utrechtsche Bifchoppen eerlang zo magtig, dat zy in staat waren, om hun gezag, door de wapenen, staande te houden; gelyk wy, boven, reeds gezien hebben, en 't vervolg deezer Historie ons nog nader leeren zal.

Koning Otto kreeg, in den aanvang zyner Regeeringe, de handen vol werks, aan het dempen van eenen opftand, verwekt door zynen Broeder, *Henrik*, dien, togen de gewoonte dier tyden, geen deel in 't Ryk gegeven was. Veel aanhang hadt deeze in Lotharingen; aan 't hoofd van welken, *Gizelbert* was (t), die, door Karel den Eenvoudigen, tot Hertog van Lotharingen aangesteld, en naderhand, door Koning Henrik, Vader van Otto, in dit Hertogdom, bevestigd geworden was. Ten behoeve van Henrik, Broeder van Koning Otto, bragt *Gizelbert* een magtig Leger te velde: welk egter weinig uiregte, en door dat van Otto geflaagen werdt. Gantsch Lotharingen werdt toen, door den Overwinnaar, afgeloopen, en *Gizelbert* uit

(q) *Apud eund.* p. 83, 86.

(r) *Apud eund.* p. 84, 86, 87.

(s) *Apud eund.* p. 83, 84.

(t) *Contin. REGIN. ad annum 939.*

DIRK II. uit zyn Hertogdom verdreeven (u). Lodewyk, Zoon van Karel den Eenvoudigen, van Overzee bygenoemd, om dat hy aan 't Hof van Engeland opgevoed was, bekleedde thans den Troon van Frankryk (v). Tot deezen, begaf zig de verjaagde Hertog, en bewoog hem, om zyn Regt op Lotharingen, tegen Koning Otto, te doen gelden, hem van de toegenegenheid veeler Lotharingsche Heeren tot zynen Persoon verzekerende. Met den 939. —————
aanvang des jaars negenhonderdnegenender-
tig, begaf zig Lodewyk, aan 't hoofd van een aanzienlyk Leger, naar de Elzas (w). En zo dra hadt men, hier te Lande, geene tyding gekreegen van deezen optogt, of verscheiden' Lotharingsche Heeren vielen den Franschen Koning toe. Onder deezen, wordt zekere Graaf Dirk genoemd (x), welke waarschynlyk onze Hollandsche Graaf zal geweest zyn, alzo zyn Vader, te vooren ook, de zyde van 's Konings Vader gehouden hadt, en door hem merkelyk begunstigd was geweest. Koning Lodewyk werdt egter eerlang genoodzaakt, wederom te rug te trekken. Ook werden Gizelbert en de zynen, by Andernach, overvallen en geslaagen. De Hertog zelf sneuvelde, zo men wil, in den Rynstroom (y). Sommigen willen, dat Graaf Dirk, by deeze gelegenheid, insgelyks, omgekomen zou zyn; doch

(u) LIUTPRAND. *Libr. IV. Cap. 9. 10, 11. WITICHIND. Annal. Libr. II. p. 13, 19. Edit. Meibom.*

(v) FRODOARD. *ad annum 936.*

(w) LIUTPRAND. *Libr. IV. Cap. 14.*

(x) FRODOARD. *ad annum 939.*

(y) FRODOARD. *ad annum 939.*

doch alle onze Kronyken schryven hem een DIRK II.
veel langer leeftyd toe.

Binnen korten tyd, hadt Koning Otto XI.
gantsch Lotharingen wederom onder zyn ge- Koning
bied gebragt. Egter stondt hy 't aan zynen Otto be-
Broeder, Henrik, af, onder den titel van magtigt
Hertogdom (z). Van toen af zyn alle de Ne- Lotha-
derlanden aangemerkt, als tot het Duitfche ringen.
Ryk behoorende. En Otto en zyne opvolgers 940.
hebben zig niet alleen als Eigenaars der Ko-
ningklyke Regten deezer Landen gedraagen;
maar, zo wel als de Frankifche Vorften van
ouds, Landdagen te Nieuwmegen, te Utrecht,
en elders hier te Lande gehouden.

Koning Otto, in den jaare negenhonderd Wordt
tweeënvijftig, Italie van de overheersching Keizer
van *Berengarius*, die den naam van *Keizer* en sterft.
voerde, verlost hebbende (a), en in den jaare
negenhonderdeenenzestig, te Rome, tot Kei-
zer gekroond zynde (b), overleedt, na eene
lange en gelukkige Regeering, op den zeven-
den van Bloemaand des jaars negenhonderd 973.
drieënzeventig (c). Hy voert, in sommige
Giftbrieven, den bynaam van *den Grooten* (d).
De waardigheid van Keizer is, na hem, tot
heden toe, byna altoos, door Duitfche Vor-
ften, bekleed geweest.

De Vlaamsche Kronyken verhaalen, dat XII.
zekere Graaf Dirk, wiens Gemaalin Hilde- Onder-
garde, en wiens Zoon Arnoud genoemd was, zoek of
zekere
in

(z) Contin. REGIN. ad annum 940.

(a) Contin. REGIN. ad annum 952.

(b) LIUTPRAND. Lib. VI. Cap. 6.

(c) HERM. CONTR. ad annum 973.

(d) Apud MATTH. Anal. Tom. III. p. 455

Dirk II. in den jaare negenhonderdzevenenzeventig, Giftbrief ten behoeve van een Klooster by Gend aan Dirk den II. moet toegeſchreeven worden. 977.

eene Gift gedaan heeft aan het Blandiner Klooster by Gend (e). Graaf Dirk de II. van Holland heeft eene Gemaalin en eenen Zoon gehad, die ook de naamen van Hildegarde en van Arnoud gevoerd hebben; waarom het zeer waarſchynlyk voorkomt, dat men hem deeze Gift moet toefchryven. Te meer nog, naardien Dirks Zoon; Arnoud, die na hem Graaf van Holland werdt, by oude Schryvers (f), de *Gentenaar* genoemd wordt; waarſchynlyk, om dat hy te Gend, alwaar Graave Dirk en Hildegarde beide een Graafſchap toegeſchreeven wordt, ter weerd gekomen was (g). Daarenboven vindt men, ten deezen tyde, in de Vlaamſche Kronyken, gewaagd van eenen Dirk, Graave van een Slot, te Gend, door Keizer Otto, in den jaare negenhonderd negenenveertig, geſtigt (h); welke Dirk, in dit Gendſche Graafſchap, door zynen Zoon Arnoud, en deeze wederom, door den zynen, ook Dirk genoemd, opgevolgd is (i). Alle deeze omſtandigheden zouden ons doen beſluiten, dat Dirk de II. Graaf van Holland, en twee zynen Opvolgeren ook Graaven van het Gendſch Kasteel geweest zyn. Doch eene gewigtige zwaarigheid wederhoudt ons. De Vader van den Hollandſchen Graave, Dirk den II. wordt van genoegzaam alle onze Schryvers ook Dirk

(e) MEYERUS *ad annum* 977.(f) SIGEB. CEMBLACENS. *ad annum* 1018.(g) G. VAN LOON II. *Deel*, bl. 208(h) MEYERUS *ad annum* 949. MIRÆI Cod. Donat. piar. *Cap.* XXX. *Tom.* I. *Oper.* *Diplom.* p. 45. *in Not*(i) DAVID. LINDANI Tenerramond. *Libr.* III. *Cap.* 3.

genoemd. Doch de Vader van den Gendschen DIRK II.
Graave Dirk draagt, by de Vlaamsche Schry-
vers, den naam van *Wigman* (*k*). Om deeze
zwaarigheid weg te neemen, onderstellen som-
migen, dat de Gendsche Graaf Dirk, na 't
overlyden van onzen Dirk den II., met deszel-
ven Weduwe, Hildegarde, gehuwd, en hierom,
door onze Kronykschryvers, met den Holland-
schen Graaf, verward geworden is. Doch
alzo men, hiervoor, geene Historische bewy-
zen te berde brengt, agten wy 't veiliger, dee-
ze duistere zaak duister te laten, dan iets vast
te stellen, welk op loutere gissingen steunt.
Ondertusfchen moet men toestaan, dat deeze
onderstelling, zo zy grond hadt, nog een an-
dere zwaarigheid, die, uit de langduurige Re-
geeringe van Dirk den II., gemaakt wordt,
merkelyk zou opligten.

Keizer Otto de Groote was van zynen Zoon XIII.
Otto den II. opgevolgd, die, in 't jaar negen- Giftbrief
honderd drieëntagtig, overleeden zynde, door van Otto
den zynen, insgelyks *Otto* genoemd, opge- den III.
volgd werd. Van deezen OTTO DEN III. ten be-
bekwam, naar 't verhaal onzer beste Krony- hoeve
ken, Graaf *Dirk de II.*, in den jaare negen- van Gra-
honderd vyfentagtig, het vol bezit van eeni- ve Dirk
ge Landen, welken hy te vooren slegs van 't den II.
Ryk ter leen gehouden hadt. EGBERT, een 985.
van Dirks Zoonen, die in Britanje gebooren
was (*1*), werwaards zig Graaf Dirk en zyne
Gemaal, of ten minsten de laatste, om re-
denen ons onbekend, schynt begeben te heb-
ben,

(*) MIRÆUS ubi supra.

(1) Gesta Trevir. Archiepisc. Cap. III. in Veter. Monumentis.
E. MARTEN. & U. DURAND. Tom. IV. c. 155.

DIRK II. ben, was, reeds voor eenige jaaren, tot Aartsbischop van Trier verheeven, en stondt thans zo diep in 's Keizers gunst, of in die der Keizerinne, *Theofana*, Moeder en Voogdes van den jongen Vorst, dat hy zynen Vader deeze Gift hielp verwerven. De Giftbrief is nog voorhanden. Koning Otto schenkt, by denzelve, „zynen *getrouwen Graave Dirk* alles, „ wat deeze te vooren van 't Ryk ter leen of „ in vrugtgebruik bezeten hadt, tuschen de „ twee stroomen *Liora* en *Hisla*; in het Dorp „ of Vlek *Sunnemere*; tuschen twee andere „ stroomen, *Medemelacha* en *Chinnetofara*, „ *Gemarchi* genoemd; in het Land van *Texla*, „ uitgenomen de Schatting, *Huslade* geheeten, en in de Graaffschappen *Masalant*, „ *Kinhem* en *Texla*: om al hetzelfde, voortaan, niet meer ter leen, maar *in eigendom* „ te bezitten, met magt om het weg te „ schenken, te verruilen, en daarmede al- „ lenthalve naar welgevallen te handelen.” De Brief is gedagtekend te Nieuwmegen, den drieëntwintigsten van Oogstmaand des jaars negenhonderd vyfentagtig (m).

Het gezag en gebied des Graaven van Holland werdt, gelyk men ziet, door deeze Gifte, merkelyk vergroot. Hy verkreeg den eigendom over verscheiden Landen, welken hy te vooren alleenlyk ter leen plag te bezitten. Doch de gelegenheid deezer Landen is thans moeilyk aan te wyzen. Indien men, met som-

(m) *Vide Doussæ Annal. libr. VIII. p. 412. MIRÆI Cœd. Donat. priv. Cap. XLX. in Tom. I. Oper. Diplom. 52.*

migen, *Lioka*, in plaats van *Liora*, leezen DIRK II. mogt, en daardoor de *Lek* verstaan, zou men kunnen agten, dat 'er van eenig Land, tuschen de Lek en den Yssel, gesproken wordt. Doch onze oudste Rymkronykschryvers hebben zekerlyk geen *Lioka* gelezen. Een derzelve(n) rymt, op *Lyhore*, *vryer Core*, en ziet, veelligt, op het water de *Lier*, nu, gemeenlyk, de *Lee* genaamd, in Delfland. *Hista* betekend zeer waarschynlyk den *Yssel*, by Gouda en Oudewater. *Sunnemere* wordt, van de meesten, in het Zeeuwsch Eiland Schouwen gezogt, alwaar nog een Dorp gevonden wordt, *Sonnemaar* genoemd. De Stroom *Medemelacha* schynt de *Leek* by *Medenblik* te zyn: welke Stad haaren naam van deezen Stroom schynt ontleend te hebben. Doch *Chinnelofara*, waarvoor een oud Schryver *Chimeboes* leest (o), is nergens te vinden, en veelligt, al voor lang, in de Zuiderzee verdweenen. Sommigen maaken van *Gemarchi*, *Marken*: en 't is bekend, dat men thans een Eilandje van dien naam vindt, in de Zuiderzee; ook een Dorp aan de Stermeer. *Kinhem*, *Masalant* en *Texla* schynen, voor *Kennemerland*, *Maaslanden* *Texel*, te moeten genomen worden. Zo veel blykt ten minsten uit den Giftbrief, dien wy overweegen, dat Graaf Dirk, by denzelve(n), uitgebreider gebied krygt over een gedeelte van het tegenwoordig Holland, van Westfriesland, en waarschynlyk, ook van Zeeland.

Hy

(n) MELIS STOKER in *Dirk II. li. 12.*
 (o) *ibid.*

ARNOUD. Hy overleefde deeze uitbreiding zyns gebieds niet lang; maar stierf, op den zesden van Bloeimaand des jaars negenhonderd negenentagtig. De Graavin Hildegarde was reeds twee jaaren voor hem overleeden. Zy werden beide in de Egmondsche Klooster-Kerke begraven (p).

Arnoud, zyn Zoon, volgt hem op. Het aanzien, welk de Hollandsche Graaven reeds verkreegen hadden, is, naar alle waarschijnlijkheid, oorzaak geweest, dat Graaf Dirk, terstond, van zynen Zoon, ARNOUD, werdt opgevolgd, zonder dat deeze noodig geoordeeld heeft, zig, in 't Vaderlyk gebied, door Keizerlyke Brieven, te doen bevestigen. Immers men vindt niet, dat Arnoud eenig Graaflyk bewind, uit hoofde van Keizerlyke Brieven, hier te Lande, geoeffend heeft. Dat de Staaten des Lands, de Edelen of Steden, of beide, het Graaflyk bewind aan Arnoud en zyne Opvolgers zouden opgedraagen hebben, gelyk sommige laater Schryvers willen, is niet te bewyzen. De draad der oudste Geschiedenissen leidt ons hier heen, dat de Graaflyke Regeering over Holland, ten deezen tyde, reeds erflyk geworden zynde (q), de naaste Erfgenaam den afgestorven Graave opgevolgd is, zonder Keizer of Staaten te kennen: terwyl hy zig egter aanmerkte, als een Lid of vry Leenman des Duitfchen Ryks, en zig doorgaans als zodaanig gedroeg.

Graaf

(p) LEON. MONACH. Brevic. d. 147. KL. KOLYN. II. 266.
 (q) MELIS STOEK in Arnoud. II. 21.

Graaf Arnoud toonde dit, niet lang na 's ARNOLD.
 Vaders dood: zig vervoegende onder de Ryks XV.
 Vorsten, die, tegen den aanvang des jaars ne- Graaf
 gen honderd en negentig, te Maagdenburg, Arnoud
 op een Renspel, by een gekomen waren (r). beoor-
 Doch wel haast kreeg hy gewigtiger werk. loogt de
 De Westfriezen, door *Volkmarus*, Bisschop West-
 van Utrecht, opgehitst, weigerden den Graa- friezen.
 ve hulde te doen (s). Arnoud wendde wel al-
 le poogingen aan, om hen hier toe te beweeg-
 gen. Zelfs gelukte 't hem, den Bisschop, de
 zyde der Westfriezen te doen verlaten. Doch
 deezen, voor 't wasfend gezag des Graaven
 bedugt, stonden, in 't jaar negen honderd 993.
 drie en negentig, openlyk tegen hem op (t).
 De Graaf, eene aanzienlyke magt byeen ge-
 bragt hebbende, trok, in den nazomer des
 zelfden jaars, waarfchynlyk langs den zoom
 van Kennemerland aan den Duinkant, tot in
 't hert van Westfriesland. Deeze Landftreek
 bestondt toen meest uit gebroken land; dat
 de Ingezetenen genoegzaam ongenaakbaar
 voor vyandelyke aanvallen maakte. Ook zal
 ons 't gevolg deezer Historie doen zien, dat
 de Westfriezen, doorgaans des Zomers, als
 de wateren laagst zyn, of des Winters
 over 't ys, zyn beoorloogd. In 't Noordwesten
 deezer Landftreeke, alwaar men thans de
 Schager- en Nieuwdorper-Kogge heeft, ryst
 de grond wat hooger, dan elders, en is minst
 van water voorzien. Hier heenen begaf zig
 de Graaf, zig nederflaande in eene vlakte,

Win-

(r) J. PALAT. Aquil. Saxon p. 32.

(s) MELIS STORE in Arnoud Bl. 21.

(t) M. STORE in Arnoud Bl. 21.

ARNOLD. *Winkelmade* genaamd, en gelegen, op of omtrent de plaats, alwaar thans het Dorp *Winkel* legt. Deeze vlakte hadt hy tot het slagveld uitgekooren. Ook bevondt zig, hier omtrent, de magt der Westfriezen. Eer 't op een sryden ging, gebeurde 'er iets zonderlings, 't welk de behoudenis van een goed deel van 's Graaven Leger was. 't Volk, vermoedelyk afgemat, door eenen moeilijken togt, in een heet jaargetyde, hadt, in de vlakte van Winkelmade, gebrek van zoet water. Westfriesland was, ten deezen tyde, overvloedig voorzien van Meeren, doch deezen schynen allen met de Zee gemeen gelegen, en dus niet dan brak water in gehad te hebben. Sommige Kronyksehryvers verhalen, dat Graaf Arnoud, begaan met zyn volk, zig in 't gebed begaf, en daar na hun eene plaats aanwees, alwaar zy, graavende, zoet water vonden (u). 't Gevegt viel zo voorspoedig niet uit. 's Graaven Leger werdt zo fel aangevallen van de Westfriezen, dat het wel haast ontschaard en te rug gedreeven werdt. Arnoud zelf werdt in de vlugt gegrepen en gedood. Onze Kronyken plaatsen den Veldslag en 's Graaven omkomen op den agtienden van Herfstmaand des jaars negen honderd drie en negentig (v), en schryven hem eene Regeering van vyf jaaren toe (w). Doch daar is nog een Brief voor handen, gegeven door zekeren Graaf Arnoud en zyne Gemaalin *Lietgarda*, ten behoeve van het

Blan-

Hy sneuvelt in den sryd.

(u) BEKA in Balduino. p. 35.

(v) BEKA in Balduin. p. 35.

(w) STOKES in Arnoud, l. 22.

Blandiner Klooster by Gend, in den jaare negen honderd agt en negentig (x). Onze Graaf Arnoud hadt zig, in den jaare negen honderd en tagtig, by 't leeven zyns Vaders, ook in Huwelyk begeben, met zekere *Lutgard*, die sommigen voor eene Dogter van *Romanus den jongen*, Keizer in 't Oosten, gehouden hebben, doch welke, door anderen, als eene Dogter van *Sigifrid*, eersten Graaf van Luxemburg, aangemerkt wordt. Ook wordt Graaf Arnoud, die in den slag tegen de Friezen omkwam, by sommige oude Schryvers, *de Gentenaar* genoemd (y). Anderen zeggen, dat hy het Burggraaffschap te Gend, door toedoen zyner Moeder, verkreegen hadt. Uit al het welke, met de hoogste waarschijnlijkheid, beslooten wordt, dat onze Graaf Arnoud dezelfde is, die, in den jaare negen honderd agt en negentig, de Gift aan het Blandiner Klooster te Gend gedaan heeft. Doch hier uit volgt, dat hy, in 't jaar negen honderd drie en negentig, niet kan gefineuveld zyn. In 't jaartal van den Giftbrief, kan geen merkelyke misflag zyn ingesloopen, alzo dezelve gegeven is, onder de Regeeringe van Koning Robert, die eerst in 't jaar negen honderd zes en negentig den troon van Frankryk beklom. De tydrekening onzer oude Historie is hier derhalve wederom onzeker, en niet dan op losse gron-

(x) MIRÆI Oper. Diplom. Tom. II. p. 944.

(y) SIGEB. GEMBLAC. ad annum 1013. Hist. Monast. S. Laurent. Leod. apud MARTEN. & DURAND Veter. Monum. Tom. IV. c. 1052.

ARNOUD, gronden te bepalen. Graaf Arnoud werdt, te Egmond, begraaven. Hy hadt het Klooster aldaar begiftigd met verscheiden' goederen, die te *Leiden*, te *Vlaardingen*, te *Bergen* in Kennemerland, te *Kastrikom*, te *Velzen*, te *Sassenheim*, te *Voorhout*, te *Noordwyk* en elders gelegen waren (z): 't welk wy hier, alleenlyk, melden, om dat 'er de oudheid van alle deeze Plaatsen uit af te nemen is. Sommige Kronykschryvers tekenen aan, dat Graaf Arnoud, van Keizer Otto den III., verwierf, dat het Graaffchap van Holland, van een regt Keizerlyk Leen, gelyk het van de Koningen der Franken plag gehouden te worden, in een vry erfleen veranderd werdt: waar van hem bezegelde Brieven zouden verleend zyn (a). Doch 't is te vermoeden, dat zy de Brieven van Otto den III., in 't jaar 985, aan Dirk den II. gegeven (b), by welken, niet het Graaffchap, maar alleenlyk eenige Landen van Leen in vry eigen goed veranderd werden, kwalyk begrepen, en ten onregte op Graave Arnoud zullen toegepast hebben.

In het Burggraaffschap van Gend, werdt Graaf Arnoud opgevolgd, door zynen oudsten Zoon, *Adelbert*, in wiens nagelagt het gebleeven is, tot dat het, omtrent het einde der twaalfde eeuw, met het Graaffschap van Vlaanderen vereenigd werdt.

XVI.
Dirk de
III.

Van de twee andere Zoonen van Graaf Arnoud, *Dirk* en *Sigefrid*, *Sivaard* of *Sikko*, bereik

(z) M. STOKER in Arnoud bl. 21.

(a) Ongenoemde Klerk, bl. 40.

(b) Zie hier voor, bl. 123.

reikte de oudste niet meer dan twaalf jaaren DIRK III, wordt Graaf van Holland.
 (c); waarom men het voor waarschylyk houdt, dat hy, onder de voogdyschap zyner Moeder, het Graaflyk bewind aanvaard heeft, over dat gedeelte van 's Vaders goederen, welk, sedert, by den naam van *Holland*, bekend geworden is. Onze meeste Kronykschryvers rekenen derhalve DIRK, VOOR DEN DERDEN Graave van Holland van dien naam.

De Friezen bedienden zig van zyne minder-jaarigheid, en van de voordeelen, by de jongste overwinningen, behaald, om zig, in de onafhankelykheid van den Hollandschen Graave, te handhaaven. Doch *Henrik de II*, die, na Otto den III., tot de Keizerlyke waardigheid verheeven was, rustte, ten dienste van 's Graave van Moeder, Lutgard, die eene zuster zyner Gemaalinne was, eene Vloot uit, beoorloogde de Friezen, en dwong hen tot onderwerping (d). Doch toen Lutgard overleeden was, hernamen zy de voorige vyandelykheden, en weigerden Graave Dirk hulde te doen. Deeze maakte zig terstond gereed, om hen, met de wapenen, aan te tasten, en deedt hun openlyk den oorlog verklaaren, indien zy hem, binnen zekeren bestemden tyd, niet voor hunnen Heere aannamen. De Friezen, bedugt, dat de jonge Graaf, die eene aanzienlyke magt by een brengen kon, en met het bloedverwantschap des Keizers gesterkt was, eens strenge wraak mogt oefenen, over de dood zyns Vaders, neigden tot onderwerping.

Brengt de Friezen tot onderwerping.

1005.

Graaf

(c) M. STOKER in ARHOUD bl. 22.

(d) DITMARI Chron. Libr. VI. p. 380.

DIRK III. Graaf Dirk wist zig hier van te bedienen, en sloot zo voordeelig een verdrag met de Friezen, als hy zig, na 't voeren van eenen gelukkigen kryg, zou hebben kunnen belooven. De Graaf verbondt zig alleenlyk om „nimmer wraak te zullen oefenen over 't leed, „zynen Vader, door de Friezen, aangedaan.” Deezen beloofden, daarentegen „den Graaf „hulde te zullen doen, hem de tienden hunner jaarlyksche inkomsten te zullen geven, benevens het Regt, om dezelve te doen invorderen, of te vermangelen, naar zyn welgevallen: en op eigen kosten, zo dikwils als zy oponsbouden werden, tegen zyne vyanden, ten stryde te zullen trekken (e).”

XVII.
Invallen
der
Noor-
mannen
in Tiel.
1009.

Dit verdrag bevestigde de rust, in een gedeelte deezer Landen, voor eene reeks van jaaren. Doch aan eenen anderen oord, werden zy eerlang wederom, door eene Vloot van Noormannen, ontrust. In 't jaar duizend en negen, voeren deezen de Merwe en Waalstroom op, tot aan Tiel, toen eene voornaame Koopstad. Op het gerugt hunner aankomst, waren de Bewooners van den Waalkant, met agterlating van alle hunne goederen, behalve het geld, hooger op gevlugt. GODEFRID, die thans het Land van Gelder, onder den titel van *Voogd* bestierde, hadt, schoon hy reeds zwak van Lighaam en hoog bejaard was, egter moeds genoeg om, in aller yl, eenige manschap by een te rukken, de vlugtende Landzaaten te sluiten en tegen de

(e) MBLIS STORIE in Dirck III. N. 24. JOANN. A. LEYDIS Libr. IX. Cap. IX.

de Noormannen aan te voeren. Deezen hadden, ondertusfchen, Tiel overrompeld en uitgeplonderd; zonder het Klooster van S. Walburg, weleer door Walger, Graave van Teisterbant, gefigt en begiftigd, in 't allerminst te verfchoonen. Godefrid, zyne bende in orde byeen gebragt hebbende, droeg het bevel over dezelve op aan *Baldrik*, Graave van Kleef, en aan *Unroch*, waarfchynlyk Graave van Teisterbant. De Noormannen, op 't gezigt hunner aankomst verfhrikt, verlieten de Stad, bergden den bekomen' buit in hunne Schepen, en zakten den froom wederom af: koelende egter, op deezen hertogt, hunnen moed, door het brandftigten in eenige gehugten, die digtft langs den oever gelegen waren (*f*).

DIRK III.
Zy worden verdreeven.

In 't volgende jaar, hernamen zy den aanslag met eene vloot van negentig lange Schepen. Zy hadden 't nu, veelligt, op Wyk te Duurstede gemunt, alzo zy, door de Merwe, de Lek, en niet de Waal opvoeren. Men hadt zig, hier te Lande, in ftaat van tegenweer gefield. Een aanzienlyk Leger van Voetvolk en Ruitery ftondt gefchaard langs den oever der Riviere; die daarenboven nog met eenige weinige Schepen bezet gehouden werdt. De voorhoede der vyandelyke Vloote, deeze voorzorg gewaar wordende, liet, midden in den froom, het anker vallen, om de volgende Schepen af te wagten: die zo dra niet aangekomen waren, of de Bevelhebbers der Noormannen beflooten, na gehouden

Hernemen hunnen aanslag.
1010.

Krygs-

(*f*) ALPERT, de Diversf. Tempor. Libr. I. Cap. VIII. Col. 96.

DIRK III. Krygsraad, van de Landing af te zien, en alleenlyk den vryen doortogt, langs den stroom, te verzoeken. Deeze werdt hun toegestaan. Doch toen, 's anderendaags, de voorste Schepen naauwlyks den Rynstroom bereikt hadden, ondernamen onze Landzaaten, met eenige weinige Schepen, op het agterste gedeelte der Noordsche Vloote, onder een woest geschreeuw, aan te valler. Daar op wendden de voorsten de stevens te rug, en noodzaakten de onzen, voor eenen tyd, af te deinzen: ook zetteden zy eenige manschap aan land, om den onzen den onderstand af te snyden. Met het aanbreeken van den volgenden dag, werdt 'er op onze Schepen een loos gerugt verspreid, dat de Ruitery in een scherp gevegt met den vyand geraakt was, en hem reeds veel afbreuk gedaan hadt. Toen vallen de onzen, beide te water en te lande, zonder Leidsman, zonder orde, met een onbezuisd geschreeuw, aan op den vyand: dien 't weinig werks kostte, deeze ongeregelde menigte te noodzaaken, eerst de Schepen te verlaten, en daar na ook, te lande, met vollen ren, de vlugt te neemen: by welke egter een groot getal, door de overwinnende Noormannen, werdt omgebracht (g).

Nederlaag der onzen.

Haast kreeg men de tyding van deeze nederlaag te Utrecht, en te gelyk berigt, dat de vyand derwaards in aantogt was: waar op terstond de Huizen, langs de Haven, uit vrees dat men 'er zig van bedienen mogt, om het

het Slot te lichter te bemagtigen, afgebrand DIRK III. werden. Doch de Noormannen, voor de Stad gekomen, verklaarden, dat deeze schade hun leed was; dat zy niets kwaads tegen Utrecht in den zin hadden, en alleenlyk verzogten, binnen gelaaten te worden, om hunnen Godsdienst te verrigten. Dit werdt hun beleefdelyk geweigerd. En zy, onaangezien de Stad ligteelyk te bemagtigen zou geweest zyn, ot zy uit waaren eerbied voor de Bischoppelyke Stad, of, gelyk een oud Schryver wil, uit hoogagting voor de befaamde heiligheid van den tegenwoordigen Bischof ANSRID, of *Aufrid*, trokken af, zonder iet verders te onderneemen, en verlieten deeze Landen (h). Na dezen, heeft men hier geene invallen der Noormannen meer vernomen.

Ansfrid stierf kort hier na (i). Hy was, XVIII. voor dat hy Bischof van Utrecht werdt, Staat en Graaf van Leuven en Hui geweest (k); verdeeling van doch bezat eenig Land in 't Graafschap Teisterbandt; waarom hem sommige Kronyck- het Graafschap Teisterbandt. schryvers *Graaf van Teisterbant* genoemd hebben (l). In 't jaar negen honderd vier en negentig, werdt hy, den weereldlyken staat reeds voor eenige jaaren, verlaaten hebben; de, tot Bischof van Utrecht verkooren (m). Sedert sehonk hy zyne goederen, grootendeels,

(h) ALPERT. de Divers. Tempor. Libr. I. Cap. X. Col. 98.

(i) LAMB. SCHAFFNAB. ad annum 1010.

(k) SIGEB. GEMBLACENS. ad annum 997. Dipl. Orton. III. apud MIRÆUM Cod. Dorat. plur. Cap. XL. Tom. I. Oper. Dipl.

p. 1. Vide & MIRÆUM ubi supra Cap. XXXII p. 41. in Notiz.

(l) Chron. de Traject. apud MATTHÆUM Anact. Tom. V. p. 325.

(m) BEKA in Aufsido, p. 36.

DIRK III. deels, aan de Utrechtsche Kerke; byzonderlyk ook die, welken in 't Graaffschap Teisterbant gelegen waren (n). Dit Graaffschap schynt, na de dood van Walger, Broeder van Graaf Dirk den I., door Keizerlyke Giften, in verscheiden' brokken, verdeeld geworden te zyn (o). Een deel heeft 'er *Radboud*, Walgers Zoon, van ter Leen gehad, 't welk naderhand aan de Utrechtsche Kerke gegeven werdt (p). Een andere Zoon van Walger, *Poppo* genaamd, heeft ook eenig bewind in 't Graaffschap Teisterbant bekomen (q). Doch nog ten tyde van Ansfrid, schynt zyn Neef *Unroch* (r) of *Hunerik* dit Graaffschap geregeerd te hebben (s), tot dat het zelve, by verloop van tyd, geheellyk der Utrechtsche Kerke werdt afgestaan (t). Het was van merkelyke uitgestrektheid, begrypende in zig, volgens eenige Kronyken, den Tieler- en Bommelerwaard en de Landen van Kuilenburg, Buuren, Vianen, Arkel, Heusden en Altena, tot aan de oude Maaze toe (u): 't welk wy hier te noodiger agten te melden, om dat de Nabuurschap van 't Graaflyk gebied van Holland aan deeze zyde, onder anderen, gelegenheid gegeven heeft, tot hevige geschillen over de grenscheiding, die, eerlang, tot eenen fellen oorlog zyn uit-

(n) Diplom. Aufridi *apud* HEDAM p. 93, 106.(o) JOANN. A LEYDIS *Libr.* IV. *Cap.* 12.(p) Dipl. Otton. I. *apud* HEDAM p. 83, 86.(q) Diplom. Henr. II. *apud* HEDAM p. 100.(r) ALPERT. de Divers. Tempor. *Libr.* I. *Cap.* XVI. Col. 102.(s) Diplom. Otton. III. *apud* HEDAM p. 95.(t) Diplom. Conradi II. *apud* HEDAM p. 114.(u) JOANN. A LEYDIS *Libr.* IV. *Cap.* 12.

geborsten, van welken wy de oorzaken wat DIRK III. hooger moeten ophaalen.

Wy hebben boven (y) gezien, dat het Graaffchap van Gerolf en van Dirk den I., zynen Zoon, oostwaards, omtrent Bodegrave, aan 't Stigt van Utrecht grensde. Ook moeten wy ons herinneren, dat de Utrechtsche Kerk, na Gerolfs dood, terstond het zesde deel van zyne Vischery in den Rynstroom hadt weeten te bekomen (w): 't welk veelligt den eersten grond gelegd heeft van den onderlingen afkeer, tusfschen de Hollanders en de Stigtschen. Hier zien wy, dat het Graaffchap van Teisterbant, 't welk den Hollandfschen Graaven, als naasten Erfgenaamen van Graaf Walger en zyne Zoonen, natuurlykst scheen toe te komen, allengskens der Utrechtsche Kerke gegeven wêrdt. 't Is ligtelyk te vermoeden, dat Graaf Dirk de III. dit ongaarne gezien, en nu en dan eenig geweld gebruikt hebben zal, om het voorouderlyk Erfgoed te behouden, of weder te bekomen. Hier uit zyn, buiten twyfel, geschillen gereezen, op de grenzen, die 't Stigt van 't Graaffchap scheidde: en met naame, omtrent den mond der Maaze, tot aan welken stroom, zig het Graaffchap Teisterbant uitgestrekt hadt. De Utrechtsche Bisfchop maatigde zig hier het regt aan, om in het Bosch *Merwede* te jaagen: en, daarenboven in de stroomen de Waal of Maaze, daaromtrent, te visfschen (x). De Bisfchoppen van Trier

(y) II. Deel, bl. 107.

(w) Bl. 122.

(x) BALDRICI Chron. Camer. Libr. III. Cap. 19.

DIRK III. en van Luik bedienden zig van dezelfde voorregten. Veelligt beriep zig de eerstgemelde op zekere Gifte van Egtbert, Broeder van Graaf Arnoud, die Aartsbisshop van Trier geweest was. Meer andere Geestelyken waren 'er, die zig dezelfde vryheid, met regt of onregt, aanmatigden (y). Dirk de III., zig hier door zwaarlyk beledigd houdende, was op middelen bedagt, om zyn vaderlyk erfgoed te verdedigen. Des werpt hy, omtrent den jaare 1015, op zynen eigen grond (z), en zo sommigen willen, ter plaatse alwaar wel eer de sterkte Durfos gestaan hadt (a), eene Vesting op, by welke schielyk een goed getal van Huizen gebouwd werdt, die eerlang tot eene maatige Stad aangroeiden, aan welke hy den naam van *Dordrecht* gaf (b). En dit was het beginsel van eene der oudste Hollandse Steden, die thans nog den eersten rang, onder de Steden van Holland, in de Staatsvergaderingen, heeft. Graaf Dirk plaatste een gedeelte zyner onderzaaten, in de nieuw aangelegde Stad. Zy draagen den naam van *Friezen* nog, by oude Schryvers (c). De Vesting Dordrecht, die de Graaf wel bezet hieldt, verzekerde hem de Jagt en de Vischery, die hem, door de Kerkelyken, betwist werdt; doch hy bediende 'er zig nog van tot een ander einde. Hy deedt 'er tollen heffen van alle waaren, die

(y) BALDRICI Chron. Camerac. Lib. III. Cap. 19.

(z) VAN LOON Al. Holl. Hist. II. Deel, bl. 272.

(a) Zie II. Deel, bl. 101.

(b) VAN LOON Al. Holl. Hist. II. Deel, bl. 272.

(c) ALBERT. de Divers. Temp. Lib. II. Cap. XX. Col. 118.

die den stroom op en afgevoerd werden (d): DIRK III. 't welk, zo ver men weet, zonder eenig Keizerlyk verlof geschiedende, een der eerste be- wyzen was, dat onze Graaven zig langs hoe onafhangkelyker poogden te maaken.

Doch gelyk zig Graaf Dirk, door het handhaaven van zyne Jagt en Visschery, den Utrechtschen Bisshop en andere Geestelyken tot vyanden gemaakt hadt; zo waren de Koopluiden ook, om het heffen der drechtsche tollē, ongemeen op hem gebee- ten. Van de Tielenaars, in 't byzonder, wordt aangetekend, dat zy, die uit den aart gereed tot klaagen waren, den Keizer geduuriglyk aanliepen, om hem te beweegen, dat hy zyn gezag wilde gebruiken, om hen van deeze lastige tollē te ontslaan: verklaarende zy, „ dat zy anders zelve niet naar Engeland zouden kunnen oversteeken, noch de Engelschen beweegen, om herwaards te komen handelen, en door den tyd, buiten staat geraaken, om den Keizer de gewoone schattingen op te brengen (e).”

Deeze klagten en het aanzien der Bisshoppen inzonderheid woogen zo zwaar ten Hove, dat de Keizer, in de Lente des jaars duizend en agttien, te Nieuwmegen gekomen, om het Paaschfeest te vierē (f), aan GODFRID, Hertog van Lotharingen, onder wien Graaf Dirk geagt werdt te moeten staan;

1018.

(d) BALDRIC. Chron. Camer. Libr. III. Cap. 22.

(e) ALPERT. de Diverlit. Temp. Libr. II. Cap. XX. Col. 318.

(f) Ann. Saxo. ad annum 1018.

DIRK III. staan, en aan ADELBOLD, Bisfchop van Utrecht, bevel gaf, om Dordrecht te flegten, en de Friezen van daar te verdryven (g). Den Bisfchoppen van Keulen en Luik werdte ook gelast, hunne Krygsmagt, ten zelfden einde, famen te voegen (h).

Gaarne werden deeze bevelen gehoord: en terwyl Hertog Godefrid en de twee laatstgemelde Bisfchoppen eene genoegzaame Krygsmagt by een verzamelden, was Bisfchop Adelbold, die van eenen oorlogszugtigen aart was, op middelen bedagt, om den Hollandfchen Graave, op de grenzen, afbreuk te doen.

Graaf
Dirk ver-
jaagt
Dirk
Bavo.

Hy hadt, geduurende zyne Bisfchoppelyke Regeeringe, over de grenzen van het Stigt, naar den kant van Bodegrave, eerst, zekeren *Wirich*, daar na, eenen *Godezo*, tot Markgraaf, aangesteld. Thans bekleedde deeze waardigheid *Dirk*, Zoon van Bavo (i), gemeenlyk, in onze Kronyken, *Dirk Bavo* genaamd. Deez' ondernam, terftond, op Adelbolds last, de Landen des Hollandfchen Graafs, door geduurige invallen, te ontrusten, Doch 't leedt niet lang, of Dirk de III. hadt zulk eene aanzienlyke magt by een gebragt, dat het hem weinig werks kostte, om Dirk Bavo, uit deszelfs Graaffchap, te verdryven, en zig van het zelve, ten nadeele der Utrechtfche Kerke, volkomen meester te maaken (k). Bisfchop Adelbold rukte wel terftond

eeni-

(g) ALPERT. de Divers. Tempor. Libr. II. Cap. XXI. Col. 119.

(h) BALDRICI Chron. Camerac. Libr. III. Cap. 22.

(i) Diploma Henrici II. apud HERDAN 1. 130.

(k) BEKA in Adelboldo, p. 37.

eenige benden te hoop, met welken hy den DIRK III.
 Hollandschen Graave, op den tienden van Neder-
 Hooimaand des jaars 1018, slag leverde, doch laag van
 hy kreeg de nederlaag, in welke een goed Bischof
 getal van Stigtsche Ridderen en Knaapen om- Adel-
 kwam. Graaf Dirk de III. hegte, sedert, het bold.
 Land beoosten den Ryn by Bodegrave en Bo-
 degrave zelve aan zyn Graaffchap.

Godefrid, Hertog van Lotharingen, hadt XX.
 ondertuschen eene *Scheepsvloot uitgerust, Stryd
 van zins om daar mede de Waal en Merwe omtrent
 af te zakken, en Graave Dirk Dordrecht te de Mer-
 ontveldigen. De Bisshoppen van Keulen, we, in
 Kameryk en Luik werden ook ter Heirvaart welken
 beschreeven (1). Doch de laatstgemelde, Graaf
Baldrik genaamd, begaf zig, schoorvoetende en Dirk de
 met een ziekelyk lighaam, op den togt, en overwin-
 overleedt, te Tiel, op den negen en twin- ning
 tigsten van Hooimaand (2). De Zamelplaats behaalt.
 der Bondgenooten was in de Betuwe bestemd
 (3), welke Landstreek, by een' oud' Schry-
 ver (4), den naam van *Eiland* draagt, of
 om dat zy reeds de gedaante van een Ei-
 land hadt aangenomen, of om dat zy een
 gedeelte was van het aloude Eiland der Ba-
 tavieren. De Bondgenooten hadden, op den
 Waalstroom by Nieuwmegen, een goed
 getal van Schepen by een gebragt; hoewel
 hunne manschap bekwaamer was, om te paar-
 de dan om te water te sryden (5). 't Voor-
 nee

(1) ANSELMUS in *Baldrico Cap. LXIII.*

(2) *Annal. Saxo. ad annum 1018.*

(3) *DITMAR. Libr. VIII. p. 425.*

(4) *DITMAR. Libr. VIII. p. 425, 426.*

(5) *ALPERT. de Diversit. Tempor. Libr. II. Cap. XXI. Col.*

DIRK III. neemen was, het Volk, te schepe, de Waal af te voeren, tot aan het Water de *Alblas*, naar 't welk de *Alblasferwaard* zynen naam heeft; van waar men Dordrecht, met gemak, meende te zullen kunnen dwingen. Graaf Dirk, die den vyand te lande verwagte, deedt, in alleryl, de *Giesfenbrugge*, een weinig boven de *Alblas*, over het Water de *Giesfen*, gelegen, bezetten, met oogmerk, om hem daar te stuiten. Doch de Bondgenooten bedienden zig van eenen donkeren nacht, en zakten, zonder gerugt te maaken, de *Giesfen* voorby (q). Met het aanbreeken van den dag, bevondt zig de vyandelyke Vloot op de *Merwe*, voor de *Landstreek*, die, by oude Schryvers, den naam van *Flerdingen* draagt (r). Graaf Dirk vernam, te laat, dat hem de vyand ontglipt was. 't Was juist hoog getyde, en Hertog Godefrid nam deeze gelegenheid waar, om het grootste gedeelte zynner benden aan land te zetten, geevende aan de overigen bevel, om met de Schepen in 't diep te gaan leggen, op dat zy geen gevaar loopen mogten, van, met het vallen van 't water, aan den grond te raaken (s). De Friezen, Graaf Dirks onderzaaten, waren wel terstond in de weer geweest, om de tonnen, die, op den oever, tot bakens verstrekten, of, in den stroom, de ondiepten dedden kennen, af te werpen en weg te neemen (t); doch zo dra vernamen zy de talryke magt

(q) ALPERT. de Diversf. Temp. Libr. II. Cap. XXI. Col. 119.

(r) Id. ibid.

(s) Id. ibid.

(t) Id. ibid.

magt des vyands niet, of de Bewooners en DIRK III. van het Bôsch Mereweda en het omgelegen platte land verlieten hunne woningen, en vlooden naar de Vesting Dordrecht (*u*). Het Land hier omtrent was doorsneden met verscheiden' Graften: 't zy, gelyk een oud Schryver gist, om het voor den vyand ongenaakbaarer te maaken, of om zig, in die Graften, van het Zeewater, welk hier, met de Springvlooden, hoog stondt, te ontlasten (*y*). Doch tusfschen dit laag Land, verhieven zig eenige *Terpen* of hoogten, op eene van welken, Dordrecht gestigt was. Van deeze hoogten gaven de Friezen agt op de bewegingen des vyands; beslooten hebbende aldaar af te wagten, wat hy onderneemen zou. Hertog Godefrid hieldt, ondertusfschen, Dordrecht van verre omringd; doch bevroedende, dat het hem onmogelyk zou zyn, de Plaats te bemagtigen, zo lang hy de Friezen niet, van hunne hoogten, en uit hun gebroken Land, tot een' veldslag gelokt, en geslaagen hadt; beval hy aan eenige ligtgewapenden voor uit te spatten tot aan de Le-gerplaatsen der Friezen, dezelve ten stryde uit te daagen, en terstond daar na, in goede orde, af te trekken; op dat de Friezen, hen volgende, van 't gros des Legers, op ruimer Slagveld, zouden kunnen ontvangen worden. Het bevel werdt nagekomen (*w*). Men werdt, op 't gebroken en moerasfig land, haast handgemeen. Graaf Dirk hadt zyn
Le-

(*u*) ALPERT. *Libr.* II. *Cap.* XXI. *Col.* 120.

(*y*) Id. *Ibid.*

(*w*) ALPERT. *Libr.* II. *Cap.* XXI.

DIRK III. Leger in twee deelen verdeeld. Het een deel viel den vyand van vooren aan. Met het ander, over welk hy zelf gebied voerde, trof hy hem op zyde. Zo fel werdt 'er gevogten (x), dat de Lotharingfche benden, niet in goede orde, gelyk de afspraak was, maar hals over hoofd aftrokken. Dit bragt terftond den fchrik in 't vyandelyk Leger. Die vermeerderd werdt, doordien zekere bloedverwant der Friezen, die zig onder de vlugtende vyanden bevondt, uit list of losheid, een gerugt verfpredde, dat Hertog Godefrid zelf, door de Friezen, aangevallen, en op de vlugt gejaagd was (y). Straks hierop, verhief zig een gefchreeuw van *Vliedt! Vliedt!* (z) door 't gantsche Leger; zonder dat men regt wist, wie 'er de eerste oorzaak van ware. Toen werdt het vlugten algemeen. Die den froom bereiken konden, bergden zig, zwemmende of waadende, in de Schepen, welker sommigen, te zwaar beladden, te gronde gingen. Die geen tyd gehad hadden, om zig van hunne Wapenen te ontdoen, en geharnast te water gegaan waren, bleeven, in merkelyken getale, in den modder fteeken, alwaar zy wel haast verfmoodden. Anderen, die de Schepen bereikt hadden, bragten, zonder hunne Spitsbroeders af te wagten, de riemen in 't water, en roeiden den froom op (a). En zo gelukte het Bisfchop Adelbold, met weinige manfchap, in zeker Vaartuig, het Lyf te bergen (b). Graaf Dirk, deeze on-

(x) DITMAR. *Libr. VIII. p. 425.*(y) ALPERT. *Libr. II. Cap. XXI.*(z) DITMAR. *Libr. VIII. p. 425.* SIGEBERT. *GEMBL. ad ann. 1018.*(a) ALPERT. *Libr. II. Cap. XXI.*(b) DITMAR. *Libr. VIII. p. 425.*

onverwagte vlugt verneemende, ligte een DIRK III. gedeelte der bezetting uit Dordrecht, en rende den vlugtenden vyand agter na. Toen werdt 'er nog eene groote menigte geslaagen, en de weg bezaaid met Lyken. Hertog Godefrid zelf, gekwetst zynde (c), werdt evangelyk naar Dordrecht gebragt; doch eerlang op vrye voeten gesteld, onder voorwaarde; dat hy, voor de Friezen, verzoening ten Keizerlyken Hove verwerven zou, gelyk ook geschiedde (d). Graaf Dirk behaalde deeze merkwaardige overwinning, op Woensdag, den negenentwintigsten van Hooimaand des jaars duizend-enagttien; en bleef, sedert, in 't bezit van 't Bosch Mereweda en van de naaste sroomen en Landeryn (e). De magt zyner vyanden was ook geweldig geknakt, door deeze nederlaag. De Luiksche en Kameryksche Knegten waren byna allen omgekomen (f). Van de zyde des Utrechtschen Bischofs, waren ook eenige Graaven, Ridders en Geestelyken gesneuveld (g). Kortom, de oude Schryvers getuigen; dat 'er, na den tyd van Karel den Grooten, hier te Lande, zo zwaar een verlies niet geleeden was (h). Ook geloofde men toen, dat het onheil, den Lande hierin overgekomen, niet lang te vooren, door eene groote Staartster (i), en door een vinnig Vogelgevegt, ter plaatse van den slag voorgevallen, voorspeld was geweest (k).

Graaf

- (c) BALDRICI Chron. Camer. Libr. III. Cap. 22.
 (d) SIGEB. GEMBLAC. ad annum 1019.
 (e) ALPERT. Libr. II. Cap. XXI. Col. 121.
 (f) DITMAR. Libr. VIII. p. 425, 426.
 (g) BEKA in Adelboldo. p. 38.
 (h) DITMAR. Libr. VIII. p. 426.
 (i) BEKA in Adelboldo p. 37.
 (k) Annal. Saxo. ad annum 1018.

DIRK III. Graaf Dirk trok, ondertusfchen, uit deezen algemeenen ramp, niet weinig voordeels. Bisfchop Adelbold werdt, zyns ondanks, genoodzaakt, vrede met hem te maaken. De voorwaarden werden, door tusfchenspraak van Godefrid, Hertog van Lotharingen, getroffen (1); doch niemant der ouden heeft naauwkeurig genoeg aangetekend; welken dezelve geweest zyn.

XXI. Zeker genoeg is 't, dat Graaf Dirk in 't bezit bevestigd is, van de Landen omtrent Dordrecht en Bodegrave; doch 't is waarschynlyk, dat hy dezelve van den Utrechtschen Bisfchop ter Leen heeft gehouden. Men heeft nog eene oude Lyst van de Leenmannen der Utrechtsche Kerke, in welke de Graaf van Holland, als 's Bisfchops *Maarschalk*, gedagt, en verscheiden' Landen opgenoemd worden, welken hy van de Utrechtsche Kerke ter Leen hielt. Sommigen brengen deeze Lyst tot den tyd van Bisfchop Adelbold, die in 't hoofd derzelve genoemd wordt (m). Doch anderen houden de oudheid en egtheid derzelve verdagt (n), waar toe te meer reden is, om dat zy, by de verscheiden' Schryvers, die dezelve aanhaalen, niet eveneens gevonden wordt (o). 't Schynt wel een werk van ouden oorsprong te zyn, en veelligt van Adelbolds tyd; doch merkelyk aangevuld en bedorven, in laater tyden. Van den Hollandschen Graave leest men 'er, onder anderen, in, dat hy het *Graaffchap van Holland* van den Utrechtschen Bis-

(1) DITMAR: *Libr.* VII. p. 426. *Annal. Saxo. ad annum 1028.*

(m) HEDA in Adelboldo. p. 111.

(n) BUCHELIUS ad HEDAM p. 117.

(o) *Vide Chron. de Trajecto apud MATH. Analect. Tom.*
III. p. 332.

Bisfchop, als een vry Leenman, ter Leen DIRK III. hieldt: doch veelligt moet men, door dit *Graaffchap van Holland*; het *Graaffchap van Bodegrave*, welk Dirk de III. aan Dirk Bavo ontweldigd hadt, verftaan. En 't is gantsch niet vreemd, dat Adelbold dit Graaffchap, welk Dirk de III. reeds bemagtigd hadt, by 't fluiten der Vrede, aan hem ter Leen opgedraagen heeft. Zo men anders de Lyst, van welke wy fpreeken, tot laaterer tyden brengen wil, kan men, voor het Graaffchap van Holland, het Graaffchap van Gerolf en dezelfs opvolgers neemen, welk, gelyk wy hier na zullen zien, in 't jaar 1064, by Keizerlyke Brieven, aan den Bisfchop van Utrecht werdt opgedraagen. Men mag ook vermoeden, dat de Graaf van Holland zig verbonden hebbe, het Stigt van Utrecht, met de wapenen, te befchermen, en dat hy hierom, ferdert, den naam van *Maarschalk* des Bisfchops gedraagen heeft; door welchen naam, onder anderen, oulings, gelyk tegenwoordig, een *Legerhoofd* betekend werdt. Voorts hadt een Maarschalk ook de eer van het zwaard voor den Bisfchop te draagen, by dezelfs inwyding, en den toom van 's Bisfchops paard vast te houden, terwyl hy 'er aftradt (p).

Na 't fluiten der Vrede met Bisfchop Adelbold, fchijnt Graaf Dirk wederom in de gunst des Keizers hersteld te zyn. Immers hy verfcheen, in Herftmaand des jaars eenduizendvierentwintig, op den Ryksdag, op welchen Graaf Dirk woont de Ryksdagen by. 1024. KOENRAAD, Hertog van Zwaben, in de plaats

(p) Vide HEDAM p. III. & Excerpt. ex Chron. Brem. apud LEIBNIT. Tom. II. p. 271.

DIRK III. plaats van Henrik den II., tot Keizer verkoo-
ren werdt. De Schryver, die dit verhaalt,
noemt onzen Graaf *Dirk van Friesland* [*Thiede-
ricus Fresonia*] (q). Ook gewaagt hy, onder
dien zelfden naam, van hem, by gelegenheid
van zekere algemeene byeenkomst der Ryks-
vorsten, die, in Herfstmaand des jaars een-
duizendendertig, te Hirtsfeld gehouden, en
door Graave Dirk ook bygewoond werdt (r).

1030.

XXII.
Byzon-
derheden
wegens
Sivaard
of Sikko,
Broeder
van Dirk
den III.

Omtrent deezen zelfden tyd, op den vyf-
den van Zomer- of van Oogstmaand, overleedt
Sivaard, of Sikko, de Broeder van Graaf Dirk
den III. (s). Hy werdt te Egmond, welks
Abtdy hy en zyne Huisvrouw rykelyk begif-
tigd hadden, begraven (t). Weinig gegrond
bescheid vindt men van hem, in oude Gedenk-
schriften. Onze Kronyken verhaalen, dat hy,
met zynen Broeder overhoop geraakt zynde,
en, zo sommigen willen, zelfs eenen dood-
slag begaan hebbende, naar Kennemerland
vlugtte; alwaar hy, door de schoonheid of
looze trecken van zekere *Tetta* of *Tietburg* be-
koord, zig met haar, in een gantsch ongelyk
Huwelyk, begaf. Zy was de Dogter van
zekerem *Gazewyn*: die, uit Friesland, dat is
Westfriesland, te Kastrichem was komen wou-
nen. Dit Huwelyk vermeerderde de oneenig-
heid tuschen Sikko en zynen Broeder, dien
hy het bewind van 't Vaderlyk Graaffschap
misgunde. Zo hoog liep de tweedragt, dat
Graaf

(q) Vita MEINWERCI Episc. Paderbr. Cap. XCIII. in Coll. LEIBNITH. Tom. I. p. 537.

(r) Vita MEINWERCI Cap. CH. p. 559.

(s) LEON. MONACH. Egmond. Brevic. p. 150.

(t) M. STORE in Dirk III. bl. 23.

Graaf Dirk op zyns Broeders leeven toelei. DIRK III.
 Eindelyk werdt hem, by verdrag, het bewind
 over Kennemerland en Westfriesland, onder
 zynen Broeder, afgestaan (u). Hy liet twee
 Zoonen na, *Dirk*, den eersten Heer van Bre-
 derode en Zevenbergen, en *Godefrid*, Heer
 van Luxemburg (y). Graaf Dirk de III. hieldt,
 na Sikkos dood, 't bewind over Kennemerland
 en Westfriesland wederom aan zig (w).

De rust, die hy, na 't eindigen van den
 Utrechtschen kryg en na de dood zyns Broe- XXIII.
 ders, genoot, gaf hem gelegenheid tot het Graaf
 onderneemen eener Pelgrimaadje naar Palesti- Dirk de
 na, van waar hy, het Graf des Heeren en de III. trekt
 andere Heilige plaatsen Godsdienstiglyk be- naar 't
 zocht hebbende, na verloop van eenigen tyd, Heilige
 behouden te rug kwam. Hy was de eerste der Land.
 Hollandfche Graaven, die deezen togt onder- Oor-
 nam (x). Doch 't was, al sedert eenige eeu- sprong
 wen, by klein en groot, gebruikelijk geweest, der Pel-
 niet slegts uit Grickenland en Italie; maar zelfs grimaad-
 uit de afgelegenste deelen der Christen-wee- jen der-
 reld, het Heilige Graf te Jeruzalem, in Pelgri- waards.
 maadje, te gaan bezoeken. De Kalifen, op-
 volgers van Mahomet, Palestina bemagtigd
 hebbende, gaven den Christenen hier door-
 gaans vryheid toe: en de Kalif, *Aäron*,
 hadt zelfs, ten teken deezer vryheid, de
 sleutels van 't Heilige Graf aan Karel den
 Grooten toegezonden (y). Somtyds werdt
 dee-

(u) LEON MONACH. p. 144, 150.

(v) Id. Ibid.

(w) Id. Ibid.

(x) M. STORE in *Dirk III. H. 23.*

(y) EGINHART. *Annal. ad ann. 801.*

DIRK III. deze vryheid wel eens wederom beſnoeid. Ook liepen de Pelgrims, nu en dan, gevaar van door de Arabiſche Struikroovers geplonderd te worden. Doch hun yver overwon deeze zwaarigheden. In de elfde eeuwe, ſchy- nen de Pelgrimaadjen naar Jeruzalem toege- nomen te zyn, naar maate dat de Pelgrimaad- jen naar Rome, om de Graven der Apoſte- len te bezoeken, gevaarlyker werden, en daar door in minder agting raakten. Rome was, ſedert veele jaaren, een tooneel van allerlei ongebondenheden geweest. De Pauſen, die 't kwaad, door hun gezag en voorbeeld, behoorden geſtuit te hebben, waren 'er voorgangers in (2). De offerhanden der Pelgrims werden geweldiglyk geroofd: de mannen onder hen waren dikwils huns lyfs, de vrouwen haarer eere niet zeker (a); al het welke oorzaak was, dat Rome, minder dan voorheen, uit Gods- dienſtigheid, bezogt werdt. Daarentegen, viel 'er, in den aanvang der elfde eeuwe, iet voor, 't welk veele voornaame luiden den togt naar 't Heilige Land deedt onderneemen. De Soudaan van Babilonie hadt, in of omtrent het jaar 1009, de Kerk van 't Heilige Graf doen om- verwerpen: aangehitst, zo geloofd werdt, door de Jooden van Orleans, die hem diets gemaakt hadden, dat de Christenen, onder den ſchyn van het Heilige Graf te bezoeken, toeleiden op het bemagtigen van zyn Ryk. Doch vyf jaaren
laa-

(2) LIUTPRANDI Hiſt. Libr. VI. Cap. 6.

(a) WILLELM. MALMESB. Libr. II. Cap. 27.

laater, werdt de Kerk, door zyne eigene DIRK IV. Moeder, *Maria*, die Christens was, wederom herhouwd. En toen zag men, jaaren agter een, menigten van Pelgrims, onder welken veele Vorsten, Bischoppen en andere Grooten waren, den togt naar Jeruzalem onderneemen, om de nieuwe Kerk te bezien en te begiftigen (b). Met dit byzonder oogmerk, heeft Graaf Dirk de III., waarfchynlyk, ook de Pelgrimaadje naar 't Heilige Land gedaan. Van zyne bedryven, na zyne terugkomst, vindt men niet byzonders aangetekend. Hy overleedt Dood van Dirk den III. 1039. op den zevenentwintigsten van Bloemaand des jaars eenduizend negenendertig, nalaa-
tende, by zyne Gemaalin, *Othilde* of *Wihilde*, Dogter van Otto, Hertog der Saxers, twee Zoonen, Dirk en Floris (c).

Dirk volgde hem op in 't bewind over 't XXIV. Graafschap van Holland, en wordt, gemeen-
lyk, onder den naam van DIRK DEN IV. DIRK DEN IV., voor den vyfden Graave van Holland gerekend. Floris kreeg, volgens 't verhaal onzer Graaf, in zyne plaats. Kronyken (d), 't bewind over Oostfriesland. Doch 't is vermoedelyk, dat zy zig vergist, en Kennemerland en Westfriesland gemeend hebben, waar over Sifrid of Sikko, Zoon van Graave Arnoud, ook eertyds 't gebied gehad hadt.

Keizer Koenraad de II., die zig te Utrecht hadt vervoegd, om, nevens zyne Gemaalin, zy.

(b) GLABER. *Hist. Libr. III. Cap. 7.*

(c) THEOD. A. LEYDIS & LEON. MONACH. *Egm. Drevic. 144, 148. M. STOKES, in Dirk III. bl. 23, 25.*

(d) JOANN. A. LEYDIS *Libr. IX. Cap. 1.*

DIRK IV. zynen Zoon Henrik, en verderen Hofftoet, aldaar het Pinksterfeest te vieren, overleedt 'er, niet lang na Graaf Dirk den III., op den vierden van Zomermaand (e). Ook werden 'er zyne ingewanden ter aarde besteld (f). Zyn Zoon en opvolger HENRIK DE III. zig, in 't volgende jaar, insgelyks te Utrecht ophoudende, begiftigde de S. Maartens Kerke aldaar, ter gedagtenisse van de begraavinge der ingewanden des overleeden Keizers, met verscheiden' Landeryen, zo onder het Dorp of Steedje *Groningen*, als in eenige andere min bekende Plaatsen, in het Graaffchap Drente, gelegen. De Giftbrieven, die nog voor handen zyn, zyn te Utrecht, op den eenentwintigsten van Bloeiimaand des jaars 1040, gedagtekend (g).

Bernulf of *Bernold* (h), die thands den Bisschoppelyken stoel van Utrecht bekleedde, bevestigde, omtrent deezen tyd, het Vredesverdrag, welk, tusfchen zynen voorzaat, Adelbold, en Dirk den III., gemaakt was, met Dirks Zoonen, Dirk den IV. en Floris (i). Doch van eenen anderen kant, werdt Holland, weinige jaaren laater, wederom door de wapenen ontrust.

XXV. Vlaanderen werdt, sedert omtrent twee eeuwen, geregeerd, door Graaven, die Leenmannen der Koningen van Frankryk waren. Oorsprong dertwee- dragt tus- *Boudewyn de IV.*, Graaf van Vlaanderen, raakte

te 2

(e) WIRPON. Vita Chunr. Salici p. 442.

(f) BUCHEL. ad BEKAM. p. 41.

(g) HEDA p. 120, 121.

(h) Vide Epitaph. ejus apud MATTHEUM ad Anonym. de Rebus Ultraj. p. 189.

(i) BEKA in Bernulpho p. 39.

te, in den aanvang der elfde eeuw, in oorlog, met *Arnoud*, Graave van Valenchyn, die zyn Graaffchap van den Keizer, toen Henrik den II., ter Leen hielt. Boudewyn bemagtigde de Stad Valenchyn, die, sedert, door Henrik, als Leenheer van Graave Arnoud, belegerd werdt. Doch de Graaf van Vlaanderen, met Krygsvolk van *Robert*, Koning van Frankryk, gesterkt, noodzaakte den Keizer 't beleg op te breeken. Dit gebeurde, in 't jaar 1006 (k). In 't volgende jaar, sloeg de Keizer 't beleg voor 't Slot van Gend, welk hy kreeg. Graaf Boudewyn neigde toen tot een verdrag: welk voordeelig genoeg voor hem uitviel, alzo de Keizer hem aan zig verbinden wilde, om, door zyn' moed en vermogen, de Neder-Lotharingers, die zeer tot opstand neigden, in toom te houden. Hy liet hem dan Valenchyn, midts hy 't van 't Ryk ter Leen hielt: en droeg hem zelfs, niet lang daarna, Walcheren (l), en zo sommigen schryven, nog andere Zeeuwfche Eilanden op (m). Vlaanderen zou zig zelfs, oudtyds, tot aan het Zeeuwfch Eiland Schouwen toe, hebben uitgestrekt (n); zo dat gantsch Zeeland Bewesten-Schelde tot Vlaanderen zou behoord hebben.

De Hollandfche Graaven beweerden onder regt op de Zeeuwfche Eilanden Bewesten-Schelde te hebben; doch op wat grond, is bezwaarlyk aan te wyzen. De Vlaamsche Kroon-
 Onderzoek van het Regt der Hollandfche Graaven

(k) SIGEB. GEMBLAC. ad annum 1006.

(l) DITMAR. Libr. VI. p. 383. IPERII Chron. S. Bertini Cap. XXXIV. SIGEB. GEMBL. ad annum 1007.

(m) MEYER. ad ann. 1007.

(n) OLIVER. VREGD. Sigill. Comit. Flandr. p. 34.

DIRK IV. nykschryvers willen, dat zy zig beriepen, op de Gifte van Keizer Lodewyk van 't Woud Wasda, waar voor men dan Walcheren neemt, in den jaare 868, gedaan (o). Anders zou men mogen gisen, dat zy hun regt vestigden, op laater Giftbrieven, by welken hun Graaffchap, Zuidwaards tot aan Fortrapa wordt bepaald: welk Fortrapa, met de meeste schynbaarheid, in Zuidbeveland gezogt wordt (p). Doch wat hier ook van zy, Zeeland Bewesten - Schelde is lang een twistappel geweest, tusfchen de Graaven van Holland en van Vlaanderen. De tweedragt, hieruit ontstaan, was, agt ik, oorzaak van den inval in Friesland, in 't jaar eenduizend vyfeneertig, door *Boudewyn den V.*, Graave van Vlaanderen, ondernomen: van welken ons de Kronykfchryvers niets anders melden, dan dat hy zyne vyanden verflaagen heeft, en zonder fchade geleeden te hebben, zegepraalend t'huiswaards gekeerd is (q).

1045.

XXVI. Men mag, niet zonder reden, vermoeden, dat deeze nederlaag, den Hollandschen Graave toegebragt, den Utrechtschen Bifchop wederom aanleiding zal hebben gegeven, om Keizer Henrik den III., tot eenen Kryg tegen Dirk den IV. op te hutfen; schoon ons hiervan geen duidelyk blyk, in de oude Gedenkschriften, is voorgekomen. De Bifchoppen Adelbold en Bernulf zagen, dit weet men, Graaf Dirk ongaarne in 't bezit der Landen omtrent de Merwe en Ryn. Adelbold wist, van Kei-

zer

(o) MEYERUS *ubi supra*.

(p) Zie hier voor bl. 108.

(q) MEYERUS *ad annum* 1045.

zer Koenraad den II., al in den jaare 1027, DIRK IV. het Graaffchap in Teisterbant te verkrygen, met zo volkomen regt van gebieden, dat 'er niemant, naderhand, iet over te zeggen mogt hebben (r). Vermoedelyk wordt hiermede een Graaffschap gemeend, welk thans, gedeeltelyk ten minsten, in Dirks geweld was, en dan kan 't geen ander zyn, dan 't gene omtrent Dordrecht gelegen was. Immers men weet, van elders, dat zo wel Keizer Koenraad, als Henrik de II., en Henrik de III., veel moeite aangewend hebben, om de Utrechtsche Kerke wederom in 't bezit te stellen van de goederen, omtrent de Merwe, de Waal, den Ryn en elders gelegen, en haar, zo men voorgaf, door Graave Dirk den III., en zyne twee Zoonen, geweldiglyk ontroofd (s). Wat Henrik de II. hier toegedaan hebbe, is te vooren verhaald. Zo Koenraad meer dan de gemelde Gif in 't werk gesteld heeft, om de Utrechtsche Kerk in haar regt te handhaaven, hebben de oude Schryvers, die tot onze kennis gekomen zyn, verzuimd zulks aan te tekenen. Doch van de verrichtingen des tegenwoordigen Keizers, Henrik den III., ten behoeve der Utrechtsche Kerke, zullen wy nu, uit de' egfte berigten, verflag doen.

Met den aanvang des jaars eenduizend zes- Krygtus-
 enveertig, hadt de Keizer eene tamelyke sphen de
 Vloot Schepen en een aanzienlyk getal van Keizer-
 gewapenden byeen verzameld. De Schepen sphen en
 schynen op de Maaze te water gebragt te
 zyn; 1046.

(r) Diplom. Conradi II. apud HEDAM p. 114.

(s) Diploma Henrici IV. apud HEDAM p. 129, 130.

DIRK IV. zyn; doch de Keizer en andere Grooten begaven zig, om het Paaschfeest te vieren, naar Utrecht, welke Stad; de Schryver, die hier van gewaagt; en deezen tyd beleefde, nog eene *Stad van Friesland* noemt (t). Onder de Bondgenooten of Leenmannen des Keizers, die hem; op deezen togt, verzelden, worden *Lambert de II*, Graaf van Leuven, en *Wazo*, Bisshop van Luik, met naame gemeld (u). Doch de laatste was zo onbedreeven in den Wapenhandel, dat hy zig; niet dan schoorvoetende en vol vreeze, op den togt begaf. Ook hieldt hy zig, gedurende den stryd, altoos in de agterhoede, 't welk hy, naderhand, met driehonderd ponden zilvers, ten behoeve der Keizerlyke Schatkist, boeten moest (v).

Dordrecht
wordt
ingeïfo-
men.

Na 't vieren van 't Paaschfeest, begaven zig de Keizer en de andere Legerhoofden naar de Vloote; die vast den stroom afzakte, en wel haast Dordrecht bereikt hadt. De Plaats werdt terstond beslooten door 't Keizerlyk Leger, en zo hevig bestormd, dat men 't, eerlang, opgeeven moest. De Keizer, Dordrecht van bezetting voorzien hebbende, zakte met de Vloot af naar Vlaardingén, alwaar zig Graaf Dirk toen bevondt (w). De oudste der Schryveren, uit welchen wy 't verhaal van deezen togt ontleend hebben, noemt Graaf Dirk,
by

(t) HERMANN. CONTRACT. *ad annum* 1046.

(u) Magn. Chron. Belg. p. 114.

(v) ANSELMUS in WAZONE. *Cap.* CVII. *Gesta Episc. Leodi.* *Cap.* LXIII. *apud* MART. & DURAND, *Veter. Monum.* *Tome* IV. p. 203.

(w) Magn. Chron. Belg. p. 114.

by deeze gelegenheid, MARKGRAAF VAN DIRK IV. VLAARDINGEN (x), verstaande, waarfchynlyk, door *Vlaardingen*, niet alleen de Stede van dien naam, maar ook de gantsche Landstreek daaromtrent, die, aan den mond der Maaze, digt aan Zee, gelegen, als de uiterste grensfcheiding des Ryks, aan deezen kant, werdt aangemerkt: waarom ook den Graaf de naam van *Mark- of Grensgraaf* gegeven werdt. Dezelfde Schryver noemt den mond der Maaze, voor *Vlaardingen*, de *Vlaardinger engte* [*Fretum Phladirringum*]; waaruit veelligt af te neemen is, dat de geweldige wyde mond der Maaze, van welken oude Schryvers (y) gewaagen, door den tyd, reeds merkelyk enger geworden was.

Graaf Dirk werdt, eer hy 't wist, te Vlaar- Vlaardingen verrast, door de Keizerlyke Vloote, gen en weshalve hy de Plaats ruimde, die, terftond; Keenen- door de Keizerschen, bezet werdt. *Keenen- burg over- burg*, eene sterkte, aan het water de *Keen* in mees- Delfland gelegen, werdt, insgelyks, door terd. hen, bemagtigd (z); en dus de gantsche Landstreek, die de Hollandfche Graaven der Utrechtsche Kerke, zo men voorgaf, onregtvaardiglyk ontweldigd hadden, hun wederom afhandig gemaakt (a).

Graaf Dirk, zig, zo onverhoeds, van een Dirk de groot deel zyner bezittingen beroofd ziende, IV. ver- was op middelen bedagt, om zig te herstel- bindt zig len. Zyn verlies maakte hem stout, en hy met Go- nam 'er gelegenheid uit om openlyk tegen desfrid, Hertog den

(x) HERMANN. CONTRACT. *ad annum* 1046.

(y) TACIT. ANNAL. II. Cap. 6.

(z) HERMANN. CONTR. *ad annum* 1046.

(a) HERMANN. CONTRACT. *ad annum* 1046.

DIRK IV: den Keizer op te staan (*b*). *Gozilo*, Broeder en opvolger van *Godefrid*, Hertog van Lotharingen, overleeden zynde, hadt twee Zoonen nagelaaten, *Gozilo* en *Godefrid*. Voor zyn overlyden, hadt hy, met 's Keizers bewilliging, *Gozilo*, schoon onbekwaam tot de Regeeringe, tot zynen opvolger in *Opper-Lotharingen* geschikt (*c*). *Godefrid*, wien *Neder-Lotharingen*, te vooren reeds, toegelegd was; hier over te onvrede, vatte de wapenen op tegen den Keizer, en poogde zig, ook van *Opper-Lotharingen*, met geweld, meester te maaken. Het gantsche land, tot aan den Ryn toe, werdt, door hem, afgeloopen; en Hertog *Albrecht*, dien de Keizer, in *Gozilo*'s plaats, 't gebied over *Opper-Lotharingen* opgedraagen hadt, in eenen veldslag, overwonnen en gedood. Dit gebeurde, in 't jaar 1044 (*d*). *Godefrid* zig, naderhand, op den raad zyner vrienden, aan de genade des Keizers hebbende overgegeven, werdt eenigen tyd gevangen gehouden; doch eerlang wederom op vrye voeten gesteld (*e*). Toen, ziende dat hem zyne onderwerping niets gebaat hadt, dreef hem de slegte staat zyner zaaken andermaal tot eenen opstand. Dit besluit nam hy juist op dien tyd, als de *Hollandsche Graaf* een diergelyk genomen hadt. Hertog *Godefrid* en *Graaf Dirk* maakten dan terstond een verbond samen, om den Keizer alle afbreuk te doen, en zig in 't verlooren of ontnomen bewind te herstellen.

De

(*b*) HERMANN. CONTR. ad annum 1046.

(*c*) HERMANN. CONTR. ad annum 1044. SIGEB. GEMBL. ad annum 1044.

(*d*) LAMB. SCHAFFNABURG. ad annum 1044. SIGEBERT. GEMBLAC. ad annum 1048.

(*e*) LAMBERT. SCHAFFNAB. ad annos 1044, 1045.

De Hertog stelde zig terstond in staat, om zyn woord naar te komen. En behalven andere nadeelen, die hy den Ryke toebragt, gelukte het hem, de Stad Nieuwmege te bemagtigen, en het Vorstelyk Paleis, aldaar door Karel den Grooten gestigt, door den brand, te vernielen (f). Graaf Dirk zat ook niet stil, maar een vliegend Leger byeen gerukt hebbende, liep hy het platte land der naaste Bisdommen, waarschynlyk Utrecht en Luik, alomme af, ysfelyke verwoestingen aanregtende (g).

Het gros van 't Keizerlyk Leger was, na 't wel gelukken van den aanslag op Dordrecht en Vlaardingen, wederom te rug gekeerd, en de Keizer, midlerwyl met andere zaaken onledig, vierde het Pinksterfeest des volgenden jaars te Spiers, toen hy van de vyandelykheiden van Hertog Godefrid en Graave Dirk tyding kreeg. De Hertog schikte hem, kort daar op, een gezantschap toe, en wist zynen opstand zo listiglyk te verschoonen, dat de Keizer besloot zyne magt, voor eerst, alleen tegen Graave Dirk te wenden (h). Tegen den Herfst dan, werdt 'er wederom eene Vloot toegerust, die, eerst langs den Ryn, en vervolgens langs de Waale en Maaze, tot voor Vlaardingen afzakte. Een oud Schryver, die van deezen togt gewaagt, zegt, dat de Keizer zig toen van Rynsburg en Vlaardingen, twee zeer sterke Steden in Friesland, meester maak-

DIRK IV.
't Paleis
te Nieuw-
mege
verbrand.

XXVII.
Scheeps-
stryd
voor
Vlaardin-
gen, tus-
schen de
Keizer-
schen en
Hollan-
ders.
1047.

(f) LAMB. SCHAFNAB. ad annum 1046.

(g) HERMANN. CONTRACT. ad annum 1047.

(h) HERMANN. CONTRACT. ad annum 1047.

DIRK IV. maakte (i). Doch wy hebben gezien, dat Vlaardingén, te vooren reeds, door hem, bemagtigd was. 't Kan zyn, dat hy nu een gedeelte zyner bendén ontscheept heeft, om Rynsburg in te neemen. Doch 't is bedenkyk, of men voor *Rynsburg* of *Rinesburg*, gelyk 'er eigenlyk staat, geen *Keenenburg* moet leezen, welk ook reeds te vooren overmeesterd was. Dit wordt te waarschynlyker, om dat ouder Schryvers getuigen, dat de Keizer, op deezen tweeden togt, weinig uitregtte (k). 't Jaargetyde was te ver verloopén, en de grond reeds, op veele plaatsen, zo week geworden, dat het ontscheepte Leger weinig spoed maaken kon. Ook waren twee van de grootste Schepen, met de ebbe, in den slyk vast geraakt. Hier kwam nog by, dat de Maasdyk, door eenen opgekomen hoogen vloed, zo veel te lyden hadt, dat hy bezweek: waardoor de Legerplaats des Keizers alomme onderliep, en de Keizer zelf in gevaar van verdrinken raakte. Toen gaf hy bevel, om af te trekken en sloop te gaan. Graaf Dirk, die zig, by tyds, van een goed getal van ligtgewapende vaartuigen voorzien hadt, was, ondertuschen, op de slegt bemande en ten deele in 't slyk belemmerde Keizerlyke Schepen aangevallen, van welken hy zig, schier zonder slag of stoot, meester gemaakt hadt; des de Keizer, geene kans zien-
de, om zyner Vloote wederom magtig te worden,

(i) LAMBERT. SCHAFFNAB. *ad annum* 1047. *Conf. Chronic. Herveld. ad annum* 1047. *Ed. Scharidii Tom. I.*

(k) HERMANN. CONTRACT. *ad annum* 1047.

den, den weg naar Utrecht insloeg. Graaf DIRK IV. Dirk, met weinige manschap te lande gestapt, vervolgde den wykenden vyand een stuk wegs, en bragt hem, in zyne agterhoede, merkelyke schade toe. Keizer Henrik kwam, met het overschot zyns Legers, ter nauwer nood, behouden te Utrecht; en Graaf Dirk, te rug gekeerd, trok, regt toe regt aan, op Dordrecht, van welke Stad, hy zig, met weinige moeite, meester maakte (1). Ook viel hem, sedert, wederom alles in handen, dat hem te vooren ontweldigd was.

Doch hy genoot de vrugten zyner overwinninge niet lang. In 't volgende jaar, te Luik, op een steekspel, verzogt zynde, hadt hy 't ongeluk van den Broeder van Herman, Aartsbischop van Keulen, zo zwaar met eene speer te kwetsen, dat hy 't bestierf: 't welk zo hoog genomen werdt, dat de Bischoppelyken terstond de Hollanders op 't Lyf vielen (m), en onder anderen, twee Bastaardbroeders des Graaven van Holland dood sloegen (n). Graaf Dirk bergde zig, ter nauwer nood, met de vlugt; doch was zo verstoord over 't bedryf der Bischoppelyken, dat hy, te Dordrecht gekomen, de Keulsche en Luiksche Koopvaardyschepen, die aldaar lagen, in den brand deedt steeken, en den Koopluiden deezer twee Bisdommen, die zig in de Stad bevonden, hunne waaren, niet dan na 't betaalen van eene zwaare geldboete, volgen liet. Ook verboodt hy

XXVIII.
Doodvan
Dirk den
IV.
1048.

(1) HERMANN. CONTR. ad annus 1047.

(m) FERRAR. TEMPOR. by SCRIVERIUS Graaven, H. 68.

(n) Chron. vet. by SCRIVER. Graaven; bl 71.

DIRK IV. hy hun den handel in zyn Graaffchap (a). Dir alles verbitterde de Bifchoppen ten hoogften, des zy, zig met de Bifchoppen van Utrecht en van Mets, en met *Egbert*, Markgraave van Brandenburg, verbonden hebbende, een aanzienlyk Leger byeen bragten, en tegen den winter, als de wegen hard geworden, en de wateren toegevrooren waren, naar Dordrecht trokken (p). Zy hielden heimelyk verftand met eenige Hollandsche Edelen, die aldaar woonden, en zig niet ontzagen, hun de Stad in handen te leveren: uit welke zy, federt, het platte land alomme afliepen. Graaf Dirk, die ondertusfchen ook een tamelyk Leger byeen gerukt hadt, begaf zig, heimelyk, naar Dordrecht, en geraakte 'er, op zekeren nagt, door hulp van Heere *Gerard van Putten*, ongemerkt, binnen. Zyne benden, langs de ftraaten, in slagorde gefchaard hebbende, viel hy den verraaderen en vyanden zo onzagt op 't lyf, dat 'er eenige honderden sneuvelden, en de overigen, nevens de Bifchoppen en den Markgraaf, genoodzaakt werden, de Stad te ruimen. Doch Graaf Dirk, 't daags na 't gevegt, zig, van weinigen verzeld, langs de wallen, met wandelen vermaakende, werdt, toen hy 'er minst op verdagt was, door zekeren onbekenden Keulenaar, die zig verfteken hadt, met een vergiftigen pyl, in de dye gekwetst, zo gevaarlyk, dat hy 't, binnen drie dagen, op den veertienden van

(a) Manufcr. vet. interpol. by SCRIVER. Graaven bl. 72.
Magnum Chron. Belg. Edit. Historii p. 106. [114.]

(p) HERMANN. CONTRACT. ad annum 1049.

van Louwmaand des jaars 1049, bestierf (g). **FLORIS I.**
Men toont te Dordrecht nog een Huis, *Holland* 1049.
land genoemd, welk geloofd wordt, in de
plaats van het Huis, uit het welk de schoot
geschiedde, gebouwd te zyn. Ook draagt de
straat, in welke den Graave dit ongeluk trof,
nog den naam van *Graavenstraat*.

Graaf Dirk de IV. was ongehuwd ge- **XXIX.**
storven, en werdt, door zynen Broeder, **Floris de**
FLORIS DEN I. opgevolgd (r); doch I. wordt
daar schynt eenige tyd verlopen geweest **Graaf van**
te zyn, eer hy in 't gerust bezit zyns Graafs- **Holland.**
schaps geraaken kon. Want na de onge-
lukkige dood van Graave Dirk, waren, zo
't schynt, zyne geweeken vyanden te rug ge-
keerd; hadden zig van' het Land omtrent Dor-
drecht meester gemaakt, en het zelve den
Keizer onderworpen. Doch 't leedt niet lang,
of Hertog Godefrid van Lotharingen herwon
het zelve (s): 't zy voor zig zelve, of ten
behoeve van Graave Floris, met wiens Broe-
der hy zo naauw verbonden geweest was:
welk laatste waarschylyker is, om dat men
niet vindt, dat Graaf Floris eenige moeite heb-
be aangewend, om het Land omtrent Dor-
drecht, by de oude Schryvers, *Phladirtinga*
of *Vlaardingen* genoemd, wederom magtig te
worden; doch wel, dat hy, niet lang na zyns
Broeders dood, in 't bezit van het zelve, ge-
weest

(g) Florar. Temp. & Manuscr. vet. by SCRIVER. Graaven bl.
69, 70. THEOD. A LEYDIS & LEON. MONACH. Brevic. p. 144.
254.

(r) MELIS STOKES in Flor. I. ll. 29.

(s) HERMANN. CONTRACT. ad annum 1049.

FLORIS I. weest is (t). Hertog Godefrid, die niet op-
 hielt, zig tegen den Keizer te kanten, werdt,
 eerlang in een gevegt tegen de verbonden
 Bischoppen van Luik, Utrecht en Mets, ge-
 slaagen, en op de vlugt gejaagd (u). In 't jaar
 1050, liet de Keizer zig, door tusschenspraak
 van Paus *Viktor den II.* en eenige andere Groo-
 ten, met hem verzoenen (v). Sedert behieldt
 hy 's Keizers gunst, tot zynen dood toe, die
 in 't jaar 1070 voorviel. Zyn Zoon, ook *Gode-
 frid* geheeten, en om zyne gebrekkelyke
 Lighaamsgestalte, de *Bultenaar* bygenaamd,
 was zyn opvolger (w). Hy zal ons, haast, in
 't vervolg deezer Historie, ontmoeten. Graaf
 Floris de I. bleef, midlerwyl, in 't
 bezit van 't Land omtrent Dordrecht, ten voer-
 voort niet aldaar, gelyk zyne voorzaaten ge-
 daan hadden, tollén te heffen van de Koop-
 waaren, die de Stroben langs gevoerd wer-
 den (x). Men hielt hem, te Utrecht, wel
 voor eenen onregtvaardigen bezitter van dit
 Land (y); doch 't leedt eenige jaaren, eer 'er
 beslooten werdt, wederom de wapenen tegen
 hem op te vatten.

XXX.
 Toebe-
 reidfels
 van Bis-
 chop
 Willem,

De Bischoppelyke Stool van Utrecht werdt
 thans bekleed door WILLEM, Broeder van
 WICHARD DEN III., Voogd van Gelder.
 Hy was Bisshop Bernulf, in 't jaar 1054, op-
 gevolgd (z), en wordt ons, als een groot-
 moe.

(t) Diplom. Henr. IV. apud HEDAM p. 129.

(u) HERMANN. CONTR. *ad annum* 1049.

(v) LAMBERT. SCHAFFNAB. *ad annum* 1050.

(w) LAMBERT. SCHAFFNAB. *ad annum* 1050.

(x) Diplom. Henr. IV. apud HEDAM p. 130.

(y) Vide Diplom. Henr. IV. apud HEDAM p. 125.

(z) HEDA in Bernulpho. p. 118.

moedig en oorlogszugtig man, beschreeven FLORIS.
 (a). Zonderling wel stondt hy ten Keizerlyken om Graaf
 hove; alwaar de dood van Henrik den III. Floris te
 die op den vyfden van Wynmaand des jaars 1056 beoor-
 voorviel, merkelyke verandering maakte. Zyn loogen.
 Zoon, HENRIK DE IV, die nog geene vyf
 jaaren bereikte; volgde hem op; terwyl *Ag-*
nes, de Keizerinne Weduwe, het Ryksbestier
 in handen hadt (b). Onder zulk eene Regee-
 ring, behoefde het den Bisfchop niet veel
 moeite te kosten, het Hof te beweegen, om
 eene Heirvaart, tegen den Graave van Hol-
 land, te doen beschryven, gelyk, omtrent
 den aanvang des jaars 1058, geschiedde. Bis-
 fchop Willem hieldt zig zelv' buiten den ftryd 1058.
 (c); 't welk naauwlyks met de dapperheid, die
 men hem toefchryft, over een te brengen is.
 Doch in zyne plaats, fchynt hy zynen Broe-
 der, Wichard, Voogd van Gelder, bewoo-
 gen te hebben, om zig, ten zynen behoeve,
 in deezen twist te mengen. De benden van
 deezen, vereenigd met die van *Anno*, Aarts-
 bisfchop van Keulen, *Theoduin*, Bisfchop van
 Luik, *Lambert den II.*, Graave van Leu-
 ven, *Herman*, Graave of Heere van Kuik
 en *Egbert*, Markgraave van Brandenburg,
 verfcheenen by tyds in Holland (d). Graaf
 Floris, zulk eene aanzienlyke magt tegen zig
 vereenigd ziende, bevondt zig in geene klei-
 ne verlegenheid. De Manfchap, die hy, in

(a) BEKA in Wilhelmo. p. 41.

(b) LAMBERT. SCHAFFNAB. ad annum. 1053, 1056.

(c) JOANN. A LEYDIS Libr. XI. Cap. 6.

(d) JOANN. A LEYDIS Libr. XI. Cap. 6.

FLORIS I. alleryl, hadt konnen byeen rukken, was te gering in getal, om 'er eenen openbaaren veldslag mede te waagen. Ook was het den Bondgenooten reeds gelukt, eenige Sloten te bemagtigen. De Schryver, die dit verhaalt, en in den aanvang der volgende eeuw overleedt, zegt niet, welken deeze Sloten geweest zyn; maar alleenlyk, dat zy in Friesland gelegen waren. Hy voegt 'er by, dat deeze overmeestering eeniger Friescbe Sloten den opstand der Friezen gedempt heeft (e). En mogelyk heeft Graaf Floris, voor eenen tyd, geveinsd, de wapenen te willen afleggen, om den vyand

Krygslist te ligter eene kans af te zien. Doch 't leedt van Graaf niet lang, of hy stelde zig in staat, om de Floris, die Keizerschen, niet door geweld, maar door hem de list, te overmeesteren. Hy wist dat het hun overwin- list, te overmeesteren. Hy wist dat het hun ning doet meest om Dordrecht en het omgelegen Land behaalen, te doen was, en verwagtte derhalve hier den selften aanstoot. Ook hadt hy zig hier gelegerd. Doch niet onkundig van zyne geringe magt, in vergelyking van de magt zyner vyanden, hadt hy, of in het naaste slagveld, of langs alle de toegangen derwaards, diepe kuilen doen graaven, die met ligte horden, boven met dunne aarden zooden belegd, looslyk toegedekt werden (f): een Krygslist, van welken ons de Geschiedenissen deezer tyden verscheiden' voorbeelden uitleveren (g). Het Leger trok vast op Dordrecht aan; doch gantsch en al onbewust van de laage, die hun, door

(e) SIGEB. GEMBLAC. *ad annum* 1058.

(f) JOANN. A LEYDIS *Libri* XI. *Cap.* 6.

(g) *Vide* REGIN. *ad annum* 887. & BUCREL *ad* HEDAM p.

door de Hollanders, gelegd was, stortte het Paardenvolk, onverhoeds, in de looze putten, daar de agtersten de voorsten verpletterden. De verwarring, die, hierdoor, in 't gantsche Leger, veroorzaakt werdt, gaf Graave Floris gelegenheid, om, met zyne geregelde benden, op den bedremmelden vyand aan te vallen, en 'er eene geweldige slagting onder te wege te brengen. Kortom, de overwinning verklaarde zig volkomenlyk voor hem. De Voogd van Gelder en de Graaf van Leuven vielen hem leevende in handen, en werden, niet dan na het betaalen van een aanzienlyk Losgeld, geslaakt (h). Graaf Floris schynt, na deezen slag, de verlooren' Sloten ook wederom herwonnen te hebben; also men aangetekend vindt, dat hy zyne vyanden alomme dermaate onder bedwang bragt, dat zig niemant hunner veilig waande, in de sterke Plaatsen, die door hen bezet waren (i).

Weinige jaaren verliepen 'er egter, of men zag de Aartsbisshop van Keulen, de Markgraaf van Brandenburg, de Graaf van Kuik en eenige anderen wederom tegen den Graave van Holland te velde trekken. Graaf Floris hadt zig nu beter in staat van tegenweer gesteld, en een talryk Leger byeen gebragt. Om den kryg, zo ver als 't hem mogelyk was, van de grenzen te houden, trok hy het vyandelyk Leger tegen: 't welk vast, de Maaze langs, herwaards kwam. De wederzydsche Legers ontmoetten elkanderen tusfchen de Maaze

FLORIS I.

XXXI. Graaf Floris wordt, by Hemert, overvallen en gedood. 1051.

XXXX

(h) JOANN. A LEVENS Libr. XI. Cap. 6.
 (i) MELIS STORE in Floris I. lib. 29.

FLORIS I. en de Waal, niet verre van het Dorp *Hemert*, thans ook, in onderscheiding van *Op-Hemert* in den Tielerwaard, *Neder-Hemert* genoemd. Hier viel een bloedige slag voor, in welchen Graaf Floris, andermaal de overwinning behaalende, den vyand op de vlugt dreef. Vermoeid van den sryd, begaf hy zig, met zyn volk, niet verre van 't slagveld, onder 't geboomte, tot rusten. Doch hier werdt hy van den Heere van Kuik, die zyne verstrooide benden wederom byeen verzameld hadt, in den slaap overvallen, en, nevens een goed getal der zynen, gedood (*k*). Dit viel voor, op den agttienden van Zomermaand des jaars 1061 (*l*). Graaf Floris liet, by zyne Gemalin, GEERTRUID, Dogter van Hertog Herman van Saxen, twee Dogters na, *Bertha* en *Magteld*, en eenen minderjaarigen Zoon, DIRK genoemd, die, onder 't opzigt zyner Moeder, Vrouwe Geertruid, hem, in 't Graaflyk bewind over Holland, opvolgde.

Vrouw
Geer-
truid be-
stiert het
Land,
voor
haaren
onmond-
gen Zoon
Dirk.

De ontydige dood van Graave Floris heeft, buiten twyfel, merkelyken schrik onder zyne benden veroorzaakt; doch 't blykt niet, dat 'er zyne vyanden meer voordeels uitgetrokken, of 't gros zyns Legers geslaagen hebben. Vermoedelyk is 't, dat de Hollandsche benden, in orde aftrekkende, 's Graaven Lyk hebben medegevoerd, 't welk te Egmond begraaven werdt (*m*).

XXXII. De minderjaarigheid van Dirk den V. en de zwakheid der Vrouwelyke Regeeringe gaf den

(*k*) MELIS STOKÉ in Floris I. bl. 30.

(*l*) HEDA in Bernulpho. p. 125.

(*m*) MELIS STOKÉ in Flor. I. bl. 30.

den Bisfchop van Utrecht wel haast gelegenheid, om zyne eifchen op de Landen des Hollandfchen Graafs te vernieuwen. Vooraf vondt hy geraaden, zig met Keizerlyke brieven te sterken, die thans, voor hem, niet moeilyk te bekomen waren. De Keizerinne Weduwe, zig by eenigen verdagt gemaakt hebbende van onbetaamyke gemeenzaamheid met *Henrik, Bisfchop van Augsburg*, die 't Ryksbestier in handen hadt, werdt, in 't jaar 1062, afgezet van de Regeeringe; die, sedert, door eenige Bisfchoppen en andere Grooten, op den naam des Keizers, aanvaard werdt (*n*). Anno, Aartsbisfchop van Keulen, boezemvriend van Bisfchop Willem van Utrecht, hadt de voornaamfte hand in dit werk gehad, en den jongen Keizer, die te Utrecht het Paaschfeest hadt gevierd (*o*), listiglyk, in zyne magt weeten te krygen. Sedert viel hem een voornaam gedeelte van 't Ryksbestier in handen. En van toen af zag men, naar 't getuigenis der oudfte Schryveren, hen, die aan 't roer zaten, Landen by Landen aan hunne Gunftelingen weg-schenken, bedienende zy zig hier toe van 's Vorften naam, die, door kinderlyke toegevendheid, alles deedt, wat hem bevolen, alles tekende, wat hem voorgelegd werdt (*p*).

In deezen staat der zaaken, verkreeg Bisfchop Willem, door tufchenspraak van Anno, Aartsbisfchop van Keulen, en van eenige andere Grooten, by twee Giftbrieven, door Henrik den IV., den dertigften van Grasmaand

(*n*) LAMB. SCHAENAB. *ad annum 1062.*

(*o*) HERM. CONTR. *ad annum 1062.*

(*p*) LAMBERT. SCHAENAB. *ad annum 1063.*

DIRK V.
fchop
Willem,
om de be-
twiste
Landen
magtig te
worden.

Gifbrie-
ven ten
zyner
behoeve
door
Henrik

DIRK V. maand en den tweeden van Bloeiimaand des
 den IV. jaars 1064. gedagtekend „ het gantsche
 getekend. „ Graaffchap, in *Westflinge* en omtrent den
 „ Ryn gelegen, welk Graaf Dirk bezeten
 „ hâdt, benevens de Abtdy van Egmond,
 „ daar toe behoorende (g)”. Hier werden
 bygevoegd de goederen, die Graaf Dirk de
 III. en zyne twee Zoonen, Dirk de IV., en
 Floris de I. der Utrechtsche Kerke, *onrecht-
 vaardiglyk*, dus luidt de Giftbrief, *ontweldigd
 hadden*: bestaande in „ vier Wooningen in
 „ *Krimpen*, van den mond van het water Al-
 „ blas af, tot in de Merwede: van daar tot
 „ *Menkesdrecht*, de helft der gantsche Land-
 „ streek, met derzelve Regtsgebied: voorts
 „ van *Riede*, langs de Merwede, tot *Sly-
 drecht*: als mede langs de Merwede naar
 „ *Thuredrecht* of Dordrecht, en van daar door
 „ *Duble*, *Duvelhare*, langs de Waal en Mer-
 „ wede, wederom tot in Thuredrecht, met
 „ de Kapel, aldaar nieuwlings gebouwd. Wy-
 „ ders, van Thuredrecht, Oostwaards, tot
 „ aan *Godekins Hoffstad*, by *Werkenemunde*: ze-
 „ ven wooningen in *Holtreka* [veelligt, *Hout-
 ryk*]: zestien Landhoeven en drie woonin-
 „ gen in *Valkenburg*: benevens eenige Bos-
 „ schen in *Valkenburg*, en nog * eene ande-
 „ re plaats, tot aan *Lithe* [mischien *Lisse*]
 „ toe: nog een hoeve in Heemstede, de
 „ Kerken in Vlaardinghe, in *Kerkwerve*
 „ [in Schouwen], in Voorhout, in *Norigo*
 „ [Noordwyk, of *Noordgouwe* in Schouwen],
 „ in Petten, in Ouddorp, met de Ka-
 „ pellen. Voorts ook het geheele GRAAF-
 „ SCHAFF

(g) Diplom. Hist. IV. apud HEDAM p. 128.

„SCHAP IN HOLLAND, met al wat tot de DIRK V.
 „Koningklyke Schatkist behoort: en daaren-
 „boven nog het Leengoed, welk Graaf
 „Wirich van Bisfchop Adelbold plag te hou-
 „den: en na hem door Godizo, en vervolgens
 „door Dirk, Zoon van Bavo, bezeten was
 „geweest: welke laafte, door Graave Dirk
 „[den III.] verdreeven was. Dit Leengoed
 „ftekte zig van Sigeldrecht tot aan Rinesmu-
 „then, en boven, van de westzyde des Ryn-
 „frooms, tot in Bodegrave (r).”

Wy hebben den inhoud deezer Giftbrieven, Aanmer-
 die, in veelerlei opzigten, duister zyn, een kingen
 weinig omftandiger ter neder gefield, om dat over dee-
 wy 'er te bekwaamer eenige aanmerkingen ze Gift-
 over zouden kunnen maaken. 1. Zy vertoo- brieven,
 nen ons de oudheid van verſcheiden' Plaatsen
 onzes Lands, die nog in wezen zyn, gelyk
 Dordrecht, Vlaardingen, Heemſtede, Bode-
 grave en anderen. 2. Ook ontmoet ons, in
 den laaften Giftbrief, voor de eerfte reize,
 de naam van HOLLAND, die my, in geen
 ouder Gedenkfchrift, is voorgekomen, en na
 deezen tyd eerst gemeen geworden is: 't welk
 de gifting der zulken onwaarfchynlyk maakt,
 die agten, dat deeze naam den Lande van de
 Deenen gegeven is: alzo men dan vroeger
 gewag van den zelve moest gemaakt vinden.
 3. Wy zien, dat de Landen, die de Hollan-
 ders der Utrechtsche Kerke, zo men voorgaf.
 ontweldigd hadden, meest omtrent Dordrecht,
 in het eigenlyk Zuidholland, gelegen waren.
 In Rynland en in Kennemerland, werdt de U-
 trechtsche Kerk alleenlyk in 't bezit herfteld
 van

(r) Diplom. Heur. IV. apud HEDAM p. 129.

*Over den oorsprong der naam
 (aaf, en matenhet), sparen
 (aarenheim, of aaren (beten) hem.
 van Brudenburgerdam, Inamanda
 De men uto ein luttelbode 3. Nye*

DIRK V. van eenige Kerken, welken de Graaven, zo 't schynt, van zig af hangkelyk gemaakt hadden. 4. Eindelyk, blykt, uit deeze Giftbrieven, dat Bisshop Willem zig niet vergenoegd heeft, met de herstelling in 't bezit dier Landen en Kerken, welken onze Graaven der S. Maartens Kerke afhandig hadden gemaakt. Hy wist ook de Graaffchappen, dat is, het Regt tot het Graaflyk bewind te verkrygen; 't welk de Hollandsche Graaven, eerst van weege de Frankische Vorsten, en naderhand, door eene onafgebroken' opvolging, bezeten hadden. Het Graaffchap in Westfinge, dat is, *bewesten 't Vlie*, schynt geen ander geweest te zyn dan het Klooster-Graaffchap der Egmond-sche Abtdye; 't welk, door Karel den Eenvoudigen, in den jaare 923, aan Dirk den I. was opgedraagen. Het Graaffchap in Holland is, vermoedelyk, het Graaffchap geweest, welk Graaf Gerolf reeds, en zyne Nakomelingen na hem, omtrent Bodegrave, bezeten hadden: ten ware men 'er, liever, het Graaflyk bewind van 't Land om Dordrecht voor neemen wilde.

Doch 't viel Bisshop Willem ligter, op deeze Graaffchappen en goederen, door Keizerlyke brieven, regt te verkrygen, dan zig, met der daad, meester van dezelve te maaken. In Holland, was zulk eene merkwaardige verandering voorgevallen, dat zyne oogmerken, voor eerst, geheellyk te leur gesteld wierden.

XXXIII. Het Graaffchap van Vlaanderen werdt nog geregeerd, door Boudewyn den V., wiens Afkomst en Krygstogten van Ro- magt en aanzien, door den tyd, zo hoog ge- steegen was, dat hem de Regeering van Frank- ryk,

ryk, gedurende de minderjarigheid van Koning *Filips den I.* was opgedraagen. Hy hadt ook, door tusschenspraak van Paus Viktor den II. en van *Henrik den I.*, Koning van Frankryk, Vader van *Filips*, by verdrag, in 't jaar 1057 getroffen, van Keizer *Henrik den IV.*, weeten te verkrygen de bevestiging in het Regt op het Land tusschen de Schelde en de Dender, op het Land van Aalst en de vier Ambagten, op het Kasteel van Gend en eindelyk ook op de vyf Zeeuwse Eilanden (*s*), Bewester-Schelde gelegen (*i*): welke Landen geagt werden tot het Keizerryk te behooren, en welken hy nu beloofde van den Keizer ter Leen te zullen houden. Twee Zoonen hadt deeze Boudewyn, van welken de oudste, ook *Boudewyn* genoemd, hem, volgens Landsgebruik, in 't Graaflyk bewind over Vlaanderen moest opvolgen. *Robert*, de jongste, vondt zig, derhalve, genoodzaakt, om van allen eisch op Vlaanderen af te zien. Doch alzo hy van eenen oorlogszugtigen aart was, hadt zyn Vader, zo dra hy in staat gekeurd werdt, om de wapenen te kunnen voeren, eene Vloot Schepen onder zyn bevel gesteld, met welke hy ondernam, eenen inval in Gallicie te doen, op hoop van de Saraceenen, ten minsten uit een gedeelte deezer Landstreeke, te verdryven, en zig, aan den

(*s*) MELIS STOKER *l.* 29. J. IPERII Chron. S. Berlin. Cap. XXXVII. P. II. apud MART. & DURAND Thef. Tom. III. c. 577.

(*i*) Deezen waren, ten dien tyde, Walcheren, Zuidbeveland, Noordbeveland, Wolfaartsdyk en Borfelen. Zie onze Kaart in dit Deel, en de oude Kaart van Zeeland, by SMALLEGANGE.

DIRK V. den Zeekant aldaar, een nieuw Ryk te stigten. Zo grootsch eene onderneeming mislukte egter, zo wel als eene of twee anderen, in welken Robert, sedert, de hand hadt (t). Hy besloot toen van alle zeetogten af te zien, en begaf zig, zo sommigen verhaalen, nog by 't leeven van Graave Floris den I., naar Holland (u). Hier werdt hy niet ongunstig ontvangen. Het ongenoegen, welk 'er, tusfchen hem en zynen Vader, sedert het mislukken zyner onderneemingen, was ontstaan, was oorzaak, dat men hem nu minder mistrouwde, dan men anders den Zoon eens Vlaamschen Graafs gedaan zou hebben. Doch na de dood van Graave Floris, poogde hy zig, met geweld, van de Regeeringe meester te maaken. Hy wist, waarfchynlyk in Vlaanderen, eenig Krygsvolk byeen te rukken, en viel, daarmede, in Friesland, daar het, gelyk de Schryver, uit wien wy dit verhaal ontleenen, getuigt, aan Vlaanderen grensde. De Hollanders stelden zig, tegen deeze geweldenaar, met zo veel kloekmoedigheid, te weer, dat Robert, in twee gevegten, de nederlaag kreeg, en op de vlugt gejaagd werdt. Geduurig egter herstelde hy zig weder, beslooten hebbende, te overwinnen, of omtekomen (v). Vrouw Geertruid en haare Raadsluiden bevonden zig, hierdoor, in geene kleine verlegenheid. De moed van Robert en het groot gezag van Graave Boudewyn, zynen Vader, die de onderneeming zyns Zoons, openlyk of

Hy komt
in Hol-
land.

Zoekt de
Regeer-
ring met
geweld
magtig te
worden.

(t) LAMB. SCHAFNABURG *ad annum* 1071.

(u) WILH. ABB. ANDERN. *Synops. Franco-Merov. Libr. III. Cap. 4. ORDERIC. VITAL. Hist. Norm. Libr. IV. p. 526.*

(v) LAMB. SCHAFNAB. *ad annum* 1071.

onder de hand; begunftigde (w), aan de eene ROBERT DE FRIES, zyde, en de zwakheid der vrouwelyke Regeeringe aan de andere, behoorlyk in aanmerking genomen zynde, waren oorzaak, dat men naar voorflagen van een Huwelyk, tusfchen Trouwt met Vrouwe Geertruid, en wordt Graaf of Voogd van Holland, en Friesland, werdt aangenomen (y); doch anderen, dat hy alleenlyk den naam van Voogd over Holland en over de Kinderen van Graave Floris den I. gevoerd heeft. Het Graaffchap Aalst, de vier Ambagten, en de vyf Zeeuwfche Eilanden, Bewesten-Schelde, werden hem, ter gelegenheid van zyn Huwelyk met Vrouwe Geertruid, afgestaan. Het werdt, terftond hierna, voltrokken (z). Robert is, na dit zyn Huwelyk, en het aanvaarden van 't bewind over Holland, de naam van ROBERT DE FRIES bygebleeven (a).

Holland kreeg aan hem zulk eenen dapperen beschermer, dat Bifchop Willem, voor eenen tyd, van zyne eifchen afzag, en in den Herft des jaars 1064, in 't gezelfchap van veele Bifchoppen en andere Grooten, en van een' grooten hoop gemeen volk, eene Pelgrimaadje naar 't Heilige Land ondernam. Doch deeze

(w) MELIS STOKK, bl. 33.

(x) Chron. Herveld. ad annum 1071.

(y) HERMANN. CONTRACT. ad annum 1063.

(z) GUILLELM. GEMMETIC. Hist. Normann. Libr. VIII. Cap. XIV. p. 299. MEYERUS ad annum 1063.

(a) MELIS STOKK in Robb. den Fries. bl. 33.

ROBERT DE FRIES. deeze togt viel ongelukkig uit. De Pelgrims werden van eene bende Arabifche Roovers overvallen, beroofd, en deerlyk mishandeld. Bifchop Willem zelf werdt naakt uitgefchud, en zodanig geteisterd, dat hy, voor dood, onder de gefneuvelden, leggen bleef. Men redde hem egter nog (b), en van de zeventuizend Pelgrims, die op deezen togt gegaan waren, kwamen 'er, in 't volgende jaar, niet meer dan tweeduizend te rug (c), onder welken zig ook de Utrechtsche Bifchop bevondt.

Veranderingen in Vlaanderen. 1067. Boudewyn de V., Graaf van Vlaanderen, overleedt in 't jaar 1067, en werdt, door zynen oudften Zoon, *Boudewyn den VI.*, opgevolgd. Robert de Fries hielt zig ondertusfchen in Holland op. Doch 't leedt niet lang, of zyn Broeder, oordeelende, dat Robert, ten onregte, in 't bezit gefield was van de Vlaamfche en Zeeuwfche Landen, hem, ter gelegenheid van zyn Huwelyk, afgestaan, greep de wapenen tegen hem op, en noodzaakte hem, om zig, ten spoedigften, in ftaat van tegenweer te fteilen. Boudewyn deedt eenen inval in Holland; doch de nette plaats wordt niet gemeld. Robert trok hem wel tegen; doch leverde hem geen' flag, dan na dat hy eerst, op 't ernftigst, om vrede hadt laaten aanhouden. Toen hem deeze geweigerd was, werdt 'er fel, van weerskanten, gevogten. Boudewyn, zig te veel bloot geevende, fchoor

(b) LAMB. SCHAFNAB. *ad annos 1064, 1065.*

(c) MARIAN. SCOT. *ad annos 1065.*

fthoot 'er 't leeven by in (d). Dit viel voor, ROBERT
 op den zestienden van Hooimaand des jaars DE FRIES,
 1070 (e). Het Vlaamsche Leger werdt t'eene- 1070.
 maal geslaagen en op de vlugt gejaagd. Robert
 bekwam, sedert, het Graaffchap van Vlaande-
 ren; onaan gezien de tegenkating van Richilde,
 Weduwe van Graave Boudewyn, die haaren
 Zoon, *Arnoud*, in 't vaderlyk bewind, poogde
 te stellen (f); en Filips, Koning van Frank-
 ryk, bewoogen hadt, om haar regt, met de
 wapenen, te ondersteunen. Maar Robert, het 1071.
 Leger des Konings, by Kassel, geslaagen heb-
 bende, noodzaakte hem tot een verdrag, by
 welk hy zig verpligte, de zyde van Richilde
 te verlaaten, en Roberts regt op Vlaanderen
 voor te staan (g). De Vrede tusfchen Koning
 Filips en Graave Robert was zo opregt, dat
 de Koning zig, niet lang hierna, met Berta,
 Dogter van Roberts Gemaalin, Vrouwe Geer-
 truid, en van Floris den I, Graave van Hol-
 land, in Huwelyk begaf. Een oud Schryver,
 van dit Huwelyk gewaagende, noemt Floris
Markgraaf der Friezen. Elders geeft hy hem
 den naam van *Hertog* (h).

Richilde, zig nu van alle hoop op Fran- Aanfla-
 sche hulp verfteken ziende, gaf egter den moed, gen tegen
 Robert
 den Fries,

(d) LAMBERT. SCHAFFNAB. *ad annum* 1071.

(e) Breve Chron. Elnon. S. Amand. *ad annum* 1070.

(f) BALD. DE AVENNIS. *Gener. Hainon. apud* D'ACHERY
 Spicil. Tom. III. p. 287.

(g) *Gener. Comit. Flandriae apud* MARTEN. & DURAND,
 Thel. Tom. III. p. 382, 383, 384, 385.

(h) ORDERIC. VITAL. *Libr. IV. p. 526; 527. Libr. VII. p.*
 638.

ROBERT om Robert merkelyke afbreuk te doen, nog
DE FRIES. niet verlooren. Zy vervoegde zig te Luik,
alwaar Keizer Henrik de IV. de Ryksvorsten
beschreeven hadt, en bragt te weeg, dat 'er
beslooten werdt, haar met kragt te ondersteu-
nen, en Graave Robert, aan twee oorden te-
vens, in Vlaanderen en in Holland, te over-
vallen. De onderneeming op Vlaanderen
mislukte, overmids Robert, hier by der hand
zynde, den Vyand, niet verre van Bergen in
Henegouwen, slag leverde en geheellyk over-
won (*i*).

XXXIV. Beter slaagde de togt op Holland. Deeze was
Onder- toevertrouwd aan GODEFRID, Hertog van
neeming van Go- Lotharingen, en aan Willem, Bisschop van U-
defrid, trecht, welken zig beide op den Landdag te Luik
Hertog bevonden hadden (*k*). De Bisschop was ver-
van Lo- heugd, dat hem zo gunstige gelegenheid voor-
tharin- kwam, om, onder den schyn van Richilde te
gen, om helpen, zyn regt op Holland te doen gelden.
te bemag- Ook liet zig de Hertog gaarne tot deezen togt
tigen. beweegen, doordien hem de Bisschop het
Graaffschap van Holland, welk hy waande
hem geheel toe te behooren, ter leen opge-
draagen hadt (*l*). 't Kwam dus alleen op het
bemagtigen van dit Graaffschap aan: dat met
reden te ligter gesteld werdt, om het afzyn
van Graave Robert, dien men, in Vlaande-
ren, de handen vol werks dagt te geeven. 't
Voor-

(*i*) B. DE AVENNIS General. Hainon. p. 287. MEYERUS ad
annum 1072.

(*k*) Vide Diplom. Henr. IV. ap. VINCHANT. Annal. de
Comté d'Haynaut p. 191.

(*l*) JOANN. A LEYDIS Libr. XIV. Cap. 1.

Voornaamste beleid van den togt was Hertoge Godefrid aanbevolen, een' wakker' Krygsmān, die, terwyl hem zyne mismaakte Lighaams-
gestalte schein veragteelyk te maaken, om zyn kloek verstand, bedaardheid, voorzigtigheid en welspreekendheid, by veelen, in hooge agtinge was (m). Godefrid dan, een Leger van uitgelezen Manschap byeen gebragt hebbende, en Holland zynde ingetrokken, overmeesterde verscheiden' Plaatsen, en trof de Landzaaten met zo diep een' schrik, dat zy zig, van wyd en zyd, aan hem kwamen onderwerpen (n). Hy was reeds, tot aan Leiden toe, doorgedrongen, eer Robert de Fries, uit Vlaanderen, herwaards komen kon. Digt by de gemelde Stad, ontmoetten de twee Legers elkanderen: tusschen welken, een bloedig gevegt, ten nadeele van Graave Robert, voorviel. Hy werdt niet alleen geslaagen (o); maar eerlang genoodzaakt, met zyne Gemaalin en Kinderen, het Land te ruimen, en naar Vlaanderen te wyken (p). De Hertog, zyn voordeel vervolgende, begaf zig naar Westfriesland, alwaar hy het Land afliep, en grooten buit bekwam. Doch zich binnen Alkmaar begeven hebbende, werdt hy, aldaar, van de Westfriezen, negen weeken agtereen, belegerd. En 't was nu schier op 't uiterste gekomen, toen Bisshop Willem,
GODEFRID.
FRID.
Hy verjaagt Robert den Fries, en gedraagt zig als Graaf van Holland
op

(m) LAMB. SCHAFFNAB. *ad annum* 1070, 1075, 1076.

(n) JOANN. A LEYDIS *Libr.* XIV. *Cap.* 1.

(o) SIGEB. GEMBLAC. *ad annum* 1071.

(p) MELIS STOKES *bl.* 35. JOANN. A LEYDIS *Libr.* XIV. *Cap.* 1.

GODE-
FRID.

1074.

op zyn verzoek, hem regt tydig kwam ontzetten. De Stigtſchen vielen den Belegeraaren zo onzagt op 't lyf, dat 'er, ſchryft men, wel agtduizend ſneuvelden. Sedert, moest Westfriesland, zo wel als het overig gedeelte van Holland, bukken voor de overwinnende wapenen van Hertoge Godefrid, die zig, van toen af, als wettigen Graave van Holland gedroeg (g), en onder anderen, in den jaare 1074. Frieſche benden liet gebruiken, om de belangen van Keizer Henrik den IV, in Saxon, te helpen verdedigen (r). Ook hadt hy, volgens ſommige Kronyken, niet lang te vooren, tuſſchen Ryswyk en Overſchie, een ſterk Slot geſtigd, en by het zelve eene Stad aangelegd, die *Delft* genoemd wordt (s), en thans nog de derde in rang is, onder de ſtemmende Hollandſche Steden.

Hertog
Godefrid
wordt
omge-
bragt.

Hertog Godefrid meende zig nu van 't Graaflyk bewind over Holland genoeg verzekerd te hebben; toen hy 'er, door een' ontydigen dood, van beroofd werd. Hy hadt het Kersfeest des jaars 1075 te Utrecht gevierd, en was van daar vertrokken naar zyn Slot in 't Graaffchap Vlaardingen (t), dat is, naar Delft. Hier werd hy, terwyl hy zyn gevoegdeed, door zekeren *Gizelbert*, een' Kok of Knecht van Graave Robert, of van den jongen Graave Dirk, van onderen, met een' dolk in

(g) JOANN. A. LEYDIS *Libr.* XIV. *Cap.* 1.(r) *Mitt. Bell. Saxon. Libr.* III. *vers.* 97. &c.(s) *HEDA p.* 131.(t) *Hiſtor. Andag. Monast. Ca.* XLIII. *apud.* MARTEN. & DURAND *Vet. Monum. Tom.* IV. c. 951.

't Lighaam gesteken, dat hy 't bestierf (y). GODE-
 Onze Kronyken stellen zyn' dood, die, waar-
 sehynlyk, door Robert den Fries, besteld was
 (w), op den vyfentwintigsten van Sprokkel-
 maand des jaars 1076 (x).

Bisfchop Willem, zig, terftond na Gode-
 frids dood, van Holland poegende te verze-
 keren, begon een sterk Slot te Yffelmonde te
 fligten; 't zy tot bescherminge der Landen, Willem
 die hem, hieromtrent, waren afgestaan, of
 om de vaart langs den Yffel te dekken. Doch
 hy voltooide het niet; alzo hy, in Bloei-
 maand des jaars 1076, overleedt. KOENRAAD, zyn
 opvolger, voltrok het sedert, en lei 'er eene
 tamelyke bezetting in (y).

Keizer Henrik de IV. verloor aan Bisfchop
 Willem eenen yverigen voorftander van zyne
 belangen, tegen Paus *Gregorius den VII.* die,
 in 't jaar 1073, op den Roomschen stoel ver-
 heeven zynde, zig zo hevig tegen eenige mis-
 bruiken en gewoonten des Keizers en der Gees-
 telyken in 't Duitsche Ryk gekant hadt, dat
 'er eene duurzaame scheuring, in de Kerk en
 in den Staat, uit ontftondt. De Paus vondt het,
 onder anderen, vreemd, dat de Keizer de Bis-
 fchoppelyke waardigheid genoegzaam te koop
 hieldt. Ook liep het gehuwd en ontugtig
 leeven der kerkelyken zeer by hem in 't oog.
 De Duitsche Bisfchoppen, bedugt voor den
 Paus-

(y) BERTHOLD. CONSTANT. *Chronic. ad annum 1076.*

(w) *Chronic. Herveld. ad annum 1076.*

(x) MELIS STOKÉ *bl. 37.*

(y) HEDA *in Comrado. p. 137.*

GODE-
FRID.

Pausfelyken Ban, rieden Keizer Henrik, dat hy de verkiezing van Gregoor, als buiten zyne toestemming geschied, van onwaarde houden (z), en tot eene nieuwe verkiezing last geeven zou. 't Liep egter aan, tot in den aanvang des jaars 1076, eer hier mede werdt voortgevaaren. Tegen den drie-entwintigsten van Louwmaand deezes jaars, werdt 'er eene Byeenkomst van Kerkelyken en Weereldlyken, te Worms, beschreeven. Hier werdt de Paus, door den Kardinaal *Hugo*, dien hy, kort te vooren, in den ban gedaan hadt, van veerlei euveldaaden beschuldigd. De meesten oordeelden dat *Hildebrand*, zo heette de Paus voor zyne verheffing, geen Paus mogt zyn. De Bischoppen *Adelbert*, van Wurzburg, en *Herman*, van Mets, een weinig aarzelende, werden, door onzen Bischof *Willelem*, die hier 't hooge woord voerde, overgehaald, om, zo wel als de overigen, de veroordeeling van den Paus te ondertekenen, *indien zy, sprak hy, de trouw, die zy den Keizer gezworeen hadden, niet schenden wilden* (a). De Paus bleef den Keizer niet schuldig; maar deedt hem, op zyne beurt, in den ban, verboodt hem de Regeering van het Duitfche Ryk en van Italie, en ontsloeg alle Christenen van den eed, dien zy hem gedaan hadden, of nog mogten doen. Dit viel voor, in eene Kerkelyke Byeenkomst, die, te Rome,

in

(z) LAMB. SCHAFFNAB. *ad annum* 1073. p. 191. *ad annum* 1074. p. 212.

(a) LAMB. SCHAFFNAB. *ad annum* 1076. p. 234. BRUNO SE-
CON. Bell. Hist. p. 122. Edit. Freheri.

in de eerste week van den Vasten des jaars 1076. GODE-
 gehouden werdt (b). De ongehoorde flap van FRID.
 den Paus stelde 't gantsche Ryk in rep en
 roer. Hy hadt, ten zelfden tyde, verscheiden
 Bischoppen in den ban gedaan, en onder
 deezen ook Bisshop Willem van Utrecht,
 die zo zeer tegen hem ingenomen was, dat
 hy, voor den Keizer, die het volgende Paasch-
 feest te Utrecht kwam vieren, predikende,
 schier op elken Feestdag, den stoel deedt da-
 veren van de scheldnaamen, die hy Gre-
 goor naar 't hoofd wierp; hem noemende *eed-
 breeker*, *overspeeler*, en *valschen Apostel*, en
 verklaarende, dat hy, zo door hem als door
 de andere Bischoppen, als den Roomschen
 stoel onwaardig, dikwils in den ban gedaan
 was. Men wil egter, dat Bisshop Willem,
 nog voor zynen dood, die kort hier na voo-
 viel, den Paus ontschuldigd en zig zelve
 zwaarlyk beschuldigd zou hebben. Zelfs voegt
 men 'er by, dat hy, geheel wanhoopig, zon-
 der de laatste Kerkgerigten ontvangen te heb-
 ben, overleeden is (c). De scheuring in Kerk
 en Staat duurde nog veele jaaren. Men wierp
 Keizer tegen Keizer op, Paus tegen Paus. En
 zo veel als ons de oude Gedenkschriften toe-
 lichten, hebben de Bischoppen van Utrecht
 en de Kerkelyken deezer Landen altoos de
 zyde van Keizer Henrik gehouden: terwyl de
 Hollandsche Graaven, Dirk de V. en Floris
 de II, daarentegen gebeeten op deezen Vorst,
 de

(b) LAMB. SCHAFFNAB. *ad annos* 1076. p. 234.

(c) Idem p. 235, 236.

DIRK V. de zyde der Pausen, die, tegenwoordig, in 't algemeen, voor de regten gehouden worden, schynen te hebben aangekleefd. 't Vervolg deezer Historie zal dit nog nader doen zien.

De dood van Hertog Godefrid deedt, ondertuschen, de Graavin Richilde luisteren naar de voorlagen van Vrede, die haar, van wege Graave Robert, werden gedaan: en men was zo dra niet overeengekomen; of Graaf Robert kreeg de handen ruim genoeg; omze te slaan aan de herstelling van zynen stiefzoon, Dirk den V, in 't Graaffchap van Holland.

XXXVI. De Hollanders waren Graave Dirk genegen; en droegen ongaarne het juk des Utrechtschen Bisfchops, die hen, door zyn Slot te Yselmonde, onder bedwang bieldt. Men oordeelde dan, met grond, in Vlaanderen, dat het herwinnen van 't gantsche Graaffchap van 't bemagtigen van dit Slot afhing. Men besloot tot het verzamelen eener bekwame Vloote, die, wel bemand, den mond der Maaze inzeilen, en een deel volk aan land zetten zou, om het beleg der Sterkte te onderneemen: 't welk, door de Vloote, gedekt zou worden. Robert de Fries, 't zy om dat hy geen genoegzaam aantal van Schepen by der hand hadt, of om dat hy zyne onderneeming, door een aanzienlyk Bondgenootfchap, te ontzaglyker wilde maaken, verzogt den Koning van Engeland, om eenige Schepen (d).

Wil.

(d) Ongenoemde Klerk, bl. 54.

Willem, Hertog van Normandye, bekend by DIRK V. den naam van *Willem den Overwinnaar*, zat thans op den Engelschen Troon. Engeland was, na de invallen der Saxers (e), in zeven Koningkryken verdeeld geweest, die, in den aanvang der negende eeuw, onder één hoofd, Koning *Egbert*, vereenigd werden. Ten zynen tyde, vielen de Deenen in Engeland, en maakten zig, in den aanvang der elfde eeuw, van 't gantsche Ryk meester. Doch *Eduard de Belyder* beklom, in 't jaar 1042, den voorouderlyken Troon weder, en liet dien, in 't jaar 1066 zonder kinderen stervende, by uitersten wil, zo men voorgaf, aan Willem, Hertog van Normandye, die terstond naar Engeland overstak, en *Harald*, die zig ondertuschen tot Koning hadt doen uitroepen, verslaagen hebbende, het Ryk, door de wapenen, verkreeg. Hiervan bleef hem de naam van *Overwinnaar* by.

Hy was, nog maar Hertog van Normandye zynde, getrouwd met *Magteld*, Dogter van Boudewyn den V, Graave van Vlaanderen, en Zuster van Robert den Fries (f). En deeze namaagfschap schynt hem bewoogen te hebben, om, op het verzoek zyns Zwaagers, eenige Schepen herwaards te zenden; die zig, in Vlaanderen, met Graave Roberts Vloote vereenigden. Graaf Dirk de V. zeilde toen naar de Maaze of Merwe; gelyk onze Kronyken spree-

(e) Zie III. Boek, bl. 290.

(f) IPERU CHON. S. Bertin. Cap. XXXV. Part. III.

DIRK V. spreken (*g*), brandende van begeerte, om zig, in 't bezit van 't Vaderlyk Graaffchap, hersteld te zien (*h*). Doch in den mond der Riviere, lagen de Utrechtsche Schepen gereed, om hem den doortogt naar Ysfelmonde te be-

Scheeps-
stryd op
de Mer-
we.

twisten. Haast raakten de wederzydsche Vlooten aan elkanderen, en daar werdt lang en hevig gevogten, niet zonder zwaar verlies van wederzyde, tot dat zig de overwinning, eindelijk, voor Graave Dirk verklaarde. Onder de gesneuvelden van naame aan de zyde des Biscophs, wordt **GEERLAK**, Graaf van Zutfen, gerekend. De Biscopshoppelyke Schepen vernield, genomen of verjaagd zynde, ontscheepte Graaf Dirk een gedeelte zynr benden, om 't Slot te Ysfelmonde te belegeren.

* 't Slot te
Ysfel-
monde
belegerd
en inge-
nomen.

Hier binnen bevondt zig Biscop Koenraad, benevens eene talryke bezetting. Ook was het Slot, met Toorens en een' Voorburgt, naar 't gebruik dier tyden, behoorlyk versterkt. Doch het werdt van de Hollanders, die zig by Graave Dirk gevoegd hadden, zo hevig bestormd, dat de voorburgt, eerlang, teeneemaal omverre raakte. Van gelyken, wierpen de Belegers zo zwaare steenen, uit hunne Blyden, tegen de Toorens van 't Slot, dat de een na den anderen vernield of zwaar beschadigd werdt. Weinig konden ondertuschen de Biscopshoppelyken uitregten. De Burgzaaten vertoonden zig zo dra niet boven de
borst-

(*g*) MELIS STORR in Dirk V. N. 89.

(*h*) MELIS STORR in Dirk V. N. 39.

borstweeringen van 't Slot, of zy werden, DIRK V. door de Vlaamingen, zonderling bedreeven in 't handelen der Booge, doorschooten of naar binnen gejaagd. Eindelyk schooten de Belegeraars den brand in 't Slot, waar toe men zig, al van ouds (i), en waarschylyk nog ten deezen tyde, van brandende spietsen bediende. De vlam woedde zo hevig, dat 'er geen blusfchen aan was, 't welk die van binnen in de uiterste benaauwdheid bragt (k). Zestien dagen hadt toen het beleg geduurd (l), wan neer Bisshop Koenraad, geenen kans ziende, om 't langer uit te houden, besloot het Slot op te geeven, onder voorwaarde, dat hem en den Burgzaaten de vrye uittogt naar Utrecht vergund worden zou (m). Graaf Dirk bedong, van zynen kant, dat de Bisshop belooven zou, hem in 't vredig bezit van 't Graaffchap Holland te laaten. Na dat deeze belofte gedaan, en 't Slot ontruimd was, liet hy hem en de zynen ongemoeid t' huiswaards keeren. Het Slot werdt, sedert, geheellyk geslegt (n). Men wil, dat de grond, daar 't gestaan heeft, nog den naam van *Stormpolder* draagt, om het geweldig *stormen*, aldaar geschied, in 't geheugen te bewaaren. De inhuldiging van Graave Dirk den V, die hier

(i) Zie II. Boek, bl. 154.

(k) Chron. Belg. ad annum 1076.

(l) Chron. van CLAA' GOETE by VAN LOON II. Deel, W.

B57.

(m) Ongenoemde Klerk, bl. 55, 56.

(n) BEKA in Courado. p. 43.

Dirk V. hier op volgde (o), is zulk een merkwaardig punt in de Historie deezer tyden, dat wy, daar by, bekwaamlyk, die Boek konnen afbreeken.

(o) HEDA in Conrado p. 137.

[Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. Some words like 'HEDA' and 'Conrado' are visible.]

[Faint text at the bottom of the page, possibly a library stamp or reference.]

VADERLANDSCHE HISTORIE.

ZEVENDE BOEK.

I N H O U D.

- I. *Huwelyk van Dirk den V. De Bisshop van Utrecht bekomt eenige Graaffchappen in Friesland.* II. *Dirk de V. sterft. Zyn Giftbrief ten behoeve der Egmondsche Abtdye.* III. *FLORIS DE TWEEDE wordt Graaf.* IV. *Kruisvaarten naar 't Heilige Land.* V. *Floris trouwt Petronelle van Saxen. Reden voor de Huwelyken der Hollandsche Graaven met Dogters van Saxen.* VI. *Verdrag tusfchen Keizer Henrik den V. en Graaf Floris, wegens Zeeland Bewesten-Schelde.* VII. *Kettery van Tanchelyn.* VIII. *Dood van Floris den II. Voorval van den Fries Galama.* *Vrouw PETRONELLE bestiert Holland. Oostergouwe en Westergouwe aan Holland gehegt.* IX. *Petronelle staat naar Vlaanderen.* X. *DIRK DE ZESDE aanvaart de Graaflyke Regeering. Twist met Floris den Zwarten.* XI. *Inval in Westfriesland. Verdrag tusfchen Dirk en Floris.* XII. *Floris sterft. Oostergouwe en Westergouwe wederom aan de Utrechtsche Kerke gegeven.* XIII. *Stigtsche Oorlog. Onlusten tusfchen 't Stigt en Groningen.* XIV. *Dirk de VI. belegert Utrecht. Trekt naar 't Heilige Land. Eenige Ingezetenen deezer Landen slaan zig aan de Elve neder.* XV. *Twist over eenen nieu-*

*nieuwen Bischoep te Utrecht. Inval der Dreg-
 ter Friezen. XVI. Dirk de VI. sterft. FLO-
 RIS DE DERDE volgt hem op. Geerylietsche
 Tol. Floris trouwt Ada van Schotland. XVII.
 Nieuwe onlusten tuschen den Bischoep van U-
 trecht en Groningen. Verdrag wegens Fries-
 land. XVIII. Byzonder Verdrag tot voorko-
 ming van de overstromingen des Ryns. XIX.
 Vlaamsche Oorlog. Graaf Floris gevangen.
 Nadeelige Vrede. XX. Kryg tuschen de Ken-
 nemers en Westfriezen. XXI. Watervloeden.
 Geschillen tuschen den Bischoep van Utrecht
 en de Heeren van Amstel. Opkomst van Am-
 sterдам. XXII. Boudewyn van Holland wordt
 Bischoep van Utrecht. Westfriesche Oorlog.
 XXIII. Onlusten tuschen Utrecht, Brabant
 en Gelder. Staat van de Veluwe en Zutfen.
 XXIV. Tocht naar 't Heilige Land, op welken
 Graaf Floris sterft. XXV. DIRK DE ZE-
 VENDE wordt Graaf. Poogt zig van de
 Leenroerigheid aan Vlaanderen, wegens
 Zeeland Bewesten - Schelde, te ontslaan.
 XXVI. Hevige twist tuschen Graave Dirk en
 Willem zyn' Broeder. Wordt bygelegd.
 XXVII. Willem wordt Graaf van Friesland.
 Twist om den Bischoppelyken stoel van U-
 trecht. XXVIII. Graaf Willem wordt ge-
 vangen. Ontylugt. XXIX. Onlusten in Dren-
 te. De Veluwe afgeloopen. XXX. Bischoep
 Dirk de II. zoekt geld in Friesland te ligten.
 Utrecht belegerd. XXXI. Graaf Dirk bemag-
 tigt 's Hertogenbosch. XXXII. Hy sluit eene
 nadeelige Vrede met Hertog Henrik van
 Lotharingen. Dordrecht wordt een Leen van
 Brabant. Dirk de VII. sterft.*

Graaf

Graaf DIRK DE V. schynt naauwlyks in 't gerust bezit van 't Graaffchap van Holland bevestigd geweest te zyn, toen hy zig met *Othilde*, Dogter van Hertog *Her- man* of *Fredrik* van Saxen, in Huwelyk begaf. Onze oudste en beste Kronyfschryvers getui- gen, dat hy 't Land, vyftien jaaren, dat is tot zynen dood toe, in volle vrede, beregt heeft (a). Doch laater Schryvers gewaagen omftandig van zyne Oorlogen tegen de Frie- zen, en van zynen togt over de Zuiderzee, om Staveren te belegere, welke Stad hy, na verloop van drie weeken, overmeesterd zou hebben (b). Al het welke wy hun niet na vertellen, om dat ons, met sommige naauw- keurige onderzoekers onzer Vaderlandsche Geschiedenissen, onwaarschynlyk dunkt, dat de Hollandsche Graaven, ten dien tyde, of zelfs langen tyd na deezen, eenigen voet in Friesland beoosten de Zuiderzee gehad heb- ben (c).

DIRK V.
I.
Dirk de
vyfde
trouwt.

Of hy te-
gen de
Friezen
beoosten
de Zui-
derzee
geoor-
loogd
hebbe.

Doch daar was, omtrent deezen tyd, iet anders in Friesland voorgevallen; 't welk veel- ligt gelegenheid gegeven heeft, om onzen Graave Oorlogen toe te schryven, welchen hy niet gevoerd heeft. *Egbert de II.*, Zoon en opvolger van *Egbert*, Markgraave van Bran- denburg, dien wy, een en andermaal, te- gen de Hollandsche Graaven, hebben zien te velde trekken, was, in zyne vroege jeugd

De Bis-
schop
van
Utrecht
verkrygt
de Graaf-
schappen
Ooster-
gouwe,
Wester-
gouwe
enz.

(a) MELIS STOKER, bl. 39.

(b) Apud DOUSAM Patr. Libr. VI. p. 144. DOUSAM Fillum Libr. X. p. 48. URB. EMMIUM Libr. VI. p. 251.

(c) Vide BUCHEL. ad HEDAM p. 138.

DIRK V. jeugd (*d*), tegen Keizer Henrik den IV. opgestaan, en hadt, aan 't hoofd der Saxers, de wapenen opgevat, met dien ongelukkigen uitslag, dat de Keizer, den Markgraaf in verlegenheid gebragt hebbende, zyne goederen aanfloeg en wegschonk (*e*). Onder deeze goederen, waren ook eenige Graaffschappen in Friesland, hem door den Keizer ter leen opgedraagen (*f*). Egbert wordt, in egte Gedenkschriften deezer Eeuwe, als Graaf van Oostergouwe, Westergouwe (*g*), Islegouwe (*h*) en (*i*) Staveren (*i*) erkend. En nademaal de Utrechtsche Bischoppen, sedert eenigen tyd, ten Keizerlyken Hove, zonderling wel gezien waren, werdt Bischof Koenraad, op verscheiden tyden, met deeze Friesche Graaffschappen begiftigd. In 't jaar 1077, bekwam hy het *Graaffschap van Staveren*. De Giftbrief is nog voorhanden (*k*), en op den dertigsten van Wynmaand des gemelden jaars, te Worms gedagtekend. Naderhand verkreeg hy het *Graaffschap van Oostergouwe en Westergouwe*, dat is Oostergo en Westergo, by een Giftbrief, te Weimar in Turingen, op den zeven-

(*d*) Dipl. HENR. IV. *apud* HEDAM p. 139. Apolog. HENR. IV. *apud* FRIEDR. GERM. Script. Tom. I. p. 216.

(*e*) DODRCHIN. *ad annum* 1089.

(*f*) Diplom. HENR. IV. *apud* HEDAM p. 140.

(*g*) Dipl. HENR. IV. *apud* HEDAM p. 139.

(*h*) Dipl. HENR. IV. *apud* ECCARD. Hist. Geneal. Princ. Saxon. super. p. 307.

(*i*) Dipl. HENR. IV. *apud* HEDAM p. 139.

(*k*) *Apud* HEDAM p. 139.

(1) Sommigen meenen, dat het Graaffschap Staveren het zelfde is, als het Graaffschap Islegouwe. ALTING, *Germ. infer.* P. II. p. 103.

venden van Sprokkelmaand des jaars 1086, DIRK V. 1086.
 getekend (l), en eindelyk ook het Graafschap
Islegouwe, by een' Giftbrief, te Regensburg
 getekend, op den derden van Grasmaand des
 gemelden jaars (m). Doch in 't volgende
 jaar, verzoende zig Egbert met den Keizer
 (n), en toen werden alle deeze Giften we-
 derom ingetrokken, niet zonder merkelyk
 ongenoegen des Utrechtschen Bisfchops (o),
 die zig reeds veel voordeels van deeze nieu-
 we uitbreiding zyns gebieds beloofd hadt. 't
 Leedt egter niet lang, of de Markgraaf on-
 dernam nieuwe vyandelykheden tegen den
 Keizer (p). Sommige Schryvers verhaalen,
 dat hy zig van gantsch Friesland tufchen 't
 Vlie en de Lauwers meester maakte (q). En
 fchoon ons hiervan, in de oudfte Gedenk-
 fchriften, geen bewys voorgekomen is, be-
 hoeft men 't geenszins vreemd te vinden, dat
 Egbert zig onafhangkelyk heeft zoeken te maa-
 ken in eene Landftreek, over een gedeelte
 van welke, hem het Graaflyk bewind opge-
 draagen was. De Keizer, een aanzienlyk
 Leger byeen gebragt hebbende, rukte daar
 mede, in de Lente des jaars 1089, in Turin- 1089.
 gen (r), alwaar de voornaamfte goederen des
 Markgraafs gelegen waren. Egbert was hier
 ook by der hand, en noodzaakte den Keizer,
 het beleg van zeker Slot, welk tot laat in
 't na-

(l) *Apud HEDAM p. 139.*(m) *Apud ECCARD. Hist. General. Princ. Saxon. Super. p. 897.*(n) *Annal. SAXO. ad annum 1087.*(o) *Vide BUCHEL. ad HEDAM. p. 140.*(p) *Annal. SAXO. ad annos 1085, 1087.*(q) *UBB. EMM. Rer. Frific. Libr. VI. p. 252.*(r) *BOECHIN. ad annum 1089.*

DIRK V. 't najaar geduurd hadt, op te breeken, en hals over hoofd, met agterlaating der Keizerlyke certekenen, naar Bamberg te vlugten (s). Egbert trok egter weinig voordeel van deeze overwinning. Hy werdt, kort hierna, door beftel van *Aleid*, Abdis van Quedlinburg en Zuster des Keizers, verraadelyk omgebragt (t). De Bifchop van Utrecht werdt, nog in 't zelfde jaar 1089, wederom in 't bezit gefield der Graaffchappen Oostergouwe, Westergouwe, Islegouwe en Staveren (u), allen welken, zo wel als de andere goederen des Markgraafs, op nieuws, aan 't Ryk vervallen verklaard waren. De Utrechtsche Bifchoppen hebben, federt, op deeze Giften, het regt gegrond, welk zy op Friesland voorgaven te bezitten.

II. Graaf Dirk de V. overleedt, niet lang hierna, op den zeventienden van Zomermaand (v) des jaars 1091 (w). Men heeft nog eenen Giftbrief van hem, ten behoeve der Abtdye Zyn Giftbrief van Egmond, op den zesentwintigften van Hooimaand des jaars 1083, te Vlaardingén, getekend. Sommigen hebben denzelven voor verdigt gehouden: doch, onzes oordeels, zonder genoegzaamen grond. Andere geloofwaardige Schryvers getuigen, dat zy den oorspronkelyken Brief zelf gezien hebben (x). *Steven*, Abt van Egmond, hadt Graave Dirk de

(s) BERTHOLD. *ad annum* 1089.

(t) GOUIN. LAMB. SCHAFFNAB. *ad annum* 1089. Apolog. HENR. IV. p. 218.

(u) Diploma HENR. IV. *apud* MATTHEBUM *ad* ANONYM. de Reb. Ultraj. p. 86.

(v) LEON. MONACH. Brevic. p. 152.

(w) MELIS STORÉ in *Dirk* IV. bl. 40.

(x) HEDA in *Volcanaro*. p. 91. *ibid*, Not. BUCHEL.

de Giftbrieven vertoond, welcer door Dirk, DIRK V.² Walgers Broeder, Dirk den II., zynen Zoon, benevens derzelve Vrouwen, Geva en Hildegard: voorts door Egbert, Aartsbischoep van Trier, Zoon van Dirk den II. en door Graaf Arnoud, benevens deszelyen Vrouwe Luitgard; als mede door Dirk den III., Arnouds Zoon, met zyne Gemaalin Othilde; door Sifrid, bygenaamd Sikko, tweeden Zoon van Graave Arnoud, en door Floris den I., met deszelve Gemaalinne, Geertuid, ten behoeve der Egmondsche Abtdye verleend. Graaf Dirk de V. bevestigde alle deeze Giftbrieven. Hy noemt zig, in 't hoofd van den zynen, DIRK, DOOR GODS GENADE (2), GRAAF DER HOLLANDEREN. Voorts geeft hy den Abt regt, „om, „zelf, of door zynen Advokaat, Regtdagen te „houden, in alle de Landen, den Abtdye „toebehoorende, en verklaart, de onder „hoorigen der Abtdye door de gantsche „

(2) Met deeze woorden, *door Gods Genade*, die, veelligt, oudtyds, Godsdienstiglyk en zedigheidshalve gebruikt zyn, gaf men egter, al vroeg, te verstaan, dat men van niemant dan van den Opperheer van alles afhing. De Vorsten hebben, hierom, somtyds, hunnen Leenmannen verbooden, zig van deeze spreekwyze te bedienen. Somtyds hebben ze 't hun ook vergund, mits dat zy verklaarden, hierdoor, geene inbreuk te willen doen, op het regt van opperste magt, hunnen Leenheeren toekomende. *Voyez DANIEL. Histoire de France Tom VI. p. 190, 356. Edit. de Paris 1729.* 't Schynt, dat de Hollandsche Graaven, als Leenmannen des Duitfchen Ryks, zig van deeze spreekwyze, in den uitgebreidsten zin, niet hebben kunnen bedienen.

FLORIS II. „uitgetrektheid zyns Graaffchaps, tolvry.” Sommigen melden, dat Graaf Dirk het Schoutſchap van Alkmaar ook aan de Abtdye van Egmond geſchonken heeft (y). Doch hier van maakt de Giftbrief geen gewag. Ook zyn'er nog andere redenen, om'er aan te twyſelen (z). Onder de getuigen, die den Giftbrief bevestigd hebben, worden de Burggraaf *Adalium*, waarſchynlyk (3) *Alewyn*, Burggraaf van Leiden (a), *Dodo van Ryswyk*, *Thigard Blankart* en verſcheiden anderen met naame genoemd (b).

III. Floris de II. of de Vette wordt Graaf. Dirk de V. liet eenen Zoon na, FLORIS genoemd, en in onze Kronyken, by den naam van *Floris den Vetten* (4), bekend. Hy volgde zynen Vader op in't Graaflyk bewind over Holland. Sommigen willen, dat hy, nog jong van jaaren zynde, door Keizer Henrik den IV., onder de Voogdye geſield werdt, eerst van *Koenraad*, Graave van Werla, daar na van *Henrik*, Graave van Northeim, den eerſten een' vollen, den tweeden een halven Broe-

(y) MELIS STORE in *Dirk V.* bl. 40.

(z) Zie S. EIRELENBERG'S Alkmaar, b. 37.

(a) Vide JOANN. A. LEYDIS *Libr.* XV. Cap. 8.

(b) Diplom. *Vide* Apud DOUSAM *Fil. Annal. Libr.* X. p. 487. & MIRÆOM *Codic. Donat. Piar. Cap.* LXI. p. 71. Tom. I. Oper. Diplom.

(3) In een oud Handschrift van deezen Giftbrief, welke den Heere van Mierop, Rekenmeester van Holland, hebbende toebehoord, leest men ook geen *Adalium*, maar *Adalwyn*. Ik heb een Afschrift van die Handschrift gezien.

(4) Een zyner Tydgenooten beſchryft hem, als geweldig vet, *gravisimum pinguedine*. Vide RODULPHI *Chron. S. Trudonis Libr.* X. p. 692. Tom. II. *Specif. L. D'ACHERY*.

Broeder van de Gravinne Othilde (c). Doch FLORIS hiervan is ons geen blyk voorgekomen. Men II. vindt wel dat Koenraad, Graaf van Werla, * ** à Freso- nibus qui dicuntur Morsetu.* door zekere onbekende foort van Friezen, in den jaare 1092, is omgebragt (d). Doch niet dat hem eenig bewind over Holland of Graave Floris was toevertrouwd. Van Henrik den Dikken, Graave van Saxen, Zoon van Otto, Graave van Northeim, leest men, dat hem het Markgraaffchap van Friesland, door Keizer Henrik den IV., ter leen opgedraagen werdt, en dat hy, bezit van zyn leen willende neemen, eerst door het Krygsvolk des Utrechtschen Bisfchops, daar na door het Friefche graauw, tegengestaan en belaagd werdt; tot dat hy, gedwongen zynde de vlugt naar den zee kant te neemen, door het Bootsvolk, van 't leeven werdt beroofd; 't welk, volgens sommige oude Schryvers, in 't jaar 1101 (e), volgens anderen (f), in 't jaar 1103, gebeurd zou zyn. Doch dat ook deeze Henrik Voogd van Graave Floris zou zyn geweest, is, onzes weetens, van geen' oud' Schryver getuigd.

In den aanvang der Regeeringe van Graave Floris, werdt de Kruisvaart naar 't Heilige Land, in verscheiden' deelen van Europa, gepredikt. De Pelgrimaadjen naar 't Oosten waren langs hoe gemeener geworden, onder de Christenen van Europa. Robert de Fries, Graaf van Vlaanderen en gewezen Voogd van

IV.
Oor-
sprong
der
Kruis-
vaarten,
naar het
Heilige
Land.

(c) VAN LOON Al. Holl. Hist. II. Deel, W. 355.

(d) Annal. SAXO. ad ann. 1092.

(e) Annal. SAXO. ad ann. 1082, 1101 & 1103.

(f) Chron. regia S. Pantaleon. ad ann. 1.03.

FLORIS
II.

1095.

van Graave Dirk den V. hadt, voor zynen dood, die in 't jaar 1093 voorviel, ook deezen togt ondernomen, en gelukkiglyk voltrokken (g). De Pelgrims, te rug keerende, hadden alomme den mond vol van de verdrukkingen, die de Christenen, te Jeruzalem, en elders in 't Oosten, leeden, en van de schande, die 't voor de Europische Christenen was, dat de Heilige Plaatfen langer in de handen van ongelooovigen bleeven. Paus Gregoor de VII. hadt, al in 't jaar 1074, een ontwerp gesmeed, om de Europische Vorsten, tot het beoorloogen der Mahometaanen en het herwinnen van 't Heilige Land op te wekken (h): doch de scheuring in Kerk en Staat hadt de uitvoering gestremd. *Urbaan de II.*, een zyner opvolgeren, floeg, in den jaare 1095, eindelyk de hand zo yverig aan dit werk, dat verscheiden' aanzienlyke Vorsten zig tot den Kruistogt beweegen lieten (i). Van het gemeen, vloeide eene ontelbaare menigte, uit alle oorden, samen. Een Kluisenaar uit het Bisdom Amiens, bekend by den naam van *Petrus den Heremiet*, die zelf van Jeruzalem te rug gekomen was, doorliep Landen en Steden, alomme de Kruisvaart predikende. Ook hadt de Paus bevolen, dat de Bisschoppen, elk in zyn Stigt, 't Gemeen, door allerlei redenen, tot den togt naar 't Heilige Land moesten opwekken (k). De Grieksche Kei-

(g) J. IPERIT Chron. S. Bert. Cap. XXXIX. P. I. & IV. Col. 588 & 591.

(h) GREGOR. Epist. Libr. II. Epist. 31. 1000. 1001.

(i) GULL. TYR. Libr. I. Cap. 14, 15. IPERIT Chron. S. Bertini Cap. XL. P. II. c. 593.

(k) ORDERIC. VITAL. Libr. I. p. 720, 721.

Keizer, *Alexis Comnenes*, schreef eenen be- FLORIS I
 weeglyken Brief aan *Robert*, Graave van II.
 Vlaanderen, Zoon van Robert den Fries, hem
 vermaanende, „den Oosterfchen Christenen,
 „ met alle zyne magt, te hulp te komen, en
 „ het Graf des Heeren den ongeloofigen te
 „ ontweldigen (1).” Men kan niet twyfelē,
 of de Kruisvaart is, hier te Lande, ook ge-
 predikt geweest. Eene oude Kronyk van
 Westfriesland (m) noemt zelfs veele Friesche
 Edelen by name, die, by deēze gelegenheid,
 zig, gelyk gebruikelyk was, een rood, of wit,
 of ander gekleurd Kruis op den regter schou-
 der lieten hegten, en het geleide van den
 Franschen Kluizenaar volgden: onder welken
 de *Fortemans*, *Galamas* en *Botnias* de bekend- Veele
 sten waren. Ook getuigen de Zeeuwfche Edelen
 Kronyken (n), dat eenige Zeeuwfche Edelen deezē
 met name die *van Borsfelen*, naar 't Heilige Landen
 Land optrokken. Een Schryver der vyftien- er deēt
 de eeuwē zegt, dat men geloofde, dat *Dirk*, in.
 Zoon des Heeren van *Broderode*, en *Jan*, Heer
 van *Arkel*, uit de Hollandfche Edelen, zig ook
 op den Kruistogt, onder 't Geleide van Graave
 Robert van Vlaanderen, halven Broeder van
 Moeders zyde van Graave *Dirk* den V., be-
 geven hebben. De Heer van *Arkel* zou, in
 't Heilige Land, gestorven zyn (o). Elk fcheen
 bezeten van een' sterken drift, die oud en
 jong, ryk en arm op de been hielp. De Ede-
 len

(1) Epist. hanc vide apud MARTEN. T. DURAND. Thesaur.
 Anecd. Tom. I. c. 267.

(m) Apud URSON. Hist. Rerum Fric. Lib. VI. p. 258.

(n) REICERSB. Chron. van Zeeland II. Deel, IX. Cap.
 H. 32.

(o) JOANN. A LEYDIS Lib. XV. Cap. 9.

FLORIS II. len verpandden hunne Sloten en landeryen, of verkogtenze om half geld. Men ontzag zig niet, Vrouwen, Kinderen, Ouders en al wat men dierbaars bezat te verlaaten, om eenen togt te onderneemen, die als een proef van Godsdienstigheid geroemd werdt. Onderuschen voegden zig, by den grooten hoop, ook veel slegt Volk en Vrouwlieden in mans gewaad; 't welk oorzaak van veele ongeregeldheden onder de Kruisvaarders was (p). Vier groote benden sloegen, in de Lente des jaars 1096, op weg: een van welken, omtrent veertigduizend menschen sterk, door Pieter den Kluizenaar, geleid werdt. In de Lente des volgende jaars, kwamen zy te Konstantinopel; trokken, sedert, over den Hellespont, en vereenigden zig, in klein Azie. Nicea in Bythinie was de eerste stad, die, op den twintigsten van Zomermaand des jaars 1097, by verdrag, ingenomen werdt, na eene belegering van ruim vyf weeken (q), in welke, verscheiden Friesche Edelen hunne dapperheid getoond, en *Tjepko Forteman* het leeven verlooren hadt (r). Ook hadt Robert, Graaf van Vlaanderen, hier wonderen gedaan (s). In 't volgende jaar, werdt Antiochie ingenomen (t), en eindelyk Jeruzalem, op den vyftienden van Hooimaand des jaars 1099, na

(p) ORDERIC. VITAL. *Libr.* IX. p. 700. BERTHOLD. CONSTANT. *ad annum* 1096.

(q) GUILL. TYR. *Libr.* II. *Cap.* 21, 22, 23. *Libr.* III. *Cap.* 11, 12.

(r) UBB. EMMIUS *Libr.* VI. p. 258, 259.

(s) Gesta Tancredi. *Cap.* XV. XXIX. in Thesaur. MARTEN. ET DURAND *Tom.* I. c. 121 & 131.

(t) GUILL. TYR. *Libr.* V. *Cap.* 21, 22. *Libr.* VI. *Cap.* 20. &c.

na een beleg van vyf weeken (u). *Godefrid van Bouillon*, Hertog van Lotharingen, Zoon van *Godefrid den Bultenaar*, werd, kort hierna, tot Koning van Jeruzalem verheeven (v). Hy regeerde naauwlyks een jaar: doch het nieuw Koningkryk, door hem gestigt, is, onder verscheiden Koningen, agtentaagtig jaaren in stand gebleeven. Zulk een gevolg hadden de eerste Kruistogten naar 't Heilige Land. Wy zullen hier na zien, wat deel de Ingezeten en deezer Landen meen gehad hebben, in het gene, vervolgens, in het Oosten, ondernomen werd. Doch 't zal hier niet te onpas komen, het oogmerk en den eindelyken uitslag deezer Kruistogten, die zo merkelyken invloed op den Geestelyken en weereldlyken Staat des Christenryks en onzes Vaderlands in 't byzonder gehad hebben, beknoptelyk, aan te wyzen.

De Pausen, de eerste en voornaamste aandryvers der Kruistogten, gaven voor, met dezelve, geen ander oogmerk te hebben, dan de herstelling en voorplanting van den waaren Godsdienst, onder de ongeloofigen. Doch men zag, wel haast, dat, onder dezen dekmantel, een andere roelég verborgen was. Zy zогten hun Geestelyk Regtsgebied uit te breiden, in 't Oosten, en de Patriarchschappen van Antiochie en van Jeruzalem; zelfs, ware 't mogelyk, dat van Konstantinopel van zig afhankelijk te maaken. Zy beweerden, daarenboven, regt te hebben, op alle de Landen, die door de Kruisvaarders gewonnen.

(u) GULL. FR. Libr. VIII. Cap. 5, 18, 19, &c.

(v) GULL. FR. Libr. IX. Cap. 1.

FEORIS

II.

wonnen werden. Ook was het hun te doen, om de vermeerdering van hun gezag, over de Vorsten en Volkeren van 't Westen, die zy eerst vervulden, met eenen bygelovigen eerbied voor Palestina, daar de voetschappen stonden van den Zaligmaaker en van de Apostelen; op dat zy hen, te lichter, zouden bewegen tot het onderneemen van herhaalde Kruisvaarten, en ondertusschen een nieuw Pausfelyk regt, uit deeze Kruisvaarten gesprootten, in alle Landen invoeren. Vorsten, Edelen, Koopluiden, Burgers, Boeren, Slaaven zelve beloofden zig teer en voordeel uit de togten naar 't Heilige Land. Op 't woord der Leeraaren, zag men ze, in 't algemeen, aan als een verdienstelyk werk; waardoor elk, 't zy hy 'er in slaagde of omkwam, de weg naar den Hemel gebaad werd. De Pausen gaven ook aan ieder, die 't Kruis aannam, aflaat van zonden: 't welk veelen, die zig aan strafbaare oeveldaaden schuldig kenden, bewoog, tot het onderneemen van eenen Kryg, die hen, voor 's Hemels ongenade, en te gelyk voor de straffe des weereldlyken Regters bevrydde (31). Hier kwam nog by, dat de Slaaven, die 't Kruis aangenomen hadden, vry verklaard werden, also 't hunnen Heeren niet geoorloofd was, hen den rogt te doen staaken. Zulken ook, die met schulden bezwaard waren, mogten, zo dra zy zig met het kruis hadden laten tekenen, nergens, doof hunne schuldeischers, bekommerd

(31) BROGARD. Descr. Palestina, p. 122. & apud CANISIUM Tom. IV. p. 23.

of vervolgd worden (x). Ook moesten de FLORIS II. twisten van Heeren en Vorsten onderling worden gestaakt, wanneer slegts een der twistende partyen het kruis aanvaard hadt: 't welk men een * *Bestand Gods* hebben noemde. 't Beoorloogen van een Volk, welks Heer op den Kruistogt was, werd ook by den Paus voor heiligschennis gehouden. Door al het welke, grooten en kleinen, in merkelyken getale, werden aangezet, om zig te laten tekenen: terwyl 'er, te gelyk, de gemeene regten, alomme, naar een nieuw Pausfelyk regt, door verplooid en hervormd werden. 't Welk niet nalaten kon 's Pausen gezag hooger op te vyzelen, onder volken, die reeds waren ingenomen, met de diepste hoogagting voor den Heiligen Stoel. Verscheiden' veranderingen in het Burgerlyke regt en verscheiden' misbruiken in den Godsdiens zyn hunnen oorsprong verschuldigd aan de Pausfelyke wetten, tot aanmoediging der Kruisvaarten gemaakt: met naame, het ophouden van den Staat van dienstbaarheid onder de boeren, aan veele oorden: alzo de verlaaten' Landen, by mangel van Slaaven, aan vryen om te bebouwen moesten worden verhuurd: ook het verheffen van burgers of boeren tot den stand van Edelen, in de plaats der menigvuldige Edelen, die op de Kruistogten omkwamen: waarvan ons onze Vaderlandsche Geschiedenissen ook voorbeelden uitleveren. Het verpanden van Leengoederen is, na de Kruisvaarten, insgelyks, in 't ge-

(x) GUILL. TYRIUS *Livr. I, Cap. 16.*

FLORIS 't gebruik gebleeven. En om ook iets van
 II. 't Godsdienstige te zeggen, de Bischoppen
 * *In par-* in naam * over Stigten, die in de magt der
tibus Infi- ongelooovigen waren, de Geestelyke Stede-
delium. houders, die noodig werden, als de Kerk-
 voogden uitlandig waren, en de Geestelyke
 Ridderorden zyn hunnen oorsprong verschul-
 digd, aan Pauselyke instellingen, ter gele-
 genheid der Kruisvaarten. Zelfs meent men,
 dat het houden van 't Avondmaal onder de
 gedaante van brood alleen, eerst op de Kruis-
 togten en in Palestina, in gebruik geraakt
 is (5), zynde hier, voor zo veel volks, zel-
 den wyns genoeg te bekomen. Ondertus-
 schen zyn de meeste Kruisvaarten, die hier
 zo veel invloed op de gemeene zaaken had-
 den, in 't Oosten ongelukkig uitgevallen. Zy
 hebben veelen Vorsten en een onnoemelyk
 getal van Edelen en gemeenen het leeven ge-
 kost: veele Ryken en Staaten zyn 'er door ver-
 zwakt en verarmd, en Palestina en 't gantsche
 gebied der Grieksche Keizeren is, eindelyk,
 onder de heerschappye der Mahometaanen,
 vervallen. Doch 't zal in 't vervolg te pas ko-
 men nog iets, wegens den uitslag van twee of
 drie Kruisvaarten, aan te tekenen. Wy her-
 vatten den afgebroken draad van ons verhaal.

V. Graaf Floris de II. begaf zig, zo 't schynt,
 Floris de na dat hy zelfs 't bewind over 't Graaffchap
 tweede trouwt van Holland in handen genomen hadt, 't welk
 Petronel- in

(5) Zie de *Disfert. de Jur. innov. per expedit. sa-
 cram*, Praeside J. H. BOEHMERO verdedigd, in 't jaar
 1740; waar in 't voornaamste, welk wy hier byeenge-
 haald hebben, te vinden is.

in den aanvang der twaalfde eeuw geschied-
 de, in Huwelyk met *Petronelle*, Dogter van **FLORIS II.**
Dirk, Hertog van Saxen (y), dien anderen (z) le van
 Hertog *Dirk van den Westerlande*, en weder-
 om anderen (a) *Gevehard, Graaf van Supplen-* Reden
burg en Quersfurt noemen; en halve Zuster van de
 van Hertog *Lotharius*, die naderhand Keizer Huwely-
 werdt (6). Floris was nu de vierde der Hol- ken der
 landsche Graaven, die zig, door 't Huwelyk, Holland-
 met den Huize van Saxen vermaagschapt had- sche
 den. Van het Huwelyk van Dirk den III. Graaven
 met Saxen. met Dog-
 ters van

(y) WILH. PROCURAT. ad annum 1091. MELIS STORE in
 FLORIS II. bl. 44.

(z) Chronic. Luneburg. Apud ECCARD. Tom. I. Col. 1369.

(a) Apud DITMAR. Disfert. Academ. p. 493.

(6) Wy noemen deeze Graavin *Petronelle*, in navol-
 ging der oude en laater Hollandfche Schryveren; doch
 men heeft onlangs in bedenking gebragt, of zy ook
Geertruid geheeten hebbe. Vide *DITHMARI Disfert.*
& Exercit. Academ. p. 495. Zo wordt zy genoemd,
 in de Lunenburgfche Kronyk. „Aldar [in Holland]
staat 'er „ was en Vrouwe, die was geheten Gertrud,
 „ Suster Hertogen Luderis.” *Chronicon Luneburg.*, in
Coll. J. G. ECCARDI Tom. I. c. 1369. En op eene an-
 dere plaats (col. 1372.) „De erste [Dogter] nam Grave
 „ Florentius van Holland, de het Gertrud.” Doch 't is
 te vermoeden, dat deeze Kronykschryvers en eenige
 anderen de Vrouw van Floris den I., die *Geertruid* hee-
 te, met de Vrouw van Floris den II. verward zullen
 hebben; gelyk reeds door *SCRIVERIUS* is aangewe-
 zen, dat in de *Saxensche Chronyk*, in 't jaar 1492., te
 Mentz gedrukt, geschied is. Zie *Levens der Graa-*
ven, in *Floris II.* bl. 119. Een ander oud Schryver
 drukt zig voorzigtiger uit, zeggende, dat de Zuster van
 Hertog *Lotharius* *Geertruid* of *Petronella* genoemd was.
Soror Liuderi Ducis, Gertrudis sive Petronella. Vide
Annal. Saxon. ad annum 1123. Den laatsten naam
 houd ik voor den regten. Hy wordt, zelfs in egte stuk-
 ken der twaalfde eeuw, gespeld, by *BOXHORN,*
Theatr. Urb. Holl. p. 220, 80.

FLORIS III met Othilde van Saxon, van Floris den I., met
 III Geertruid van Saxon, en van Dirk den V.,
 met eene andere Othilde van Saxon, hebben
 wy, op zyne plaats, gewag gemaakt. En
 die eenigermate in de Geschiedenisfen dee-
 zer tyden bedreeven is, zal zig geenszins
 over de vermaagfchapping onzer Graaven met
 den Huize van Saxon verwonderen. De Her-
 togen van Saxon waren, zo zeer als de Hol-
 landsche Graaven, op de Keizers, die ten
 deezen tyde regeerden, gebeeten, boven al
 op Henrik den IV., met wien zy lang en dik-
 wils geoorloogd hebben. De Huwelyken der
 Hollandsche Graaven met Dogters uit den
 Huize van Saxon dienden dan, om de Party,
 die beide de Saxers en de Hollanders voor-
 stonden, te styven, en de maatregels der Kei-
 zeren, met vereenigde magt, te leur te stel-
 len.

VI. Doch toen Henrik de IV., op den zeven-
 Gelegen- den van Oogstmaand des jaars 1106, overlee-
 heid van den, en zyn Zoon, HENRIK DE V., die,
 een Ver- al by 't Leeven zyns Vaders, tegen hem was
 bond tus- opgestaan, in zyne plaats verkooren was;
 schen schein deeze verandering Graave Floris aan-
 Floris leiding gegeven te hebben, tot het aangaan
 den II. van een Verbond met den nieuwen Keizer,
 en Keizer van 't welk de Vlaamsche Kronyken alleen-
 Henrik lyk met een woord in 't voorbygaan gewag
 den V. wegens maaken. Henrik de V. schein, in den aan-
 wagens dere vang zynere Regeeringe, eenen gantsch ande-
 Walche- ren voet te willen volgen, dan zyn Vader
 ren en an- gedaan hadt. Hy erkende *Paschaal den II.*
 dere Zeeuw- voor wettigen Paus, buiten wiens gemeen-
 sche Eil- schap, zyn Vader gestorven was. Dus maak-
 landen. 1106.

te hy een einde van de scheuring, die om-^{FLORIS} trent dertig jaaren geduurd hadt: en schoon ^{II.} hy haast van gedrag veranderde, gaf dit gunstig begin, in 't oog der Hollanderen, waarschynlyk aanleiding, tot het Verbond, van welk wy spreken. Het betrof Vlaanderen, Walcheren, en de Zeeuwsche Eilanden Bewesten-Schelde. De Keizer oordeelde regt te hebben op Vlaanderen, sedert dat Robert de Fries zig van dit Graafschap meester maakt, en het Leger, door Henrik den IV., Richilde, wiens Zoon Arnoud hy voor wettigen Graave hieldt, ter hulpe toe geschikt, geslaagen hadt. De dood van Robert den Fries en 't gerugt van den optogt van Robert, zynen Zoon, naar 't Heilige Land, hadt Henrik den IV. ook, al in den jaare 1096, doen besluiten, om een Leger by een te rukken, en zig van 't Land van Aalst, de vier Ambagten, het Gendsch Kasteel en de Zeeuwsche Eilanden Bewesten-Schelde, met geweld, meester te maaken. Doch Graaf Robert, schoon op zyn vertrek staande, hadt zig zo wel weeten te versterken, dat het Keizerlyk Leger, geene kans ziende, om de Grensplaatsen te bemagtigen, zonder iets uit te regten, by hoopen, afgedroopen was (b). Henrik de V. vondt nu goed, deeze mislukte onderneeming te hervatten. De Hollanders hadden een oud waar of gewaand Regt op de gemelde Zeeuwsche Eilanden: weshalve Graaf Floris zig, zo 't schynt, ligtelyk beweegen liet tot een Verbond, dat, kort voor of in het jaar 1108,

(b) MEYERUS *ad. annum* 1069.

FLORIS
II.

geslooten werdt. De voorwaarden kwamen, zo veel men kan naargaan, hier op uit: „dat „men, met vereenigde magt, Vlaanderen „en Zeeland Bewesten - Schelde zou poogen „te winnen, waarna Aalst en de vier Ambag- „ten aan den Keizer; het overig gedeelte van „Vlaanderen aan *Boudewyn den III.* Graave „van Henegouwen, kleinzoon van Richilde, „en de Zeeuwfche Eilanden Bewesten - Schel- „de, aan Graave Floris, zouden gelaaten „worden.” Wat 'er, uit hoofde van dit Verbond, door de Hollanders, verrigt zy, vind ik nergens aangetekend. Alleenlyk fchynt de Keizer, in 't jaar 1108, eenig Krygsvolk tegen den Vlaamschen Graave te velde gebragt; doch even weinig, als zyn Vader eertyds, uitgeregt te hebben. Op Kersttyd, werdt de Vrede tusfchen Keizer Henrik den V. en Graave Robert te Mentz getroffen (c); doch volgens de aantekening van eenen Schryver, die, drie jaaren na deezen tyd, gestorven is, van wederzyde, met meer geveinsdheid dan opregte meening (d). 't Is ondertusfchen te vermoeden, dat Graaf Floris, in deeze zogenaamde Vrede, zal begreepen geweest zyn. Waarfchynlyk, is hem, by dezelve, Zeeland Bewesten - Schelde en 't Land van Waas, door Graave Robert, ter Leen afgestaan; alzo wy, vyftig of zestig jaaren na deezen tyd, zyn' kleinzoon Floris den III., als Leenman des Graafs van Vlaanderen, in 't bezit deezer Landen, zien zullen.

Om

(c) MEYERUS *ad annum* 1108.

(d) SIGER. GEMBLAC. *ad annum* 1108.

Omtrent deezen tyd of weinige jaaren laater, predikte *Tanchelyn*, schoon hy een Leek was, te Antwerpen, te Brugge, en ook in 't Bisdom van Utrecht, met naame in Zee-land (e), eene Leer, die, in 't algemeen, voor Kettersch uitgemaakt werdt, en 't voorstaan van welke hem eindelyk het leeven kostte. Men verhaalt van hem, dat hy, in pragtige kleederen, met opgestrikt hair, voor den dag kwam, en doorgaans van eenen hoop van omtrent drieduizend gewapenden verzeld was, die zig niet ontzagen, zulken, die hem tegenstonden, aan te vallen en van het leeven te berooven. 't Volk hielt hem in hooge agting, en dronk, zegt men, het water, in welk hy zig gebaad hadt. Men beschuldigt hem van zulk eene vergaande ontugtigheid, dat hy onderneemen durfde, de vrouwen, in de tegenwoordigheid haarer mannen, en de dogters, in 't byzyn haarer moederen, te schenden (f). Meer snode dingen worden hem te last gelegd, die zo onwaarschynlyk voorkomen, dat zy, of veel te breed uitgemeeten, of veelligt t'eenemaal verdigt zullen zyn, uit haat tegen zyne Leere, welke hier op uitkwam: „ dat de Kerkendienars, en „ de Ampten van Priester en Bischof zel- „ ven geene byzondere agting verdienden, „ en dat het ontvangen van het Lighaam en „ bloed des Heeren in 't Avondmaal niemant „ ter zaligheid vorderlyk was.” Wyders beweerde hy, dat men der Geestelykheid gee-
ne

FLORIS
II.
VII.
Kettery
van Tan-
chelyn,
in Zee-
land en
elders
ver-
spreid.

(e) Zie BOXHORN op REIGERSB. II. *De I.* bl. 34.
(f) ROB. DE MONTE *ad annum* 1124.

FLORIS
II.

ne tienden behoefde te geeven (*g*): al het welke hem zo gehaat maakte by de Kerkelyken, dat hy, eindelyk, onverzeld sloop ge- gaan zynde, door zekeren Priester, die hem een' zwaaren slag op 't hoofd gaf, van 't lee- ven beroofd werdt (*h*). Zyne Leer hadt eg- ter, hier en daar, en vooral te Antwerpen, zo diepe wortelen geschooten, dat *Norbert*, Insteller van de Orde der Premonstreiten, na verloop van eenige jaaren, werks genoeg vondt, aan het te keer gaan en uitrooijen derzelve. Men heeft nog eenen Brief van *Hildolf*, Proost der Abtdye van S. Michiel te Antwerpen, in den jaare 1124, gegeven, in welken van Norberts yver, tegen de Ket- teryen van Tanchelyn, met lof gewaagd wordt (*i*). Uit deeze Abtdye van S. Michiel, werden, omtrent deezen tyd, door last van *Godebald*, Bisshop van Utrecht, eenige Nor- bertyner Monniken, naar het Klooster der Regulieren, te *Middelburg* in Zeeland, over- gebracht, na dat de Kloosterlingen, die het tot nu toe bewoond hadden, om hun onge- regeld gedrag, en veelligt ook, om dat zy de Leer van Tanchelyn aanhingen, van daar verdreeven waren (*k*).

VIII.
Dood
van Floris
den II.
1122.

Graaf Floris de II. overleedt, omtrent dee- zen tyd, op den tweeden van Lentemaand des jaars 1122 (*l*). Weinige jaaren te voo- ren

(*g*) *VITA NORBERTI Cap. XIII. n. 79. ibid. Not. Papebroch.*

(*h*) *ROBERT DE MONTE ad annum 1124.*

(*i*) *Apud MIRÆUM Cod. Donat. piarum Cap. LXXVI. Tom. I. Oper. Dipl. p. 85. Vide & Cap. LXXXVII. p. 87.*

(*k*) *BEKA in Godebald p. 45. HEDA in eod. p. 147.*

(*l*) *MELIS STORÉ in Floris. II. bl. 41. THEOD. A LEYDE & LEON. MONACH. Brevic. p. 145, 193.*

ren (7), hadt hy de Burgers van Alkmaar FLORIS II.
 ontheeven van een Regt op 't begraaven, welk
 hun, door de Abten van Egmond, naar 't
 fchynt, plag afgevorderd te worden; mids
 dat zy egter de tienden van hunne Veldvrug-
 ten; en van hun Vee, zo veel billyk was,
 bleeven opbrengen: eene streck (8) alleenlyk
 uitgezonderd, uit welke zy, met den twintig-
 sten schoof, konden volstaan. Het Privilegie,
 hier van verleend, het oudste, my bekend,
 welk aan eenige Hollandsche of Westfriesche
 Stad is gegeven, is nog voor handen (m).

Floris de II. overtrof, naar 't getuige-
 nis onzer Kronyken, zyne voorzaaten ver-
 re [in magt en aanzien, ook in troffelyke
 hoedanigheden van geest en lighaam. Doch
 zyne uitmuntendheid verhinderde niet, dat
 de Edelen dezer Landen hunne vryheden,
 tegen het Graaflyk geweld, dat met den aan-
 was van 's Graaven magt, meer dan te voo-
 ren, gevoeld werdt, moediglyk verdedigen
 durfden. Een merkwaardig voorbeeld zag
 men hier van, onder de Regeering van Graa-
 ve Floris. 't Geyal wordt van sommigen voor
 verdigt gehouden (n): doch alzo het van
 andere Kronykschryvers te boek gesteld en
 niet buiten waarfchynlykheid is, fchroomen
 wy niet, hun verhaal hier in te lasen. 't Was
 ge-
Voorval van een Friesch Edelman Galama, die zyn Regt met de wapen tegen den Graave verdedigt.

(m) Zie het in S. EIKELBURG Alkmaar, *Bylag. bl. 112.*
 (n) SCHRIJVERIUS Oud Batav. *bl. 130.*

(7) Den zestienden van Hooimaand des jaars 1116.
 (8) *In Caabe*, anders *in Eatbe*.

FLORIS
II.

gebeurd, dat de Graaf, in 't Bosch van *Kreil* (9) jaagende, den Frieschen Edelman GALAMA drie Jagthonden hadt doen ontneemen. Galama kreeg hier zo dra geene kennis van, of hy stooft op van gramschap, en, zeide hy „, zo ik den Graaf ontmoet, en hy „ myne schade weigert te boeten, zal ik „ geen' *Fryen Fries* meer heeten, indien ik „ hem den hoon, my aangedaan, niet be- „ taald zette.” 't Leedt niet lang of Graaf Floris en Galama ontmoeten elkanderen op de Jagt. Toen spreekt de Fries Graave Floris onbezuïsd genoeg om schadebetering aan. En naauwlyks hadt de Graaf begonnen te zeggen, dat men zynen Landsheer beleefder behoorde te bejegenen, of Galama hadt het geweer reeds uit de schede, en trof 'er den Graaf mede in den arm. 's Graaven Knegten schooten terstond toe, en vielen zo fel op Galama aan, dat hy, binnen kort, van 't leven beroofd werdt. Dit zou, in 't jaar 1112; of

(9) Sommigen, die deeze vertelling verwerpen, willen, dat 'er nimmer een Bosch te *Kreil* geweest zy: of dat men het slegts voor een Rietbosch te houden hebbe. S. EIKELBURG *Gedaante van Westfriesland* bl. 5. Doch in de oude Kaart van Holland van MERCATOR, vindt men eene Plaats, *Kriel* genaamd, in de Zuiderzee, niet verre van Staveren, getekend. Uit het Oktroi tot de bedykinge der Wieringerwaard, in 't jaar 1597 gegeven, blykt ook, dat 'er toen eene Plaats, *Kreil* geheeten, geweest is, niet verre van Kolhorn. *Groot Plakaatboek* II Deel, Kol. 1692. Waarom zou dit *Kreil*, oudtyds, geen Bosch kunnen geweest zyn, daar men blyk heeft, dat 'er, nog in de vyftiende eeuw, een groot Bosch, ten noorden van Texel, geweest is? Zie JUNII *Bataav.* Cap. XIII. p. 295, 296.

J. F. de Bourc sel.

De Friesche Edelman GALAMA verdedigt zyn Regt tegen Graave FLORIS DEUXIEME met het Zwaard.

J. E. K. J. J. J.

of laater, gebeurd zyn (o). Het ombrengen van Floris Galama heeft, veelligt, gelegenheid gegeven, II. tot eenen Kryg, tusfchen de Hollanders en de Westfriezen. Laater Kronykfchryvers ge- waagen van eenen flag, die, op den eerften van Blocimaand des jaars 1114, by Vroonen voorgevallen, en in welken Jonkheer *Berwoud van Egmond* gefneuveld zou zyn (p). Doch by de oudften vindt men hier geene melding van.

Een ander voorval, welk minder bekend, en in 't jaar 1108 gebeurd is, doet ons zien, dat Graaf Floris, hoe ryk ook, ongaarne dienst deedt, zonder 'er zig wel voor te laaten betalen. Koenraad, Bisfchop van Utrecht, hadt zig meester gemaakt van eene Kerk te *Alburg*, op welke de Abt van S. Truyen, in 't Bisdom van Luik, oordeelde alleen regt te hebben. Graaf Floris was * Voortfander dee- * Advocaatus. zer Abtdye, en bragt te wege, dat Burchard, Opvolger van Koenraad, de Kerk wederom afstondt. Doch door welke middelen hy tot het doen van deezen dienst werdt overgehaald, zullen wy, met de eigen' woorden van Rudolf, Abt van S. Truyen, te boek stellen:

„ Hoe veel arbeid, zorg en kosten, zegt hy,
 „ ik, drie weeken agter een, befteed heb,
 „ om deeze zaak ten einde te brengen, zou
 „ te lang vallen, om te verhaalen. Ik moest
 „ den zeer ryken en zwaarlyvigen Graaf,
 „ [Florens, onzen *Advokaat*], met zilveren
 „ koorden, uit Holland naar Utrecht trek-
 „ ken; en 's Bisfchops harden nek, met ee-
 „ nen

(o) OCKO SCARL. CHEON. van Vriesland, II. Boek, f. 26.

(p) Annal. Egmond. *Apud* BOCKENBERG Dynast. Egmond.
 p. 17.

DIRK VI., nen hamer van 't zelfde metaal, te my-
 „ waards neigen enz.”

Vrouw Graaf Floris hadt, by Vrouwe PETRO-
 Petronelle NELLE, drie Zoons, *Dirk*, *Floris*, *Simon*, en
 le beflieert eene Dogter *Hadewig* gewonnen. De oudste
 het Zoon, *Dirk*, werdt tot zynen Opvolger ge-
 Graaf- schikt; doch alzo hy nog te jong was, om 't
 schap, voor haa- Graaflyk bewind te aanvaarden, hieldt Vrouw
 ren Zoon Petronelle het zelve, gedurende zyne min-
 Dirk. derjaarigheid, in handen. Zy was eene Vrouw
 van mannelyken moed, en heeft het Graaf-
 schap, eenige jaaren, loslyk beregt (*q*). Haar
 Broeder, *Lotharius*, was thans Hertog van
 Saxen, en lag geduuriglyk met Keizer Hen-
 rik den V. overhoop. Vrouw Petronelle
 hieldt zyne zyde. Een oud Schryver getuigt,
 1123. dat zy, in 't jaar 1123, dat is, kort na de
 dood van Graave Floris, tegen den Keizer
 opstondt (*r*). 't Zy dan dat zy geweigerd
 hebbe, het Leen van Holland, voor haa-
 ren Zoon, *Dirk* den VI., van 't Ryk te
 verheffen; 't zy dat zy de party haars Broe-
 ders eenigen merkelyken onderstand hebbe
 verschaft; men leest, dat haar bedryf den
 1124. Keizer noodzaakte, om, in 't volgende jaar,
 met een Leger in Holland te komen: alwaar
 't hem, niet dan met veel moeite, gelukte,
 Vrouw Petronelle naar zyne hand te zetten
 (*s*), haar noodznakende zig van den Ryke af-
 hangkelyk te erkennen (*t*).

De

(*q*) RODULPHI Chron. S. Trudonis *Libr. X. p. 692. in Col-
 lect. L. D'ACHERY Tom. II.*

(*r*) ABB. USPERG. *ad annum 1123.*

(*s*) ABB. USPERG. *ad annum 1124. Annal. Saxo. ad annum*

1124.

(*t*) ALB. CRANTZ. *Saxonia Libr. V. Cap. 44.*

De moed der Hollandfche Gravinne, ver- Druk VI.
drukt voor eenen tyd, rees hooger dan te Keizer
vooren, toen haar Broeder, **LOTHARIUS**, Lothari-
na de dood van Henrik den V. die in 't jaar rius de
1125. te Utrecht, voorviel, tot de Keizerly- II. hegt
ke Waardigheit verheeven werdt (u). De Ooster-
Vyandschap tusfchen de Keizers en de Hollan- en Wes-
ders, die meer dan eene eeuw geduurd hadt, tergou-
veranderde nu, eensflags, in naauwe Vriend- we aan
fchap. En gelyk de Utrechtsche Bifchoppen Holland.
zig van de gunst der Keizeren hadden weeten
te bedienen, om hun weereldlyk gebied uit
te breiden; zo bediende Vrouw Petronelle
zig nu, met dit zelfde oogmerk, van de
vriendfchap haars Broeders. De Graaffchap-
pen Oostergo en Westergo, weleer aan de
Utrechtsche Bifchoppen gefchonken, wer-
den nu der Kerke, door Lotharius, wederom
ontnomen, en gehegt aan het Graaffchap van
Holland (v). Doch sommigen hebben aange-
merkt, dat de Hollanders, zo weinig als de
Utrechtschen, door deeze Keizerlyke Giften,
zyn bevoordeeld geworden (w).

Vrouw Petronelle zag vast naar alle kanten IX.
uit, om het gebied haars jongen Zoons te Vrouw
vergrooten. *Karel de Goede*, Graaf van Vlaan- Petronel-
deren, die *Boudewyn den VII*, in 't jaar 1119, le tragt
opgevolgd was, na dat deeze Graave Robert het
den II., in 't jaar 1111, was opgevolgd, was, Graaf-
in 't jaar 1127, op den tweeden van Lente- fchap
maand, te Brugge, ongelukkig omge- van
bragt; Vlaande-
haaren ren voor
Zoon te
bekomen

(u) DODECHIN. *ad ann.* 1125.(v) BEKA in *Godebult.* p. 26.(w) URB. *EMMUS Libr.* VI. p. 269.

DIRK VI. bragt; zonder Kinderen na te laten (x). Terstond, deden zig verscheiden' mededingers naar het Graaffchap van Vlaanderen op; en onder deezen Vrouw Petronelle, voor haaren Zoon, Dirk den VI. De Hollanders scheenen eenige aanspraak op Vlaanderen te hebben, sedert het Huwelyk van Vrouwe Geertruid met Robert den Fries. Doch 't was niet meer dan schyn, alzo Dirk de V., wiens Kleinzoon Dirk de VI. was, geen Zoon van Robert den Fries, maar een Voorzoon van Vrouwe Geertruid geweest was. Ook hadt deeze Robert, haar' Zoon, by Robert den Fries' gewonnen, reeds in 't Graaflyk bewind van Vlaanderen gezien. Men mag dan, veel eer, vermoeden, dat het aanzien der Hollanderen, en de Staatzigt van Vrouwe Petronelle, meer dan enig gegrond Regt, haar naar het Graaffchap van Vlaanderen hebbe doen dingen. Veele Vlaamsche Edelen en een groot deel der Burgerye hadden zig genegen tot den Hollandischen Graave betoond. Ook zou, met zyne verheffing tot de Graaflyke bediening van Vlaanderen, het oud geschil over Walcheren, tusfchen de Vlaamingen en Hollanders, beslegt zyn geweest. Vrouw Petronelle dan, steunende op de gunst der Vlaamingen, trök, van haaren Zoon en een aanzienlyk gevolg verzeld, terstond naar Brugge, alwaar zy, niet meer dan veertien dagen na het omkomen van Graave Karel, op den zestienden van Lentemaand, aankwam. Zy liet geene middelen onbezogt, en spilde veel gelds, om de

1127.

(x) MEYERUS *ad annum* 1126.

gunst der Vlaamsche Heeren te winnen. Doch ^{DIRK VI.} sommigen, den Hollanderen ongenegen, verspreidden looslyk, dat de Koning van Frankryk, thans *Lodewyk de VI., de Dikke*, byge-naamd, die Vlaanderen als een Leen zyns Koningkryks aanmerkte, het Graaffschap aan *Willem*, Heere van Iperen, opgedraagen hadt. Dit gerugt bragt de begunstigers des Holland-schen Graafs in geene kleine verlegenheid, Zy beslooten wel, nimmer te gedoogen, dat Heer Willem, dien men verdagt hielt van de hand in den ongelukkigen dood van Graave Karel gehad te hebben, tot de Graaflyke waardigheid verheeven werdt: doch dugtende voor de magt van Frankryk, durfden zy ook niet sterk ten voordeele des Graafs van Holland werken (y). Verscheiden' andere mededingers deeden zig midlerwyl op; behalve de twee gemelden. De uitflag van deezen handel was, dat niet Willem van Iperen, gelyk men verspreid hadt; maar *Willem van Normandye*, Zusters Zoon van Graave Karel, door bewerking of volgens last des Konings van Frankryk, tot Graave van Vlaanderen, werdt verheeven. Dit gebeurde op den drie en twintigsten van Lentemaand (z). Vrouw Petronelle en Graaf Dirk waren genoodzaakt, onverrigter zaake, wederom t'huiswaards te keeren.

DIRK DE ZESDE mogt nu, naar gissing, omtrent agttien of twintig jaaren bereikt hebben, en bevondt zig volkomen in staat, om ^{X.} Twist tusfchen Graaf het Dirk den

(y) GALBERT. BRUG. De Vita & Martyr. Caroli by SCHAEVERIUS Graaven, bl. 132.

(z) MEYER. ad ann. 1126 & 1127.

DIRK VI. het Graaflyk bewind te aanvaarden. Zyn
VI. en oudste Broeder Floris, in onze Kronyken, by
zynen den naam van *Floris den Zwart*, bekend,
Broeder hadt zig, by veelen, door zyne goede hoe-
Floris. danigheden, sedert eenigen tyd, bemind weeten te maaken. Edel en onedel, Geestelyken en weereldlyken betoonden hem, om stryd, agting en genegenheid. Hy was heusch en welspreekend; doch te gelyk staatzugtig van aart (a). Des zag hy de aanstaande verheffing zyns Broeders met afgunstige oogen aan. Graaf Dirk wist wel, welk een hert hem zyn Broeder toedroeg: en nu en dan was 'er, tusfchen de Broeders, zo groot een ongenoegen gereezen, dat Vrouw Petronelle werks genoeg schein te hebben, om het te stillen (b). Of veelligt zag de staatzugtige Graavin de onlust, tusfchen haare Zoonen, met zo veel smert niet, als 't schein, alzo zy hoop scheppen kon, om, terwyl dezelve duurde, in 't bewind van 't Graaffchap te blyven; 't welk zy zo lang in handen hieldt, als eenigszins mogelyk was. Doch de vyandelykheden der Westfriezen gaven, omtrent deezen tyd, gelegenheid aan Graave Dirk, om te toonen, dat hy reeds mans genoeg was, om zyn Graaffchap, met de wapenen, te beschermen; en aan Floris, zynen Broeder, om zyne staatzugtige begeerte te voldoen.

Graaf Somnigen willen, dat de Gift van Ooster-
Dirk de go en Westergo, door Keizer Lotharius den
VI. doet II., aan den Graave van Holland gedaan, ge-
eenen in- val in le-
West- (a) MELIS STORER in Dirk VI. Bl. 43.
friesland. (b) JOANN. A. LEYDIS *Libr. XVII. Cap. 8, 9.*

legenheid tot den opstand der Westfriezen gegeven hebbe (c). En 't is niet onwaarschynlyk, dat de Friezen beoosten de Zuiderzee hunne Landsluiden, van de overzyde, als naast aan Holland gelegen, tegen den Hollandfchen Graave, hebben opgestookt. Anderen vermoeden, dat de Bisfchop van Utrecht, te onvrede over de Gift van Lotharius, de hand in dit werk gehad hebbe (d). Men kan 'er by voegen, dat Floris de Zwarte, veelligt, onder de hand, de Westfriezen tot den opstand hebbe aangezet, om dus zyne eigen grootheid te vestigen op de verminderde magt zyns Broeders. Immers, 't vervolg deezer Geschiedenis maakt dit niet onwaarschynlyk. Doch wat 'er van de oorzaak der Westfriesche Vyandelykheden zyn moge, die ons, door oude Schryvers, niet te boek gesteld is; Graaf Dirk, hoe jong nog, hadt geen hert, om dezelve ongewrooken te laten. Wy hebben reeds, by eene andere gelegenheid, aangemerkt, dat Westfriesland, doorbroken van veelé Meeren, die allen met de Zee gemeen lagen, niet wel anders dan in drooge Zomers, in harde Winters, of te schepe kon beoorlogd worden. De Winter van 't jaar 1132 was fel boven maate. De wegen waren hard, de wateren dicht gevrooren, en 't ys sterk genoeg om een Leger te draagen. Deeze gelegenheid nam Graaf Dirk waar, en zyn heir by een gerukt hebbende, trekt hy van Alkmaar af, over 't Ys, naar Westfriesland. De Westfriezen, die hier gelegerd waren, geene

(c) UBB. EMMIUS *Libr. VI. p. 266, 267.*
 (d) S. EIRELEBURG *Alkmaar, bl. 39.*

DIRK VI. kans ziende, om het tegen den Graave uit te houden, vlooden Landwaards in, en lieten de naaste Dorpen en Buurten bloot leggen, voor de plondering der Hollanderen, die 't Land plat gebrand hebbende, met een' ryken buit van Kleederen, Koeyen en Paarden, naar Alkmaar te rug keerden. Ook bragten zy een goed getal van gevangenen derwaards.

XI. 's Graaven Broeder, Floris, 't zy dat hy De West- de hand reeds in dit werk gehadt hadt of niet, friezen, met Flo- werdt kort hier na van de Westfriezen aange- ris den zogt, om 't bewind over Westfriesland te Zwartten aanvaarden, en het, tegen de overmagt zyns aan 't Broeders, te verdedigen. Een deel der West- hoofd, friesche Edelen was zeer tot hem genegen. verdedi- Maar boven al stont hy diep in de gunst der gen hun- gantsche Gemeente, die, veranderlyk uit der ne vry- aart, ook uit *begeerte naar grooter Vryheid*, heid. nieuwigheid zogt (e). Floris dan, in West- friesland gekomen, aanvaardde terstond het gebied over de Westfriezen. Sedert deedt hy, een geheel jaar lang, zynen Broeder alle mogelyke afbreuk. Alkmaar werd over- vallen en geplonderd. De Kerk en de Markt, waar door ik de Huizen op de Markt versta, werden aan koolen gelegd.

De Kennemers, die zig in grooten getale binnen Alkmaar bevonden, hadden, tot nu toe, den Hollandschen Graave zwaare schattingen moeten opbrengen. Nu deedt de gelukkige uitflag der onderneemingen van 's Graaven Broeder hen waanen, dat hun de kans schoon stont, om, gelyk een oud Kronyk- schry-

schryver het uitdrukt, *zig vry te vegten*. Zy DIRK VI. verbinden zig dan met Graave Floris, dien zy, als hunnen *Heere*, hulde doen. Het stroopen en plonderen der Landen van Graave Dirk was toen dagelyksch werk. De Westfriezen, vereenigd met de Kennemers, staken den brand in de Sloten of Lusthuizen, door de voorige Hollandsche Graaven, in Kennemerland, en onder anderen te *Haarlem* gefligt. (f). De togten deezer Volkeren duurden doorgaans, gelyk van ouds, maar éenen dag. Immers de Westfriezen waren gewoon, met het vallen van den avond, t'huiswaards te keeren, en na dat elk de nagtrust, in zyn eigen huis, genooten hadt, des morgens, wederom op te trekken. By de Kennemers, schynt deeze gewoonte niet geweest te zyn. En men leest, dat Graaf Dirk, zig, t'eenigen tyde, bediend heeft van den aftogt der Westfriezen, die Graaf Floris aan 't hoofd hadden, om de Kennemers, afzonderlyk, op 't lyf te vallen (g), met zulk een' gewenschten uitslag, dat de Kennemers zig, in grooten getale, aan hem onderwierpen (h).

Twee jaaren omtrent schynen deeze ver-Verdrag warringen geduurd te hebben, toen Keizer tusfchen Lotharius, dien de twist tusfchen zyne twee Graaf Neeven zeer tegen de borst was, eenen Her-Dirk den VI. en tog herwaards zondt, die, van 's Keizers we-Floris. ge, bedreigingen by beloften voegende, de verbitterde Broeders eerlang tot een Verdrag bewoog, by 't welk, zo ver men uit de ou-

(f) MELIS STOKK, bl. 41.

(g) MELIS STOKK in Dirk VI. bl. 45.

(h) WILH. PROCURAT. ad annuam. 1132.

DIR. VI. de Gedenkschriften kan afneemen, bedongen werdt, „ dat de wederzyds gepleeg-
 „ de vyandelykheden vergeven worden zou-
 „ den, en elk behouden 't gene hy reeds be-
 „ zat (i).”

XII. Floris de Zwarte bleef egter niet lang in 't
 Dood bewind over Westfriesland. *Arnoud*, Heer
 van Rechem in 't Land van der Mark, over-
 leeden zynde, liet zyne goëderen eene eenige
 Dogter na, *Helwig* of *Hadewig* genaamd. Zy
 stondt onder de Voogdye van haaren Oom
Herman, Heere van Arendsberg. De Leen-
 mannen des overleeden Heeren van Rechem,
 zo 't schynt t' onvrede over deëze Voogdye,
 zagen uit naar een' bekwaamen Eggenoot
 voor haare Vrouwe: en 't oog hebbende
 laten vallen op Graave Floris, vonden zy
 hem gereed, om Hadewig ten Huwelyk te
 verzoeken, mids dat zy beloofden, hem, als
 hunnen wettigen Heere te zullen huldigen,
 gelyk zy deden. De Keizer, die zynen
 Neef gaarne grooter zag, gaf gereedelyk zyne
 stem tot dit Huwelyk. Niemand was 'er
 meer tegen dan Heer Herman, die zig, noch
 door Floris, noch door de Leenmannen be-
 weegen liet, om zyne toestemming tot het
 Huwelyk zynen Nigte te geeven. Graaf
 Floris, steunende op de gunst der Leenmannen
 van Rechem, en vooral op de bloedverwant-
 schap des Keizers, poogde zig toen, door de
 wapenen, in 't bezit van de Heerlykheid Re-
 chem en van Hadewig te stellen. De landen
 des Heeren van Arendsberg werden zeer
 door

(i) MELIS STORKE, bl. 45.

door hem beschadigd: ook die van deszelfs DIRK VI. Broeder, *Godefrid*, Heere van Kuik, die 't met Heere Herman hieldt. Zelfs leedt het Stigt van Utrecht last; 't welk thans onder bewind stondt van Bisfchop *Andries van Kuik*, Broeder of Neef van Heere Godefrid (*k*). Floris bediende zig van de Stad Utrecht, als van eene Wapenplaats, werwaards hy, van eenen uittogt te rug keerende, geduuriglyk de wyk nam. En schoon de Bisfchop zeer op hem gebeeten was, stondt hy zo wel by de Burgerye, dat deeze hem den toegang tot de Stad, ten allen tyde, open hieldt. Omtrent deezen tyd, werdt het Slót te *Leksmonde*, in welk de Utrechtsche Bisfchop bezetting hadt, bemagtigd en in koolen gelegd. Eerlang dwong Graaf Floris den Bisfchop, de Stad te ruimen, in welke hy, sedert, zyn gewoon verblyf hieldt. De Heeren van Arendsberg en van Kuik, geene kans ziende, om Graaf Floris met geweld te overmeesteren, namen hunne toevlugt tot de list; overvielen hem, onverhoeds, terwyl hy, van weinigen verzeld, op de Jagt uitreedt, en beroofden hem, dien, door 't struikelen zyns Paards, het onvlugten belet werdt, ongelukkiglyk, van 't leeven (*l*). De plaats, daar dit voorviel, heet *Abstede*, gelegen tusfchen de Tolsteeg en Witte Vrouwen-Poort, te Utrecht. Keizer Lotharius kreeg zo dra geene kennis van het ongeval, zynen Neeve Floris overgekomen, of hy deedt de

(*k*) HEDA in *Andrea*. p. 156.

(*l*) M. STORKE in *Dirk VI.* bl. 45, 46. *Annal. Saxo. ad an. 1133.*

DIRK VI. de Heeren van Arendsberg en van Kuik in den Ryksban, en verklaarde hen van het Regt op hunne Heerlykheden vervallen. Graaf Dirk leende de hand tot het verdryven der twee Heeren (m), die zig, eerst na de dood van Keizer Lotharius, welke, in 't jaar 1137, voorviel, wederom met hem verzoenden, onder beding, dat zy hunne Landen, voortaan, van hem ter leen zouden houden (n).

1137. Keizer KOENRAAD DE III. werdt, na de dood van Lotharius, tot de Keizerlyke waardigheid verheeven, tegen den zin der Saxers, en veel-licht ook tot merkelyk ongenoegen der Hollanderen. Men leest, dat de Aartsbischoppen van Keulen en van Trier de hand in deeze verheffing gehad hebben (o). Bischof Andries van Utrecht, als behoorende onder den Artsbischop van Keulen, heeft 'er dan ook, veelligt, toe medegewerkt, en zal dit de reden geweest zyn, waarom Keizer Koenraad de Utrechtsche Kerk, terstond na zyne verkiezing, in 't bezit herstelde van het Friesch Graaffchap Oostergouwe, 't welk, zegt de Giftbrief, dier Kerke onregtvaardiglyk ontnomen was. De Brief is te Keulen op den negenden van Grasmaand des jaars 1138 getekend. Onder de getuigen, die denzelven bevestigd hebben, wordt Henrik, Graaf van Zuisen, genoemd (p). De Keizer bevestigde deeze Gift, nog eens, in

1138.

(m) WILH. PROCURAT. ad annum 1132.

(n) M. STOKER in Dirk VI. bl. 46, 47.

(o) OTTO FRISING. Chron. Libr. VII. Cap. XXII. p. 157. Edit. Ursini.

(p) Diplom. Conradi III. apud HEDAM. p. 157.

’t jaar 1145, wanneer hy zig te Utrecht bevondt. In den Giftbrief, die op den agttienden van Wynmaand des gemelden jaars getekend is, wordt niet alleen Oostergouwe, gelyk in den voorigen; maar ook Westergouwe uitdrukkelijk genoemd. Ook stelt de Keizer, op het verkorten deezer Gifte, eene boete van duizend ponden louter gouds, de helft ten behoeve der Keizerlyke Schatkist, en de andere helft ten behoeve der Utrechtsche Kerke te verbeuren (g).

Ondertuschen was Graaf Dirk de VI. op middelen bedagt geweest, om den Utrechtschen Bisschop eenen sellen kryg aan te doen. De oorzaaken, die hem hier toe bewoogen, worden niet aangetekend. Doch de versche Gift van Oostergo en Westergo, een Graafschap, dat door Keizer Lotharius, aan Holland gehegt was, mag wel voor de voornaamste gehouden worden. Graaf Dirk zocht voornaame Luiden aan zyn belang te verbinden, en den Oorlog met kragt door te zetten. Hy was, al voor eenige jaaren, in ’t Huwelyk getreden, met *Sofia*, Dogter van *Otto*; Paltsgraave op den Ryn. Haar Broeder, insgelyks *Otto* genoemd; was Burggraaf van Benthem. Met deezen, verbindt zig Graaf Dirk, en beweegt hem, om eenen inval in Drente te doen.

DRENTE was, van ouds, een Graafschap, over welk, in den jaare 945, EVERARD, en in den jaare 1006, BALDRIC het bewind hadt. Een weinig laater staat

(g) Diplomi. Comrad III. apud HEDAM p. 166.

DIRK VI. TEMMO, als Graaf van Drente, in oude Gedenkschriften bekend. De Keizers Otto de I. Henrik de II. en Koenraad de II. hadden den Utrechtschen Bischoppen de vrye jagt in dit Graaffchap geschonken (r). Doch Henrik de III. voegde 'er eenige Landeryen, onder het Steedje Groningen en elders gelegen, by, gelyk wy, by eene andere gelegenheid, reeds hebben aangetekend (s). En of dit nog niet genoeg ware, het gantsche Graaffchap Drente werdt, door hem, aan Bischof Bernold en zyne Opvolgers, na 't overlyden van Hertog GOZELYN, die 'er toen 't bewind over hadt, uitdrukkelyk toegezeid, by eenen Giftbrief, te Aken, op den tweeëntwintigsten van Bloemaand des jaars 1046, getekend (f). Na dien tyd, begonden de Utrechtsche Bischoppen vry wat gezags, in Drente, te oefenen, met naame ook in Groningen, dat toen onder Drente gerekend werdt; alwaar zy gewoon waren, in eigener perfoon, regt te komen doen, of zulks hunnen eigen' Steêvoogd toe te vertrouwen (t). Doch de Groningers, ongeneigd, om zig door deeze Kerkvoogden te laten bedwingen, namen, omtrent den jaare 1138, terwyl Bischof *Herbert*, die *Andries*, kort te vooren, was opgevolgd, op reis naar Rome was, de gelegenheid waar, om de S. Walburgs Kerk, een overoud en groot gebouw, te versterken, met oogmerk, om zig, daaruit, tegen de magt des Bis-

Onlusten tuschen de Groningers en den Bischof van Utrecht.

schops

(r) Diplom. apud HEDAM p. 84, 101, 114.

(s) Zie VI. Boek, bl. 154.

(f) Diplom. Henr. III. apud HEDAM. p. 124.

(t) BEKA in Heriberto p. 49.

schops, te verdedigen. Zy werden onder-^{DIRK VI.}steund door *Rudolf*, die 't Slot te *Koeverden*, uit naame des Bischofs, bewaarde. Doch *Herbert*, te rug gekeerd, en met een Leger in *Groningen* gerukt zynde, bestormde de Kerk zo hevig, dat men ze eerlang opgaf. Hy noodzaakte toen de *Groningers* hem, als hunnen wettigen Heere, hulde te doen, en plegtiglyk te zweeren „ dat zy de Kerk nim- „ mer tot eene Vesting maaken, noch zelfs „ de Stad, zonder zyn verlot, met muuren, „ poorten of toorens sterken zouden.” Daarenboven moesten ze hem eene goede geldboete opbrengen (u). De Bischof verrok, na dat hy op alles behoorlyke orde gesteld hadt. En sedert droeg hy het Burggraaffschap van *Groningen* en de Slotvoogdy van *Koeverden* aan *Lefferd* en *Ludolf*, zyne twee Broeders, op (v).

De onlusten in *Drente* waren dus, ten uiterlyken aanzien, gestild; doch heimelyk moorden de meesten over de Bischoppelyke Regeeringe. In deezen stand der zaaken, scheen Graave *Dirk* de kans schoon te staan, om den Bischof hier merkelyke afbreuk te doen. Zyn Zwaager *Otto* bragt een' hoop Krygsvolk by een, viel onverhoeds in *Drente*, en verwoestte een groot deel der Landstreeke, eer de Bischof tyd hadt, om tegen hem te velde te trekken. Hy bragt egter, zo spoedig als 't moglyk was, een klein getal van uitgelezen' Ruiters by een, die, onder

Graaf
Otto van
Benthem
valt in
Drente.

(u) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. II. p. 2. EGG. BENINGH. Hist. van Oostfr. Boek I. Cap. LXXVIII. p. 102.

(v) BEKA in Heriberto p. 49. UBB. EMM. Libr. VI. p. 270, 271.

DIRK VI. der 't geleide van den dapperen *Hugo de Boter*, Zoon of Broeder van *Jan den III.*, Heere van Arkel, op den Vyand los gingen. By *Hensheim* of *Omersheim*, viel een bloedig gevegt voor, in welk de Bischoppelyken de overhand hielden. Otto's Leger sneuvelde ten deele, en werdt ten deele op de vlugt gejaagd. Hy zelf werdt gevangen genomen, en naar Utrecht gevoerd (w).

Wordt
gevan-
gen.

XIV. Graaf Dirk vernam de nederlaag en gevangenis zyns Zwaagers zo dra niet, of hy floeg 't beleg voor Utrecht, de Stad van alle zyden insluitende. De Stormgevaarten waren reeds opgeregt, en alles tot den aanval gereed; toen de Bischop, geene kans ziende, om zig, door wereldlyke wapenen, te verdedigen, zyne toevlugt tot de geestelyken nam. Hy trekt, van zyne Geestelykheid verzeld, in plegtig gewaad, ter Poorte uit, houdende een boek in de hand, uit welk hy den Graave den geestelyken Ban wilde voorhouden, zo deeze de Belegering niet opbrak. De Hollanders, die vast naar den storm jookten, stonden verbaasd, op dit vreemd gezigt. Graaf Dirk zelf vreesde den Kerkelyken bliksem, met welken hy gedreigd werdt, zo zeer, dat hy den aanval staaken deedt. En 't was, in deeze eeuwe, niet vreemd, mannen, die den Vyand onverzaagd afwagten, of zelfs te gemeet treden durfden, op 't enkel dreigen eens Bischops met den Ban, te zien bezwyken. Zo ging het Graave Dirk; en de Bischop wist zig van zynen bygeloovigen schroom

De Bis-
schop
doet,
door 't
dreigen
met den
Ban, 't
beleg op-
breeken.

ZO

(w) BEKA in Hist. p. 49; 50. HEDA p. 162.

zo wel te bedienen, dat hy hem noodzaakte, DIRK VI. blootshoofds en barrevoets, op de knieën vergiffenis te verzoeken. Toen eerst gaf hem de Bisfchop, volgens gebruik, de Vredekus, en zy verzoenden zig zo volkomen met elkan- deren, dat 'er, zo lang zy beide leefden, ee- ne vaste Vrede, tusschen de Hollanders en Utrechtschen, stand greep (x). Onze oud- ste Kronykschryvers hebben weinig gemeld van de oorzaken en omstandigheden deezes Krygs; doch daarentegen niet verzuimd, de vernedering van Graave Dirk voor den Utrecht- schen Kerkvoogd, duidelyk, te boek te stel- len (y).

Otto van Bentheim werdt wel op vrye voe- ten gesteld; doch was genoodzaakt zyn Graaf- schap aan S. Maartens Kerke te Utrecht op te draagen, en het wederom, van den Bisfchop, ter leen te ontvangen. Niet lang hier na, werdt hy, door zekeren Graave Herman, on- gelukkiglyk, vermoord. Zyn Graaffchap ver- viel toen op Otto, Zoon zyner Zuster Sofia, by Graave Dirk van Holland verwekt (z).

De aloude gewoonte der Ingezetenen dee- Veele In- gezete- nen dee- zer Landen, om hunne eigene wooningen, zer Lan- den trek- ken met der woon naar de Elve. en voor vreemden, te verlaaten, was nog niet geheel verdweenen. Men zag 'er, ten deezen tyde (a), een zonderling voorbeeld van. Hen- rik de Leeuw, Hertog der Saxers, en Albrecht de Beer, Markgraaf van Brandenburg, de Obo- driten, eene soort van Slaaven, overwonnen,

(x) BEKA in Herib. p. 50.

(y) MELIS STOKER III. 47.

(z) BEKA in Herib. p. 50.

(a) ALB. CRANTZ. Wandal. Libr. III. Cap. XL. p. 78.

DIRK VI. en uit hun Land, omtrent de Elve gelegen, verdreeven hebbende, zonden *Adolf*, Graave van Holstein, en eenige anderen herwaards af, om eenige Brabanders en Vlaamingen niet alleen; maar ook Hollanders, Zeeuwen, Stigtſchen en Friezen te nodigen, tot het bewoonen en bebouwen van de verlaaten Landen der Obodriten. Zy booden zulke voordeelige voorwaarden aan: dat veele Huisgezinnen zig beweegen lieten. De Hollanders werden in de *Utinenſer*, de Frieſen in de *Suſler* Landſtreeke geplaatſt. De eerſten hebben zig, ſedert, langs de Zuidzyde der Elve, nedergeslaagen, van de Stad *Salefeld* af. Ook bewoonden zy *Balfemerland* en *Marsciemerland*, twee ſtreeken, die zig tot aan het Boheemer Woud uitſtrekten. Zy geneerden zig hier met de Weiderye, die hun zo veel voordeels aanbragt, dat zy, eerlang, onder de rykſte Landluiden, gerekend werden (b).

Graaf
Dirk de
VI. trekt
naar 't
Heilige
Land.
1139.

De Vrede met Utrecht gaf Graave Dirk midlerwyl gelegenheid, tot het onderneemen van eenen togt naar 't Heilige Land, dien eenige Kronyken in 't jaar 1140 plaatsē (c); doch van welken, in egte ſtukken, reeds op het jaar 1139 gewaagd wordt (d). Op de heenreize, bezogt hy Rome, en verwierf van Paus *Innocentius den II.* vryheid voor de Kloosters van Egmond en Rynsburg; die, tot nu

(b) HELMOLD. PRÆBYT. Chron. Slavor. Libr. I. Cap. LVII. & LXXXVIII. in Coll. LEBNIT. Tom. II. p. 586, 612. ABAS STAD. ad annum 1163. MEYERUS ad annum 1160.

(c) M. STORÉ bl. 47.

(d) Apud BOXHORN, Theatr. Urb. Holl. p. 220.

nu toe onder den Bisfchop van Utrecht ge- DIRK VI.
 staan hebbende, voortaan alleen van den Paus
 afhankelijk verklaard werden (e); doch de Ab-
 ten van Egmond moesten voor hunne vryheid
 een jaarlyks regt van vier Schellingen Friefche
 munt aan de Pausfelyke Schatkist betaalen (f).
 Dit onttrekken der Kloosteren van de Regt-
 fpraak der Bisfchoppen, in welker Stigt zy ge-
 legen waren, begon, federt eenigen tyd, fterk
 in zwang te gaan. De Pausen bedienden zig
 van dit middel, om zulke Grooten, die Stig-
 ters of Befchermers van Kloosters waren, en
 om de Kloosterlingen zelve naauwer aan zig
 te verbinden. Zy beoogden den aanwas van
 hun eigen gezag, ten koste van dat der Bis-
 fchoppen. Doch het middel, van welk zy
 zig bedienden, is, federt, eené oorzaak van
 veel onrust in de Kerk, en van veele onge-
 regeldheid in de Kloosters geworden. Het
 Klooster te Rynsburg, van welk wy fpreeken,
 was, door Vrouwe Petronelle, volgens fom-
 migen, gefligt; doch, volgens anderen, her-
 fteeld, en merkelyk begiftigt (g), voor Non-
 nen der Benediktyner orde, die, 't welk in
 deezen tyd niet zeer gemeen was, en daar-
 om tot haaren lof aangetekend wordt, lee-
 zen en zingen konden (h). Vrouw Petronel-
 le overleedt, in 't jaar 1144, en werdt te
 Rynsburg begraven. 1144.

Herbert, Bisfchop van Utrecht, in 't jaar XV.
 1150, Twist over de

(e) WILH. PROCURAT. ad annum 1138. JOANN. A LEYDIS
 Libr. XVII. Cap. 16.

(f) JOANN. A LEYDIS Annal. Egmond. Cap. XXIV. p. 27.

(g) Zie hier voor VI. Boek, bl. 115, 116.

(h) MELIS STOKÉ in Floris V. bl. 116.

DIRK VI. 1150, gestorven zynde, ontstondt 'er merke-
 lyk geschil over de verkiezing van eenen op-
 volger. De voornaamste Leenmannen der
 Utrechtsche Kerke, onder welken Dirk, Graaf
 van Holland, HENRIK, Graaf van Gelder,
 en Dirk, Graaf van Kleeve, met naame ge-
 meld worden, stonden 'er sterk op, dat *Her-
 man van Hoorne*, Proost van S. Jeroen by Keu-
 len, tot Bisshop verheeven werdt. De Utrecht-
 sche en Deventersche Burgerye, daarentegen,
 stemde voor *Fredrik (i)*, Zoon van Graave Adolf.
 Graaf Dirk en zyn aanhang wisten* de bevesti-
 ging in 't weereldlyk gebied voor Herman,
 van Keizer Koenraad, te verkrygen. Doch
 de andere party bewoog den Vorst, sedert,
 om de zaak der verkiezinge onbeslist te hou-
 den, tot dat hy 'er zelf, te Nieuwmegen,
 over zou komen oordeelen. Dit gebeurde,
 niet lang hier na. De Keizer werdt der-
 waards verzeld van eenige Bisshoppen, en
 onder anderen van *Otto, Bisshop van Freisingen*,
 in Beijeren, uit wien wy dit verhaal ont-
 leenen. De Gemeente te Utrecht hadt Her-
 man van Hoorne ter Stad uitgejaagd, en Fre-
 drik, met groote pragt, ingehaald, 't welk
 de Keizer euvel opnam. De Utrechtschen
 vry geleide verworven hebbende, kwamen,
 te schepe, langs den Ryn en Waal, te Nieuw-
 megen, om hun gedrag te verdedigen. De
 Keizer zocht hen, met goede woorden, tot
 vreedzaame gedagten te brengen; doch sprak,
 eindelyk, vonnis uit, ten hunnen nadeele:
 waar na zy veritoord vertrokken, beweeren-
 de

* *Investi-
 tura Re-
 galium.*

(i) BEKA in Hermann. p. 52.

de, dat hun geschil, niet door eenige weerdlyke Regtbank; maar alleen door den Paus kon geoordeeld worden. Keizer Koenraad was zo t'onvrede op de Utrechtschen, dat hy de Stad met eenen inval dreigde, en op 't punt stondt van het vry geleide te breeken, welk den Utrechtschen gegeven was (k).

Graaf Dirk, zig nu door den Keizer gedeckt ziende, trok met Herman van Hoorne, gewapenderhand, naar Utrecht, en plaatste hem in den Bischoppelyken zetel, dien hy, sedert, alzo hem de Utrechtsche Edelen toeviel, inhieldt. Ook bevestigde Keizer Koenraad, en een Pausfelyk Gezant zelf, die de partyen te Luik gedagvaard hadt, de verkiezing van Bisfchop Herman; waarmede de scheuring, die twee jaaren geduurd hadt, een einde nam (l). FREDRIK DE I., die, na Koenraads dood, in 't jaar 1152, tot de Keizerlyke waardigheid verheeven werdt, noodzaakte egter de Utrechtschen tot het opbrengen eener geldboete, als eene straf hunner wederspanningheid, tegen zynen Oom en Voorzaat (m).

't Is niet onwaarschynlyk, dat de twist over het Utrechtsch Bisdom, in welken Graaf Dirk zig zo diep gesteken hadt, de Westfriezen aanleiding gegeven zal hebben, om tegen den Graave op te staan. 't Zy dat zy hier toe, door den verkooren Bisfchop Fredrik, zyn opge-

(k) OTTO FRISING. de Gestis Frider. I. Libr. I. Cap. LXII.

p. 445. (l) OTTO FRISING. de Gest. Frider. I. Libr. I. Cap. LXIII.

p. 446. BEKA in Herm. p. 52.

(m) OTTO FRISING. de Gest. Frid. I. Libr. II. Cap. IV. p. 448.

FLORIS III. gestookt geworden, of zelveu gedagt hebben, dat de kans hun schoon stondt, om, terwyl de Graaf elders onledig was, een' inval in zyn Land te doen. In 't jaar 1155, werdt hun toeleg eerst werkstellig gemaakt. Een tamelyke hoop Dregter-Friezen viel in Kennemerland, plonderende en brandende aan alle kanten. Doch de Poorters van Haarlem en de Gebuuren van *Osdorp* vielen de Friezen, met vereenigde kragten, zo onzagt op 't lyf, dat zy genoodzaakt werden, 't Land te ruimen. Men vindt aangetekend, dat 'er negenhonderd Friezen in de vlugt werden gedood (*n*).

XVI. Graaf Dirk overleedt op den vyfden van Dirk de Oogstmaand (*o*) des jaars 1157, en werdt van VI. sterft. zynen oudsten Zoon, FLORIS DEN III, 1157. opgevolgd. Hy liet 'er nog ten minsten drie anderen na, *Pelgrim*, *Robert* en *Otto* (*p*). Van den laatsten hebben wy reeds gewaagd. Van den eersten, zullen wy terstond ook iets aantekenen. Dirk stondt, in zynen tyd, beter ten Keizerlyken Hove, dan verscheiden' zynere Voorzaaten, gelyk uit het voorgevallene, in de verkiezinge des Utrechtschen Bischofs, is af te neemen. Ook wordt hy, in eenen open' Brief, door Keizer Fredrik den I., op den veertienden van Zomermaand des jaars 1153, gegeven, geteld, onder de Ryksvorsten, die, omtrent Pinksteren des gemelden jaars,

(*n*) MELIS STORÉ in Dirk VI. bl. 48.

(*o*) THEOD. A LEYDIS & LEON. MONACH. Brevic. p. 145, 154.

(*p*) Diplom. A. 1169. apud MATTHÆUM ad Anonym. de Reb. Ultraj. p. 102.

jaars, op den Ryksdag, te Worms, ver-^{FLORIS III.}
scheenen (q).

Floris de III. stondt, zo wel als zyn Vader, Hy heft
diep in de gunst des Keizers. Wy ontmoeeen'nieu-
ten hem niet alleen, dikwils, als getuige van wen Tol
open' Brieven, door den Keizer gegeven (r); te Geer-
maar hy is ook, zo wel als de Bisfchop van vliet.
Utrecht, indien anders het stuk, waarin dit ge-
fteld wordt, egt is, onder de Leden des Ryks,
op de algemeene Vergadering, in den jaare
1158, te Roncaille, in Italie, tusfchen Plaisance
en Kremone, verscheenen (s). Ook heeft hy
het Bestand, door den Keizer, in den jaare
1177, met Sicilie gemaakt, en de Vrede, die
daar op gevolgd is, als Ryksvorst, beëdigd
en ondertekend (t). Hy noemt zig daar FLO-
RENTIUS COMES HOLLANDIÆ, *Florens*
Graaf van Holland. Men kan hieruit afnee-
men, dat hy by Fredrik den I. als een Lid
des Ryks erkend werdt. Doch de Keizer
droeg hem ook zonderlinge gunst toe. Hy
heeft hem, niet lang, zo 't fchynt, na de dood
van Graave Dirk, verlot gegeven om, te Geer-
vliet aan de Maaze, eenen Tol te heffen, van
alle de voorbygevoerde Schepen en goederen.
Men verneemt dit, uit den open' Brief van
Keizer Henrik den VI. ten behoeve van
Graave Dirk den VII., in den jaare 1195,

(q) Diplom. Vide apud SCHANNAT. Vindem. Liter. Tom.
II. p. 115.

(r) Vide UGHELLI Ital. Sacr. Tom. V. col. 66. DU MONT.
Corps Diplom. Tom. I. P. I. p. 94, 103. LEHMANNI Chron.
Spirens. Libr. V. Cap. LXIV. p. 466.

(s) Vide GOLDASTI Constit. Imper. Tom. III. p. 334. Sup-
plem. au Corps Diplom. Tom. I. P. I. p. 43.

(t) Vide GOLDAST. Const. Imper. Tom. III. p. 359. 359.
DU MONT Corps Diplom. Tom. I. P. I. p. 100, 102.

FLORIS
III.

wegens den zelfden tol, verleend (*u*). Al van ouds, hadden de Graaven van Holland eenen tol te Dordrecht; gelyk wy, meer dan eens, hebben aangemerkt. Doch alzo zy, tot het opregten van deezen tol, geen hoog Vorstelyk verlof verzogt hadden; 't welk men, toen nu het heffen van tollén, door byzondere Heeren, sterk in gebruik geraakt was, eenige jaaren laater, in de derde Late-raansche Kerkvergadering, volstrekt noodzaakelyk oordeelde (*y*): vondt Graaf Floris ten deezen tyde goed, zig met een' Keizerlyken Verlofbrief te dekken. Men mag met reden vragen, waarom hy eenen tol, te Geervliet, zo wel als Dordrecht aan de Maaze, die voor Dordrecht de Merwe heet, gelegen, heeft willen opregten. De oude Schryvers hebben ons hier van geene reden gegeven. Alleenlyk melden de Vlaamsche Kronyken, dat de Vlaamingen, merkelyk, door deezen tol, bezwaard werden (*w*). Geervliet lag in het Land van Putten, welk, door *Bornisfe*, oudtyds een wyd vaarwater, van het Land van Voorne, gescheiden werdt. Door dit water, werdt Holland ook van Zeeland gescheiden (*x*); zo dat het Land van Voorne of als eene Heerlykheid op zig zelve, of als tot Zeeland behoorende, werdt aangemerkt. *Pelgrim*, jonger Zoon van Dirk den VI., die

(*u*) Diplom. Henr. VI. *apud* MARTEN. & DURAND. Thef. Anecd. Tom. I. col. 661.

(*y*) LABBE Conc. Tom. X. p. 1507. Can. XXI. *ap.* FLEURY. Hist. Eccl. Tom. XV. p. 412.

(*w*) MEYERUS *ad annum* 1157.

(*x*) MELIS STOKÉ in Jan den II. bl. 251. Privilieg. van den Briel IV. XXV. bl. 13.

voor den eersten Heer van Voorne gerekend ^{FLORIS III.} wordt (y), was, door zynen Vader, tot Burggraaf van Zeeland, aangesteld: en alzó hy en de volgende Burggraaven zig gemeenlyk in 't Land van Voorne ophiielden, werd dit Land, dikwils, het *Burggraaffschap van Zeeland* genoemd (z). Doch of Heer Pelgrim ook genot van den Tol te Geervliet gehad hebbe, blykt niet. 't Schynt, dat de Vlaamingen, langs Bornise, voorby Geervliet, naar Holland vaarende (a), den Dordrechtchen tol ontweeken hebben; en dat het hun, hierom, zeer in den krop gesteken heeft, toen 'er een nieuwe tol te Geervliet werd opgesteld. De Graaflyke tollén in Holland bragten, ondertusschen, langs hoe meer op, door den aanwas des Koophandels, die thans in Vlaanderen sterk begon te bloeijen: weshalve de Graaven zeer, op de behoudenis en vermeerdering hunner tollén, gesteld waren.

Vlaanderen werdthans geregeerd, door *Dirk van der Elfas*, die egter, naar 't Heilige Land vertrekkende, al 't bewind des Graafschaps zynen Zoon, *Filips*, in handen gesteld hadt (b). *Filips* was in den bloei zynér jaaren, dapper en eerzugtig van aart. Des werden hem zo dra geene klagten gedaan, over het heffen der Geervlietsche tollén, die, volgens getuigenis der Vlaamsche Koopluiden, boven de maate verzwaard werden, of hy

Onge-
noegen
der Vla-
mingen
hierover.

(y) BOXHORN op REIGERSE. II. Deel, bl. 37.

(z) BOXHORN op REIGERSE. I. Deel, bl. 71.

(a) Zie 't Oktroi van Karel V. op 't Stapel. Art. XII. by
BALEN bl. 453.

(b) MEYER. ad annum 1157.

FLORIS
III.

besloot Graave Floris, te lande en te water, den oorlog aan te doen. De Hollanders schynen toen reeds eenige Scheepsmagt gehad te hebben. Men vindt getuigd, dat zy de zee, ten deezen tyde, zeer onveilig maakten, en den Vlaamschen Koopluiden merkelyke afbreuk deden (c). Doch Filips rustte eene Vloot uit, bekwaam om der Hollandsche 't hoofd te bieden; terwyl hy met een Leger in 't Land van Waas viel. De Hollanders waren, ten deezen tyde, meester van dit Land; doch schynen 'er weinig Krygsvolk gehad te hebben. *Dirk van Beveren*, die 't Slot te Beveren, voor Graave Floris, bewaarde, werdt, door de Vlaamingen, verjaagd: de Vesting, terstond daarna, in koolen gelegd, en 't gantsche Land afgeloopen: waarna de Vlaamingen, die op deezen togt veel buit en gevangenen gekreegen hadden, zonder tegenstand van belang ontmoet te hebben, wederom naar huis trokken (d).

Graaf
Floris
maakt
Vrede
met de
Westfrie-
zen.
1161.

Graaf Floris, die, zo 't schynt, deezen inval niet verwacht hadt, moest zig, in het verlies van 't Land van Waas troosten; doch zag met verlangen uit naar gelegenheid, om zig op de Vlaamingen te wreken. Om hier toe te beter in staat te zyn, sloot hy, in 't jaar 1161, een verdrag met de Dregter-Friezen; volgens welk, zy hem hulde deden. De overige Westfriezen traden ook in dit verbond (e), welk egter maar weinige jaaren in stand bleef.

Ee-

(c) PIERRE D'OUDEGERST Chron. de Flandres, Ch. LXXVI. fol. 131. vers.

(d) MEYERUS ad annum 1157.

(e) MELIS STOKES in Flor. III. bl. 49.

Eenige tyd verliep 'er, sedert, eer Graaf **FLORIS** Floris zig in staat bevondt, om den kryg tegen de Vlaamingen, met hoope van eenen goeden uitflag, te onderneemen. Midlerwyl verbondt hy zig, in 't jaar 1162, in de Egt, met *Ada*, Dogter van Prins *Henrik*, een Zoon van *David den I.*, Koning van Schotland. De Bruid werdt, met eene talryke vloot Schepen, afgehaald, en in den mond der Maaze aan land gezet (f).

III.
Graaf Floris trouwt Ada van Schotland.
1162.

Deeze Vloot kon dienen, om de Vlaamingen ter Zee te beschadigen; en was, veel- ligt, wel met dit heimelyk oogmerk uitge- rust, schoon het afhaalen der Graaflyke Bruid de dekmantel van dit oogmerk zal geweest zyn. Doch de Graaf werdt, omtrent deezen tyd, in eene andere moeijelykheid betrokken; die hem den Vlaamschen kryg nog moest doen uitstellen. *Lefferd*, Broeder van *Herbert*, Bisshop van Utrecht, die door hem tot Steêvoogd van Groningen aangesteld was, overleeden zynde zonder kinderen na te laaten, oordeelden zyne Kleinzoonen, *Rudolf*, *Menso* en *Herbert*, uit zyne eenige Dogter, hy *Godschalk van Sepperoth* (g), eenen West- faalschen Edelman, verwekt, dat het Regt der Steêvoogdye aan hun vervallen was. De Erfgenaamen van *Ludolf* (i), *Lefferds* Broe- der, die Slotvoogd van Koeverden geweest was, beweerden, daarentegen, dat zy de naas-

XVII.
Nieuwe onlusten tusshen de Groningers en den Bisshop van Utrecht.

(f) MELIS STOKER, bl. 49.

(g) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. III. p. 3.

(i) Sommige oude Schryvers noemen deezen *Ludolf*, *Lambert*, van *Pedge* bygenaamd. Vide Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. III. p. 3.

FLORIS III. ten waren tot de Steêvoogdy van Groningen. Doch *Godefrid*, die thans den Bischof-pelyken zetel van Utrecht bekleedde, hieldt staande, dat die Steêvoogdy, als van de Utrechtsche Bisdommen herkomstig, aan niemant dan aan de Utrechtsche Bisdommen vervallen kon. Lefferds Kleinzoonen, die binnen Groningen waren, namen 't bewind aan zig, en lieten den Bischof vermaanen en dreigen, zonder zig des te bekreunen. Doch toen de Bischof zig tegen hen ten sryde begon toe te rusten, begaven zy zig onder de bescherminge van **Henrik, Graave van Gelder, van wien zy voortaan de Steêvoogdy ter leen wilden houden, zo hy hen, tegen den Bischof, beschermen wilde.** Doch terwyl de Graaf zig hier toe bereidde, hadt Bischof *Godefrid* zig reeds van Groningen meester gemaakt. **Henrik sloeg eerlang 't beleg voor Groningen, en noodzaakte den Bischof eerst de wyk op eenen Tooren te neemen, en daar na heimlyk uit de Stad te ontvlugten, waarna Graaf *Henrik* dezelve meester werdt.**

Graaf Floris ondersteunt Bischof *Godefrid*. De Bischof bevondt zig toen in de uiterste verlegenheid, en wist geenen beteren raad, dan zig in de armen te werpen van **Floris den III., Graave van Holland, die hem toezegging van hulpe deedt (h).**

De Schryvers hebben niet aangetekend, welke redenen *Godefrid* gebruikte, om den Hollandschen Graaf hiertoe te beweegen.

Som-

(h) Ongenoemde Klerk, bl. 71. UBB. *Emarus Libr. VII* p. 290.

Sommigen geeven te kennen, dat Floris, als Floris Leenman der Utrechtsche Kerke, niet meer III. deedt, dan hy gehouden was te doen (i). Doch 't is waarschylyk, dat de Bisfchop den Graave eenige voordeelige beloften zal gedaan hebben: misfchien wel met opzigt op Oostergo en Westergo, waarover wy zien zullen, dat zy, niet lang hierna, in onderhandeling traden.

Graaf Floris, eene aanzienlyke magt by De Groningers gebragt hebbende, trok, van den Bisfchop verzelde, naar Groningen, en floeg 't beleg voor de Stad, die, door den Graave van Gelder, en door *Dirk*, Heere van Batenburg, zo dapperlyk verdedigd werdt, dat de Belegeraars, geene kans ziende, om de Stad te bemagtigen, naar een verdrag begonden te luisteren: 't welk, eindelyk, door bemiddeling van *Reinold*, Aartsbisfchop van Keulen, dien Keizer Fredrik, ten deezen einde, herwaards gezonden hadt, getroffen werdt. De Bisfchop moest de Steevoogdy van Groningen aan Lefferds Kleinzoonen behouden laaten, mids dat hem driehonderd marken zilvers betaald wierden (k).

De Hollandfche Graaf begon nu zynen Overeenkomst tufchen Holland en het Stigt, wegens Friesland, toe
eisch op Oostergouwe en Westergouwe, of op het *Graaffchap der Friezen*, gelyk zy ook genoemd worden, te vernieuwen. De verfche hulp, die hy den Bisfchop beweezen hadt, en veelligt eenige voorafgaande verbindtenis van 's Bisfchops zyde fchynten hier

(i) BEKA in Godefrido. p. 53.

(k) BEKA in Godefrido. p. 53.

FLORIS
III.

1165.

toe aanleiding gegeven te hebben. De Graaf hadt beslooten, zig van het geheele Friesche Graaffschap meester te maaken. De Bisfchop hadt 'er gaarne, ten minften, een deel van behouden; doch verneemende dat Graaf Floris zig ten ftryde toerustte, nam hy zyne toevlugt tot Keizer Fredrik, die, in den jaare 1165, herwaards gekomen, de partyen te Utrecht bevredigde (1), op den volgenden voet: „De
 „ inkomsten van 't Friesche Graaffschap zou-
 „ den, gelykelyk, tusfchen den Bisfchop en
 „ den Graaf, verdeeld worden. Een Graaf,
 „ door beide gekooren, moest het Regt, om
 „ zyn Ampt te oefenen, van den Keizer ko-
 „ men ontvangen, eer het hem zou toegelaa-
 „ ten zyn, het Friesche Graaffschap te bereg-
 „ ten: 't welk, op den eed, gefchieden moest,
 „ zonder één' van de Heeren, boven den an-
 „ deren, te bevoordeelen. De Bisfchop en
 „ de Graaf zouden elk een' Advokaat mogen
 „ aanstellen, om hunne byzondere belangen,
 „ in Friesland, gade te slaan. Tegen den
 „ Regtdag, die in Bloeimaand gehouden
 „ moest worden, zouden de Bisfchop en de
 „ Graaf te gelyk in Friesland moeten komen,
 „ elk van dertig mannen verzeld, of van
 „ meerder of minder getal, ter hunner ei-
 „ gene byzondere fchade of baate. In de
 „ eerfte agt weeken, moest de Graaf de wee-
 „ reldlyke Regtzaaken afdoen: de Kerkely-
 „ ken moesten, door den Bisfchop, in de
 „ volgende agt weeken, afgedaan worden.”
 Wyders verbondt zig Graaf Floris, den Bis-
 fchop

(1) BEKA in Godfrido p. 544

schop behulpzaam te zullen zyn, tot het her-^{FLORIS} winnen van het Slot te Benthem, welk ^{III.}

Graaf Otto der Utrechtsche Kerke hadt opgedraagen; gelyk wy, ter zyner plaatse (m), gemeld hebben. De Bisfchop beloofde, van zynen kant, het Slot, indien het gewonnen werdt, Graave Floris ter leen te zullen ge-

ven. Doch hiervan is niets gekomen. Eindelijk, verbonden zig de Bisfchop en de Graaf beide, tot eene boete voor het fchenden van dit Verdrag, vyfhonderd marken zilvers aan de Keizerlyke Schatkist te zullen betaalen.

” Zo een van beide over inbreuk op het Verdrag klaagde, en de breuk, binnen twaalf weeken na de gedaane klagte, niet geheeld werdt, zou de Graaf, die van hunnent wegge ’t bewind in Friesland hadt, van zes geloofwaardige mannen verzeld, voor den Keizer, onder eede, verklaaren moeten, wie van beide ’t Verdrag gefchonden hadt. Indien de zeven mannen verfchilden, zou men de meeste stemmen volgen, en den fchuldigen terftond veroordeelen, om de gefelde boete, binnen twintig weeken, te betaalen (n).”

Wy hebben den inhoud van dit Verdrag een weinig omftandiger ter neder gefeld, om dat ’er de wyze van onderhandelen en de Regeeringsvorm deezer tyden, niet donkerlyk, uit af te neemen is. Voor ’t overige blykt niet, dat deeze overeenkomst wegens Friesland, voor eerst, van eenig gevolg is geweest (o).

Om-

(m) Boven, bl. 231.

(n) Paft. Concord. Vide apud HEDAM p. 171.

(o) Vide URB. EMM. Libr. VII. p. 295.

FLORIS
III.

Byzon-
der Ver-
drag tus-
schen
Utrecht,
Holland,
Gelder
en Kleef,
over het
beletten
van de
over-
froomin-
gên des
Ryns.

Omtrent deezen zelfden tyd, werdt 'er, ins-
gelyks door bemiddeling van Keizer Fredrik,
eene overeenkomst getroffen, tuschen Gode-
frid, Biscshop van Utrecht, Floris, Graaf
van Holland, Henrik, Graaf van Gelder, en
Dick, Graaf van Kleeve, strekkende tot voor-
kominge der rampen, die men, hier te Lan-
de, door de overstrominge der Rivieren,
geduuriglyk, onderhevig was. Het verschil-
lend belang van kleine nabuurige Landstree-
ken, en zelfs van enkele Steden heeft het,
ten allen tyde, moeijelyk gemaakt, hier tegen,
naar behooren te voorzien. Daar de een een'
dyk of dam wilde leggen, wilde de ander het
water zynen vryen loop laten behouden. Het
Verdrag, welk nu gemaakt werdt, liep op
deeze drie punten: 1. Men zou eene waterloo-
zing graaven door den Akker, de *Noda* of
Nieda genoemd, en gelegen tuschen den Ryn
en de Zuider-Zee, een weinig boven Reenen,
aan de Geldersche grenzen (2); om zig, door
dezelve, van het overtollige Rynwater, waar
van

(2) Deeze *Noda* of *Noode*, nog by den naam *Neude* of
Nuy bekend, was de Grenscheiding van het Nederfligt
ten Oosten, gelyk *Bodegrave* het Nederfligt, Westwaards,
aan de Hollandsche grenzen, bepaalde. Hier van daan,
de spreekwys, *tuschen de Noode en Bodegrave*, zo ge-
meen in oude Schriften, om de uiterste grenzen van 't
Nederfligt aan te wyzen. Zie verscheiden' Brieven, by
MATTHEUS *Anal.* Tom. V. p. 578, 580. *De Jure Gladii*,
Cap. XV. p. 267. Cap. XXV. p. 425. *De Nobilitate*,
p. 320. *ad Anonym. de Reb. Ultraj.* p. 121. en
by HEDA p. 198. Lees ook, *tuschen der Noode ende
Bodegraven*, in een' Brief van 't jaar 1356, by BOX-
HORN op VELDENAAR, bl. 179, alwaar verkeerdelyk staat,
tuschen der noode ende bede graven.

van het Stigt veel overlast hadt, in Zee te ontlasten. Welk te ligter geschieden kon, doordien deeze Akker *digt aan zee* lag. 2. De Dam in den Ryn, by Wyk te Duurstede, in overoude tyden, gelegd, mogt nimmer wederom weggenomen; maar moest daarentegen altoos, in denzelfden staat, onderhouden worden. 3. Doch de Dam, door Graaf Floris, in den Ryn, by *Stekede* of *Swadeburg* gelegd, naar welken het Dorp *Zwadenburgerdam* of *Zwammerdam* nog den naam heeft, gelyk de naam van *Stekede*, in den *Steekter Polder*, bewaard wordt, moest, daarentegen, op uitdrukkelyken Keizerlyken last, wederom weggenomen worden. De Graaf werdt zelfs, scherp genoeg, over het leggen van deezen dam, doorgehaald. Men noemde dit zyn bedryf *geweld* en *onregtvaardigheid*, en verweet hem, dat zyn Dam oorzaak van veelvuldige overstromingen in 't Stigt, en van de dood van een ontelbaar getal van menschen geweest was. Onder de menigvuldige getuigen, die over dit Verdrag gestaan hebben, worden met naame genoemd *Willem van Schalkwyk*, *Lubbert van Odyk*, *Egbert van Amstel*, *Herman van Woerden*, zyn Broeder *Godschalk*, en *Dirk van Jutsaas*, alle Stigtsche Edelen, benevens *Gerard*, Schout van Utrecht (p). Ondertuschen is, uit dit Verdrag, af te neemen, dat de uitloop des Ryns by *Katwyk*, ten deezen tyde, byna of geheellyk, gestopt geweest is. De dam te *Zwadenburg* schynt gelegd geweest te zyn, om Holland

(p) Diplom. Frider. I. apud HEDAM p. 181.

FLORIS
III.

land te bevryden voor de overstrominge van 't Rynwater, welk geenen, of geenen be- hoorlyken uitloop meer hadt. Doch nademaal 't Stigt, hier door, met het water belemmerd werdt; besloot men de Noda te doorgraaven, en ondertuschen den dam te Zwadenburg te doen wegnemen. De dam by Wyk te Duur- stede diende, waarschylyk, om 't Rynwater naar de Lek af te leiden. De Noda is, se- dert, ingevolge van het Verdrag, doorgraa- ven, en de Vaart, door dezelve gemaakt, heeft den naam van *Grebbe* gekreegen. Doch over de uitvoering der andere deelen des Verdrags is, naderhand, meermaalen geschil geweest.

XIX.
Kryg van
Holland
tegen
Vlaande-
ren.

Na 't sluiten van dit Verdrag, ondernam Graaf Floris den kryg tegen de Vlaamingen. Het verlies van 't Land van Waas stondt hem niet ongewroken te lyden. Ook willen som- migen, dat hy Filips haatte, sedert dat deeze *Elizabeth*, Dogter van *Rudolf*, Graave van Ver- mandois, ter Vrouwe hadt bekomen, naar welk Huwelyk, Graaf Floris, eer hy de Schot- sche Prinses trouwde, ook geslaan hadt. Hy verbondt zig met de Graaven van Kleeve, Gelder en Berge, die, met twaalfduizend man, in de Elfas, een Graaffchap des Vlaamschen Graafs, rukken moesten (q). Ook hadt hy eene aanzienlyke Vloot in Zee, die op de Vlaamsche Koopvaarders passen moest. Na 't verklaaren van den Oorlog, 't welk door Graaf Floris geschiedde, begonden de Vyande- lykheden, zo te water, als in de Elfas. Ter Zee, scheen Floris, voor eenen tyd, volko- men

(q) Chron. Flandr. M. S. by SCRIVER. Graaven, W. 154.

men meester (r). Doch te lande, viel zyne FLORIS onderneeming zo gelukkig niet uit. Hy hadt III zig, in perfoon, naar de Elfas begeven, en zyne magt met die van zyne Bondgenooten vereenigd. De Vlaamsche Graaf, niet verdagt, zo 't schynt, op deezen inval, hadt hier geen ander Krygsvolk dan 't gene in eenige Vestingen lag. Graaf Floris en de zynen verwoestten dan niet alleen het platte land; maar floegen 't beleg ook voor de Stad *Amerstein*, die 't niet lang zou hebben kunnen houden, indien Filips niet, met een sterk Leger, over welk hy en zyn Broeder, *Mattheus*, Graaf van Boulogne, 't bevel hadden, regt tydig was aangekomen, en 't beleg opgeslaagen hadt. De weêrzydsche Legers raakten toen in een hevig gevegt, welk omtrent zeven uren duurde. Graaf Floris, van zyne Bondgenooten verlaaten, en zwaarlyk gewond zynde, werdt, nevens vierhonderd Edelen, gevangen genomen, en naar Brugge gevoerd. De Hollanders en derzelver Bondgenooten verlooren veel Volks, in deezen slag. Men wil dat 'er, aan hunne zyde, vyfduizend sneuvelden, en tweeduizend zwaarlyk gekwetst werden (s).

Twee of drie jaaren, zat Graaf Floris gevangen, terwyl de Oorlog, van wederzyde, nu slaauwer dan heviger, werdt voortgezet. Filips, Graaf Floris, voor Leenmannen van Vlaanderen, hebbende doen te regt stellen, verklaarde alles verbeurd, wat hy van hem ter leen

Zwaar
verlies
der Hol-
landeren,
Graaf
Floris
wordt ge-
vangen.

Nadeeli-
ge Vrede
van Hol-
land met
Vlaande-
ren.

1168.

(r) MEYERUS *ad annum* 1165.

(s) Chron. Flandr. M. S. *ubi supra.*

FLORIS
III.

leen hieldt, waaronder ook Zeeland Bewesten-Schelde begreepen was. Men handelde, midlerwyl, wel over een Verdrag; doch Philips, die zynen Vyand in zyne magt zag, eischte zulke harde voorwaarden, dat Graaf Floris niet besluiten kon, om 'er zyne toestemming toe te geeven. Geduurende deeze onderhandelingen, leedt Brugge veel, door eene schielyke doorbraak der Zeedyken. De Bischoppen van Keulen en Luik bedienden zig, ter bede van Graave Floris, van deezen tyd van treurigheid, om een Verdrag te bewerken (*t*); welk, eindelyk, binnen Brugge, op Dingsdag den zevenentwintigsten van Sprokkelmaand des jaars 1167, [dat is, naar den tegenwoordigen styl, 1168] getekend werdt. Graaf Floris werdt toen, terstond, op vrye voeten, en wederom in bezit van 't verbeurd verklaarde Leen gesteld (*u*). Wat, voorts, het Verdrag aangaat; wy hebben het hier, om zyne oudheid, vertaald, willen invoegen. Het oorspronkelyk Latyn is, voor omtrent dertig jaaren, uit de Verzameling der oudste stukken van den Huize van Avennes, in 't licht gegeven (*y*). De Styl en inhoud van dit Verdrag toonen klaarlyk, hoe zeer Graaf Floris, ten deezen tyde, in 't nauw was: en uit de naamen der Getuigen van 's Graaven zyde, ziet men, welke Hollandse Edelen 'er thans, onder anderen, waren.

,, FI-

(*t*) Chron. Flandr. M. S. by SCRIVER. Graaven, bl. 155.(*u*) MEYERUS *ad annum* 1167.(*y*) *Vids* Thes. Anecd. MARTEN. & DURAND. Tom. I. col. 1835.

„ FILIPS, Graaf van Vlaanderen, FLO-FLORIS
 „ RIS, Graaf van Holland, aan allen tegen- III.
 „ woordigen en toekomenden, voor altoos,
 „ Door *schuld* van Floris, Graaf van Hol-
 „ land, is 'er tweedragt ontfaan, tusfchen
 „ mij en hem, die zo hoog gelooopen is,
 „ dat al het Land, welk hy van my *ter Leen*
 „ hieldt, hem by Vonnis van myne *Bar-*
 „ *roenen*, *zyns gelyken*, ontzeid is. Doch
 „ door tusfchenpraak en bemiddeling van
 „ mynen Vader, Graave Dirk, van mynen
 „ Broeder, Mattheus, Graave van Boulogne,
 „ en van de Graaven van Gelder en van Klec-
 „ ve, is de zaak zo ver gebragt, dat de Graaf
 „ van Holland met my verzoend geworden
 „ is, op de volgende voorwaarden: die wy
 „ waardig geoordeeld hebben, in het tegen-
 „ woordig Gefchrift, ter neder te stellen, op
 „ dat zy voor de vergetelheid bewaard mo-
 „ gen blyven. De voorwaarden nu zyn deezen:
 „ I. De *Gyzelaars*, uit de Landen tusfchen
 „ de *Schelde* en (3) *Hedinezie*, [dat is Zeeland,
 „ Be-

(3) *Hedinezie*, *Hedenezee*, *Hendenezee*, *Hedinezee*,
Heidenzee, *Heydiinszee*, *Heydene zee* of *Hedenezee*,
 (want, op zo veele verschillende wyzen, vind ik
 deezen naam, in oude Schriften, gespeld) is zulk ee-
 ne beroemde Grenscheidung, dat zy wel wat duidely-
 ker verdient te worden aangewezen, dan, toe hier
 toe, door onze Schryvers, gefchied is. ALTING,
 die, naar 't fchynt, deezen naam by niemant dan by
 STROKE (*in Willem den I. bl. 77.*) gelezen hadt, en
 daarom niet denken kon, om een' Scheidpaal van Zee-
 land Bewesten-Schelde, neemt het Noordelykst gedeelte
 der Zuiderzee, voor de *Heydenzee*. *Not. Germ. inf.*
 P. II. p. 83. & Tab. VIII. Anderen plaatfen de *Hedi-*
nezee veel Zuidelyker, en verftaan 'er den breeden
 mond der Maaze door, die Holland, oudtyds, van
 Zee-

FLORIS
III. „ Bewesten - Schelde], zullen te *Brugge* in
„ bewaaringe des Graaven van Vlaanderen
„ blyven. En niemant hunner zal, zelfs niet
„ on-

Zeeland scheidde. G. v. LOON *Aloud. Holl. Hist. I. Deel, Voorb. bl. ***** 2. en 't Werk bl. 151.* Zy vinden 'er, te regt, eene Grenscheiding van Zeeland in; doch de waare niet. Ten opzigte van Zeeland, vindt men tweeërlei Paalscheiding aangewezen. Eene, in de Overeenkomsten, tusfchen de Graaven van Vlaanderen en van Holland; *tusfchen Hedeneze en de Schelde (Vide E. MARTEN. & U. DURAND Tbef. Anecd. Tom. I. c. 1035, 1074, 1075, 1076.)* en ééne, in open' en andere Brieven der Hollandfche Graaven, Zeeland betreffende, *tusfchen Bornesfe, Burnesfe, Bornisfe of Bernisfe en Hedenesfe of Heydiinszee, (Zie Chora Flor. Tutor. en BOXHORN op REIGERSB. I. Deel, bl. 69, 133, 136. II. Deel, bl. 59, 62. Privileg. van den Brief N. XXV. bl. 13.)* En ik meen, met verzekering, te mogen zeggen, dat de eerste Paalscheiding, Zeeland Bewesten-Schelde, en de tweede gantsch Zeeland, Beoosten- zo wel als Bewesten-Schelde, aanduidt. *Bornisfe* is thans een final; doch was, oudtyds, een wyd water, fcheidende de Landen van Voorne en Putten van mal-kanderen. MELIS STOKER plaatst het, daar het nog is, voor Geervliet, aan de Maaze. *in Jan den II. bl. 231.* In een' Brief van den jaare 1253, wordt *Bornisfe*, te regt, *Maasmunde* verklaard. By BOXHORN op REIGERSB. I. Deel, bl. 135, 136. Hier hebben wy dan ééne uiterfte Paalscheiding van Zeeland. Maar uit de gelegenheid van deeze, aan de Maaze, volgt mid-dagklaar, dat men de andere uiterfte Paalscheiding niet aan de Maaze zoeken moet. De *Schelde*, eene twee-de Paalscheiding van Zeeland, is bekend. Elk weet, dat zy de Zeeuwfche Eilanden in twee deelen fcheidt, die Beoosten- en Bewesten-Schelde genoemd worden. Hier uit volgt niet min klaar, dat, *tusfchen Hedeneze en de Schelde*, Zeeland Beoosten-Schelde niet aanwyzen kan; want dit deel van Zeeland zou men *tusfchen de Schelde en Bornisfe* moeten noemen. Ook voegde het den Vlaamschen Graaven, in welker Brieven, wy deeze bepaaling, *tusfchen Hedeneze en de Schelde*, vinden, geens-

„ onder borgtocht, aan den Graave van Hol-^{FLORIS.}
 „ land, wederom overgeleverd kunnen wor-^{III.}
 „ den, buiten toestemming des Graaven van
 „ Vlaanderen.” Graaf Floris schynt Filips
 dee-

geenszins, van Zeeland Beoosten-Schelde te spreken, op welk zy, volgens de duidelyke Verklaaring van MELIS STROKE (*in Jan den II. bl. 243.*) nimmer eenig Regt hebben voorgewend. Zy zien derhalven op Zeeland Bewesten-Schelde, van welk dus *Hedeneze* de uiterste Grenscheiding, Zuidwaards, zyn moet. Dit wordt bevestigd door een' Brief van Graave Jan den II, gegeven in den jaare 1303, te vinden in de *Privileg. van den Briel en Voorne* N. XXV. bl. 13: alwaar het Regtsgebied van den Burggraave van Zeeland, welk zig over gantsch Zeeland uittrekte, bepaald wordt, *tuschen Bornesse en Heydene zee*, en onderscheiden, in *an die Oestfide van der Scelt*, en *an die Westfide van der Scelt*. Met één woord, *Hedeneze* is het Scheid tuschen Zeeland en Vlaanderen, welk tegenwoordig, korter, de *Honte* of *Hond* en *Wester-Schelde* genoemd wordt. De *Honte* schynt oudtyds *Hontenisfe* geheeten te hebben, van welken naam men nog een Dorp en Polder vindt, in Hulster Ambagt, aan de Honte. Want 't was, hier te Lande, en zelfs in Zeeland, niet ongebruikelyk, de Stroomen naar de naaste Plaatsen te noemen. *Zonnemaar*, een Dorp, en oudtyds een Eilandje. (Zie de *Oude Kaart* by SMALLEGANGE); doch sedert aan Schouwen gedykt, heeft zynen naam medegedeeld, aan den naasten Stroom, waarom men by MELIS STROKE (*in Jan den II. bl. 232*) leest:

Dat men voer in Zonnamare.

Veelligt, heeft het Dorp en het Land Hontenisfe ook zynen naam gegeven aan het Water, welk Vlaanderen van Zeeland scheidt; welke naam, door de oude Uitschryvers, op veelerlei wyze, bedorven zynde, egter nog best bewaard is, door zulken, die *Hedeneze* en *Hedeneze* geschreeven hebben. Vide *Diplomata* by BOXHORN op REIGERSBERG. I. Deel, bl. 133. en by MARTENE en DURAND *Tesaur. Anecdor.* Tom. I. c. 1075. Om deeze lange Aanteekening te be-

fini-

FLORIS
III.

deze Gyzelaars, tot waarborgen voor de onderhouding van 't Verdrag, te hebben moeten leveren.

„ II. De Ingezetenen deezer Landen zullen nergens tweegevegten mogen houden dan te Brugge. Men hielt zulke tweegevegten, oudryds, met toestemming van den Regter, tot beslegting van moeilijke geschillen (w).

„ III. De Inkomsten aldaar zullen, onder de twee Graaven, gelykelyk, gedeeld worden.

„ IV. Indien iemand, uit hoofde van zekere misdaad, zyne erfenis of land verbeurt, zal het zelve ook onder de Graaven verdeeld, of tot weérzyds voordeel, door beide, verpakt moeten worden.

„ V. De Graaf van Holland, en alle de Inwooners zyns Lands zullen ook een vaste en volkomen Vrede met alle de Inwooners van Vlaanderen moeten onderhouden, zonder arg of list.

„ VI. Iemand der Vlaamingen, in Holland, van 't zyne beroofd geworden zynde, zullen de Ingezetenen der Plaats gehouden zyn, de schade te vergoeden, en den Roover ten lande uit te bannen. Of zo ze hem niet bannen, zullen zy volkomenlyk boeten moeten het kwaad en de schade

(w) Vide DU CANGE Glosfar. voce DUELLUM.

fluiten, merk ik alleen nog aan, dat men, ten onregte, van *Hendenezé* of *Hendenesé*, eene Zee heeft willen maaken, alzo men, nergens, in oude Schriften, *de Heydene zee* of *Hedine zee* leest, gelyk men zou moeten doen; maar, zonder voorzetsel, *Heydene zee*, *Heydiinszee* enz.

- „ de, die hy naderhand veroorzaaken mogt. FLORIS
 „ „ VII. En die zulk een' balling ontvangt, III.
 „ zal, insgelyks, de schade, die hy mogt ver-
 „ oorzaaken, boeten moeten.
 „ „ VIII. Of zo de Ingezetenen eener Plaatsē
 „ hier toe onwillig mogten zyn, zal de Graaf
 „ van Holland voor hun moeten betaalen.
 „ „ IX. Zo iemand, van roof beschuldigd, de
 „ misdaad ontkent, zal de beslegting van 't
 „ geschil aan de Graaven staan; en indien
 „ deezen 't niet eens kunnen worden, zullen
 „ ze ieder zes vroomē en waarheidlievende
 „ mannen verkiezen, die, de zaak onder-
 „ zocht hebbende, beslissende uitspraak zullen
 „ doen. Verschillen ze onderling, dan zal
 „ een van de twee Graaven, alleenlyk, in
 „ waarheid, behoeven te verklaren, dat de
 „ Roof begaan is, en op zynē verklaring, zal
 „ de schade, zonder tegenspraak, gebeterd
 „ moeten worden.
 „ „ X. De *Tollen*, door den Hollandschen
 „ Graave, tot nu toe, geheeven, zal hy,
 „ voortaan, van de Vlaamsche handelaars, *op*
 „ *geenerlei wyze*, vorderen mogen, noch ge-
 „ doogen, dat dezelve, door iemand, in
 „ zyn geheele Graafschap, van hun gevor-
 „ derd worden.
 „ „ XI. Al wat hun, voor deezen, afgeno-
 „ men is, 't zy by wyze van scharthing, be-
 „ lasting, tol, bede, of ter kaap zal de Graaf
 „ van Holland vergoeden moeten.
 „ „ XII. Byzonderlyk wordt ook vastgesteld,
 „ dat geen van de twee Graaven, in de meer-
 „ gemelde Landen, eenige Sterkte zal mogen
 „ opregten, koopen, noch voor altoos behou-
 „ „ den.

FLORIS
III.

„ den. Ook zullen zy niemant hunner Leen-
 „ mannen mogen toelaaten, om aldaar eene
 „ Sterkte te stigten: noch ook van iemant
 „ der Ingezetenen eenig vry eigen goed ont-
 „ vangen, om het hem, naderhand, weder-
 „ om ter leen op te draagen.

„ XIII. Zo, wyders, een Vlaamsch Koop-
 „ man, in 't reizen door Holland, van ie-
 „ mant, wegens schuld, aangesproken wordt,
 „ zal hy, de schuld loochenende, zig met een
 „ eed, terwyl hy nog sloop is, mogen zui-
 „ veren, zonder dat hy, in zyne reis, zal
 „ mogen belet worden. Doch indien zyn
 „ schuldeischer hier mede niet voldaan is, moet
 „ hy den Koopman volgen, tot in de * Stad,
 „ of † het Dorp, alwaar hy woont: en hier
 „ moet de zaak, by Schepenen-vonnis, afge-
 „ daan worden. Zo ondertusfchen de Koop-
 „ man, door den schuldeischer, tot zyne
 „ schade, lang opgehouden wordt, zal de
 „ Graaf van Holland de gantsche schade boe-
 „ ten moeten, of doen boeten.

„ XIV. De Graaf van Holland heeft den
 „ Graave van Vlaanderen, by eede, en on-
 „ der 't aanraaken der Heilige overblyffelen,
 „ beloofd, dat hy de gemelde voorwaarden
 „ zal naarkomen. De *Opvolgers des Graaven*
 „ *van Holland* zullen den *Opvolgeren des*
 „ *Graaven van Vlaanderen* gelyke belofte moe-
 „ ten doen, indien zy hun Leen van dezel-
 „ ven ontvangen willen. De Graaf van Hol-
 „ land zal den Graaf van Vlaanderen ook bor-
 „ gen leveren, naar deszelven verkiezing, die
 „ al het gezeide, met eede, zullen moeten
 „ bevestigen.

„ XV.

* *Oppi-
 dum.*
 † *Villa.*

„ XV. Indien de Graaf van Holland de FLORIS III.
 „ gestelde voorwaarden breekt, en, des ver-
 „ maand zynde, na verloop van zes weken,
 „ herstelling weigert, zonder waare en wet-
 „ tige reden van belet, als, by voorbeeld,
 „ ziekte, kwaad weder, of *den dienst des Kei-*
 „ *zers* te kunnen inbrengen; of zo hy, na
 „ dat alle diergelyke oorzaken van belet
 „ weggenomen zyn, nog nalaat, zig in
 „ Vlaanderen te komen verantwoorden; zal
 „ al het Land, welk hy van den Graave van
 „ Vlaanderen ter Leen houdt, met de Sterk-
 „ ten, daar in leggende, en zo als het hem,
 „ voor het maaken van dit Verdrag, toege-
 „ weezen is, wederom, in vryen eigendom,
 „ aan den Graave van Vlaanderen, verval-
 „ len zyn.

„ XVI. Ook zullen, in dit geval, de
 „ Leenmannen des Graaven van Holland zig
 „ van zynen dienst ontslaan, en aan het ge-
 „ bied en den dienst des Graaven van Vlaan-
 „ deren onderwerpen moeten, niet anders,
 „ dan of zy alles, wat zy bezitten, van hem
 „ hielden, tot zo lang hun Graaf den Graa-
 „ ve van Vlaanderen, in alles, voldoening
 „ gegeven heeft. En zo hy dit blyft weige-
 „ ren, zullen de Leenmannen des Graaven
 „ van Holland, die dit Verdrag beëdigd
 „ hebben, den Graave van Vlaanderen dui-
 „ zend marken zilvers moeten opbrengen, tot
 „ welker voldoening, zy zig, mids deezen,
 „ ook, by eede, verplichten.

„ XVII. Zo dikwils als de *Heer Graaf van*
 „ *Vlaanderen* goed vinden zal, dit Verdrag te
 „ doen vernieuwen, zal de meergemelde
 „ H. DEEL. R „ Graaf

FLORIS
III.

„ Graaf van Holland, met zo veele van zyne
 „ Leenmannen, als de Graaf van Vlaanderen
 „ begeert, komen moeten, om het zelve op
 „ nieuws te beëedigen. En indien de Graaf
 „ van Holland alle de Leenmannen, die de
 „ Graaf van Vlaanderen opgeëischt hadt,
 „ niet kon medebrengen, zal de Graaf van
 „ Vlaanderen een' Gezant, onder geleide des
 „ Hollandfchen Graafs, naar Holland zenden,
 „ voor wien de Leenmannen den eed zullen
 „ moeten doen, dien zy anders, voor den
 „ Graaf van Vlaanderen zelve, zouden ge-
 „ daan hebben.

„ XVIII. Op dat dit Verdrag voor altoos
 „ bestendig en ongeschonden blyve, hebben
 „ wy het met onze Zegels bekrachtigd, en
 „ door bekwaame getuigen, die tegenwoor-
 „ dig geweest zyn, doen onderschryven:
 „ Deezen zyn hunne naamen (4): Mattheus,
 „ Graaf van Boulogne, Wouter van Aine,
 „ Eufstadius, Kameraar van Vlaanderen, Ra-
 „ zo van Gavere, Kono, Slotvoogd van
 „ Brugge, Rogier, Slotvoogd van Kortryk,
 „ Wouter van Lokeren, Siger van Sumevin-
 „ ghem, Henrik van Morfella, Boudewyn van
 „ Praat, Wouter Gonela, Gilbert van Brug-
 „ ge, Herbert van Veurne, Eufstadius van
 „ Mechelen, Gilbert van Nivelles, Willem de
 „ Domo, Boudewyn de Vieta, Gozewyn
 „ Craucas, Olivier van Mechelen, Wouter
 „ van Rolvinghem, Reinoud van Aire.

„ De volgenden zyn Borgen des Graaven
 „ van

(4) Sommigen van deeze naamen schynen, door de
 vidschryvers, bedorven te zyn.

„ van Holland, en getuigen van het verhan- Floris III.
 „ delde: III.
 „ „Dirk van Altena, Floris van Voorne, Is-
 „ brand van Haarlem, Gerard van Haarlem,
 „ Simon Gelo, Dirk Persyn, Albert Banjaard,
 „ Schout, Wiggert van Ryswyk, Hugo van
 „ Voorne, Castyn van Wicela, Willem van Wi-
 „ cela, Berwold van Egmond, Elmand, Slot-
 „ voogd van Lerchem [Leerdam], Christant
 „ de Drosfaard, Ernst de Schenker, Wil- * Dapt-
 „ lem Guls, Ludolf, Knaape, Daniel van Roo- ser.
 „ dewys, Reinier de Oude, Maurinus van
 „ Mopster, Volpert van de Lek, Bertolf van
 „ Pendrecht, Jacob van Dusna.
 „ „Gedaan te Brugge, op Dingsdag na den
 „ Zondag van Reminiscere, in 't Huis van
 „ den Proost van Brugge, in 't jaar van des
 „ Heeren Menschwordinge MCXLVII (5)
 „ gelukkiglyk.” Ter-

(5) In dit jaartal, 1147, is ongetwyfeld een mislag
 begaan. Floris was toen nog geen Graaf. En Filips hadt
 nog niets in Vlaanderen te gebieden. Vide MEYER *An-*
nal. ad annum 1157. Sommigen schynen Afschriften
 van het Verdrag gezien te hebben, in welken 1157 ge-
 lezen wordt. MEYERUS ad annum 1167. En op dit jaar
 1157, wil SCRIVENUS dit Verdrag liefst plaatsfen. *Le-*
vens der Graaven in Floris III. bl. 152. Doch ik twy-
 fel hier, of men moet, in plaats van MCXLVII, met
 eene geringe verandering, MCLXVII leezen: op welk
 jaar, het verdrag niet alleen by MEYERUS geplaatst wordt,
 maar ook by PIERRE D'OUDEGHERST *Chron. & Annal.*
de Flandres Chap. LXXVII. f. 134. *Votex aussi DU*
MONT, Corps Diplomat. Tom. I. Part. I. p. 87. En zo
 heeft MIERIS ook gelezen in een Handschrift uit de *Leen-*
of Charterkamer van Holland, alwaar dit Verdrag, ins-
 gelyks, geboekt is. Zie *Charterb.* I. Deel, bl. 113. Wy
 hebben reeds gezegd, dat dit jaar 1167 naar den tegen-
 woordighen gemeenen styl, volgens welken, het jaar
 met Louwmaand begint, 1168 is.

FLORIS III. Terwyl Graaf Floris nog te Brugge gevangen zat, konden 's Lands zaaken niet in die orde gehouden worden, of daar vielen, nu en dan, eenige ongeregeldheden voor. De Ingezetenen van Haarlem, eenig ongenoegen opgevat hebbende tegen de Buuren van *Schagen* in Westfriesland, maakten een Verbond met andere Kennemers, en waarschynlyk ook met die van Alkmaar, en vielen, in den Winter des jaars 1166, in het Dorp Schagen, dat deerlyk uitgeplonderd en plat gebrand werdt. Ook werdt 'er eene menigte van Ingezetenen, ten deele omgebragt, ten deele gevangelyk medegevoerd, en alleszins wreedelyk mishandeld (x). De Friezen, door deezen handel getergd, vereenigden hunne kragten; en trokken, niet lang hierna, over het *Wed Ottervoort*, vermoedelyk, gelegen, omtrent het Dorp *Oterleek*, tusfchen de Schermer en de Heer Huigenwaard, naar Alkmaar. 't Steedje werdt terstond belegerd. Eenige Buuren der Alkmaarderen, waarschynlyk Kennemers, schooten wel toe, om de benaauwde Stedelingen te ontzetten; doch zy verstooven, op 't gezigt van de geweldige magt der Friezen, en lieten hunne Buuren in den nood. Toen was 'er geen houden meer aan. Alkmaar werdt, binnen kort, overmeesterd, geplonderd en verbrand. Tagtig Alkmaarders, waarschynlyk, al de weerbaare manschap, die zig, ten deezen tyde, in 't Steedje bevondt (y), stelden zig te weer, en vogten, als wanhoopende

De Westfriezen bemagti- gen Alk- maar,

(x) WILHELM, PROCURAT. ad annum 1166.

(y) Zie S. EIKELNBURG, Alkmaar, bl. 48.

tegen de plonderende Friezen, tot dat zy al-
 len op de plaats dood bleeven (z). Van den
 brand, dien de Friezen in Alkmaar ontstaken,
 bleef de Kerk alleen onbeschadigd, worden-
 de dezelve, volgens eenpaarig besluit der Frie-
 zen, verschoond.

Doch Graaf Floris was zo dra niet uit zyne
 gevangenis ontslaagen, en in Holland te rug
 gekeerd, of hy besloot, wraak van de Frie-
 zen te neemen. Zyne voornaamste Leenman-
 nen en derzelve onderhoorige manschap dan
 opontbooden, en eene aanzienlyke magt samen
 gebragt hebbende, trekt hy, door Kennemer-
 land, en slaat zig te *Schoorl*, in 't gezigt van
 Westfriesland, ter neder, in den winter des
 jaars 1168. Hier hielt hy raad met de Hol-
 landsche Edelen, over 't belciden van den
 voorgenomen togt. En 't zy, dat 'er goede
 raad duur was, of dat de Graaf, ten onregte,
 wat te lang marde, eenige jonge en moedige
 Edelen, jookerig naar den stryd, oordeelden,
 dat men den tyd, vergeefs, met toeven sleet.
 Zy rennen dan, tegen den zin des Graaven,
 voor uit, en vallen in Schagen; dat zig, naauw-
 lyks, van de laatste verwoesting een weinig
 hadt begonnen te herstellen, of het werdt, op
 nieuws, plat gebrand. De Friezen, midler
 wyl op hunne luimen leggende, overvielen
 den verspreiden hoop der Hollanderen, te
 zeer verlekkerd op plonderen en blaaken, en
 sneeden hun den pas, naar 't gros des Legers,
 af. Toen werdt 'er sel gevogten. Eenige
 Hollandsche Edelen sloegen door den Vyand,

FLORIS III.

Graaf Floris trekt op tegen de Westfriezen

Moer met verlies te rug keeren.

(z) MELIS STOKK. in Floris III. W. 50.

FLORIS
III.

en kwamen, behouden, te Schoorl te rug. Doch de meesten sneuvelden. En onder deezē, werden geteld *Simon van Antwerpen, Willem van Voorhout, Baldran of Boudewyn van Haarlem, Gerard de Drossaard, Floris Roest, Allard van Egmond, Bruin van Kastri-chem*, de jonge *Gerard van Monster* en *Everard van Noordwyk (a)*. De Lyken der gesneuvelden, zo veel als men 'er bekomen kon, werden te Egmond begraven. De nederlaag, van welke wy spreken, viel voor op den tweëntwintigsten van Louwmaand. De oude Schryvers hebben verzuimd aan te tekenen, wat Graaf Floris, na 't verneemen van deezen ramp der zynen, verrigt hebbe. Vermoedelyk is hy van Schoorl opgebroken, en zonder iets meer uit te voeren, naar huis gekeerd. De Friezen, dus tot verdere vyandelykheden aangemoedigd, hielden de Kennemers in geduurige onrust. Alkmaar werdt, in den volgenden Zomer, van hun overvallen, en in brand gesteken. Doch de Buuren der Plaatsē, van eenige Edelen voorgegaan, deden eenen uitval, en verjaagden de Friezen; die dertig van hunne srydbaarste mannen in den loop lieten. Men wil, dat 'er kans geweest zou zyn, om de Friezen geheellyk te slaan, indien men zig tyd gegeven hadt, om de Vlaamsche Boogschutters, die vast in merkelyken getale herwaards kwamen, in te wagten (b), 't welk niet geschied was. Schoon men zig dus voor Graave Floris tegen de Friezen te weer stelde,

(a) WILH. PROCURAT. ad annum 1168. M. STOKER bl. 54.
BEKA in Godefr. p. 154.

(b) MELIS STOKER in Floris III. bl. 51.

de, blykt het egter niet, dat hy, zo lang hy leefde, in staat geweest is, om hen volkomenlyk te beteugelen.

De Watervloeden, met welken deeze Landen, dikwils, en byzonderlyk omtrent deezen tyd, te kampen hadden, hebben ook, waar schynlyk, veel toegebracht, om te verhinderen, dat het, tusfchen de Hollanders en de Friezen, tot een beslissend gevegt, komen kon. Uit het verschillend verhaal der oude Schryveren hier omtrent, kan men opmaken, dat Holland, zo wel als Friesland, ten Oosten en ten Westen de Zuiderzee, en het Stigt van Utrecht, in en omtrent den jaare 1170, veel, door zwaare stormen en geweldige Zeevloedden, geleeden heeft. Op eenen heeten Zomer des gemelden jaars, volgde, in den Herfst, een geweldige storm, die 't Zeewater hoog over alle Landen joeg. Friesland omtrent Staveren werdt geheel overstroomd (c). De vloed overviel de Kennemers zo onverwagt, dat 'er veel vee's verdronk, en de menschen zig, ter naauwer nood, op de daken der Huizen bergden, alwaarze egter van ongemak zouden hebben moeten vergaan, zo die van *Diemen*, met kleine schepen af en aan vaarende, hunne ongelukkige Nabuurén niet uit den nood gered hadden (d). Zo hoog stondt het Zeewater in 't Stigt van Utrecht, dat men den Zeevisch, *Bolk* of *Wyting* genoemd, omtrent de Stads muuren, met groote Vischnetten, vangen kon (e). Men leest

FLORIS III.
XXI.
Water-
vloedden
in deeze
Landen.

1170.

(c) GODEFRID MONACH. *ad annum 1170.*

(d) WILH. PROCURAT. *ad annum 1170.*

(e) BEKA *in Godéfr. p. 54.*

FEORIS
III.

Oor-
sprong
der ge-
schillen
tusfchen
de Bis-
fchoppen
van U-
trecht en
de Hee-
ren van
Amstel.

van andere hooge vloedén; omtrent deezen tyd voorgevallen, die den Ingezetenén deezer Landen ongetwyfeld veel fchade hebben toegebragt; doch dat 'er de Zuiderzee door zou veroorzaakt geweest zyn, gelyk laateré Schryvers gegist hebben, ftrydt met de oudfte berigten, die van ons Land in wezen zyn. Waarfchynlyk, zyn 'er de Zeegaten alleenlyk door verwyderd; gelyk men agt, dat, door de geweldige Vloedén, die ruim twee eeuwen laater voorvielen, ook gefchied is.

Godefrid, Bifchop van Utrecht, overleedt, volgens fommigen, op den zeventwintigften van Bloei maand des jaars 1177 (f). Hy was van eenen dapperen en grootmoedigen aart, en zo zeer gezet op de bevestiging en uitbreiding zyns weerdlyken gebieds, dat hy zig, in eenen zyner Brieven, beroemt „ dat „ hy geen gevaar ontzag, en zelfs niet fchroomde „ de ten ftryde te trekken, ter verdediging „ der Heilige Kerke (g).” Met deezen naam, werdt thans het befchermen der tydelyke inkomsten eens Bifdoms verglimpt. De Stigtfche Edelen, goederen bezittende, welken de Bifchop oordeelde der Kerke toe te behooren, lagen geduuriglyk met hem overhoop. *Egbert van Amstel*, een der voornaamfte Stigtfche Edelen, hadt, boven anderen, al met Bifchop Herbert gefchil gehad; 't welk wederom bygelegd was. Doch met Godefrid op nieuws in moeite geraakt zynde, moest Filips, Aartsbifchop van Keulen, tusfchen beide komen.

(f) BERA in Godefr. p. 55.

(g) Apud BUCHEL. ad HEDAM p. 175.

men, om den twist by te leggen. De Bis-^{FLORIS}schop beschuldigde Heere Egbert, dat hy al-^{III.}le de inkomsten, die der Utrechtsche Kerke, uit *Amstel* en het omleggende Land, toekwamen, aan zig getrokken hadt. Hier over was hy, eerst, door den Bischoep, gedagvaard; doch niet verschynende, ten Keizerlyken hove aangeklaagd. Sedert werdt hy in den Ryksban gedaan. De Aartsbischoep van Keulen bewerkte, eindelyk, een nadeelig Verdrag, tuschen hem en den Utrechtschen Bischoep, van welk nog een gebrekkelyk afschryft voorhanden is (6), waaruit wy deeze byzonderheden ontleend hebben. „ De Heer van „ *Amstel*, by eede afstand hebbende gedaan „ van al wat hy te vooren, in *Amstel* en „ daar omtrent, ter leen bezien hadt, be- „ loofde het zelve, voortaan, als *Stedehouder* „ *des Bischoeps*, te zullen houden, onder die „ voorwaarden, dat alleen een zyner Zoonen, „ *Gysbrecht* genoemd, het zelfde Ampt, na „ zynen dood, van de hand des Bischoeps, „ zou kunnen verkrygen, mids dat hy den „ H. Maarten, dat is, het Bisdom van Utrecht, „ getrouw zou blyven dienen. Egbert moest „ wyders de *Moeras Bendelmerbroek*, sedert, „ agt ik, de *Bylemmermeer* genoemd, met het „ gene 'er toe behoorde, en de helft van de „ tienden in *Weesp*, die hy in zyn bezit genomen hadt, geheellyk en voor altoos, aan „ de Utrechtsche Kerke afstaan.” Men weet

niet,
 (6) *Apud* BUCHEL. *ad* HEDAM p. 175. Ook is een gedeelte van dit Verdrag uitgegeven, door C. P. HOYNCK VAN PAPENDRECHT, in de *Analecta Belgica*. Tom. III. P. I. p. 323.

FLORIS
III.

niet, wanneer dit Verdrag getroffen werd; doch indien Bisfchop Godefrid, in Bloei maand des jaars 1177, overleeden is, moet het voor dien tyd geplaatst worden. Men ziet 'er den grond in der hevige geschillen, die, in laater tyd, tusfchen de Heeren van Amstel en de Bisfchoppen van Utrecht, ontstaan zyn. De Nakomelingen van Egbert hebben ook zo veel deel gehad, in de zaaken van Holland, dat wy hierom te liever een weinig uitvoeriger van hem gesproken hebben, dan zelfs, in de Beschryvingen van Amstelland, geschiedt. Hy wordt, in 't gemeen, voor den eerften Heere van Amstel gehouden, van welken men, in oude Schriften, gewag vindt gemaakt. Doch in eenen Brief van den jaare 1126, vind ik ook eenen *Wolfgard van Amstel* gemeld (*h*). Of *Amsterdam*, van ouds *Amstelredam* genoemd, ten deezen tyde reeds in weezen was, mag niet reden in twyfel getrokken worden. Dat 'er thans eene Plaats of Land was, *Amstel* genoemd, blykt uit het aangehaalde Verdrag van Bisfchop Godefrid en Heere Egbert. Doch welk van beide het geweest zy, is onzeker. De gantsche Heerlykheid of het geheele Land van Egbert droeg den naam van *Amstel*. Doch of 'er thans een Dorp of gehugt van dien naam ware, weet men niet.

Onderzoek of Amsterdam thans reeds in wezen was.

De Bisfchop van Utrecht ftigt vier Sloten

Eer wy van Bisfchop Godefrid afscheiden, moeten wy nog aanmerken, dat hy, om zig, te beter, tegen de Stigtſche Edelen en andere uitheemsche Heeren, te kunnen beschermen, vier sterke Sloten heeft doen ftigten, het *Slot ter Horst*, aan de Veluwe, tegen de

(h) *Apud* BUCHEL, ad HEDAM p. 155.

de Gelderfchen, het *Slot te Montfoort*, tegen FLORIS de Hollanders, het *Slot te Woerden*, tegen de Stigtfchen en het *Slot te Vollenhove*, in Overysfel, tegen de Friezen. Alle deeze Sloten werden der Utrechtsche Kerke opgedraagen (i). De brief, by welken zulks, wegens het Slot ter Horst geschiedde, is, in 't jaar 1178, getekend (k), waar uit volgen zou, dat sommige Schryvers Godefrids dood, ten onregte, op het jaar 1177 gesteld hebben. Ook stellen anderen dien, duidelyk, op het jaar 1178 (l).

BOUDEWYN VAN HOLLAND, Broeder van Graave Floris, volgde Godefrid op in de Bischoppelyke waardigheid, die hy agtien jaaren bekleed heeft (m). Graaf Floris zal, waarschynlyk, de hand in zyne verheffing gehad hebben, en dit de reden geweest zyn, dat de Stigtfchen en Hollanders, gedurende zyne Bischoppelyke Regeeringe, Vrede hebben gehad.

Zelfs maakten de twee Broeders, Boudewyn en Floris, een onderling Verbond, uit kracht van welk, zy, in den jaare 1179, gelykerhand, eenen togt ondernamen tegen de Friezen, die egter kwalyk slaagde (n). De Hollandfche Schryvers zwygen van deezen togt, zo dat wy 'er geene verdere omstandigheden van melden kunnen. Doch in 't volgende

(i) BEKA in Godefr. p. 55. Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. II. p. 2.

(k) BUCHEL. ad HEDAM p. 176. GODEFR. MONACH. ad annum 1178.

(l) Chron. de Traject. p. 331. in MATTH. Analect. Tom. V. HEDA p. 174. Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. III. p. 3.

(m) BEKA p. 56. HEDA p. 176.

(n) GODEFRID. MONACH. ad annum 1179.

III.

XXII.

Boudewyn van Holland wordt Bisshop van Utrecht,

Onderneemingen der Hollanders tegen de Friezen. 1179.

FLORIS III. gende jaar, viel Graaf Floris, met een grooten hoop Volk, in Westfriesland, en verbrande de *Winkel* en *Nieuwdorp*. De Friezen, daar en tegen, vielen, in 't jaar 1182, in *Akersloot*, een der voornaamste Dorpen van Kennemerland; doch werden, van de Kennemers, zo wel ontvangen, dat zy, met groot verlies, te rug wyken moesten (o). Graaf
 WINKEL en NIEUW-DORP verbrand. 1182. Floris, omtrent twee jaaren laater, wederom eenen inval in Friesland gedaan hebbende, stak over naar Texel en *Wieringen* (p): welke Eilanden beide zig aan hem onderwierpen, en hem, volgens het eenpaarig getuigenis onzer oudste Schryveren, eene brandschatting van vierduizend Mark zilvers moesten opbrengen (q): eene ongelooftyke somme naar den tyd, en de omstandigheden deezer gewesten, die, onlangs, zo veel van 't Zeewater geleeden hadden: waarom men veelligt agten moet, dat de oudste Schryvers een' misflag, in 't begrooten der zelve, begaan hebben.

XXIII. Boudewyn, Bisfchop van Utrecht, beschreef, omtrent deezen tyd, alle de Leenmannen en hooge Amptenaars des Bisdoms, om hunne Leenen van hem te komen verheffen, en in hunne Ampten bevestigd te worden. In eene oude Chronyk van Utrecht (r), vindt men eene Lyst deezer Leenmannen en Amptenaaren, in welken, onder

(o) MELIS STOKK in Floris III. bl. 53.

(p) Ongenoemde Klerk, bl. 75.

(q) WILH. PROCURAT. ad annum 1184.

(r) Chron. de T.ject. apud MATH. Analect. Tom. V. p.

anderen, de Hertog van Brabant, de Graaf FLORES III.
 ven van Holland en van Gelder, de Heeren III.
 van Heusden, van Arkel, van Altena, van
 Amstel, van Woerden, van Groningen, en
 van Koeverden worden opgeteld. Alle deeze
 Heeren verscheenen voor den Bisshop. De
 Hertog van Brabant, of liever van Lotharingen,
 want dus noemde zig *Henrik de I.* nog,
 was de eenigste, die agter bleef. Hy hielt
 het **GRAAFSCHAP VAN DE VELUWE** Staat van
 ter Leen van de Utrechtsche Kerke. Een het
 Graaf, *Rotgar* genoemd, hadt, reeds in den Graaf-
 jaare 828, een goed deel zynier goederen, schap
 gelegen in de Landstreek de Veluwe, aan de de
 Utrechtsche Kerke geschonken (s). Keizer
 Henrik de IV. hadt hier, in den jaare 1077,
 een stuk Lands, *Broek* genoemd, ook in de
 Landstreek de Veluwe, in het Graafschap
 van zekeren Graave *Dirk*, gelegen, byge-
 voegd (t). Sedert, beweerden de Bisshop-
 pen van Utrecht, op wat grond is my niet
 genoeg gebleeken, dat hun het gantsche
 Graafschap van de Veluwe, door de Keizers,
 was afgegaan (u). Zy hadden 't wederom
 aan de Hertogen van Lotharingen ter Leen
 gegeven: en Godefrid van Bouillon, Hertog
 van Lotharingen, hadt het, zo sommigen wil-
 len, als eene Bruidschat met zyne Dogter,
 aan **HENRIK VAN NASSAU**, Graave van
 Gelder, opgedraagen (v). Anderen voegen
 'er by, dat Godefrid, naar het Heilige
 Land

(s) HEDA in Alphrico, p. 51.

(t) Diplom. Henr. IV. apud HEDAM. p. 137.

(u) Diplom. Henr. IV. apud HEDAM. p. 177.

(v) H. AQUILLI in Geiric. p. 15.

FLORIS III. Land vertrekkende, de Veluwe, reeds te vooren, aan OTTO VAN NASSAU, Graave van Gelder, verpand hadt (w). Hoe 't zy; GERARD DE II, Graaf van Gelder, was nog onlangs in 't bezit van de Veluwe, en Hertog Henrik schynt zig zo weinig aan een Graafschap, welk hy, alleenlyk ter leen houdende, wederom ter leen afgestaan hadt, te hebben laten gelegen zyn, dat hy niet goedvondt, het zelve, op zynen tyd, van den Bishop te konnen verheffen. De Euvel werdt dit van Boudewyn opgenomen. Terstond verklaarde hy het Leen der Veluwe verbeurt, ten behoeve der Utrechtsche Kerke. Daar na viel hy, met een Leger, in het Graafschap, en verjoeg Graaf Gerard, die eenig Krygsvolk by een gebragt hadt, om zig in 't bezit van de Veluwe te handhaaven. De Graaf sloeg, sedert, het beleg voor Deventer, eene Stad in Overysfel, welker Heerlykheid, gedeeltelyk, door Koning Zwentibold, in den jaare 890 (x), en naderhand, geheel, door Keizer Henrik den III, in den jaare 1046, aan de Utrechtsche Kerke, geschonken was (y). Terwyl dit beleg duurde, werdt 'er, door bemiddeling van Keizer Fredrik, een stillstand van wapenen getroffen; voor eenen langen tyd. De wederzydsche vyandelykheden namen een einde; doch Gerard van Gelder, in den jaare 1180, overleeden, en door zynen Broeder, Otto den II, opgevolgd zynde, hervatte de Bishop den toeg

(w) PONTAN. Hist. Gelr. Libr. VI. p. 96, 104.

(x) Dipl. Zuentib. apud HEDAM p. 63.

(y) Dipl. Henr. III. apud HEDAM p. 103.

togt naar de Veluwe; doch werdt zo wel van **FLORIS III.** Graave Otto ontvangen, dat 'er een felle kryg uit ontfontd. Men meende, dat de Keizer, die, ten deezen tyde, met Filips, Aartsbisshop van Keulen, overhoop lag, de oneenigheid onder de hand voedde, op dat de Keulenaars geene hulp van den Bisshop van Utrecht zouden kunnen krygen, en in hunnen handel en Vaart langs den Ryn, benedenwaards, belemmerd worden. In 't jaar 1187, was de Oorlog op zyn hevigst (z). De Bisshop viel in de Veluwe en 't Graaffchap Zutfen, alwaar veele Dorpen in den brand gesteken, en veel buit behaald werdt.

Het **GRAAFSCHAP ZUTFEN**, oudtyds, Staat van door byzondere Graaven beheerd, was, na 't jaar 't Graafschap 1076, in 't wclt Geerlak, Graaf van Zutfen, Zutfen. in den slag by Ysfelmonde, gesneuveld was, gekomen aan Gerard, Zoon van Otto den I., Graave van Gelder, die Geerlak, zo wel als hem, by twee byzondere Vrouwen, gewonnen hadt (a). Sedert, zyn de Graaven van Gelder altoos ook regeerende Graaven van Zutfen geweest. En sommigen, die zig, na deezen tyd, *Graaven van Zutfen* genoemd hebben (b), moeten als aftammelingen van het oude huis van Zutfen, geenszins als regeerende Graaven, aangemerkt worden. Het Graafschap Zutfen leedt, derhalve, veel in den tegenwoordigen Oorlog. Boudewyn van Utrecht hadt Dirk, Graaf van Kleef, en Floris, Graaf van Holland, bewoogen, om hem

(z) GODEFRID. MONACH. *ad annum* 1187.

(a) H. AQUILA Chron. Gell. p. 127, 13.

(b) Zie boven bl. 226.

FLORIS III hem by te staan. Graaf Floris plonderde de Veluwe, en voerde een' schoonen buit van Vee naar Deventer. Dit stelde deeze Stad bloot, voor eene nieuwe belegering. Graaf Otto, drieduizend Krygsknegten bezoldigd hebbende, sloeg 't beleg voor Deventer, waar in toen agthonderd Stigtsche Ruiters lagen, 't Beleg duurde drie weken: en de Graaven van Holland en van Kleve maakten zig reeds gereed, om de Stad te ontzetten (c), wanneer, in 't volgende jaar 1188, te Ments, door bemiddeling van Keizer Fredrik, een Verdrag, getroffen werdt (d), volgens welk Graaf Otto in 't bezit der Veluwe blyven moest, tot dat daarover, by den Keizer, anders geoordeeld werdt (e). Henrik de VI., Zoon van Keizer Fredrik, deedt, daar na, op den zesdaen van Lentemaand des jaars 1191, uitspraak wegens het geschil over de Veluwe; welk Graaffchap Bischop Bondewyn nog al beweerde, aan de Utrechtsche Kerke toe te behooren, uit hoofde eener Keizerlyke Gifte; waar tegen Henrik de I., Hertog van Lotharingen, staande hieldt, dat hy de Veluwe van den Keizer ter leen ontfangen hadt. De Veluwe werdt toen der Utrechtsche Kerke op nieuws opgedragen, onder voorwaarde, dat zy dit Graaffchap, aan Hertog Henrik en des zelveu Erfgenaamen, ten leen afstaan zou (f). Otto de II, Graaf van Gelder, moet, sedert, het

(c) BEKA in Baldev. II. p. 56.

(d) GODEFRID. MONACH. ad annum 1188. Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. IV. p. 4.

(e) BEKA in Baldev. II. p. 56.

(f) Diplom. Henr. VI. apud HEDAM p. 177.

het Leen der Veluwe van Hertoge Henrik Floris hebben komen verheffen, also hy zig, in twee Brieven (g), een Leenman des Hertogs noemt.

Ondertuschen was, al in 't jaar 1188, een nieuwe togt naar 't Heilige Land ondernomen. Veele Plaatsen, door de Latynsche Christenen voorheen bemagtigd, waren, in 't voorgaande jaar, *Saladyn*, Soudaan of Sultan van Egipte, in handen gevallen; die, sedert het jaar 1171, 't bewind over Egipte gehad hebende, den Christenen in dit Land, en in Syrie en Palestine, veel afbreuks gedaan hadt. De Stad Jeruzalem zelve werdt, na een beleg van veertien dagen, op den tweeden van Wynmaand des jaars 1187, ingenomen, na dat zy agtentagtig jaaren in de handen der Latynsche Christenen geweest was. De Paus, *Klemens de III*, drong sedert zo sterk, op het herwinnen van het Heilige Land, dat de voornaamste Vorsten van Europa, in 't jaar 1188, het Kruis aannamen. Keizer Fredrik zelf verbondt zig, nevens agtenezestig der aanzienlykste Heeren, zo geestelyken als weereldlyken, tot het doen van den Kruistogt, die, in Grasmaand des aanstaanden jaars 1189, moest aangevangen worden (h). Graaf Floris van Holland hadt, reeds in 't jaar 1184, het Kruis aangenomen (i), en maakte zig nu gereed, om den togt by te wonen. Otto de

XXIV.
Togt naar
't Heilige
Land.

Graaf
Floris
woont
denzel-
ven by.

(g) Apud MIRÆUM Donat. Belg. Libr. II. Cap. LXXXIV. & Libr. I. Cap. LXXXI. in Tom. I. Oper. Dipl. p. 565, 491.
(h) GODEFR. MONACH. ad annos 1188, 1189.
(i) MELIS STORCK in Floris. III. bl. 53. GODEFR. MONACH. ad annum 1190.

DIRK VII. II. Graaf van Gelder, wilde den Keizer ook verzellen. Ten bestemden tyde dan, trokken de Kruisvaarders op, den weg te lande neemende, door Hongarye en Bulgarie. In de Lente des jaars 1190, toog het Leger over den Hellespont, en bemagtigde, in Bloei maand daar aan volgende, de Stad *Kogni* of *Ikonie*. In de volgende maand, was het Heir tot in *Karamanie* of *Cilicie* gevorderd; alwaar Keizer Fredrik, zig, op Zondag den tienden van Zomer maand, in zeker Rivierje, baadende, ongelukkiglyk verdrong. Het gantsche Leger hadt veel op deezen langen togt geleeden. Men trok egter voort naar Antiochie in Syrie, alwaar het Lyk des Keizers begraven werdt. Terwyl men hier vertoefde, werdt Graaf Floris van eene zwaare ziekte bevangen, die hem, in korten tyd, uit het leeven rukte. Hy werdt, in de S. Pieters Kerke, te Antiochie, niet verre van het Graf des Keizers, ter aarde gebragt. Te Antiochie, smolt het Leger sterk, door eene algemeene ziekte, ontstaan uit een onmaatig gebruik van spyze en drank, waaraan men lang gebrek gehad hadt (k).

Sterft te
Antio-
chie.

XXV.
Dirk de
VII.
wordt
Graaf
van Hol-
land.

Graaf Floris liet, by zyne Gemaalin *Ada*, twee Zoonen na. De oudste, *DIRK* genoemd, werdt, na dat de tyding van zyn Vaders overlyden hier te Lande gekomen was, terstond voor Graave van Holland erkend. *Willem*, de jongste, hadt Graave Floris op den Kruistogt verzeld, en zig zo wel gekweeten, dat *Fredrik*, Hertog van Swaben, Zoon van Keizer Fredrik, hem by zig hielt, ten minsten

(k) MELIS STOKER in Floris III. bl. 57, 58.

sten tot in 't volgende jaar, in welk hy de Stad DIRK VII.
Akre in Palestina hielp bemagtigen, na dat 1191.
 zy, omtrent twee jaaren, belegerd geweest
 was (1):

Filips, Graaf van Vlaanderen, die den Hypoogt
 Kruistogt ook bygewoond hadt, was, geduu- zig van
 rende het beleg van Akre, overleeden. Hy de Leen-
 liet geene Kinderen na; des rees 'er terftond roerig-
 geschil, over de opvolging in 't Graaffchap. heid aan
Filips, Koning van Frankryk, hielt staande, Vlaande-
 dat het aan hem vervallen was. Doch *Boude-* ren we-
wyn, Graaf van Henegouwen, die met *Mar-* gens Zee-
gareet, Zuster van Graave Filips, gehuwd was, land Be-
 stelde zig in 't bezit van het zelve. Dit ging westen-
 eger niet toe, zonder veel tegenstribbeling (m). Schelde
 Dirk de VII, Graaf van Holland, bediende te ont-
 zig van de verwarringen, die hier uit ontfont- staan.
 den, om zig te ontslaan van de leenroerig-
 heid, die hy, volgens de overeenkomst, in
 den jaare 1168, tusschen de Graaven Filips
 en Floris den III. getroffen, den Vlaamschen
 Graave schuldig was. Hy vervoegde zig, ten
 dien einde, by Keizer HENRIK DEN VI,
 die zynen Vader, Fredrik den I, onlangs
 was opgevolgd, begeerende, de Zeeuwfche
 Eilanden Bewesten-Schelde voortaan alleen van
 't Ryk ter leen te mogen houden. Doch de
 Keizer weigerde hiertoe zyne stem te geeven.
 Des zag Graaf Dirk zig, eerlang, genood-
 zaakt, den gewoonen leen- eed (7) wegens
 dit

(1) MELIS STOKER in Floris III. bl. 58.

(m) MEYERUS ad annum 1191.

(7) In eene Lyst der Leenmannen van Vlaanderen van
 deezen tyd, by DU CHESNE (*Rerum Normannic. Script.*
 p. 1031.) wordt de Graaf van Holland [*Comes de Ollan-*
dia] uitdrukkelyk genoemd.

DIRK VII. gedeelte van Zeeland, aan Boudewyn, als Graave van Vlaanderen, te komen afleggen (n). Boudewyn, ondertuschen voor de magt van Filips, Koning van Frankryk, bedugt, vondt geraaden, zig van de hulpe des Keizers te verzekeren, ten welken einde hy zig, in 't jaar 1192, wegens de Landen van Aalst en Waas, de vier Ambagten, het Land omtrent de Schelde, Walcheren, Zuidbeveland, Noordbeveland, Wolfaartsdyk en Borselen, een Leenman des Keizerryks erkende (o).

1192.

Zeeland Bewesten-Schelde werdt dus, ten opzigte van Graave Dirk, een agterleen des Keizerryks. Hy heeft 'er, zo lang hy leefde, bewind over gehad. In 't jaar 1199, schonk hy aan de Abtdye te Rynsburg, voor het Land en Regtsgebied van *Aalsmeer*, een stuk Lands in Walcheren, het zelve van alle Graaflyke beden vry verklaarende (p). Het wordt nog *Rynsburg* genoemd.

XXVI.
Twist
tuschen
Dirk den
VII. en
Willem,
zynen
Broeder.

Willem, Broeder van Graave Dirk den VII, midlerwyl nog eenigen tyd na de verovering van Akre, in 't Heilige Land vertoefd hebbende, keerde, eindelyk, naar Holland terug, alwaar hy, in 't eerst, vriendelyk ontvangen werdt. Wel haast rees 'er egter oneenigheid tuschen de Broeders, en Willem, die reeds eenige vrienden gemaakt hadt, begaf zig, volgens de gewoonte van de misnoegde Broeders der Graaven, naar Westfriesland, al-

(n) MEYERUS *ad annum* 1191.

(o) MEYERUS *ad annum* 1192.

(p) Diplom. *Vide apud* J. F. FOPPENS, *Nova Diplom. Coll. Ch.* LXXV. p. 362.

alwaar hy de Dregterlanders gereed vondt, DIRK VII. om hem hulpe te bieden. Terstond werden de vyandelykheden, van Willems zyde, begonnen (g), die waarschynlyk de Kennemers getroffen zullen hebben, schoon de oude Schryvers zulks niet hebben aangetekend. Graaf De Vlaam-
 Dirk verzamelde vast een aanzienlyk leger, doch verstaan hebbende, dat de Vlaamingen vallen in
 in Walcheren gevallen waren (r), was hy genoodzaakt zyne magt te verdeelen. De oorzaak van deezen inval wordt niet naauwkeurig gemeld. Doch Graaf Dirk hadt, omtrent deezen tyd, van Keizer Henrik den VI. de bevestiging in de Geervlietsche tollē weeten te verkrygen. By den open brief, die nog voor handen, en, op den twintigsten van Wynmaand des jaars 1195, te Ments, getekend is, wordt hem vryheid gegeven, „ om eenen
 „ Tol van vyf ten honderd, van alle voorby-
 „ vaarende Schepen, die honderd of meer
 „ marken waardig waren, te heffen. Ook
 „ wordt allen Inwooneren des Duitschen Ryks,
 „ met naame den Vlaamingen bevolen, dee-
 „ zen toll te betaalen, op eene boete van der-
 „ tig ponden Gouds, de helft ten behoeve
 „ van de Rykschatkist, de andere helft ten
 „ behoeve van hem, die 't ongelyk geleeden
 „ heeft, te verbeuren (s).” De Vlaamsche Kronyken melden, dat deeze Tol niet alleen ten scherpsten werdt ingevorderd; maar dat men den Vlaamschen Koopluiden, in plaats van

(g) NOLIS STORKE in Dirk VII. bl. 59.

(r) JOANN. A. LEYDIS Libr. XIX. Cap. 2.

(s) Diplom. Henr. VI. apud MART. & DURAND. Thef. Anecd. Tom. I. col. 662.

DIRK VII. van vyf, dikwils tien ten honderd asperste (t). Ondertuschen, streedt het heffen van eenigen Tol van de Vlaamingen met het X. *Artikel* van het Verdrag van den jaare 1168 (u). 't Is dan ten hoogste waarschynlyk, dat het ongenoegen, hierover ontstaan, Graave Boudewyn, tot den inval in Walcheren, zal bewoogen hebben.

Vrouw Aleid overwint de Westfriezen. 1195.
 Graaf Dirk stak, met een gedeelte zyns Legers, naar Zeeland over. Het ander gedeelte stelde hy onder 't bevel zyners Gemaalinne, *Aleid*, Dogter van Dirk, Graave van Kleef. Zy was eene schrandere en moedige Vrouw. Des werdt haar de Kryg tegen 's Graaven Broeder, Willem, en tegen de Westfriezen toevertrouwd; waartoe zy zig, veelligt, te gereeder getoond heeft, om dat men haar, als de voornaame oorzaak van Willems ongenoegen, verdagt hielt. De Graavin, met de beneden onder haar bevel staande opgetrokken zynde, sloeg zig neder te Egmond, op de grenzen van Kennemerland en Westfriesland, niet zonder der Abtdye veel overlast aan te doen; also zy zig van de Kloostergoederen onbeschroomd bediende, en onder den schyn van S. Albrecht te willen bezoeken, de Monniken op veele kosten joeg (v). Zy bleef te Egmond, van den tienden van Oogstmaand tot den agttienden van Slagtmaand des jaars 1195, zonder dat blykt, dat 'er, in al dien tyd, eenig gevegt tuschen haar en de Westfriezen voorgevallen is. Doch zy hadt on-

(t) MEYERUS *ad annum* 1195.

(u) Zie hier voor, *bl.* 255.

(v) WILH. PROCURAT. *ad annum*, 1195, MELIS STOKE, *bl.* 59.

ondertusfchen de Nieuwdorpers en Winkclers, DIRK VII.
 door gefchenken, in haar belang weeten over
 te haalen, terwyl dezelveu nog fcheenen ee-
 ne lyn met de andere Westfriezen te trekken.
 Zelfs vervoegden zy zig by Willems Leger,
 welk zig, omtrent Alkmaar, ter neder floeg,
 gereed om Vrouw Aleid, die terftond op het
 zelve aantrok, af te wagten. Naauwlyks nam
 de ftryd eenen aanvang, of die van Winkel
 en Nieuwdorp deinsden te rug. De andere
 Westfriezen, geene kans ziende, om den
 Hollanderen, die toen veel fterker van getal
 waren dan zy, het hoofd te bieden, volgden
 hun voorbeeld. Willem alleen, van weinige
 manfchap verzeld, hielt stand (*w*). Doch
 de Kennemers drongen zo fterk op hem in,
 dat hy genoodzaakt werdt, infgelyks, de wyk
 te neemen. Hy ontkwam dus te naauwer
 nood de gevangenif; en de zege verklaarde
 zig, t'eenemaal, voor Vrouwe Aleid (*x*).

De Zeeuwsche togt van Graave Dirk, slaag-
 de even gelukkig. In 't Eiland Walcheren,
 viel een hevig gevegt voor, tufchen hem en
 Graaf Boudewyn. De Vlaamingen werden
 geflaagen, en genoodzaakt Zeeland te ruimen.
 Juift op den zelfden tyd, kreeg Graaf Dirk
 de tyding der overwinninge, door Vrouwe
 Aleid behaald: des begaf hy zig, terftond,
 naar Holland, en naar Egmond. Hier ver-
 voegden zig, nog voor 't einde des jaars, Bou-
 dewyn, Bifchop van Utrecht, Dirk, Dom-
 proost van Utrecht, en Otto, Graaf van Ben-
 them

De Hol-
 landers
 verdry-
 ven de
 Vlaamin-
 gen uit
 Walche-
 ren.

De twist
 tufchen
 Graave
 Dirk en
 zynen
 Broeder
 worde
 byge-
 legd.

(*w*) M. STOKK in Dirk VII. bl. 59, 60.
 (*x*) WILH. PROCURAT. ad annum 1195.

DIRK VII. them, alle drie Oomen des Graaven van Holland, benevens zyne Moeder, Vrouwe Ada. Zy kwamen om de Broeders te bevredigen; waartoe veel tyds gespild werdt. Graaf Dirk begaf zig ondertuschen naar Haarlem, waarwaards hem de Bischoep volgde. Willem werdt eerlang, door den Domproost, bewoogen, om ook naar Haarlem te gaan, alwaar, op eenen vroegen morgen, voor 't bedde van Graave Dirk, eene overeenkomst tuschen de Broeders getroffen werdt: volgens welke „ al „ le vyandelykheden moesten ophouden. Wil „ lem zou, jaarlyks, uit de Geervlietsche tol „ len, driehonderd ponden trekken, en al wat „ Graaf Dirk, in het Graaffchap Oostergou „ we en Westergouwe, toen in 't gemeen „ Oostfriesland genoemd, bezat, van hem „ ter leen houden (y).”

Sommigen willen, dat Westfriesland, ten deezen tyde, insgelyks, aan Willem ter leen gegeven werdt (z). Doch hier van vind ik geen gewag, by de oudste Schryvers. Op Oostfriesland nu, wannecr men 'er Oostergouwe en Westergouwe door verstaat, hadden de Graaven van Holland zo veel regt, als hun, by de jongste overeenkomst, met den Bischoep van Utrecht, ten overstaan des Keizers, gemaakt, gegeven of gelaaten was. Wy hebben 'er, ter zynen plaatse (a), verslag van gedaan.

Zeer waarfchynlyk is 't, dat de Westfriezen, in 't Verdrag tuschen de twee Broeders, niet

(y) WILH. PROCURAT. ad annum 1195. MELIS STOKS in Dirk VII. bl. 60.

(z) UEN. EMM. Libr. VII. p. 302.

(a) Boven, bl. 244.

niet begreepen zullen geweest zyn, ad Imtters DIRK VII.
 men leest, dat Graaf Dirk, in den Winter
 des jaars 1198, in Dregterland gevallen zyn-
 de, eene deerlyke verwoesting onder hen
 heeft aangeregt (b).

Willem trok, midlerwyl, terftond na 't flui- XXVII,
 ten van het Verdrag, naar Friesland beoosten Willem
 de Zuiderzee; alwaar hy tot Graaf werdt in- wordt
 gehuldigd. Ook wordt hy, in eenen Brief Graaf
 van Graaf Dirk van den jaare 1198, *Graaf* van
van Friesland genoemd (c). Niet zo ligt kon Fries-
 hy zig egter in 't Graaflyk bewind van Fries- land. Hy
 land bevestigen. Den meesten tegenstand verjaagt
 leed hy van den Graave van de Kuinder (d), Henrik
 den zelfden, zo ik agte, dien onze Latynsche de Kraan.
 Kronykschryvers *Henricus Grus* (e), en de Hol-
 landschen *Henrik de Kraan* noemen (f). Zyn
 Slot van de Kuinder lag op de Friesche gren-
 zen, en de Friezen hadden 'er altoos veel over-
 last van gehad. Graaf Willem wierp, om hem
 te bereugelen, eene sterkte op by *Oosterzee*,
 thans een groot Dörp in de Grietenye van de
 Lemmen, niet verre van de Kuinder. Van
 tyd tot tyd, vielen 'er gevechten voor tuschen
 Willem en Henrik, tot dat Graaf Willem,
 den Graave van de Kuinder vyfhonderd man
 afgeslaagen hebbende, het Slot tot de over-
 gaave dwong, ten gronde toe slegten deedt,
 en Henrik noodzaakte het Land te ruimen (g).

(b) WILH. PROCURAT. ad ann. 1198. MELIS STOKK in Dirk VII. bl. 63.

(c) Diplom. Theod. VII. apud BUCHEL. ad HEDAM p. 211.

(d) BEKA in Baldev. II. p. 57.

(e) WILH. PROCURAT. ad annum 1195.

(f) MELIS STOKK in Dirk VII. bl. 60.

(g) BEKA in Baldev. II. p. 58. MELIS STOKK in Dirk VII. bl. 60.

DIRK VII. Henrik begaf zig toen naar Holland by Graave Dirk, die hem zo wel ontving, dat hy zig, met reden, in 't vermoeden gebragt heeft, van den Graave van de Kuinder, onder de hand, tegen Graave Willem, gelyfd te hebben.

Graaf Willem, zig, eenigermaate, in 't bezit zyns nieuwen Graaffchaps, bevestigd hebbende, deedt een' keer naar Holland, om Vrouwe Ada, zyne Moeder, te bezoeken. Ook hadt hy voorgenomen, Graave Dirk te gaan zien, 't welk Vrouw Ada zeer afriedt, hem voorspellende, dat zyn Broeder hem zekerlyk gevangen neemen zou. Hy bleef egter by zyn voormeemen, zynen Broeder niets arg's toevertrouwende (*h*).

Twist om de Bis-
schoppe-
lyke
waardig-
heid van
Utrecht.
1197.

Graaf Dirk bevondt zig, ten deezen tyde, op 't Slot ter Horst, in 't Stigt van Utrecht, Zyn Oom, Bisshop Boudewyn, in 't jaar 1196, overleeden zynde, stonden *Dirk*, Domproost van Utrecht, Broeder des overleeden Bisshops, en *Arnoud*, Proost van Deventer, beide naar den Myter. De eerste werdt, door Graave Dirk van Holland, de ander, door Graave Otto van Gelder, ondersteund. Keizer Henrik de VI. beval, om den twist te beslegten, dat Dirk en Arnoud beide naar Rome trekken, en hunne zaak voor den Paus, toen *Celestyn den III.*, bepleiten zouden. 't Weereldlyk bewind van 't Bisdom stelde hy, ondertusfchen, in handen van Graave Dirk van Holland; tot merkelyk ongenoegen van den Graave van Gelder, die zig van gantsch Overysfel, met ge-

(*h*) MELIS STOKK in Dirk VII. W. 62, 63.

geweld, meester maakte, terwyl de Stad en DIRK VII.
 het Kasteel van Utrecht en het gantsche Nederstigt Graave Dirk onderdaanig was. De twee Graaven deden elkanderen veel schade, met plonderen en blaaken; doch Graaf Otto, in een fel gevegt te *Heimenberg* by Reenen geslaagen zynde, hieldt zig, sedert, eenen geruimen tyd stil. Ondertuschen stierf Arnoud, Proost van Deventer, te Rome, en de Paus wees het Bisdom zynen Mededinger DIRK toe (*i*), die egter ook, op de terugreize, te Pavie, overleedt (*k*). De Geestelykheid van Utrecht verkoos toen DIRK VAN DER AARE, Proost van Maastricht, tot Bisshop (*l*). De Graaf van Holland, die nu 't weereldlyk bewind van 't Bisdom den Bisshop wederom moest afgestaan hebben, hieldt het, zegt de Schryver, dien wy hier volgen, egter *tegen recht*, in handen (*m*), en bleef, om 'er zig in te versterken, op het Slot ter Horst leggen.

Dirk van der Aare wordt Bisshop

Hier kwam hem zyn Broeder Willem be- XXVIII.
 zoeken: doch bespeurde wel haast, dat hy Graaf Willem
 de waarschouwing zyners Moeder te los in den wind geslaagen hadt. Henrik de Kraan, die wordt ge-
 zig hier ook bevondt, deedt Willem, in 't vangens,
 gezigt en vermoedelyk op last van Graave ontvlugt.
 Dirk, vatten, en in de gevangenis werpen.
 't Leedt egter niet lang, of Willem vondt gelegenheid om te ontvlugten. Hy begaf zig
 toen naar Gelderland, alwaar hy wel ontvan-
 gen

(i) MELIS STOKK, *bl. 61. BEKA in Theod. I. p. 61.*

(k) GODEFRID. MONACH. *ad annum 1197.*

(l) BEKA *in Theod. II. p. 62.*

(m) MELIS STOKK *in Dirk VII. bl. 6, 63.*

DMRVH. gen werdt. Graaf Otto gaf hem zelfs zyne Dogter *Aleid* ter Vrouwe, met welke hy naar Friesland keerde (n). Graaf Dirk, de party zyns Broeders, door dit Huwelyk, zo zeer gesterkt ziende, en met de Stigtsche zaaken de handen vol werks hebbende, leende ligte-lyk het oor naar een Verdrag, welk, kort hierna, tuschen de twee Broeders en den Graave van Gelder, geslooten, en sedert ongeschonden gehouden werdt (o).

Beginfels van den Utrecht-schen Kryg. De Graaven van Gelder en van Holland schynen, van toen af al, op middelen bedagt geweest te zyn, om de Stigtschen gelykerhand te beoorlogen. Graaf Dirk heeft zig, buiten twyfel, in 't weereldlyk bewind van 't Bisdom willen handhaaven, 't welk de Stigtschen niet zullen hebben willen gedoogen: waardoor het ongenoegen des Graaven vermeerderd zal zyn geworden. Graaf Otto hadt ook reden, om op de Stigtschen gestoord te zyn. Doch deeze moet van wat hooger opgehaald worden.

XXIX. Onlusten in Drenthe. Omtrent den jaare 1195, en dus nog by 't leeven van Bisfchop Boudewyn, hadt *Floris van Vorenborch* (p), die, van zynentwege, 't Slot te Koeverden bewaarde, zig den haat des Bisfchops op den hals gehaald, door het verzwaaren der Tollen, waarover Otto, Graaf van Benthem, Boudewyns Broeder, dikwils geklaagd hadt. De Bisfchop deedt Floris wel in den ban; doch deeze sloorde zig hier zo weinig aan, dat Boudewyn

(n) MELIS STOKER in Dirk VII. bl. 62.

(o) WILH. PROCURAT. ad annum 1197.

(p) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. VI. p. 5.

wyn genoodzaakt was, een Leger by een te brengen, met welk hy 't beleg sloeg voor 't Slot te Koeverden, dat zig eerlang overgaf, en, nevens de Landvoogdy van Drente, eerst aan *Gizelbert Postekyn*, een' Hollandsch' Edelman; doch na verloop van eenige jaaren (q), aan Graave Otto van Benthem, ter bewaaringe, opgedraagen werdt. *Volkert*, Stiefzoon van den geweezen Slotvoogd, geduurende 't beleg, gevangen, of als Gyzelaar mede genomen, en sedert geslaakt zynde, wist, eerlang, een' grooten aanhang in Drente te maaken, die zig, heimelyk, tegen den Graave van Benthem, verbondt. Men geloofde, in 't gemeen, dat Volkert onder de hand gestyft werdt, door Otto, Graave van Gelder (r), die toen den Huize van Holland zeer vyandig was. Ook is 't niet vreemd, dat hy zig met Drentsche zaaken moeide, alzo de Steévoogdy van Groningen, reeds voor meer dan dertig jaaren, van de Geldersche Graaven ter Leen gehouden was (s). De Groningers waren ook de eersten, die tegen den Graave van Benthem opstonden. Zy bragten, in eenen oploop, hunnen Steévoogd om 't leeven, en bemuurden hunne Stad tegen de belofte, die zy den Utrechtschen Bisshop, voorheen (t), gedaan hadden. Volkert maakte zig meester van de Bisshoppelyke inkomsten in Twente. Het Dorp Koeverden en de Voorburgt van 't Slot

- (q) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. VI. p. 5.
 (r) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. VII. p. 7.
 (s) Zie hier voor, bl. 244.
 (t) Zie hier voor, bl. 229.

DIRK VII. Slot werden aan koolen gelegd. Bisfchop Boudewyn en Graaf Otto van Benthem vielen, met magt van Volk, in Drente, welk deerlyk verwoest werdt. Toen kwam Graaf Otto van Gelder, 't zy hy te vooren reeds de hand in 't spel gehad hadt, of niet, tusfchen beide, om een Verdrag te bewerken. Men ftelde, by voorraad, vast, dat de Groningers vier, en de Drenters twaalf Gyzelaars, behalven nog drie wegens Koeverden (u), binnen Deventer leveren, en zo lang laaten zouden, tot dat de Bisfchop voldoening zou hebben ontvangen. De Graaf van Gelder kwam hier op zelf met de Gyzelaars te Deventer, alwaar zig toen de Bisfchop bevondt. Men tradt in onderhandeling; doch Graaf Otto van Gelder hieldt de zyde der Groningers en Drenters zo fterk, dat de Bisfchop, in toorn ontfteken, de Gyzelaars in de gevangenis deedt smyten. De Graaf van Gelder trok toen verftoord ter Stad uit. De onderhandeling werdt t'eenemaal afgebroken, en de vyandelykheden begonden op nieuws. Volkert verraste het Slot te Koeverden, welk, andermaal, door den Bisfchop, belegerd werdt. Filips, Aartsbisfchop van Keulen, en Koenraad, Aartsbisfchop van Ments, bewerkten, terwyl 't beleg nog duurde, een Verdrag, volgens welk, Floris (8) in de Slotvoogdy

(u) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. VII. p. 6.

(8) BEKA noemt *Rudolf*; doch meent waarfchynlyk *Floris*. Zie UBB. EMMIUS Libr. VII. p. 305. Een Schryver der dertiende eeuw zegt egter ook, dat de Slotvoogdy van Koeverden en 't bewind over Drente aan zekeren *Rudolf* opgedraagen werdt. Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. VIII. p. 7.

dy van Koeverden, en in 't bewind over DIRK VII. gantsch Drente hersteld zou worden, mids hy den Bisfchop duizend marken zilvers voldeede. Doch dit Verdrag werdt byna zo dra gefchonden, als het gemaakt was. De Graaf van Benthem vondt 'er zyne rekening niet by. Des begon hy, 's daags na het fluiten van het Verdrag, de vyandelykheden op nieuws (*y*). De Bisfchop zelf werdt in een hevig gevegt ingewikkeld. De Drenters behaalden hier eene volkomen' overwinning (*w*). Van de Bisfchoppelyken sneuvelden dertig man. Honderd Ridder's omtrent, en veele gemeene Schutter's werden gevangen genomen (*x*): 't welk wy hier te liever melden, om dat 'er uit af te neemen is, dat de Legers, in deezen tyd, hier te Lande, niet zeer talryk konnen geweest zyn. Bisfchop Boudewyn, het overschot zyn'er magt by een verzameld hebbende, trok, langs den Yffel naar de Veluwe, een Leen des Graaven van Gelder, dien de Bisfchop de schuld van zyn ongeluk gaf. De Dorpen deezer Landstreeke De Ve- werden jammerlyk verwoest. Graaf Otto van luwe Gelder zat ondertusfchen niet stil. Geholpen wordt van de Drenters, vernielde hy eenige sterken ver- des Bisfchops in Overysfel, en floeg het woest. beleg voor Deventer, welke Stad, elf dagen agter een, heviglyk bestormd werdt. Henrik de I., Hertog van Lotharingen, Leenman van den Bisfchop en Leenheer van den Graave wegens de Veluwe, bewerkte wel een

(*y*) BEKA in Baldev. II. p. 58.

(*w*) GODEF. MONACH. ad annum 1104.

(*x*) Anonym, de Reb. Ultraj. Cap. VIII. p. 7.

DIRK VII. een Verdrag; doch 't werdt kwalyk gehouden. Graaf Otto hadt Deventer verlaaten, doch hy floeg, sedert, de Bifchoplyke inkomsten in Drente aan (y), en bleef, zelfs na Boudewyns dood, eenen tyd lang, meester in 't Overftigt. De wrok, dien hy, om 't verwoesten van de Veluwe, tegen de Stigtſchen hadt opgevat, deedt hem nu met Graave Dirk van Holland aanſpannen, om Bifchop Dirk van der Aare den Oorlog aan te doen, by de eerſte bekwaame gelegenheid, welke zig wel haast opdeedt.

XXX. Bifchop Dirk vondt de Bifchoplyke inkomsten, door de oorlogen zyner Voorzaaten, en veelligt ook door de beftiering des Graaven van Holland, dermaate verminderd, en het Stigt, daarentegen, zo zwaar met ſchulden belaaden, dat hy, niet lang na zyne aankomst te Utrecht, beſloot, in perſoon naar Frieſland te trekken, en daar, by wyze van bede of belasting, ware 't mogelyk, eenige penningen te heffen (z). Volgens de overeenkomst van den jaare 1165, moest de Bifchop de helft en de Graaf van Holland de andere helft van de inkomsten des Frieſchen Graaffchaps trekken (a). Doch by dezelve was geenszins toegelaaten, dat de een, zonder de bewilliging des anderen, eenig geld in Frieſland zou mogen ligten. De Bifchop ondernam het egter, zonder Graaf Willem, die nu ten minſten zo veel regt op Frieſland hadt, als de Graaven van Holland, volgens

(y) BERA in Baldev. II. 58, 59.

(z) BERA in Theod. II. p. 62.

(a) Zie hier voor, bl. 244.

de gemelde overeenkomst, vorderen konden, DIRK VII. eenigszins gekend te hebben. Graaf Willem, wordt hier over te onvrede, overviel den Bifchop door gewapenderhand te Staveren in een Klooster, Graave Willem en voerde hem gevangelyk naar Oosterzee. Willem gevangen; doch Hy zat 'er egter niet lang. Eenige Friezen, gen; doch bedugt, dat de gevangenis eens Bifchops wederom den Hemel tot wraak mogt tergen, verlost. verlost. ten hem met geweld (*b*). Ten hoogste geftoord was Graaf Willem hier over: en te meer nog, om dat 'er veele Friezen waren, die 's Bifchops zyde hielden. Hy geeft dan terftond zynen Schoonvader, Graave Otto van Gelder, en Graave Dirk, zynen Broeder, van den toestand zyner zaaken kennis. De Graaven waren beide geréed, om zig van deeze gelegenheid te bedienen, en den Bifchop den Oorlog aan te doen. Graaf Otto viel in Overyffel, bemagtigde Deventer en wierp 'er bezetting in. Graaf Dirk, zig met een Leger by 't Gein nedergeslaagen hebbende (*c*), verwoestte, sedert, het geheele Nederftigt, den floeg het beleg voor Utrecht. De Bifchop bewoog, in deeze verlegenheid, Henrik, Hertog van Lotharingen, om hem te helpen. En Henrik, terwyl hy een Leger byeen rukt, weet Otto van Gelder looslyk te betrappen, en gevangen naar Brabant te voeren: waardoor de zaak des Bifchops geen 't Beleg wordt opgebroken.

(*b*) BEKA in Theodor. H. p. 62.

(*c*) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. XIII. p. 10.

DIRK VII. geen' kleinen steun kreeg.

XXXI. Utrecht genoot 'er de eerste voordeelen van. De Hollanders bemagtigen 's Hertogenbosch. 1202.

Graaf Dirk wordt gevangen.

Graaf Dirk brak op van voor de Stad, trok naar Brabant, om Graaf Otto te verlossen, en belegerde 's Hertogenbosch, eene nieuw gestigte Stad van Hertoge Henrik, welke, op den zevenden van Herfstmaand des jaars 1202, aan hem overging (d). Hy bekwam hier veel buit en gevangenen, en onder deezē, 's Hertogen Broeder, *Willem* en *Henrik*, Heere van Kuik. Doch de Hertog, die midlerwyl zynē magt, met Keulsche en Luiksche Knegten, en met de benden des Hertogen van Limburg en des Graaven van Vlaanderen, versterkt hadt, viel de aftrekkende Hollanders, by het Dorp *Heusden*, op het lyf, met zulk een' gelukkigen uitslag, dat zy verslaagen werden, en de Graaf zelf gevangen genomen (e). Holland en Gelderland, beide beroofd van de Graaflyke bescherming, werden toen deerlyk afgeloopen van de Stigtschen, op welken de Hollandsche Ridder egter somtyds eenige voordeelen behaalden. Onder anderen, werdt de Kerk van Woerden, toen onder 't Stigt behoorende, door hen, aan koolen gelegd (f). Van de andere zyde, werdt de Veluwe plat gebrand, Deventer herwonnen, en Zutphen, na een kort beleg, door Bisfchop Dirk, bemagtigd.

De

(d) BEKA in Theod. II. p. 62. II. 62.

(e) MELIS STORCK in Dirk VII. bl. 62.

(f) WILH. PROCURAT. ad annum 1202.

De twee gevangen' Graaven werden nog DIRK VII. binnen 't jaar geslaakt. Graaf Dirk moest XXXIII. tweeduizend mark zilvers losgeld betaalen (g). Hy sluit Graaf Otto kwam ook niet zonder losgeld een na- deelig Verdrag met Hen- rik den I. van Utrecht en den Graave van Holland, en tusfchen den Hertog van Lotharingen en de twee Graaven. De Bifchop en Graaf Dirk flooten eene vaste Vrede (h): van welke de voorwaarden onbekend zyn. Alleenlyk blykt, van elders, dat Graaf Dirk zig, waarfchynlyk na 't fluiten deezer Vrede, voor een' Leen- man des Utrechtschen Bifchops erkend heeft (i). De Verdragen tusfchen den Hertog van Lotharingen en de twee Graaven zyn nog voor handen. Graaf Otto verbindt zig, in een derzelve, „ den Hertoge van Lotharingen, „ als zynen Leenheer, op verbeurte van zyn „ Leen, in den kryg, ten dienfte te zullen „ staan (k).” Doch in een ander veel wyd- loopiger Verdrag, „ doet hy, ten behoe- „ ve des Hertogs, afstand van het regt, „ welk hy voorgaf, in *Megen* en in *Kempens- „ land*, te bezitten. Hy draagt den Hertog- ge zyn vry eigen goed in *Oosterbeeke* op, „ en ontvangt het wederom van hem ter „ Leen

(g) WILH. PROCURAT. ad annum 1202.

(h) BEKA in Theod. II. p. 63.

(i) Comp. inter Theodr. Traj. & Willh. Holl. apud HENAST p. 133.

(k) MIRÆI DONAT. Belgic. Libr. II Cap. LXXXIV. Tomi I. Oper. Dipl. p. 565.

DIRK VII., Leen. Hy belooft den Brabantschen Koop-
 „ luiden tolvryheid op den Ryn, met naame
 „ den Burgeren van *den Bosch by Orten*,” dat
 is, 's Hertogenbosch, voor welke Stad, de
 Hertog, in den jaare 1196, van Keizer Hen-
 rik den VI, reeds tolvryheid op den Ryn ver-
 worven hadt (1). „ Voorts herhaalt Graaf Ot-
 „ to de gedaane belofte van den Hertoge, in
 „ den kryg, ten dienste te zullen staan: de
 „ Hertog verbindt zig van zynen kant ook,
 „ den Graave, met de wapenen, te zullen
 „ beschermen. En indien dit Verdrag van 's
 „ Graaven zyde geschonden wordt, belooft
 „ deeze te zullen gedoogen, dat vyfentwintig
 „ Geldersche Edelen en even zo veele †
 „ Amptluiden den Hertoge by staan, om den
 „ Graaf, tot het naarkomen van dit Verdrag,
 „ te dwingen.” Het werdt, te Leuven, in
 1203. den jaare 1203, getroffen (m). Men bespeurt
 'er ligtelyk uit, dat Graaf Otto in groote ver-
 legenheid gebragt was. Doch dit blykt, ten
 opzigte van Graave Dirk, even duidelyk, in
 het Verdrag, welk, op den derden van Slagt-
 maand deszelfden jaars, tusfchen hem en Her-
 tog Henrik, geslooten werdt. Het betrof, voor-
 naamlyk, eenige geschillen over het Land
 tusfchen de Schelde en de Maaze, die tus-
 fchen de twee partyen, en tusfchen derzelver
 Voor-

(1) MIRÆI Dipl. Belg. Cap. LXXIII. Tom. I. Oper. Dipl.
 p. 193.

(m) Voyez BUTKENS Trophées de Brabant *Preuves* p. 58.
 DU MONT Corps Diplom. *Tom. I. Part. I. p. 129.*

Voorzaaten, al voor lang, gaande gehouden DIRK VII.
 waren. De oorzaak deezer geschillen is, nergens, onzes weetens, aangetekend. 't Schynt dat, na de verdeeling van Lotharingen, in Opper- en Neder-Lotharingen, waarvan het eerste deel ook het *Hertogdom van der Moezel* of *der Moezelaaren* genoemd werdt (n), de Hertogen van Neder-Lotharingen, die, federt, Hertogen van Brabant genoemd zyn, eenig regt hebben voorgewend, op de Landen, omtrent de Maaze gelegen, behoorende tot de oudste grenzen van het Ryk van Lotharingen (o). De Hollandfche Graaven schynen hun, na dat ook Neder-Lotharingen, onder verscheiden' Heeren, die allen onmiddelyk onder 't Ryk stonden, verdeeld was, dit Regt betwist te hebben. Doch Hertog Henrik deedt het nu gelden. Graaf Dirk
 „ in plaats van het Land naar Zee. Het oudste gedeelte van Holland wordt een Leen van Brabant.
 „ land strekkende, op welk de Hertog oordeelde
 „ deelde gegrond regt te hebben, volkomen
 „ lyk aan hem af de Stad *Dordrecht*, ter wederzyde van het water, *Dordrechtswaarde*,
 „ *Hereswaarde*, *Dusfen*, en het gantsche
 „ Land tusfchen *Stryen* en *Waalwyk*, tot aan
 „ het Land des Hertogs toe. Doch al dit
 „ Land ontvangt hy wederom ter Leen van
 „ den Hertog, dien hy beloofte, tegen alle
 „ vyanden, *behalve tegen het Keizerryk*, te
 „ zul-

(n) SIGEBERT. GEMBLAC. *ad annos* 1033, 1044, 1048, 1070.
 (o) Zie hier voor, bl. 61, 76.

PIK. VII. „ zullen ten dienste staan (9). Het Leen
 „ deezzer Landen zou, volgens het Brabantsch
 „ Regt, op den naaften Erfgenaam verster-
 „ ven. Voorts staat de Graaf al zyn Regt
 „ op *Breda* aan den Hertoge af. De Hertog
 „ verbindt zig, daarentegen, den Graave
 „ te zullen beschermen, tegen alle zyne vy-
 „ anden, het Keizerryk alleen uitgenomen.
 „ De Ingezetenen van Brabant en van Hol-
 „ land zouden, over en weder, niet meer
 „ dan de gewoone tolln verpligt zyn te be-
 „ taalen. Ook zouden de wederzydsche Koop-
 „ luiden elkanders goederen, om schuld, niet
 „ in beslag neemen mogen, dan na dat zy,
 „ den Schuldenaar, voor zynen gewoonlyken
 „ Regter, gedagvaard hebbende, geen Regt
 „ hadden konnen bekomen. Eindelyk werde
 „ vastgesteld, dat dit Verdrag niet slegts tus-
 „ schen de twee handelende Partyen; maar
 „ ook tuschen beider Erfgenaamen zou stand
 „ grypen.” Het werdt, in de tegenwoor-
 „ digheid van veele wederzydsche Getuigen,
 „ bezegeld, en door 's Graaven mannen pleg-
 „ tiglyk bezwooren: onder welken, met naame,
 „ genoemd worden *Rogier van Meerhem*, *Hu-*
 „ *go*

(9) Merk hier aan, dat de Graaf van Holland, als
 een Leenman des Keizerryks zynde, niet belooven
 wil, den Hertog, tegen het Keizerryk, te dienen.
 Wy hebben 'er (hier boven Bl. 257.) in het Verdrag
 met Vlaanderen, nog een voorbeeld van gezien, en, in
 't gevolg deezzer Geschiedenis, zullen 'er ons meer voor-
 komen.

go van Voorne, Dirk van Altena, Gerard van DIRK VII.
 Horst, Willem van Teilingen, Simon, Jan en
 Ysbrand van Haarlem, Albert Bernardi [of
 Banjaard], Wouter van Egmond, Floris van
 Welde [of van Leede], Filips van Wasfenaar,
 Arnoud, Henrik en Jan van Ryswyk en Dirk
 van Bockel (p). De inhoud van dit nadeelig
 Verdrag, waar by de Graaf van Holland,
 zelfs wegens het oudste Land, welk hy be-
 zat, een Leenman des Hertogs van Lotharin-
 gen en Brabant werdt, doet duidelyk zien, van
 hoe schadelyke gevolgen de neerlaag by
 Heusden en 's Graaven gevangenis geweest
 zyn. 't Liep aan tot in het jaar 1283, eer
 de Graaven van Holland van deeze Leenroe-
 righeid ontheeven werden, gelyk wy in 't
 gevolg zien zullen. Graaf Dirk overleefde
 zyn ongeluk niet lang. Te Dordrecht te
 rug gekeerd, storte hy in een zwaare ziek-
 te, die hem, na verloop van eenigen tyd,
 uit het leeven nam (q). De oudste Schry-
 vers stellen zynen dood op het jaar 1203 (r).
 Sommigen op den vierden van Slagmaand (s).
 Doch indien de tydtekening van het Ver-
 drag met Hertog Henrik egt is, moet hy,
 na dien dag, overleeden zyn: alzo hy, ee-
 nigen tyd na het sluiten van het zelve, te
 Dor-

Dood
 van Dirk
 den VII.

(p) Voyez BUTKENS Troph. de Brabant Prew. p. 53. Corps
 Diplom. T. I. P. I. p. 130.

(q) MELIS STOKES in Dirk VII. bl. 64.

(r) GODEFRID. MONACH. ad annum 1203. p. 274.

(s) BEKA in Theod. II. p. 63. LEON. MONACH. Brevic.
 p. 155.

DIRK VII. Dordrecht, ziek gelegen heeft. Hy liet geene Zoonen na; maar eene eenige Dogter, *Ada* genoemd. Zyn ontydige dood dompelde Holland in verwarringen, welker uitkomst, in 't volgende Boek, staat ontvouwd te worden.

VADERLANDSCHE HISTORIE.

AGTSTE BOEK.

I N H O U D.

- I. ADA, door haare Moeder, Vrouwe Aleid, aan 't Graaflyk bewind geholpen Zy trouwt met LODEWYK, Graave van Loon. II. WILLEM DE EERSTE, door eenige Edelen, tot Graaf verheeven. Ada gevangkelyk naar Texel, en van daar naar Engeland gevoerd. III. Oorsprong van het gezag der Hollandfche Edelen. IV. Oorlog tusfchen de Graaven Willem en Lodewyk. Sterkten ten Busfche en te Zwadenburg. V. de Kennemers vallen in Amftel. Ten Busfche gewonnen. VI. Zuidholland, Leiden en Kennemerland onderwerpen zig Graave Lodewyk. Sant Aagtendorp en Egmond verbrand. VII. De Vlaamingen in Walcheren. VIII. Lodewyk wint Leiden andermaal. Willem verjaagt hem, uit Holland. IX. Verdrag van Lodewyk en Willem, met Bifchop Dirk. X. Willem en Lodewyk maaken Vrede. XI. Onderhandelingen van Graave Lodewyk met Jan, Koning van Engeland. Ada keert uit Engeland en sterft. XII. Veranderingen in 't Keizerryk. XIII. Graaf Willem in de Ryksteen bevestigd.

tigd. Hy verbindt zig met Engeland. XIV. Helpt Vlaanderen, tegen Frankryk. Wordt gevangen. Geslaakt. XV. Huwelyks verbindtenis tusfchen Floris van Hollanden Magteld van Brabant. XVI. Graaf Willem in Engeland. Laatste poogingen van Graave Lodewyk, om Holland te bekomen. Hy sterft. XVII. Graaf Willem gaat op een' Kruistogt. Gelegenheid van Damiate, welk belegerd en ingenomen wordt. XVIII. Of de Haarlemmers Damiate, door middel van Zaagschepen, hebben helpen winnen. XIX. Graaf Willem sterft. Keuren voor Middelburg. XX. FLORIS DE VIERDE wordt Graaf. Onlusten tusfchen 't Stigt en Gelder. Vrede. XXI. Overeenkomst, wegens de Sluizen, in den Wendeldyk. XXII. Groninger en Drentsche Onlusten. Nederlaag en dood van Bisfchop Otto den II. XXIII. Wilbrand wordt Bisfchop. XXIV. Kettery der Stadingers. Oorsprong der Inquisitie. Kruisvart tegen de Stadingers. XXV. Graaf Floris overwint hen. Hy wordt, in een Steekspel, gedood. Keuren ceniger Zeeuwsche Steden. XXVI. WILLEM DE TWEDE wordt Graaf, onder Voogdye. XXVII. Keizer Fredrik de II. afgezet. XXVIII. Graaf Willem tot Roomsche Koning gekoren. XXIX. Hy bemagtigt Werden en Aken. Nieuwmegen aan Gelder gehegt. XXX. Koning Willem trouwt. XXXI. Oorlog met Vlaanderen. Jan van Avennes trouwt Aleid van Holland. Hy bekomt Henegouwen. XXXII. Gozewyn van Amstel doet afstand van 't Bisdom van Utrecht. XXXIII. Opftand der Westfriezen. Koning
 Wil-

Willem trekt tegen hen op, en sneuvelt in 't J's. XXXIV. Voorregten, aan de Hollandfche Steden, door hem, verleend, en Gebouwen, door hem, gestigt.

De ziekte van Graave Dirk den VII. hadt lang genoeg geduurd, om hem gelegenheid te geeven van orde te stellen op het Lands bestier, na zyn overlyden. Ook hadt hy, de dood voelende naderen, zig begeerig getoond, om zynen Broeder, Willem, te spreken. Met deezen wilde hy zig verzoenen, en hem de Voogdy, over zyne Dogter, ADA, opdraagen (a). Hy beoogde, zo 't schynt, het Graaffschap, op haaren naam, door Graave Willem en 's Lands Edelen, te doen beregten. Doch zyne Gemaalin, Vrouw Aleid, verydelde, looslyk, deeze oogmerken (b). Zy beloofde zig, met reden, weinig goeds van de Voogdyschap van Graave Willem, wien zy, voorheen, zo zwaar eene neêrlaag hadt toegebracht. Des was zy op middelen bedagt, om zelve, zo dra Graaf Dirk overleeden zou zyn, den klem van 't bewind in haare magt te krygen. Zy besloot, heimelyk, haare Dogter Ada aan LODEWYK, Graave van Loon, ten Huwelyk te besteeden, en wist Otto, Graave van Benthem, Oom van Graave Dirk, smaak in deezen toeleg te doen krygen. Veelen van 's Lands Edelen waren 't eens met de Gravinne (c).

En

ADA.

I.

Toeleg

van

Vrouw

Aleid, om

't Graaf-

lyk be-

wind in

handen te

krygen.

1203.

(a) LEON. MONACH. Brevic. p. 155.

(b) WILH. PROCURAT. ad annum 1203.

(c) MELIS STORZ in Dirk VII. bl. 64, 65

ADA. En daar is nog een Brief voor handen, eenigen tyd hier na, door haar zelve, aan *Jan*, Koning van Engeland, geschreeven, meldende, dat Ada's Huwelyk met den Graave van Loon, op den raad en met toestemming van veele Hollandsche Edelen en Dienstmannen, beslooten was: onder welken, zy met naame noemt Rogier van Meerhem, Hugo van Voorne, Dirk van Altena, (1) Simon, Jan en Ysbrand van Haarlem, Willem van Teilingen, Volpert en Floris van Leede [of *Leerdam*], Arnoud en Henrik van Ryswyk en Wouter van Egmond (d). Alle welke Edelen, op *Volpert van Leede* na, over het Verdrag met Hertoge Henrik van Lotharingen gestaan hadden, gelyk wy boven (e) gezien hebben. Vrouw Aleids toeleg bleef egter zo geheim niet, of eenige andere Edelen, meer tot Graave Willem genegen, kreegen 'er de lugt van. *Filips van Wasfenaar* verklaarde, onder anderen, „ dat men zig niet ontzien „ moest, Graaf Willem, met geweld te hand- „ haaven, in de Voogdye, die hem, van „ regtswege, toekwam.”

Huwe-
lyk ha-
rer Dog-
ter Ada
met Lo-
dewyk,
Graave
van
Loon.

Vrouw Aleid, de zekere dood van Graave Dirk te gemoet ziende, hadt Lodewyk van Loon in stilte naar Holland doen komen, op dat hy by der hand zyn zou, om het Huwelyk met Ada

(d) Liter. Adelh. Comit. Inter Act. Publ. Angl. Tom. I. P. 1. p. 46.

(e) VII. Boek, W. 294, 295.

(1) Simon van Haarlem, Willem van Teilingen en Wouter van Egmond hebben Lodewyks zyde niet gehouden, in den aanvang deezer verdeeldheid. Wy zullen dit, zerkond, uit onze oudste Kronykschryvers, toonen.

Ada te voltrekken, zo dra haar Vader den geest zou gegeven hebben. Hy hieldt zig eenigen tyd op den *Huize van Altena*; alwaar hy veilig vertoeven kon, mids Heer Dirk van Altena, gelyk wy gezien hebben, volkomen in zyne belangen was. Op de eerste tyding van 's Graaven dood, begaf hy zig terstond naar Dordrecht, alwaar hy, zonder eenig uittel, met de jonge Ada, in de Egt verbonden werdt. Men gunde zig geen tyd, om 's Graaven Lyk eerst ter aarde te bestellen. Het bleef onbegraaven staan in 't zelfde Huis, daar de Huwelyksplegtigheden verrigt werden, en het Trouwfeest gevierd. Als alles volbragt was, werdt het Graaflyk Lyk, te schepe, naar Egmond gevoerd en aldaar begraaven (f).

Lodewyk van Loon was een Zoon van Gerard, Graave van Loon, en van Maria, Dogter van Henrik den III., Graave van Gelder (g). Loon, ook Los en Loos genoemd, was een oud Graaffschap in 't Ryk van Lotharingen, en een Leen des Bisdoms van Luik. Na Lodewyk, is het, onder 't bewind van verscheiden' andere Graaven geweest. Den laaften van welken, zonder erfgenaamen, overleeden zynde, is het Graaffschap van Loon, in den jaare 1372, aan den Bischoep van Luik gekomen.

Graaf Willem, Broeder van Graave Dirk, die zig in Friesland bevondt, kon zo ras geen tyding van 's Graaven afderven krygen, noch zig, op 't ontvangen der zelve, met

20

(f) MELIS STOKK in Dirk VII. B. 65.

(g) MANTELU Hist. Losl. p. 302.

zo veel spoed herwaards begeeven, of 't Huwelyk met Ada was eenige dagen voltrokken geweest, eer hy in Holland kwam. In de Zype, op de grenzen van Kennemerland, aangekomen, verzogt hy Vrygeleide van Vrouwe Aleid of van Graave Lodewyk, zonder welk hy niet voorttrekken durfde. Hy gaf voor, zyns Broeders Graf te Egmond te willen bezoeken. Doch 't Vrygeleide, hier toe noodig, werdt hem zo plat geweigerd, dat hy, zig in de Zype niet veilig waanende, schielyk naar een afgelegen oord van Friesland te rug toog (h).

II.
Eenige
Edelen
poogen
Willem 't
Graaflyk
bewind
in handen
te stellen.

De misnoegde Edelen beloofden zig vast weinig goeds van Graaf Lodewyks Regeering, dien zy wisten, dat Vrouwe Aleid geheel naar de oogen zag, en niets, buiten haar goedvinden, doen of laten zou. Zy voorzagen dan, dat men hen buiten den Graaflyken raad en allen bewind zou houden, en nieuwe wetten maaken, zonder hen te kennen. De reeds gemelde Filips van Wasfenaar en Jan van Ryswyk moeten voor de Hoofden der misnoegden geteld worden. By deezem hadden zig gevoegd Simon van Haarlem; Willem van Teilingen, Wouter van Egmond; Albert Banjaard, en Jakob, Burggraaf van Leiden. Men besloot Graaf Willem, heimelyk, in Holland te ontbieden: en alzo de Zeeuwen zeer tot hem genegen waren, vondt men goed, hem in Zeeland het Graaflyk bewind op te draagen. Graaf Willem begaf zig wel haast

(h) WILH. PROCURAT. ad annum 1203. MALLIS STORKE in Ada; bl. 67.

haast naar *Wasfenaar*, by Heere Philips, al waar hy zig een' korten tyd ophieldt; doch zo bedekt, dat zelfs de Huis-bedienden hem niét kenden. Twee vertrouwde Knegten bragten hem, vermoed in een stordig ge- waad, en met den hoed of muts in de oog- gen getrokken, van daar te schepé naar Vlaardingén. Hier lagen Zeeuwsche Sche- pen van het Eiland Schouwen op hem te wagten, in welken hy, met blydschap, ontvangen werdt. Men voerde hem, in al- ler yl, naar *Zierikzee*, en riep hem daar, openlyk, voor wettigen Graave uit. De Edelen en de Burgery verklaarden, by pleg- tigen eede, den Graave van Loon vervallen van de Voogdye: en oud en jong liep te hoop, om zyne vreugde te betuigen, voor de verheffing van den wettigen Zoon van Gra- ve Floris, dien, met een algemeen gejuich, eere en vrede, en een lang leeven toege- wenscht werdt (i).

Terwyl dit, in Zeeland, voorviel, arbeid- den Wouter van Egmond en Albert Banjaard, in Holland, heimelyk, om de Kennemers op Willems zyde te winnen, en Vrouwe Alcid, zo wel als het jonge Paar, te Egmond, alwaar zy verwacht werden, om den Maandelykschen Kerkdienst, voor den overleeden Graave, by te woonen, te overvallen en gevangen te nee- men. Een andere Wouter *, die Lodewyks zyde hieldt, en zig toen juist te Egmond be- vondt, kreeg de luyt van deezen toeleg, en

WILLEM I.
Vlugt van Vrouwe Ada en Graave Lodewyk.
* Walterus de Raven.

(i) MELIS STOKÉ in *Ada* bl. 67. WILH. PROCURAT. ad
1203.

WILLEM gaf 'er terstond kennis van aan Vrouwe Aleid
I. en haare Kinderen, die, drie dagen voor den
 dertigsten dag na 's Graaven dood, reeds te
 Haarlem gekomen waren. *Gysbrecht van An-*
stel boodt het verlegen Huisgezin zynen dienst
 aan, om het te schepe naar Utrecht te voe-
 ren, 't welk hem, sedert, duur genoeg te
 staan kwam. Vrouw Aleid en Graaf Lode-
 wyk omhelsden deeze aanbieding, begaven
 zig, in 't holst van den nacht, uit Haarlem,
 en bragten 't, de Osdorpers en Aalsmeeders,
 die op hen loerden, ter naauwer nood ontslipt
 zynde, behouden te Utrecht. De jonge Graa-
 vin Ada, die maar agttien dagen gehuwd was
 geweest (2), en nu haaren man, voor eenige jaa-
 ren, verliet, vloodt, onder de bescherming van
 Rogier van Meerhem, Hugo van Voorne en
 eenige anderen, op den Burgt te Leiden, wel-
 ke Stad de Edelen, die 't met Graave Lo-
 dewyk hielden, bemagtigd hadden, zo 't
 schynt, na dat de Burggraaf Jakob zig voor
 Graave Willem verklaard hadt. Wouter van
 Egmond en Albert Banjaard, gantsch Kenne-
 merland op de been gebracht hebbende, sloe-
 gen terstond het beleg voor den Leidschen
 Burgt. Philips van Wasenaar toog ook met zyn
 Volk

(2) Dit zegt Vrouwe Aleid zelve, in den reeds aan-
 gehaalden Brief aan Koning Jan, *apud RYMER Aët.*
Publ. Angl. T. I. P. I. p. 46. Doch zo Ada op den
 zevenentwintigsten dag na het overlyden van Graave
 Dirk (Zie bl. 304. boven aan), agttien dagen gehuwd
 was geweest, moet het Lyk ten minsten negen dagen
 onbegraven gebleeven zyn, indien zy, gelyk onze Kro-
 nyken verzekeren, terwyl het boven aarde stondt, Bruil-
 oft heeft gehouden.

Volk derwaards. Jan van Ryswyk was kort te vooren overleeden. Alle de Rynlandfche Dorpen raakten in roere; en trokken, in grootten getale, uit, om den Burgt te helpen winnen: binnen welken, men haast zo groot een gebrek aan mondkost hadt, dat men tot de overgaave besloot, zonder iets meer dan lyfsbehoudenis te kunnen bedingen. Rogier van Meerhem, Hugo van Voorne en verscheiden' anderen werden gevangen gehouden, tot op de overkomst van Graave Willem, die, de vereischte orde op zyne zaaken in Zeeland gesteld hebbende, naar Holland overitak, en te Egmond van de Kennemers met open' armen ontvangen, en voor Graave erkend werdt. Vrouw Ada was, na 't overgaan van den Leidfchen Burgt, Heere Willem van Teilingen, haaren Bloedverwant, in handen gesteld, die haar heuschelyk bewaaren deedt (*k*). Doch toen Graaf Willem in Holland gekomen was, deedt hy haar, volgens het verhaal van sommige Kronyken, naar het Eiland Texel brengen, alwaar zy eenigen tyd bewaard, en naar haaren staat gehandeld werdt (*l*). Immers zo spreken onze Kronyken. Doch Vrouw Aleid getuigt, in den boven aangehaalden Brief, dat de Friesche gevangenis haare Dogter ondraaglyk viel (*m*). Ook schynt zy niet lang op Texel gebleeven te zyn. Graaf Willem deedt haar naar Engeland voeren (*n*): alwaar zy,

(*k*) WILH. PROCURAT. ad annum 1203.

(*l*) Omgenoemde Klerk, bl. 93.

(*m*) Liter. Adelh. Comit. inter Act. Publ. Angl. Tom. I. p. 46.

(*n*) Vide Dipl. Honor. III. apud MATTHEUM Angl. Tom. III. p. 125.

WILLEM I. zy, eenige jaaren, opgehouden werdt. Wy zullen in 't gevolg zien, hoe veel werks het Graave Lodewyk gekost hebbe, eer hy haar wederom in zyne magt kreeg. Al het welk onze opmerking te meer verdient, om dat 'er onze Kronykschryvers geheel geen gewag van maaken.

III. Oorsprong van het gezag der Hollandfche Edelen. De stap, dien de Hollandfche Edelen deden, in het bewerken deezer merkwaardige verandering der Regeeringe, toont wel, hoe hoog hun gezag thans gesteden was. 't Zal hier dan niet te onpas komen, kortelyk, de herkomst deezer Edelen na te spooren, en aan te wyzen, langs welke trappen, zy tot het gezag, welk wy hen hier zien oefenen, en welk, sedert, van tyd tot tyd, toegenomen is, zyn opgesteegen.

Zo ver ons de oudste Gedenkschriften, wegens den Staat deezer Landen, toelichten, zyn derzelver Ingezetenen altoos in Edelen en Gemeente onderscheiden geweest (o). De Edelen waren aanzienlyk, uit hoofde van de Ampten, welken zy bekleedden; van de landgoederen, welken zy bezaten, en van het Geslagt, uit het welk zy gesprooten waren. Onder de aloude Batavieren en Friezen, moeten Klaudius Civilis, Verritus en Malorix en verscheiden' anderen voor zulke Edelen gehouden worden (p). De Saxers van laater tyden waren ook onderscheiden in *Edlinghen* of Edelen, *Frilingen* of vryen, en *Larsen* of dienstbaaren (q). En toen Friesland zig nog van de Wezer tot aan de Schelde uitstreckte, en der-

(o) Zie I. Boek, bl. 30, 31.

(p) Zie I. Boek, bl. 75, 96. II. Boek, bl. 117, 127.

(q) NITHARD. *Litr.* IV. ad annum 843. p. 326.

halven alles vervatte, wat thans onder den naam van *Vereenigde Nederlanden* begreepen is, werden de Friezen, insgelyks, in *Edelen*, *Vryen* en *Lieten*, of *dienstbaaren* verdeeld. De oude Friesche Wetten, die men, waarschynlyk, tot de tyden van Karel den Grootten brengen moet, maaken 'er duidelyk gewag van (r). In de volgende eeuwen, tot op den tyd, van welken wy thans handelen, vindt men verscheiden' blyken, dat deeze onderscheiding heeft blyven plaats houden. Doch de dienstbaarheid begon, omtrent deezen tyd, te verminderen, en verdween, op veele plaatsen, geheellyk. Wy hebben, reeds by eene andere gelegenheid, aangemerkt, dat de Kruisvaarten hiertoe aanleiding gaven. De Slaaven verlieten hunne Heeren (s), de dienstbare Landluiden den ploeg (t), om naar 't Heilige Land op te trekken: 't welk oorzaak was, dat men vrye luiden tot de gemeene diensten huuren moest, en de Landeryen ook aan vrye luiden verpagten, uit welke laatste, meen ik, de *welgeboornen*, ten platten Lande, ten minsten voor een gedeelte, ontstaan zyn. De Edelen van deezen tyd, op dat wy tot hen wederkeeren, waren, ten deele, door 's Lands Oppervorsten, of door eenige andere voornaame Geestelyken of Weereldlyken, *Ridders* gemaakt, dat is, plegtiglyk bekwaam verklaard, om de wapenen te mogen voeren: 't welk met veel omslags en kosten plag te geschieden;

(r) Leg. Frison. Tit. I & II. *ibid.* Not. S. SICCAMÆ.

(s) BOTHON. Chron. Brunsv. pictur. apud LEIBNIT. Tom. III. p. 339.

(t) DODECHUNUS, ad annum 1096

WILLEM den; doch allengskens min plechtig werd. Zy
 I. waren verplicht „dagelyks, de mis te hooren;
 „het lyf te waagen, om het Geloof voor te
 „staan; Weduwen en Weezen te bescher-
 „men; tweevegten aan te gaan; tot ver-
 „dediging der verdrukte onschuld, den Kei-
 „zer onderdaanig te zyn; 't Gemeenebest in
 „stand te helpen houden; hunne Leengoe-
 „deren wel te bestieren, en eindelyk, onbe-
 „straflyk, voor God en de menschen, te lee-
 „ven.” Alle welke pligten hun, by hunne
 verhéffing tot de Ridderlyke waardigheid, wer-
 den voorgehouden (u). In eenigen derzelven,
 ziet men, dat onze oude Ridders groote
 overeenkomst hebben gehad, met de doolende
 Ridders, die ons, in de verzierde geschie-
 denissen der volgende tyden, *Romans* ge-
 noemd, worden afgebeeld. De Edelen, die
 met de Ridderlyke waardigheid bekleed wa-
 ren, voerden den eernaam van *Heer*, voor
 hunnen eigen naam. De overige Edelen heet-
 ten *Knaapen*. De goederen, welken zy bezat-
 ten, waren niet op eenerlei wyze bekomen.
Sommigen hadden dezelve, op eene gewoone
 wyze, door Erfenis, Huwelyk of Aankoop
 verkreegen. Aan *anderen* warenze, door 's
 Lands Oppervorsten, of ook wel door de Graa-
 ven, toen deezen meer aanzien gekreegen
 hadden, geschonken (v): somtyds tot beloo-
 ning van Krygsdiensten, somtyds om de Ede-
 len te vaster aan de belangen der schenkenen
 te verbinden, of om andere redenen. Na dat
 het

(u) Vide BEKAM in Otton. III. p. 77.

(v) Diplom. Flor. IV. An. 1230. apud MATTHEUM ad A-
 nonym. de Reb. Ultraj. p. 14.

het Leenregt ingevoerd was, hielden de Edelen deze laatste soort van goederen ter Leen van 's Lands Graaven, die de Edelen, wanneer ze hun hulde deden en in den Kryg dienden, beschermen moesten; doch by weigering van trouwe of manschap, de Leengoederen verbeurd verklaaren konden. Dikwils gebeurde het ook, dat de Edelen, om zig te meer van de Graaflyke bescherming of gunst te verzekeren, de eerste soort van goederen, die hun in vollen en vryen eigendom toekwamen, aan den Graave opdroegen, omze van hem wederom ter Leen te ontvangen (3). De goederen der Edelen bestonden, voornaamlyk, in Landeryen, Boschen, Wateren en diergelyken. De Edelen woonden, veelyds, op of omtrent deeze goederen, in een meer of min sterk en aanzienlyk Slot, om welk te mogen stigten, de Graaven, hier te Lande, verlos gaven (4). De Knechten en Dienstlieden der Edelen woonden op en omtrent deeze Sloten, en bouwden de Landen der Edelen of

WILLEM
I.

(3) Zie hier van een voorbeeld, wegens *Binkhorst*, ten tyde van Willem den III, by *DE RIEMER Besch. van 's Gravenhage* I. Deel, bl. 61. wegens *Nyenroode*, ten zelfden tyde, by *MATTHÆUS de Jure Gladit* Cap. XV. p. 265, en wegens den Burgt van Viane, ten tyde van Hertoge Albrecht, in den jaare 1372, by den zelfden *MATTHÆUS, Fundat. & Fata Eccles.* p. 601.

(4) Zo vindt men, dat Dirk de VII. zekeren *Biggo*, in 't jaar 1199, verlos gaf, om een Slot te stigten, op een stuk nieuw bedykt Land, door den Graave aan hem verkogt, en zig strekkende van Pendrecht tot Katzendrecht by Yselmonde. Zie *BOXHORN op REIGERSB.* II. Deel, bl. 46.

WILLEM
I.

of bevischten hunne Wateren. Dikwils ver-
voegden zig ook Vryen by deeze Dienstluiden
metter woon, om voordeel te trekken, uit
de nog onbebouwde streeken Lands, of uit
de onbevischte wateren, en om neering of
handel te dryven, onder de bescherming van
het Slot en van de Burgzaaten, die 'er, veel-
tyds, op gehouden werden. En dit voegen
van wooning by wooning, omtrent de adely-
ke Sloten, is de opkomst van verscheiden
Dorpen, en zelfs van voornaame Steden, hier
te Lande, geweest: over welke Dorpen en Ste-
den, de *Heeren* of Eigenaars der Sloten, met
kennis of bewilliging der Graaven, ook Regts-
gebied bekomen, en onder den naam van
Heerlykheid, geoefend hebben. Aan deeze
Dorpen of Steden, werdt dikwils dezelfde naam
als aan de Sloten gegeven: hoewelze somtyds,
naar hunne gelegenheid, ook anders genoemd
werden. Nademaal nu veelen van deeze ade-
lyke goederen of Heerlykheden, hier te Lan-
de, zekerlyk, in haaren oorsprong, uit den
boezem der Graaflykheid voortgekomen; vee-
le anderen, door de Edelen, eerst aan den Graa-
ve opgedraagen, en toen wederom van hem
ter Leen ontvangen waren, en van veele an-
deren de herkomst, door den tyd, onmoge-
lyk kon aangewezen worden, zo heeft men,
in de volgende eeuwen, alle de Hollandsche
Heerlykheden als Leenen der Graaflykheid
begonnen aan te merken, en zelfs als kwaade
Leenen, die alleen op de Mannen versterven
konden, indien het tegendeel, met geene eg-
te bescheiden, beweezen kon worden (*w*).

Twee-

(*w*) Zie G. VAN LOON Aloud. Holl. Hist. II. Deel, II. 359.

Tweederlei waren deeze Heerlykheden: *hooge* ^{WILLEM I.} of *vrye* en *Ambagtsheerlykheden*. De hooge en vrye Heerlykheden oefenden hoog of straffend, de Ambagtsheerlykheden alleen middelbaar en laag Regtsgebied; wordende, in deeze laatsten, het straffend Regtsgebied, door den Graaf of zynen Baljuw, geoefend. Onder de hooge Heerlykheden, zyn 'er, vermoedelyk, verscheiden geweest, die niet uit den boezem der Graaflykheid waren voortgekomen. Doch de Ambagtsheerlykheden schynen allen, uit Graaflyke giften of verkooppingen, herkomstig geweest te zyn.

Zodanig was de toestand der Edelen. Hun gezag, in 't Lands bestier, is, naar maate de Graaven hunnen bystand, in den oorlog, meer behoefden, van tyd tot tyd, toenomen. Ten tyde der eerste Graaven, schynen de Edelen, ieder in zyne Heerlykheid, de burgerlyke Regeering waargenomen te hebben, onder het opzigt des Graaven, die aan de Frankische of Duitfche Vorften verantwoording schuldig was. Het algemeen Landbestier, dat voornaamlyk opzigt hadt op het maaken van Vrede, het voeren van Oorlog, en het vinden van middelen en manschap hiertoe noodig, stondt toen wel aan den Graave; doch 't is ten hoogste waarschylyk, dat hy, al vroeg, een Raad, uit 's Lands Edelen bestaande, nevens zig zal gehad hebben: gelyk men, hier van, in laater tyden, duidelyke bewyzen vindt (x). Na dat de Hollandsche Graaven

Zwaa-

(x) Zie MELIS STOKES in Willem II. bl. 87. in Floris V. bl. 35. in Jan I. bl. 146.

WILLEM I. zwaare Oorlogen met de Stigfchen, Vlaamingen en Brabanders hadden begonnen te voeren, waartoe hun de raad en hulp hunner Leenmannen zonderling te stade kwam, wies het aanzien van 's Lands Edelen, hand over hand. De Graaven vergolden hunne diensten, met het schenken van heerlyke goederen, en met de vermeerdering hunner Voorregten. Naar maate, dat zy meer belang by 's Lands behoudenis hadden, en meer tot 's Lands bescherming konden toebrengen, bekommerden zy zig sterker, over de Regeering, en moesten 'er meer in gekend worden. Zy hielpen den Oorlog bestemmen en uitvoeren. Zy stonden over 't maaken van de Vrede, beëdigden de Verbonden, en waren 'er, gelyk men nu spreken zou, *Garandeurs* of Waarborgen van (y): ten bewyze, dat uitheemsche Mogendheden zig meer op het samengevoegd lighaam veeler Edelen, dan op den Graave alleen vertrouwden. Zulke een aanzien hadden de Hollandsche Edelen verkreegen, toen zy ondernamen, het Graaflyk bewind over Holland en Zeeland, aan Willem den I, op te draagen.

IV. Doch hem in dit bewind te bevestigen, Kryg tus- schen de Graaven Willem en Lode- wyk. 1204. hadt nog veel werks in. Tegen de Lente des volgenden jaars 1204, hadt Graaf Lode- wyk een magtig Leger byeen gebragt. Hy hadt, door aanzienlyke geschenken en grootte beloften, verscheiden nabuurigen Heeren bewoogen, om hem Krygsvolk by te zetten; on-

(y) Zie onder anderen, hier voor VII. Boek, Bl. 258. HERA p. 190.

onder welken, Hugo en Dirk, Bischoppen van WILLEM
 Luik en Utrecht, *Henrik, Hertog van Limburg,* I.
 en *Filips, Markgraaf van Namen,* de voor-
 naamsten waren. Aan Bischof Dirk van U-
 trecht, werden tweeduizend mark zilvers toe-
 gezeid, en hy hieldt Lodewyks Broeder te
 gyzel voor deeze somme. Sommigen voegen
 er by, dat de Graaf van Loon hem belooven
 moest, Holland, in 't gevolg, van 't Stigt ter
 Leen te willen houden (z). En daar is nog
 een gedeelte van een Verdrag, tuschen den
 Bischof en Graave Lodewyk, voor handen,
 waaruit dit zou schynen bevestigd te worden
 (a). Doch een Schryver, die deezen tyd
 beleefd heeft, zegt „ dat de voorzigtige Bis-
 „ schop tweeduizend mark zilvers van den
 „ Graave verkreeg, om dat hy hem zyne
 „ hulp tegen Graave Willem toezeide, en
 „ daarenboven beloofde, te zullen bezorgen,
 „ dat hem het Graaffschap van Holland, dat,
 „ naar Keizerlyken Regte, opengevallen was,
 „ ter Leen, [door den Keizer, naamlyk,]
 „ werdt opgedraagen (b)”: 't welk veel beter
 met het gevolg der Geschiedenissen overeen-
 komt. Graaf Otto van Gelder, die Willems
 Schoonvader was, werdt bewoogen, om onzydig
 te zyn. Eenige Hollandsche Edelen, onder an-
 deren, Ysbrand en Gerard van Haarlem, Ar-
 nold en Henrik van Ryswyk, en *Jan Persyn,*
 ziende Graave Lodewyk zo magtig, vie-
 len hem openlyk toe, Graaf Willem kon on-
 dertuschen weinig volks by een brengen. Hy be-

(z) BEKA in Theodr. II. p. 63.

(a) Apud HEDAM p. 187.

(b) Anonymi, de Rebus Ultraj. Cap. XIV. p. 11.

WILLEM I. besloot, derhalve, naar Zeeland te wyken, en de Regeering van Kennemerland Wouter van Egmond en Albert Banjaard; dié van Rynland Willem van Teilingen en Filips van Wasfenaar in handen te stellen. *Ten Busfche*, nu ten Bosch, aan de Vegt, of Boskoop, aan de Gouwe, en te *Zwadenburg*, nu Zwammerdam, aan den Ryn, werden twee Sterkten opgeworpen, en met breede Craften omringd, om Holland, tegen de invallen der Stigtschen, te beveiligen. De eerste werdt den Domproost, *Floris*, Broeder van Graave Willem, de andere Graave Otto van Benthem in handen gesteld (c): waaruit volgt, dat deeze laatste, die te vooren Lodewyks zyde gehouden hadt, tot de zyde van Graave Willem moet overgegaan zyn. 'tScheen, uit deeze toebereidsels, dat men, van Willems zyde, verweerder wyze wilde oorloogen; doch 't bleek haast anders.

V. De Kennemers en Albert Banjaard aan 't hoofd, deden eenen togt te Schepe naar Amstel, eene Stigtsche Heerlykheid, welker Heer, gelyk wy boven zagen, Graave Lodewyk en Vrouwe Aleid, uit Haarlem, hadt helpen ontvlugten. Eenige Stigtsche Knegten en Amstelsche Opgezetenen, by tyds in de wapenen gebragt, om hun tegenstand te bieden, konden hen egter niet beletten. den dam of dyk, in of tegen den Amstel gelegd, door te steeken, en 't laag omgelegen Land onder water te zetten. Toen werden de Amstelsche Veenen plat gebrand en leêg geplonderd. Het Slot van Heere Gysbrecht, een treslyk

(c) BEKA in Theod. II. p. 64.

gebouw, werdt ook aan koolen gelegd. Men spaarde zelfs de Ooftboomen niet, die by 't Slot stonden. Alles werdt aan 't vuur offerd. Van daar trokken de Kennemers naar Muiden en Weesp, en verder langs den Vegtstroom tot *Breukelen* toe. Al wat hun in den weg lag werdt geplonderd en vernield, of gebrandfchat. Zy keerden, met veel buit en gyzelaars voor de bedongen brandschatting, schier zonder verlies, r'huiswaards. Simon van Haarlem hadt deezen togt ook bygevoond; doch zig zo agterlyk gehouden, dat men een kwaad oog op hem kreeg. Ook verklaarde hy zig, sedert, openlyk genoeg voor Graave Lodewyk (d).

Bisfchop Dirk, midlerwyl zyne Krygsmagt byeen gebragt hebbende, trok naar de Sterkte ten Busfche, die den Domproost Floris aanvertrouwd was. De Bisfchop wist de Kennemers, door een loosgerugt, van het ontzet af te schrikken. Ook liepen de Hollandsche Knegten, die binnen de Sterkte lagen, tot hem over; zo dat het hem weinig werks kostte, de zelve te bemagtigen. Floris zelf werdt gevangen genomen, en naar 't Slot ter Horst gebragt. De Bisfchop trok voort, tot Leiden toe. En men merkt aan, dat hy de eerste der Utrechtsche Bisfchoppen geweest is, die de wapenen tot zo diep in Holland gevoerd heeft (e).

Graaf Lodewyk voerde vast een aanzienlyk Leger van Ruiters en Voetknegten, langs de Bra-

Dirk, Bisfchop van Utrecht, wint de Sterkte ten Busfche.

VI. Graaf Lodewyk on-

(d) WILH. PROCURAT. ad annum 1204. MELIS STOKER in Ada. 78. 68.

(e) WILH. PROCURAT. ad annum 1204. GODEF. MONACH. ad annum 1204.

WILLEM 4. Brabantsche grenzen, naar Zuidholland. De Verzamelpplaats was te Dordrecht, alwaar de derwerpt voorraad van mondbehoefsten te Schepe aanzig Zuidholland, Leiden en Kennemerland. gebragt werdt. Graaf Willem hieldt zig midlerwyl in Zeeland op, en rigtte niet anders uit, dan dat hy Graave Lodewyk twee Voorraadschepen afnam, die in Zeeland opgebragt werden. Graaf Lodewyk, geen ten tegenstand ontmoetende, onderwierp zig, binnen korten tyd, gantsch Zuidholland. Daarna, tot Leiden, 't welk toen onder Noordholland gerekend werdt, voortgetrokken zynde, ontving hy Heer Simon van Haarlem in genade, vereenigde zig met het Stigtsche Leger, en drong door, tot Haarlem toe. De Kennemers onderwierpen zig, na een weinig tegenstands, ook aan Graave Lodewyk, die hun eene boete van vyfhonderd marken zilver oplei. De Graaf, den Bisfchop te Haarlem laatende, trok naar *Sant Aagtendorp*, nu de *Beverwyk*, of *Eechtrop*, welk toen beheerd werdt, door Albert Banjaard, die 'er ook een Slot hadt. Dit Slot en het Dorp zelf werdt aan koolen gelegd. 't Zelfde lot trof het Huis van Heere Wouter van Egmond. Doch het Dorp en de Abtdy werden verschoond. De Heeren hielden zig midlerwyl verhoolen. Bisfchop Dirk, te Haarlem gebrek aan leeftogt krygende, en bedugt, dat hem de gelegenheid tot den hertogt mogt afgesneeden worden, keerde, na een kort verblyf, met zyn Volk naar 't Stigt te rug (f). Sommigen fchryven, dat

Sant Aagtendorp en 't Slot te Egmond verbrand.

(f) WILH. PROCURAT. *ad annum* 1204. MELIS STOKER *in Ada*, bl. 70, 71.

dat Graaf Lodewyk, oordeelende 's Bisfchops WILLEM hulp niet langer te behoeven, hem verzogt I. hadt, Holland te ruimen (g).

Graaf Willem hadt niet lang rust in Zee- VII. land. Hy werdt 'er bestookt, beide van de De Vlaamsche en de Hollandsche zyde. *Boudewyn* vallen in de IX. Graaf van Vlaanderen, in 't jaar 1203, Walche- de Kruisvaart naar 't Heilige Land ondernomen ren, en hebbende, hadt het bewind over zyn Graaf- Hugo schap in handen gesteld van zynen Broeder, van Filips, Graave van Namen. Met deezen, Voorne sluit Graaf Lodewyk een Verdrag, by welk in Schouwen bedongen werdt, dat Filips Graaf Willem uit Zeeland zou helpen verdryven, waartegen Lodewyk de Vlaamingen, eens voor al, van de Geervlietsche tollén ontheffen zou (h). Ook bevestigde hy het Verdrag in den jaare 1168, tusfchen Filips van Vlaanderen en Graave Floris den III. geslooten (i). In gevolg van het gemaakt Verbond, deedt Filips eenen togt op Walcheren, en maakte 'er zig meester van. Hugo van Voorne viel, ten zelfden tyde, in 't Eiland Schouwen, welk zig Graave Lodewyk onderwerpen moest. Graaf Willem ontvloodt ter naauwer nood de gevangenis, zig bergende in een Vischers Schuit, alwaar hy, onder de natte netten bedommeld, van zyne vervolgers gezogt; doch niet gevonden werdt (k).

Hugo van Voorne nam toen 't bewind over Graaf by- Willem komt wederom in Zeeland.

(g) BEKA in Theod. II. p. 64: Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. XV. p. 11.

(h) MEYERUS ad annum 1203.

(i) Vide Thesaur. MARTEN. & DURAND. Tom. I. c. 1037.

(k) MELIS STORP in Ada, bl. 71.

WILLEM
I.

byna gantsch Zeeland in handen, doch gedroeg 'er zig zo kwalyk in, dat de Zeeuwen, famen geraadpleegd hebbende, besflooren hem ten Lande uit te dryven, en Willem, die zig schuil hieldt, wederom op te zoeken en in te haalen: al het welke schier zo ras uitgevoerd, als voorgenomen werdt. Graaf Willem gaf van deezen gelukkigen keer zyner zaaken kennis aan Wouter van Egmond, hem belastende, zo veel volks byeen te brengen, als doenlyk ware; zig, met het zelve, te Leiden, neder te slaan; doch geen en slag, tegen Graave Lodewyk, te waagen, voor dat hy zelf in Holland en by 't Leger zou gekomen zyn. Deeze last werdt, ten deele, naargekomen. Wouter van Egmond, Filips van Wasenaar en Willem van Teilingen arbeidden, elk om 't zeerst, om 't volk op de been en byeen te brengen (1).

VIII.
Graaf
Lode-
Wyk slaat
de Ken-
nemers
en be-
magtigt
Leiden.

Graaf Lodewyk hadt zyn Leger, na den togt op Sant Aagtendorp en Egmond, te rug gevoerd, en te *Voorschooten* neêrgeflaagen. Hier was eene groote Markt van allerlei mondbehoefsten en versnaperingen voor 't Leger, welk 'er den tyd met lusten sleet. Doch de tydingen van den afval der Zeeuwen en van den optogt der Kennemeren, die kort na elkanderen kwamen, veroorzaakten geene geringe ontsteltenis in 't Leger. De Kennemers hadden zig, aan den Ryn by Leiden, versterkt, om Graaf Lodewyk daar den doortogt te beletten, terwyl Graaf Willem, dagelyks, uit Zeeland te gemoet gezien werdt, om hem, van den an-
de-

(1) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1204.

deren kant, te overvallen. Men was hier ^{WILLEM?} van, in 't Leger te Voorschooten, niet onkundig: weshalve beslooten werd, zonder uitsfel, en eer Graaf Willem in Holland zyn kon, op de Kennemers aan te trekken. De onderneeming gelukte, door de onvoorzigtigheid der Kennemerer, die, ontydige uitvalen doende, van het ervaaren Krygsvolk des Graaven van Loon, geslaagen en verjaagd werden. Toen de graft der Schanse met puin en koorenschooven gedempt was, viel het den beleggeren niet moeiljelyk, daar door, en naar binnen te geraaken. De Edelen, die 't werk van binnen bestierd hadden, zagen toen om, naar een goed heenkomen. De voornaamsten bergden zig. Veelen werden in den Ryn, die door Leiden loopt, gejaagd. Anderen, zig, op eene houten brug over dien Stroom, ter weer willende stellen, stortten, onverhoeds, met de brug in 't water. Eenigen ontkwamen 't gevaar, te schepe. Doch veelen werden gedood of gevangen: en onder de laatsten was Willem van Teilingen. Het Leger van Graave Lodewyk keerde, zegepraalend, naar Voorschooten te rug.

Willem, op 't ontvangen der tyding deezzer nederlaage, ontveinsde het leed, dat hy 'er over gevoelde, en spoedde zig te meer, om Graaf Lodewyk in Holland op te zoeken. Zyne Zeeuwsche benden over de Maaze gevoerd, en op den Hollandschen bodem ontscheept hebbende, trok hy naar *Ryswyk*, alwaar hy zig nederfloeg. In 't trekken, was zyne magt merkelyk aangegroeid, overmids hem veele Hollanders toegevallen waren

Breekt,
op de
aankomst
van Graave
Willem, van
Voorschooten
op.

WILLEM I ren. Ook hadt hy zig zo voordeelig en in zo goede orde gelegerd, dat de Hertog van Limburg, Lodewyks Bondgenoot, afgevaardigd om 'er kennis van te neemen, zo verbaasd was, over de talrykheid en geschiktheid van Willems benden, dat hy eerst van Vrede begon te spreken, en toen die plat uit geweigerd werdt, schielyk te rug trok, den schrik in Lodewyks Leger bragt, en met de benden, die onder hem stonden, zonder marren, aan 't vlugten sloeg. Toen was 'er geen houden meer aan 't overig deel des Legers. 't Vlieden werdt algemeen. Wapens, Tenten, Mondkost, Koopwaaren en Kostelykheden, alles bleef in den loop. Graaf Willem, die dicht by Voorschooten gelegerd was, kreeg haast kennis van deeze vlugt. Hy vervolgde de vlugtenden, die den Ryn langs naar Utrecht trokken; sloeg hun een goed deel volks af, en bekwam een' ongelooflyken buit. De Hollandfche vrouwen zelve toonden haaren moed, by deeze gelegenheid, en hadden herts genoeg, om eenigen der vlugtenden, welken zy agterhaalen konden, van 't leeven te berooven. Doch Graaf Lodewyk en eenige anderen waren te ver vooruit geraakt, om agterhaald te kunnen worden (m).

Graaf Willem bemagtigt het Slot te Asperen. De Stigfchen Dordrecht.

De binnenlandsche Kryg werdt egter voortgezet. Graaf Willem bemagtigde en vernielde het Slot te Asperen, Volpert en Floris van Leerdam toebehoorende. De Stigfchen daarentegen overmeesterden Dordrecht, welk, te voren, Graave Willem in handen gevallen was, en staken den brand in de Stad, waardoor een groot

(m) WILH. PROCURAT. ad annum 1204. MELIS STONE bl. 73.

groote voorraad van Wyn en Graanen ver- WILLEM
teerd werdt. 1.

Het bemagtigen deezer Stad was van zo IX,
veel gevolg, dat 'er een Verdrag, tusfchen Verdrag
den Bifchop en den Graave, uit fproot, 't tusfchen
welk te Utrecht getroffen werdt. By het Graave
zelve, verklaart Graaf Willem zig „een Leen- Willem
„ man des Bifchops van Utrecht, gelyk zyn en Bis-
„ Broeder Dirk voorheen geweest was. De schop
„ Dienftmannen des Bifchops, in Holland Dirk.
„ woonagtig, zouden, voortaan, voor man-
„ nen des Graaven; en de dienftmannen des
„ Graaven, in 't Stigt woonagtig, voor man-
„ nen des Bifchops, gehouden worden: de
„ wederzydsche * Edelen en derzelve Kin- * *Milites*
„ deren alleenlyk uitgezonderd. De Graaf en
„ zyne Mannen beloofden, by eede, dat zy
„ nimmer, te Zwadenburg, noch elders, den
„ Ryn stoppen zouden. Ook zou hy nooit
„ beletten, dat de Kooplieden Zout en ande-
„ re Waaren, naar 't Stigt, voerden: gelyk
„ de Bifchop, van zynen kant, ook beloofde,
„ den handel in het Friefch Graaffchap Oos-
„ tergo en Westergo, op geenerlei wyze, te
„ zullen ftrekken. Omtrent dit Graaffchap,
„ werdt het Verdrag vernieuwd, welk, in het
„ jaar 1165, tusfchen Bifchop Godefrid en
„ Graave Floris den III, getroffen was. De
„ Munters, Tollenaars, Schouten, † Stee- † *Villics*
„ voogden, en alle andere Amptenaars moes-
„ ten hunne Ampten, eerst van den Bifchop,
„ daar na van den Graave, komen ontvan-
„ gen, en den eed aan beide doen. Wegens
„ het Geregt van *Heeswyk*, by Montfoort,
„ werdt vastgefteld, dat de Bifchop, door
IL DEEL. X „ zy.

WILLEM
I.
§ *Nunci-
cius.*

„ zynen § Gezant, aldaar Regtdagen zou doen
 „ houden, en dat het gene 'er van kwam,
 „ voor een vierde, door den Graave, het
 „ overige, door den Bisfchop, genooten zou
 „ worden. Zo 'er gefchil ontftondt, over de
 „ grensfcheiding, of over de tienden, zou
 „ hy, by wien men 'er klagtig over viel, 't
 „ zy de Bisfchop of de Graaf, zweeren, dat
 „ hy 't regt aan zyne zyde hadt, of anders 't
 „ gefchil, aan de wederparty van dit Ver-
 „ drag, verblyven moeten. Eindelyk, zou
 „ den Stigtſchen misdaadigen in Holland;
 „ noch den Hollandſchen in 't Stigt, geene
 „ toevlugt verleend worden dan om dezelve
 „ met den Heer te verzoenen.” De Edelen,
 die dit Verdrag, voor S. Maartens Altaar,
 te Utrecht, beëdigden, waren Wouter van
Eve (5), Albert Banjaard, Jakob, Burggraaf
 van Leiden, *Gysbrecht van de Lek*, *Albert de*
Roode en meer anderen (n). Men vindt,
 in dit Verdrag, geene melding van duizend
 mark, die Graaf Willem egter, volgens het
 Verhaal van Tydgenooten (o), by deeze ge-
 legenheid, genoodzaakt werdt, tot bekomin-
 ge van de Vrede, aan den Bisfchop op te bren-
 gen. Niet lang te vooren, was 'er, ten over-
 ſtaan van Hugo, Bisfchop van Luik, Hen-
 rik, Hertog van Limburg, Filips, Markgraaf
 van Namen, Otto, Graaf van Gelder, Adolf,
 Graaf van den Berge, en Willem, Oom des
 Graa-

Verdrag
tufſchen
Graave
Lode-
wyk en
Bisfchop
Dirk.

(n) Comp. inter Epifc. Traject. & Com. Holl. ap. HEDAM
p. 183.

(o) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. XV. p. 12.

(5) Dus ſtaat 'er, in sommige Aſſchriften: doch an-
 deren hebben *van Eguond*, en zo zal 't waarſchylyk
 zyn moeten.

Graaven van Vlaanderen, tusfchen Bisfchop ^{WILLEM} Dirk en Graave Lodewyk, een verdrag getroffen, genoegzaam van gelyken inhoud als het gemelde. De Edelen, die, by eede, beloofden, den Graaf, tot naarkoming van de Voorwaarden deezes Verdrags, te zullen noodzaaken, waren Arnoud en Henrik van Ryswyk, *Wouter Spiering*, Jan Perfyn, de Broeders Ysbrand en Gerard van Haarlem, *Steven van Zuilen* en anderen (*p*). Doch het Verdrag met Graaf Willem heeft dit kragteloos moeten maaken. De wederzydsche Krygsgevangenen werden, federt, geflaakt. Eenige Edelen verzoenden zig met Graave Willem: onder welken, Arnoud en Henrik van Ryswyk, en Ysbrand van Haarlem genoemd worden. Eenigen bleeven den Graave van Loon getrouw. De Inkomsten en goederen deezer laatften werden, door Graave Willem, aangeslaagen, en aan zyne gunstelingen weggefchonken. Floris, de Domproost, kreeg 'er een goed deel van. Deeze ondernam, in 't najaar, eenen togt op 't Land van Voorne. 't Slot Hy verdreef Heer Hugo, en bemagtigde zyn ⁱⁿ Slot in *Poortvliet*, by Scharpenisse (*6*), welk ⁱⁿ hy flegten deedt (*q*). ^{Poortvliet geflegt.}

De Graaf van Loon kon egter nog niet befluiten, van zynen eisch op Holland en Zeeland af te zien. Hy trok dan, tegen 't volgende ^{De Vlaamingen doen eenen inval}

(*p*) Diplom. *Vide apud* BUCHEL. *ad* HEDAM *p.* 190.

(*q*) MELIS STOKES *in* ADA, *bl.* 75.

(*6*) Scharpenisse was, ten deezen tyde, een Eilandje op zig zelf. Zie onze Kaart in dit Deel, en de *oude Kaart van Zeeland*, by SMALLEGANGE. Doch naderhand is het aan Thoolen gedykt.

WILLEM I. gende Voorjaar, wederom eenige benden, te Utrecht, byeen, en bewoog Filips van Namen, om een' inval in 't Eiland Schouwen te doen. Graaf Willem, hier van verwittigd, begaf zig by tyds, naar Zeeland. Hy kon de Landing der Vlaamingen niet beletten: doch stelde zig in staat, om hun slag te leveren, indien zy voort trokken (*r*). Onze Kronyken melden eenpaarig, dat 'er een Verdrag getroffen werdt, eer men handgemeen raakte; doch also dit Verdrag, van welk nog Afschriften voor handen zyn, gantschi niet voordeelich voor Graave Willem geweest is, schynt men veel- eer te moeten vermoeden, dat hy, door eenig merkelyk geleeden nadeel, 't zy in Zeeland of in Holland, tot het Verdrag gedwongen geworden is. De Vlaamsche Kronyken geeven hier ook geen licht. Zy gewaagen alleenlyk van eene voorgenomen' belegering van Zierikzee, door de Vlaamingen (*s*). Mischien heeft men Graave Willem, in die Stad, weeten te benaauwen, en tot het aangaan van een schadelijk Verdrag te noodzaaken. Wat 'er van zy, het Verdrag is in wezen, en op den Feestdag van S. Donatiaan, in Wynmaand des jaars 1206, te Brugge in de Proostdye, getekend.

X. Overeenkomst tusfchen de Graaven Willem en Lodewyk. 1206.

Lodewyk, Graaf van Loon en van Holland en Heer Willem, Zoon van Floris, Graaf van Holland, komen 'er in voor, als handelende partyen: en *Filips, Markgraaf van Namen en Voogd van Vlaanderen*, als middelaar. Men bespeurt 'er uit, dat Filips, voor zynen vriend, Graave Lodewyk, voordeeliche voorwaarden heeft we-

(*r*) WILHELM PROCURAT. *ad annum* 1205.
 (*s*) MEYERUS *ad annum* 1203.

weeten te bedingen; doch ook, volgens de ^{WILLEM}gewoonte der middelaaren, niet vergeten, ^L voor zig zelve te zorgen. „ Het gantsche
 „ Graafschap van Holland werdt, by dit Ver-
 „ drag, Graave Lodewyk toegewezen, de
 „ Bruidfchat der oude Graavinne Ada, We-
 „ duwe van Graave Floris, alleenlyk uitgenom-
 „ men, welke, na haar overlyden, op Wil-
 „ lem, haaren Zoon, vervallen zou. Schar-
 „ penisfe, Duiveland, (7) *Stavenisfe*, *Drei-*
 „ *fchor* en het Land van Oost- en West-Voor-
 „ ne werdt, insgelyks, Graave Lodewyk aan-
 „ bedeeld. Heer Willem zou daarentegen be-
 „ houden al wat ter andere zyde van de (8)
 „ *Mosfelkreek*, naar Vlaanderen toe, gelegen
 „ was, daar onder begreepen het gene den
 „ Heere van Voorne, buiten Oost- en West-
 „ Voorne, toegekomen hadt. Daarenboven
 „ zou hy vier honderd ponden uit de Geer-
 „ vlietsche tolln trekken, en daar toe zelf
 „ eenen Ontvanger stellen. Lodewyk en Wil-
 „ lem moesten elkanderen, over en weder, tot
 „ erfgenaam van het gene hun, by dit Ver-
 „ drag, aanbedeeld was, verklaren. De
 „ Hollandfche Edelen, by 't fluiten van dit
 „ Ver-

(7) Stavenisfe lag, nevens S. Maartensdyk, ten dee-
 zen tyde, op een byzonder Eiland, zo wel als Drei-
 fchor en Scharpenisfe. Zie onze Kaart in dit Deel, en de
 oude Kaart van SMALLEGANGE.

(8) *Mosfella* staat 'er in 't Latyn van het oorsprongke-
 lyk Verdrag. Ik versta 'er de *Mosfelkreek* door; die eer-
 tyds bewesten Reimerswaale, door Zuid-Beveland, liep.
 Men weet, dat zy, in 't Neerduitsch, ook *Mosfelee*
 plagt genoemd te worden. Zie een' *Brief van den jaare*
 1321 by BOXHORN op REIGERSBERGEN, II,
 Deel, bl. 139.

WILLEM I. „ Verdrag tegenwoordig, moesten, op last
 „ van Heere Willem, den Graave van Loon
 „ en van Holland, terstond hulde doen. Wil-
 „ lem verbondt zig, daarenboven, zyn Leen
 „ den Bisfchop van Utrecht wederom te zul-
 „ len opdraagen, en in persoon naar Dordrecht,
 „ Leiden, Haarlem, en nog * eene andere
 „ Plaats te zullen trekken, om alle de Ingeze-
 „ tenen dier Steden van den eed hem gedaan
 „ te ontheffen, en tot het inhuldigen van
 „ Graave Lodewyk te vermaanen. Graaf Lo-
 „ dewyk verbondt zig, Scharpenisse, Duive-
 „ land, Stavenisse, en † *Dreifchor*, allen Be-
 „ oosten-Schelde gelegen, van Vlaanderen
 „ ter Leen te zullen houden: als mede de
 „ Burgt van *Leda*,” waar door ik niets beters
 „ dan *Leiden* weet te verstaan (9) „ met de Stad
 „ en al het † eigen goed, hem, in dit Burg-
 „ graaffchap, toekomende: al het welk hy,
 „ aan 't § Oppergebied van Vlaanderen on-
 „ derwierp. Als Borgen, voor de naarkoming
 „ van dit Verdrag, stelden zig, van Willems
 „ zyde, zyne mannen van Holland en van
 „ Schouwen. Van Lodewyks zyde, insgelyks,
 „ zyne mannen van Holland en van de vier
 „ bovengemelde Landen, benevens den Bis-
 „ schop van Luik en den Hertog van Leuven
 „ [dat is, van Brabant]. De Markgraaf van
 „ Namen, Middelaar van 't Verdrag, was
 „ Borg voor beide de partyen (†).” Op dee-
 „ zen voet, werdt de Vrede tusfchen Lodewyk
 „ en

(†) Pactum *Vide apud MATTHÆUM Anal. cct. Tom. III. p. 126.*

(9) Meent iemand, dat hier, anders, op 't Slot *ter Leede* en *Leerdam* gezien worde; 't staat hem, onzenthalve, vry.

en Willem getroffen. Doch uit de oude Geschiedenissen blykt niet, dat de Voorwaarden, hier bepaald, ter uitvoeringe gebragt zyn. Onze Kronyken melden alleenlyk, dat de Graaf van Loon, met zyn Leger, van by Utrecht opgebroken zynde, naar zyn Graafschap van Loon gekeerd is (1), en sedert geen' voet wederom in Holland gehad heeft (u), terwyl Graaf Willem meester bleef van al 't Land tuschen de Honte en de Lauwers (v). Doch van elders weet men nog, dat de Graaf van Loon, na 't sluiten van dit Verdrag, zyn en zyner Gemalinne eigen goed in Holland, uitgenomen den Bürgt en 't Burggraafschap van Leda, die aan Vlaanderen waren afgefaan, aan den Hertog van Brabant, opgedraagen, en het wederom van hem ter Leen ontvangen heeft.

Her-

(u) MELIS STOKES in Ada, bl. 76.

(v) MELIS STOKES in Willem I. bl. 77.

(1) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1205. Met dit jaar, eindigde de eerste Schryver der Latynsche Egmonder Kronyk, die wy, tot hier toe, op den naam van *Wilhelmus Procurator*, hebben aangehaald, zyn Verhaal. Wy konnen egter niet voorby, hier aan te merken, dat alles, wat tot aan 't jaar 1206, in deeze Kronyk, gevonden wordt, door sommigen, aan zekeren MEERHOUT wordt toegeschreeven. Dat het volgende alleen, door *Wilhelmus Procurator*, is samengesteld, blykt uit de Kronyk zelve, ad annos 1324 & 1330. Doch wie de Schryver van het eerste zy, is zo zeker niet. Ik vermoed, dat *Meerhout* niet de Schryver; maar, eertyds, bezitter van een der Affchriften van het eerste gedeelte deezer Kronyke geweest is. Immers, dat *Pieter Vekeman Meerhout*, in de zestiende eeuw, Leeraar in de Alkmaarsche, en daarna in de Amsterdamsche Latynsche Schoole, is geweest, en eene zeer oude Kronyk bezeten heeft, kan men, uit Tydgenooten, bevestigd vinden, by *PARS Naamrol*, bl. 141, 349.

WILLEM Hertog Henrik beloofde, daarentegen, Lodewyk tegen Willem te zullen helpen, zo deeze 't geslooten Verdrag verbrak (w). Ook vindt men, dat Willem, ongezind om zig aan 't gemaakt Verdrag te houden, den Paus *Innocent den III.*, over 't ongelyk, welk hem daar in gefchied was, klagtig gevallen is. De Paus verbleef 't gefchil aan den Aartsbifchop van Trier, naar wiens uitspraak, Willem zig niet voegen wilde, waar op hy in den ban gedaan werdt. Toen vervoegde hy zig, by *Honorius den III.*, Opvolger van Innocent, die Willems zaak den Abt van S. Laurens in Oostbroek by Utrecht aanbeval, na dat hy Willem van den ban ontheeven hadt (x). Doch wat uitslag deeze zaak verder gehad hebbe, is, myns weetens, nergens aangetekend. 't Blykt alleenlyk, dat Paus Honorius de III. het verdrag tusfchen Lodewyk en Willem, van 't welk wy fpreken, in den jaare 1216 of 1217, door open' brieven, bekrachtigd heeft (y).

XI. Een punt was 'er in dit Verdrag, waar van wy nog geen gewag gemaakt hebben, en op welks naarkoming, van Lodewyks zyde, fterk gedrongen werdt. Het betrof de jonge Graavin Ada, die tot nog toe, door toedoen, zo 't fchynt, van Graave Willem, in Engeland opgehouden werdt. Willem verbondt zig, om haar, door Gezanten, of in eigener Perfoon, op te eifchen, herwaards te brengen, en Graave Lodewyk in handen te ftellen. Doch hy fchynt van dit deel des Verdrags zo weinig

(w) Voyez BUTKENS Trophées de Brab. Pruzuy. p. 57.

(x) Vide Epist. Honorii III. apud MATHIÆUM Analect. Tom. III. p. 130.

(y) Dipl. vide ubi supra p. 125.

nig werks gemaakt te hebben, als van de overigen. In 't jaar 1207, schreef Vrouw Aleid eenen Brief aan Jan, Koning van Engeland, waar by zy verzoekt, dat haare Dogter, na zulk eene lange ballingschap, wederom herwaards moge gezonden worden. Twee omftandigheden worden 'er in deezen Brief gemeld, uit welken men afneemen kan, waarom de Engelschen de jonge Ada zo lang in hun Ryk hielden. Vrouw Aleid maakt, voor eerst, haar werk, om te bewyzen, dat het Huwelyk van den Graave van Loon met Ada, wettiglyk en met toestemming der Hollandfche Edelen, voltrokken is geweest, waar toe zelfs getuigfchriften van Graave Otto van Benthem en van Bisfchop Dirk van Utrecht te berde gebragt worden (z). Zy klaagt, ten anderen, over eenige afgunstigen, die den Koning lasteringen in 't oor bliezen; biddende dat hy aan dezelve geen geloof slaan wil (a). Hier uit vermoed ik, dat de aanhangers van Graave Willem, of hy zelf den Koning in den waan hebben gebragt, dat 'er geen wettig Huwelyk, tusfchen Lodewyk en Ada, geflooten was; en dat 'er, om 't Land in rust en de Regeering aan den wettigen Graave te brengen, geen beter middel was, dan Ada in Engeland te houden. Doch nu deedt de Koning de Getuigenissen voor de wettigheid van het Huwelyk behoorlyk onderzoeken, en vondt 'er niet op te zeggen.

De brief, van welken wy fpreken, werdt, Verbond
ver-tusfchen

(z) Liter. Testim. de Marit. Comit. Holland. inter Acta Graave
Eubl. Angl. Tom. I. P. 1. p. 46.

(a) Liter. Adelh. *ibid.*

Lode-
wyk.

WILLEM
I.
en Jan,
Koning
van Engeland.

vermoedelyk, medegenomen, door *Wouter Bertrand*, dien Lodewyk naar Engeland gezonden hadt, om, in zynen naam, een Verbondt met Koning Jan te beëddigen, en waarfchynlyk ook, om Ada af te haalen. Het Verbondt behelsde eene belofte „ om den Koning, *als zynen Heer*, met de wapenen ten dienst te staan, en daar toe zelf, op 's Konings bevel en kosten, naar Engeland over te steeken. Daar benevens verbondt zig de Graaf, om Keizer *Otto den IV.*, Neef van Koning Jan, by te staan, zo lang deeze den Koning getrouw blyven zou (*b*).” En dit Verbondt is het eerste, door onze Graaven, met de Koningen van Engeland, geslooten, waarvan my Affchriften zyn voorgekomen. Sommigen tekenen egter aan, dat *Richard de I.*, al omtrent het jaar 1194, een Verbondt van Verdediging, met Dirk den VII, geslooten hadt (*c*). Doch ik vind niet, dat het van eenig gevolg geweest is. Koning Jan, die, omtrent deezen tyd, met Frankryk in oorlog was, en daarenboven met zyne Onderdaanen overhoop lag, heeft buiten twyfel in de onderwerping van Graave Lodewyk genoeg genomen. t Schynt, dat hy, kort hier na, Ada te rug heeft laaten keeren. Zy is, niet voor het jaar 1218, buiten Holland, overleeden (*2*), en te Herkenrode begraven (*d*).

Ada
keert te
rug en
sterft.

Om

(*b*) Convent. Comit. de Los *inter Act. Publ. Angl. Tom. 1° P. 1. p. 46, 47.*

(*c*) DANIEL *Hist. de France Tom. III. p. 449.*

(*d*) *Vide MANTEL. Hist. Loffenf. p. 155. MATTH. Anal. Tom. III. p. 132.*

(2) De Graavin *Ada* heeft, in den Jaare 1213, haare toestemming gegeven, op zekeren Gunstbrief van Graave
Lo.

Om te begrypen, wat de Graaf van Loon, WILLEM ten opzichte van Keizer Otto, beloofde, moet men de zaaken van wat hooger ophaalen. Keizer Henrik de VI., in 't jaar 1197, overleeden zynde, werdt, door zynen Zoon, *Fredrik*, in 't Koningkryk van Sicilie, opgevolgd. De ze werdt egter niet tot Roomsche Koning verkooren, alzo hy nog te jong van jaaren was. De Ryksvorsten waren 't niet eens, wegens de Verkiezing. Eenigen verkooren *Filips*, Hertog van Zwaben, Broeder van den overleeden Keizer, anderen *Otto*, Hertog van Saxen. Onder de Kerkelyke en Weereldlyke Ryksleden, die *Otto* verkooren hadden, waren *Adolf*, Aartsbischop van Keulen, en *Henrik*, Hertog van Lotharingen, die zig, in de ondertekening van eenen Brief, wegens deeze verkiezing, aan Paus Innocent den III. geschreeven (*e*), ook *Hertog van Brabant* noemt, welke naam, sedert, eerst gemeen werdt. Graaf Dirk de VII, die toen nog leefde, heeft zig, veelligt, voor *Filips* verklaard. Immers Bischop Dirk van Utrecht heeft het gedaan, onaangezien de Aartsbischop van Keulen, onder wien hy stondt, voor *Otto* gestemd hadt. Dit blykt niet alleen uit het getuigenis van Tydgenooten (*f*); maar 't is ook klaarlyk af te neemen, uit eenen Gunst-brief

(*e*) Enst. hanc vide apud MIRÆUM Diplom. Belg. Libr. I. Cad. LXXIV. p. 194. Tom. I. Oper. Dipl.

(*f*) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. XV. f. 12.

Lodewyk. En uit eenen anderen Brief van dien Graave, in den jaare 1218, gegeven, blykt, dat zy toen nog in leeven was. In den zelve, draagt zy den naam van *Ida*. Vide MIRÆI Oper. Diplom. Tom. II. Cap. XL. p. 833 & Cap. LIX. p. 845.

WILLEM I. brief van Filips, op den agt en twintigsten van Herfstmaand des jaars 1200, ten behoeve des Utrechtschen Bischofs, verleend (g). De Paus en *Filips den II*, Koning van Frankryk, hielden ook de zyde van Filips van Zwaben. Doch Richard de I. en Jan, zyn Broeder en Opvolger, Koningen van Engeland, verklaarden zig voor Otto van Saxon, die hun Neef was, en zeer van hun begunstigd werdt. Koning Jan maakte byzonderlyk zyn werk, om den aanhang van Otto te vermeerderen. En de Graaf van Loon, die, veelligt, te vooren, gelyk zyn Vriend, Bischof Dirk, de zyde van Filips gehouden hadt, schynt van party veranderd te zyn, op dat hy den Koning van Engeland te ligter beweegen zou, om hem Ada te laten volgen. Graaf Willem hielt, daarentegen, de zyde van Filips, 't welk deezzen bewoogen hadt, om te belooven, dat hy hem verlyden zou met de Leenen, die zyn Vader en Broeder van 't Ryk plagten te houden (h). Doch hier van schynt niets gekomen te zyn.

1208. Filips van Zwaben, op den twee en twintigsten van Zomermaand des jaars 1208, te Bamberg, ongelukkiglyk vermoord zynde (i), scheen Otto geen mededinger meer te zullen hebben. Doch, in 't jaar 1211, werdt Fredrik, Koning van Sicilie, door den Pausfelyken Legaat *Sifrid*, Aarts-Bischof van Ments, en eenige anderen, te Bamberg, tot Keizer verkoo-

(g) Diplom. *Vide apud* HEDAM p. 186.

(h) Diploma *Philippi apud* BUTKENS *Trophées de Brab.* Preuv. p. 26.

(i) GODEFRID. MONACH. *ad annum* 1208.

kooren (*k*). De Graaf van Loon, die zyne WILLEM
Gemaalin nu wederom by zig hadt, en wei- I.
nig nuts meer van zyn Verbond met Engeland Graaf
zag te trekken, schynt, zo wel als de Bisfchop Lodewyk
van Luik (*l*), zyn Leenheer wegens het Graaf- houdt zyne
fchap van Loon, kort hier na, tot de zyde van ne, Graaf
Fredrik overgegaan te zyn (*m*). Willem
Otto's

Graaf Willem, die, na de dood van Filips, de zyne.
zyde van Otto gehouden, en zig hier door Engeland XIII.
land te vriend gemaakt hadt, wist zig van de Graaf
ze gelegenheid te bedienen, en van deezee Willem
Keizer de bevestiging te verwerven, „ in de in de
„ le de Leenen, die de *edele mannen, Floris* Ryks-
„ *en Dirk, goeder gedagtenisse, Graaven van* leenen
„ *Holland*, van 't Ryk plagten te houden.” beves-
tigd.

De Brief, hier van verleend, is nog voorhanden (*n*), en te Nieuwmegen, op den dertien-
den van Louwmaand des jaars 1213 [1214],
gedagtekend. Onder de getuigen, die over
den zelveu geftaan hebben, worden Hugo van

Voorne en Willem van Teilingen genoemd.
Graaf Willem, zig dus door Keizerlyke brie-
ven in zyne bezittingen bevestigd ziende, floot, Verbindt
nog in 't zelfde jaar, op den negen en twintig-
tigten van Lentemaand, een Verbond met
Jan, Koning van Engeland, die nu op den Engeland.
Graave van Loon geftoord moet geweest zyn,
waar by de Graaf beloofde „ den Koning te
„ zullen komen helpen, indien hy, in zyn
„ Ryk, van zyne Vyanden aangetast werdt:
„ hem,

(*k*) GODEFR. MONACH. *ad annum* 1211.

(*l*) ÆGID. DE AUR. VALLO *Cap. C.*

(*m*) Epist. Joann. Reg. Angl. *inter Act. Publ. Angl. Tom. I.*
P. I. p. 71.

(*n*) Vide MARTEN. & DURAND. *Thefaur. Tom. I. Col. 841.*

WILLEM I. „ hem, ten alle tyde, vyf en twintig (3) *gewapende Mannen*, op zyne begeerte, te zullen toezenden, die, in Engeland, op 's Konings kosten, dienen zouden: hem vryheid te zullen geeven, om, in geval van nood, vyf honderd, of duizend of meer mannen, in Holland en Zeeland, te laten werven, voor welker trouw, de Graaf instondt. De Koning droeg, daarentegen, den Graave en zynen Erfgenaamen, ter Leen, op vierhonderd mark zilvers in 't jaar, die, op Paaschtyd, te Londen zouden konnen ontvangen worden. En Graaf Willem verklaart zig, wegens dit Leen, een Leenman des Konings" (o). Dit Verbond werdt, gelyk gebruikelijk was, ten zelfden dage, openlyk afgekondigd; doch van Willems zyde niet lang onderhouden.

XIV. Graaf Willem steekt zig in den Jan, Koning van Engeland, in 't jaar 1211, om eenig wangedrag, en vooral, om dat hy weigerde den Kardinaal *Steven Langton*, tot Aarts-

(o) Conv. *Wilhelmi Com. Holl. int. Act. Publ. Angl. Tom. I. P. I. p. 54.*

(3) Door een *gewapend man*, *man van wapenen*, of *speer* werdt, in de Gedenkschriften van deeze en de volgende tyden, een Edelman verstaan, geharnast en te paarde, nevens zynen stoet, bestaande in een Schildknaap, Paadje, Lyfknegt en eenige Schutters, zo te voet als te paarde. 't Getal deezer laatsten was ongelyk; doch in de oudste tyden grootst. Een man van wapenen bestondt toen, gemeenlyk, uit tien Ruiters behalven de Voetknegten. *Voiez Du Clos Hist. de Louis XI. Tom. I. p. 16.* Zo dat de vyfentwintig mannen van wapenen, die hier beloofd worden, waarfchyndlyk twee honderd en vyftig Ruiters, en een bekwaam getal Voetknegten zullen hebben uitgemaakt.

Aartsbisfchop van Kantorberri, te verheffen WILLEM
 (p), door Paus Innocent den III, in den ban I.
 gedaan, en van zyn Ryk vervallen verklaard Krygtus-
 zynde, wilde Filips de II, Koning van Frank- fchen
 ryk, deeze gelegenheid waarneemen, om zig en Vlaan-
 van Engeland meester te maaken. De groo- deren.
 ten des Ryks en de Leenmannen des Konings
 stemden zyn voorneemen toe, behalve Fer-
 dinand, Graave van Vlaanderen, die, heime-
 lyk, door Koning Jan, gewonnen was. Toen
 Filips, derhalven, in den jaare 1213, de wa-
 penen opvatte, leedt Vlaanderen den eerften
 aanftoot. De Koning beloofde zig veel hulp
 van Henrik, Hertog van Brabant, met wien
 hy zig verbonden hadt. Doch Ferdinand was
 gesterkt, met de hulp van Keizer Otto den
 IV. en van Graave Willem van Holland, die
 hier toe, uit kragt van zyn Verbond met Enge-
 land, verplicht fcheen geagt te worden; hoewel
 't anders vreemd mogt fchynen, de Hollan-
 ders den Vlaamingen te zien byftaan. Willem
 egter begaf zig niet naar Vlaanderen, dan na
 dat Ferdinand, uit zyn Graaffchap verdree-
 ven, en in Walcheren geweeken zynde, on-
 zen Graave bewoogen hadt, om met hem naar
 Vlaanderen te keeren. De Franschen hadden
 reeds een goed getal van Vlaamfche Steden
 bemagtigd, onder anderen Rysfel, 't welk van
 de Vlaamingen eerst vrugteloos belegerd, doch
 daarna egter ingenomen werdt. *Allard van
 Borfele*, een Zeeuwfch Edelman, werdt hier, in
 eenen uitval der belegerden, gevangen geno-
 men (q). Henrik, Hertog van Brabant, werdt
 ook

(p) Voyez RAPIN Hift. d'Anglet, Tom. II. p. 312.
 (q) MEYERUS ad annum 1212.

WILLEM ook binnen Brusfel belegerd, door de Graaven
 I. van Vlaanderen en van Holland, en eerlang
 tot het aangaan van een Verdrag genood-
 zaakt, waar by hy beloofde de zyde van Frank-
 ryk te zullen verlaaten. Omtrent deezen tyd
 ook, fchynt Graaf Willem het Verdrag, in
 den jaare 1168, tusfchen Filips van Vlaande-
 ren en Floris den III, geflooten, door by-
 zondere Brieven, bevestigd te hebben (r).
 Nog voor 't einde des jaars 1213, behaalden
 de Engelschen, wier Vloot, gedeeltelyk, on-
 der bevel van Graave Willem ftondt, ter Zee,
 zo merkelyke voordeelen op de Franschen, dat
 Filips goedvondt Vlaanderen te ruimen; Douaf
 alleen, van alle de Steden, welken hy gewon-
 nen hadt, inhoudende. Doch in 't volgend
 1214. jaar, zyne benden wederom derwaards ge-
 voerd hebbende, viel 'er, by de Brug van
 Bouvines, tusfchen Doornik en Rysfel, een
 felle slag voor, op den zeven en twintigften
 van Hooimaand. De Vlaamingen en hunne
 Bondgenooten kreegen hier de nederlaag. Eer-
 dinand zelf werdt gevangen: ook Willem,
 Graaf van Holland, die, met eenige Hollan-
 ders en Friezen, in Vlaanderen gekomen
 was (s), en veele andere Grooten; zo dat 'er de
 gevangenisfen, op veele plaatfen in Frankryk,
 mede vervuld raakten (4). De meeste gevan-
 genen en ook Graaf Willem, werden, sedert,
 om

Wordt
 gevan-
 gen; doch
 weder-
 om ge-
 slaakt.

(r) Vide Thes. MARTEN. & DURAND. Tom. I. c. 1037.

(s) Auct. Aquicinct. ad ann. 1213 MEYER. ad ann. 1214.

(4) By DU CHESNE (Tom. V. p. 268), vindt men een' Lyst van veelen deezer gevangenen, en van derzelver gevangenisfen. Doch Graaf Willem wordt, in deezen Lyst, niet gemeld.

om groot Lösgeld, en onder belofte van nimmer wederom tegen den Koning van Frankryk te zullen dienen, geflaakt. Koning Jan zig met den Paus verzoënd hebbende, onder de harde voorwaarde van zyn Ryk voortaan van den Roomschen Stoel ter Leen te zullen houden; werdt 'er een Bestand van vyf jaaren tusfchen Frankryk en Engeland geflooten, waardoor ook de rust in Vlaanderen hersteld werdt (t).

Het Verdrag, met Henrik, Hertog van Brabant, gemaakt, werdt, tegen 't einde des jaars 1214, gevolgd van een ander, tusfchen hem en Graave Willem in 't byzonder. De Graaf hadt, by zyne Gemaalin, Aleid van Gelder, op den vierentwintigften van Zomermaand des jaars 1210, eenen Zoon gewonnen, *Floris* genoemd. Tusfchen dit Kind en *Magteld*, Dogter van Hertoge Henrik, werdt een Huwelyk geflooten, van welk de voorwaarden begreepen zyn, in een Verbond van onderlinge bescherming tusfchen den Hertog en den Graave, op den vyfden van Slagtmáand des jaars 1214, te Antwerpen getekend. Zy kwamen kortelyk hierop uit: „ De Bruid „ zou Graave Willem in handen gesteld worden, en onder zyne bescherming blyven, „ töt dat Floris oud genoeg zou geworden zyn, „ om het Huwelyk te voltrekken. De Hertog zou zyne Dogter, in de plaats van vaderlyk en moederlyk goed, tweeduizend vyfhonderd mark, Keulsche munt, ten Huwelyk geeven, die, by gedeelten, jaarlyks, „ be-

WILLEM I.

XV. Huwelyks verbindtenis tusfchen Floris van Holland en Magteld van Brabant.

(t) Voyez DANIEL. Tom. III. p. 558, 561, 570, 575;

WILLEM
1. „ betaald zouden worden, na dat Floris twaalf
„ jaaren bereikt zou hebben. Graaf Willem
„ zou, daarenboven, aan Magteld eene Bruids-
„ gaave van vyfhonderd marken Hollandfche
„ munt, jaarlyks, fchenken, te ontvangen
„ uit de Graaflyke inkomsten in *Brederweerd*,
„ in 't *Hof van Haarlem* en in *Arlederveene*,
„ doch ook niet voor dat het Huwe-
„ lyk voltrokken zou zyn. De Hollandfche
„ en Zeeuwfche Leenmannen moesten, voor
„ de onderhouding van dit deel des Verdrags,
„ inftaan, en plegtiglyk zweeren, dat zy de
„ Landen van Graave Willem, voor Floris
„ en Magteld en derzelver Erfgenaamen, hou-
„ den zouden (u).” Of de byzondere deelen
deezes Verdrags allen naargekomen zyn, is
my niet gebleeken. Doch het Huwelyk is,
naderhand, voltrokken.

XVI. Het deel, welk Graaf Willen in den Vlaam-
fchen Kryg genomen hadt, bewees, dat hy,
Graaf Willem verzelt den Zoon des Konings van Frankryk op eenen rogt naar Engeland.
tot dien tyd toe, zyn Verbond met den Koning
van Engeland houden wilde. Doch zyn ver-
blyf in Frankryk, geduurende zyne gevange-
nis, fchynt hem gelegenheid gegeven te heb-
ben, om het te breeken. Hy hadt, om zy-
ne vryheid te bekomen, reeds moeten beloo-
ven, dat hy nimmer tegen den Koning van
Frankryk dienen zou. Het gevolg der gefchie-
denisfe maakt het, daarenboven, vermoedelyk,
dat men hem, in een byzonder Verbond met
Frankryk tegen Engeland, heeft ingewikkeld.
Want toen de Engelfche Adel, in 't jaar

1215,

(u) Vide BUTKENS *Troph. de Brabant, Preuy. p. 63. Corps Diplomat. Tom. 1. P. 1. p. 152. BOXHOORN, op REIGERSB. II. Deel, bl. 605.*

1215, besloot; Koning Jan van 't Regt tot WILLEM
de Kroon vervallen te verklaren, en dezelve I.
Lodewyk van Frankryk, Zoon van Koning
Filips, op te draagen; en toen men, daarop,
in Frankryk, goedvondt, het Bestand te schen-
den, en den Prins, in 't volgende jaar, met eene 1216.
Vloot naar Engeland te doen oversteeken,
was Graaf Willem een der Grooten, die hem,
met zesendertig man uit 's Lands Ridderschap,
nevens derzelver stoet (v), op deezen togt
verzeld (w). Doch deeze onderneeming
slaagde kwalyk. Lodewyk werdt wel tot Ko-
ning van Engeland uitgeroepen; doch de Paus
kantte zig zo ernstig tegen deezen Prins,
hem en zyne medestanders, met naame Graaf
Willem (x), in den ban doende, dat hy van
de Kroon afstaan, en naar Frankryk te rug
keeren moest.

Koning Jan, ondertuschen, niet weinig Lodewyk
gestoord over de onderneeming van Graave van Loon
Willem, was op middelen bedagt, om 'er zoekt zig,
wraak over te neemen. Lodewyk van Loon door Kei-
zzer Otto,
wist zig van deeze gelegenheid te bedienen. in 't bezit
Hy liet den Koning van Engeland weeten, dat van Hol-
hy gezind was, wederom tot de zyde van Ot- land te
to den IV, die hy verlaaten hadt, over te doen her-
gaan, indien die Keizer hem, door open' brie- stellen.
ven, in 't bezit van het Graaffchap van Hol-
land en van zyne andere goederen, die hem,
door Graave Willem, onthouden werden, her-
stellen wilde; beloovende hy, hem deswege
de

(v) Zie hier voor, bl. 334. Aant. (3).

(w) MEYERUS ad annum 1216.

(x) Epist. Honorii III. P. apud MATTHEUM Anast. Tom. III. p. 131, 132.

WILLEM
I.

de vereischte hulde te willen doen. De Koning liet zig gereedelyk in, om hierover aan zynen Neeve Otto eenen Brief af te vaardigen, die nog voorhanden is (y). Doch 't blykt niet, dat deeze onderhandeling van eenig gevolg geweest is. Ook was Otto's gezag in 't Ryk reeds zo zeer verzwakt, dat Graaf Willem zig weinig aan zyne opene brieven zou hebben laaten gelegen zyn. Lodewyk, Graaf van Loon, is, om trent twee jaaren na deezen tyd (z), in den jaare 1218, overleeden (5).

XVII.
Staat
van 't
Griek-
sche Kei-
zerryk.
1217.

Graaf Willem zag zig, nog by 't leeven van den Graave van Loon, reeds zo vast bevestigd, in het Graaflyk bewind over Holland en Zeeland, dat hy geene zwaarigheid maakte, om, in 't jaar 1217, op de Kruisvaart naar Egipte te gaan. De voortgang van de wapenen der Kruisvaarderen was, sedert den aanvang deezer eeuwe, merkelyk gestuit geweest, door de Grieksche Keizers, die bedugt waren, dat de magt van 't Westen, in 't Oosten overgevoerd, hun te sterk worden, en den ondergang huns Ryks naar zig sleepen mogt.

(y) Epist. Joann. Angl. Reg. & Epist. Walt. Bert. *inter Act. Publ. Angl. Tom. I. P. I. p. 71.*

(z) MANTEL. *Hist. Loff. p. 155.*

(5) Men heeft een' Brief, door Lodewyk, Graave van Loon en Reneken, op den derden van Wintermaand des jaars 1225, getekend. Doch in dit jaartal moet een mislag begaan zyn, of deeze Lodewyk is een ander geweest, dan onze Graaf. Want uit eenen Brief van zynen Broeder Arnold, in den Jaare 1218, gegeven, blykt, dat hy toen reeds dood was. Vide *MIRÆI Oper. Diplom. Tom. II. Cap. LXVI. p. 850. & Cap. LX. p. 846.*

mogt. Ook hadt de uitkomst geleerd, dat deeze vrees niet ongegrond geweest was. Boude-
wijn de IX, Graaf van Vlaanderen, in den jaare 1202, nevens een groot getal van Vlaamsche en andere Edelen (a), onder welken, ik *Willem, Graave van Lienden*, gehuwd met *Christina van Brederode*, genoemd vindt (b), naar 't Oosten vertrokken zynde, en Konstantinopel hebbende helpen bemagtigen, was, op den zeventienden van Bloei maand des jaars 1204, tot Keizer gekroond (c). Sedert heeft men eenen tyd lang, Grieksche en Latynsche Keizers in 't Oosten gehad, die elkanderen alle mogelyke afbreuk deden. Palestina was ook in geduurige onrust, door de verdeeldheden der Christenen. En zo lang de opvolgers van Saladyne meesters van Egipte bleeven, was 'er weinig kans, voor de Westersche Mogendheden, om Jeruzalem wederom te bemagtigen. De Pausen drongen, ondertusschen, van tyd tot tyd, op het onderneemen van nieuwe Kruistogten. Honorius de III, in de Lente des jaars 1217, ryding gekreegen hebbende, dat de Latynsche Keizer van Konstantinopel, *Pieter van Courtenai*, *Jan Colonna*, Pausfelyke Gezant, en verscheiden' andere voornaame Luiden, door *Theodorus Comnenes*, Griekschen Keizer, gevangen genomen waren, yverde zo sterk in het voortzetten van de Kruisvaart, dat *Andries*, Koning

WILLEM I.
vaid

(a) Diplom. ejus vide apud Foppens p. 72.

(b) In Dipl. Christ. Breder. apud MIRZUM Donat. Belg. Hist. II. Cap. LXXXIX. in Tom. I. Oper. Dipl. p. 568.

(c) Excerpt. ex ejus Epist. vide apud MIRZUM Cod. Donat. pier. Cap. CI. Tom. I. Oper. Dipl. p. 110.

WILLEM van Hongarye, veele Bischoppen en Graa-
 I. ven, en eene ongelooftyke menigte volks ter-
 Graaf stond zee koozen. Willem, Graaf van Hol-
 Willem land, en Otto de II, Bischof van Utrecht,
 gaat op den Kruis- met twaalf Schepen (d), uit de Maaze, van
 togt. voor Vlaardingen, in zee, op den negenen-
 twintigsten van Bloemaand des jaars 1217.
 Een groot getal van Ingezetenenen deezer Lan-
 den verzelde en volgde hem. De oude Schry-
 vers geeven hun nog den naam van Friezen
 (e): en melden, dat zy meest de Zeekusten
 bewoonden, en, omtrent drie jaaren gelee-
 den, door de prediking van *Meester Olivier*,
 Scholaster van Keulen, tot het aanneemen van
 het Kruis, bewoogen geworden waren (f).
 Zy hadden zig gescheept, in een groot getal
 van Vaartuigen, by de Latynsche Schryvers
 van deezen tyd, *Coggones* of *Koggen* genoemd.
 Naar Engeland overgesteken; vereenigde de
 Hollandsche en Friesche Vloot zig met de
 Engelsche, onder 't bevel van *George*, Graa-
 ve van Wight, aan wien, sedert, het opper-
 bevel over de gantsche Vloote werdt opgedraa-
 gen. Graaf Willem zou onder hem gebieden.
 De Engelschen staken, met eenen gunstigen
 wind, eerst in zee; doch werden, eerlang,
 van eenen geweldigen storm belooopen, die de
 meeste schepen tegen de klippen aan stukken
 smeet. Graaf Willem volgde hen, met het
 overig deel der Vloote, welke, in vier da-
 gen,

(d) Comit, Holl. Exped. in Syriam, in MATTH. Anal. Tom. II. p. 26.

(e) GODFR. MONACH. ad annum 1217.

(f) EMONIS Chronc. in MATTH. Anal. Tom. II. p. 16.

gen, behouden te *S. Mattheus*, eene Haven, WILLEM
I
 meen ik, in Neder-Bretagne, aankwam. Hier
 werdt den Graave van Holland het opperbevel
 over de Vloote opgedragen; die, wederom zee
 kiezende, met een klein voordewindje, in zes
 dagen, de Haven van *Phare* in Gallicie, waar
 voor ik het regenwoordig *Ferol* neem, be-
 reikte. De Kruisvaarders, hier voet aan land
 gezet hebbende, trokken, in Bedevaart, naar
 S. Jakob te Kompostelle. Negen dagen nog,
 werden zy, te rug gekeerd zynde, door te-
 genwinden, in de Haven van *Phare*, opge-
 houden: waarna de Graaf van Holland, die
 't op Lisbon gemunt hadt, vernomen hebben-
 de, dat de wind, die derwaards gunstig was,
 de Vloot niet uit de Haven brengen kon, be-
 sloot naar de Britannische Kusten te rug te
 keeren. Dit geschiedde; en men ondernam,
 sedert, van daar, de reis naar Portugal, die,
 met buijig weder, in vier dagen, afgelegd
 werdt. De Kruisvaarders deeden hier eerst
 eene Haven aan, welke de Schryver, dien
 wy volgen, *Silere* noemt, en kwamen, na een-
 nig verblyf aldaar, te Lisbon (g). De Por-
 tugeezen hadden thans veel te lyden van den
 Koning van Marokko, die hun het Slot van
Alcazar ontweldigd hadt, en hen noodzaakte,
 hem, jaarlyks, honderd Christen-slaaven te
 leveren (h). Zo dra hadden derhalve de Pel-
 grims geen' voet aan land gezet, of zy wer-
 den, van de Bischoppen van Lisbon en van
 Evora, en van de Portugeefche Edelen gebeden,
 den,

(g) Comit. Holl. Exped. p. 26. &c.

(h) GODEFR. MONACH. ad annum 1217.

WILLEM I. den, om hen tegen dit geweld te verdedigen, en het beleg van Alcazar te onderneemen. Men was 't, onder de Pelgrims, niet eens over deezzen voorflag. De meeste Friezen be- weerden, dat men den togt naar 't Heilige Land, zonder verzuim, voortzetten moest, en vertrokken met meer dan tagtig Kogfche- pen (i): doch, door tegenwind, aan de Kus- ten van Spanje gedreeven, bemagtigden zy de Haven van S. Maria, en behaalden eenige andere voordeelen op de Saraceenen in Spanje (k). De anderen, die te Lisbon gebleeven wa- ren, onder welken ook de Graaf van Holland was (l), ondernamen het beleg van Alcazar, op den dertigften van Hooimaand. In Wynmaand daar aan volgende, werdt de Vesting eerst overmeesterd. Willem, Graaf van Holland, gaf 'er den Paus kennis van, in eenen Brief, die nog voor handen is, en in welken hy zig *Konstabel der Kruisvaarderen* noemt. Hy schryft 'er, onder anderen, in, dat men de Pel- grims gebeden hadt, den Winter niet slegts, maar den gantschen volgenden Zomer, in Span- je te willen blyven, om de Saraceenen, die zig daar, sedert eenige eeuwen, gevestigd hadden, te helpen bestryden: „ waarin, Heiligste Va- „ der, vervolgt hy, ik, als een gehoorzaame „ Zoon, bereid ben, uwe bevelen sliptelyk „ naar te komen” (m). Paus Honorius, on- dertusfchen kennis gekreegen hebbende, dat

Sa-

(i) GODEFR. MONACH. *ad annum* 1217.

(k) Comit. Holland. *Exped.* p. 29.

(l) OLIVER. Hist. Damiat. *Cap.* V. *coll.* 1041. in *Coll. Ec- CARD.* Tom. II.

(m) *Epist.* Honor. P. II. *Ep.* 818. *apud* FLEURY *Tom.* XVI. p. 423.

Safadyn, Soudaan van Babilonie, dat is, Egip- WILLEM I.
 te, door de aankomst van eene groote menigte
 Kruisvaarders, te Akre in Palestina, en door
 de vrees voor de Friesche Vloot, die men
 dagelyks te gemoet zag, reeds in verlegen-
 heid gebragt was, drong, in zyn antwoord
 op deezen brief, gedagtekend den twaalfden
 van Louwmaand des jaars 1218, sterk op 1218.
 het voortzetten van den togt (*n*). Graaf
 Willem en de zynen (*o*) staken, derhalve,
 op den laatsten van Lentemaand, van Lis-
 bon in zee (*p*), en kwamen, kort na Paa-
 schen, te Akre of Akko aan. Ook verza-
 melde zig hier de Vloot der andere Kruis-
 vaarderen, die, voor hen, van Lisbon ver-
 trokken was, egter niet zonder veel op de
 reize geleeden te hebben. Vyftig Kogfche-
 pen der Duitschers en Friezen ankerden 'er
 flegts, daar de Friezen alleen, met meer dan
 tagtig zulke Vaartuigen, te Lisbon gekomen
 waren. Jeruzalem kon niet wel in den Zo-
 mer belegerd worden, alzo de Belegeraars
 dan gebrek aan water hadden. Men besloot,
 derhalve, eerst eenen togt te schepe naar
 Egypte te doen. Dit Landschap was thans
 alleen van drie sterke Steden voorzien, *Da-* Togr
miate, *Babilon* of *Kairo* en *Alexandrie*: en naar *Da-*
 wanneer men het bemagtigd hadt, oordeel- *miate*.
 de men, zonder veel moeite, Syrie en Pa-
 lestina te zullen kunnen overmeesteren. Kort

(*n*) Epist. Honor. P. II. Ep. 739. & 820. *apud eund* p. 424,
 425.

(*o*) MATTH. PARIS. *ad annum* 1217. OLIVER. Hist. Damiat.
 Cap. IV. *oll.* 1491.

(*p*) GODEFR. MONACH. *ad annum* 1218.

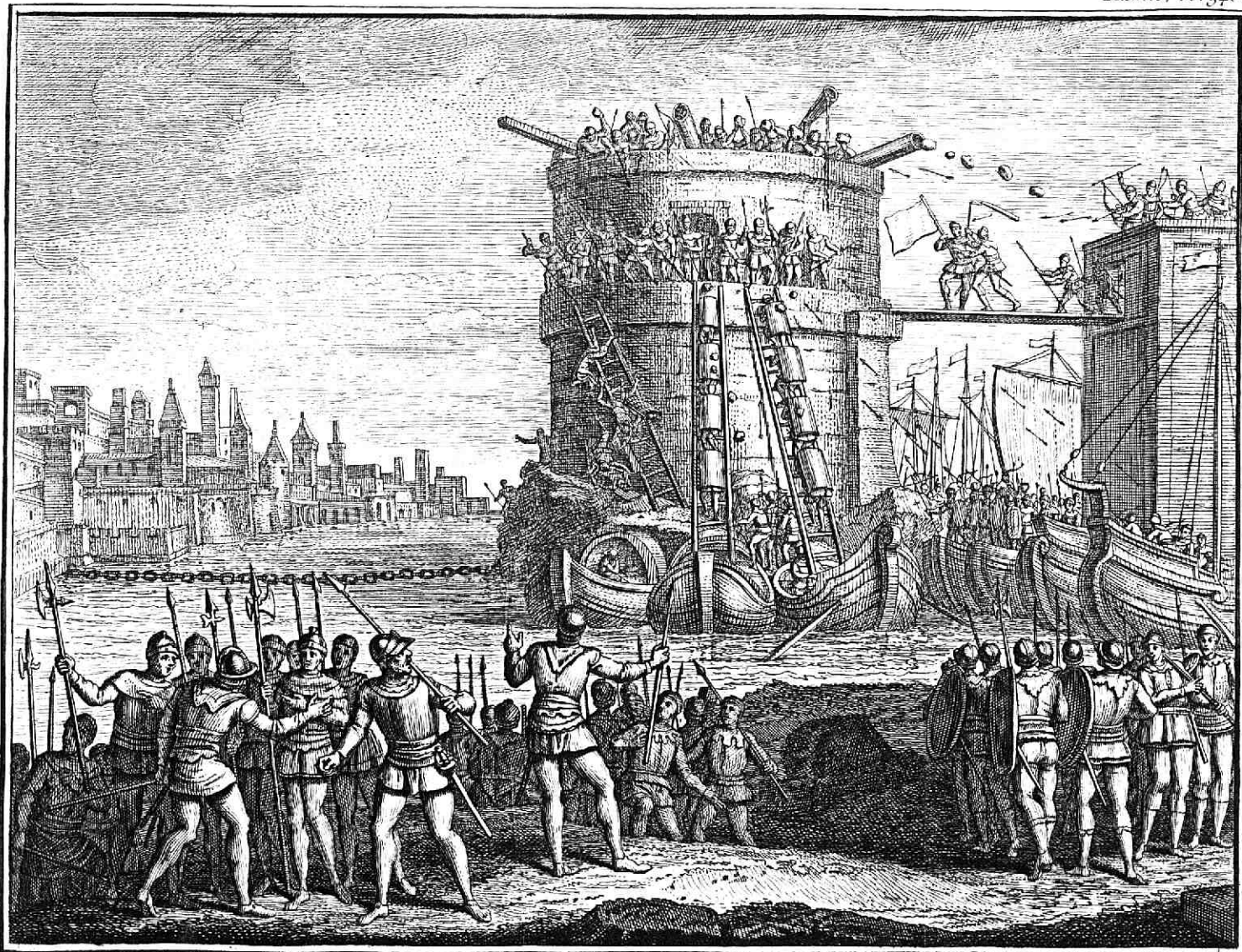
WILLEM I. na den Hemelvaartsdag dan, stak de Vloot der Kruisvaarderen in zee, met eenen gunstigen Noorden-wind, die haar in drie dagen, aan een Eiland bragt, welk, in den mond des Nylstrooms, voor Damiate lag (*q*). Geleghed van Damiate. Damiate was eene aanzienlyke Stad in Neder-Egipte, gelegen aan eenen arm van den Nyl, die dwars voorby de Stad stroomde. Zy was, met twee-endertig hooge en een groot getal van kleine Toorens ten met dubbele muuren en grachten, gesterkt. Daarenboven was ter, tusschen de Stad en het Eiland, van welk wy spreken, midden in den Nyl, op eene rots of klein Eilandje, een sterke Tooren gestigt, aan den voet van welken, twee zwaare yzeren Ketens vastgemaakt waren, die, met het ander einde, aan den buitenmuur der Stad gehegt zynde, den stroom, voor alle in- en uitvaarende Schepen, slooten. De Soudaan van Egipte trok veel voordeels van het verleenen van vryheid, om Speceryen, langs den Nyl, naar Europa en elders heenen, te voeren; en hy deedt den stroom openen of sluiten, naar zyn welgevallen (*r*).

De Friezen en andere Kruisvaarders landden gelukkiglyk, op het Eiland voor Damiate. De Tooren, die tusschen de Stad en het Eiland stondt, werdt terstond bestormd. Men plantte de Ladders, in de Kogschepen, die tegen den Tooren werden aangevoerd (*s*). Doch van binnen schoot men zo hevig met stee-

(*q*) JACOB. DE VITRIACO *Episc. Acon.* Epist. II. in MARTEN. & DURAND. *Theol. Tom. III. c. 289.*

(*r*) JACOB. DE VITRIACO *Hist. Orient. Libr. I. Cap. 6.*

(*s*) OLIVER. *Hist. Damiat. Cap. VIII. col. 1402.*

A. P. de Beery del.

Belegering van DAMIATE.

J. Kiliau sculp.

steenen, pylen en (6) Grieksch vuur, dat de WILLEM
I. Ladders om ver raakten, en, met volk met al, in den stroom stortten. De Edelsten onder de belegeraars begonden den moed reeds op te geven, toen Meester Olivier van Keulen, de zelfde, die de Kruisvaart in Friesland gepredikt hadt, eenige arme doch vroomme Friezen riedt, op twee Schepen, aan elkanderen vast gemaakt, een ongezien stormtuig toe te stellen, bestaande in een' houten Kasteel, welk, op eene brug staande, rondsom gedraaid kon worden. Dit gevaarre werdt, onder 't hevig schieten en vuurwerpen der belegerden, tegen den Tooren angevoerd. Men vindt aangetekend, dat de gantsche toefstel uit aalmoesen geltigt was (t), en tweeduizend mark gekost hadt. Het gelukte den Beleggeren het stormtuig, niet zonder gevaar, zo na aan den Tooren te brengen, dat zy 'er den brand in kreegen. Toen bemagtigden zy den Tooren ligtelyk. Een Luiksch Edelman beklom hem 't eerst. Deezen volgde een jonge Fries, die, met eenen dorschvlegel gewapend, eenen vyandelyken Vendrig ter neder velde, en hem het Vendel ontweldigde. De menigte der aanvalleren, hier op toeschietende, werdt den Vyand te magtig (u). De bezetting, die uit tweehonderd

(t) GODEFR. MONACH. *ad annum* 1218.

(u) OLIVER. *Hist. Damiat. Cap. IX. col.* 1404.

(6) 't Vuurwerk, van welk men zig, ten deezen tyde, veel in 't Oosten bediende, en welk hierom *Grieksch Vuur* genoemd werdt, hadt de hoedanigheid, dat het, ergens gevat hebbende, zeer vast hegte, en bezwaarlyk te blusfchen was. Men weet tegenwoordig niet, hoe het gemaakt werdt. Zie DANIEL *Hist. de France*, Tom. IV. p. 132, 143.

WILLEM
I.

derdenvyftig man bestondt, sneuvelde grootendeels, en moest zig, ten deele, gevangen geeven. De Tooren ging over, op den vierentwintigften van Oogstmaand, na dat hy, drie maanden, belegerd geweest was. De Kruisvaarders hadden hem zo dra niet bemagtigd, of zy verbraken de Ketens, die den stroom slooten; waar door de Scheepvaart en de toevoer naar 't Leger open gesteld werdt (v).

Damiate
belegerd
en inge-
nomen.

't Liep egter nog eenen geruimen tyd aan, eer 't beleg der Stad ondernomen werdt. De Saraceenen hadden zo veele Schepen, in den stroom, die de Stad van 't Eiland scheidde, doen zinken, dat men den gantschen Winter doorbragt, eer men deeze en andere hinderpaalen te boven komen kon. Midlerwyl, ontstondt 'er eene besmettelijke ziekte in 't Leger, die veel volks weg sleepte. Ook bragt eene zwaare overstroming den Christenen groot nadeel toe. Doch de Saraceenen leeden niet minder, van de dapperheid der Belegeraars, die, van den minsten toeleg op hunne Schepen, strenge wraak namen. Eindelijk, sloeg een schielijke schrik, van welken de oorzaak niet gemeld wordt, in 't vyandelyk Leger, welk de Stad dekte. De Saraceenen, eenen donkeren nacht waarneemende, braken onverhoeds op, en verlieten de Stad. Een groot getal der ingezetenen nam toen ook de vlugt. De belegeraars, en onder deezen ook de Graaf van Holland (w), bestormden de Stad

(v) JACOB. DE VITRIACO Epist. II. ubi supra c. 291 &c.
(w) OLIVER, Hist. Damiat. Cap. XIV. col. 1412.

Stad vervolgens zo hevig, dat zy, eindelyk, ^{WILLEM} op den vyfden van Slagtmaand des jaars 1219, ^{1219.} aan hun overging (x). Doch zy bleef, weinig langer dan twee-entwintig maanden, in hunne magt. Op den agtsten van Herfstmaand des jaars 1221, werdt zy wederom door de Saraceenen overmeesterd (y). Naderhand is zy, in 't jaar 1248, ook met hulp der Friezen, door Lodewyk den IX, Koning van Frankryk, herwonnen: doch, nog in 't zelfde jaar, wederom aan de Saraceenen afgestaan, die haar geheellyk hebben doen slegten (z).

Graaf Willem is, vermoedelyk, kort na de eerste inneeming van Damiate, naar Holland te rug gekeerd, schoon de oude Schryvers zulks niet hebben aangetekend. Men leest zynen naam, onder eenen Giftbrief van Keizer Fredrik den II, getekend te Frankfort, op den negentienden van Grasmaand des jaars 1220 (7), by welken, de Utrechtsche Kerk bevestigd wordt in de vryheid van Tollen te Tiel, den Zeetol alleenlyk uitgenomen (a): waar uit men schynt te mogen afneemen, dat hy,

niet

(x) JACOB. DE VITRIACO Epist. III & IV. *ubi supra* c. 294. & 301. EGDII DE LEVRES Epist. *apud* MART. & DURAND. Thef. Tom. I. c. 374.

(y) IPERII Chron. S. Bertini Cap. XLV. Part. XIX. c. 703.

(z) IPERII Chron. S. Bertini Cap. XLVII. Part. V. c. 724. MENCON. Chron. in MATH. Annl. Tom. II. p. 173 &c.

(a) Diplom. Fridr. II. *apud* HEDAM p. 212

(7) Men vindt, 't is waar, (by BUTKENS *Trophées de Brabant* Préuv. p. 65, 66) ook verscheiden Brieven, door Fredrik den II, in Grasmaand des jaars 1219, niet 1220, te Frankfort gegeven, en onder een van deezen, leest men, insgelyks, den naam des *Graaven van Holland*. Doch zo men op de verhaalen van ooggetuigen aan kan, was hy, toen en lang daar na, nog in Egipte.

WILLEM niet lang na 't bemagtigen van Damiate, in Egipte gebleeven is. Van de verrigtingen des Bisfchops van Utrecht, op den Kruistogt, vindt men niet anders gemeld, dan dat hy het Slot van Cafarea heeft helpen herftellen (b), en omtrent den jaare 1222, naar zyn Bisdom, te rug gekeerd is (c).

XVIII. Wy hebben de eerste inneeming van Damiate, uit Schryvers, die by dezelve tegenwoordig geweest zyn, een weinig uitvoeriger te boek gesteld, op dat men van den netten tyd en omftandigheden deezer Gefchiedenis, die, in onze Kronyken, doorgaans, duister en verward verhaald wordt, met te meer grond, zou kunnen oordeelen. De overlevering heeft eenige omftandigheden van 't geval bewaard, die met geene egte getuigenissen te bevestigen zyn; doch hierom allen niet als onwaaragtig behoeven aangemerkt te worden. Men gelooft, in 't gemeen, dat de Haarlemmers, onder Graave Willem, Damiate hebben helpen winnen: 't welk zeer wel zyn kan, schoon de oudfte Schryvers alleen in 't algemeen van Friezen, niet van Haarlemmers in 't byzonder, gewaagen. Ook is 't nog geene twee eeuwen geleeden, dat men, in Haarlem, jaarlyks, de gedagtenis deezer inneeming vierde (d). De Haarlemmer Karmeliet, Broeder Jan van Leiden, is, zo ver my bekend is, de eerste, die gefchreeven heeft, dat de Haarlemmers, in 't beleg van Damiate, geweest zyn.

(b) REINALD. *ad annum* 1218. *num.* 13.

(c) BEKA *in* Otton. II. *p.* 69.

(d) JUNII *Batavae. Cap.* XVII. *p.* 434.

zyn (e). Hy leefde op het einde der vyftien-^{WILLEM 7}
 de eeuw (f). Doch hy verhaalt ook, en
 niemand, meen ik, voor hem, dat de ketens,
 die den Nylftroom flooten, door middel van
 Schepen, met zaagen voor den boeg, ver-
 broken werden: dat, met het verhaal, welk
 wy, van het verbreeken deezer Ketenen, uit
 Ooggetuigen, gegeven hebben, niet wel-
 fchynt overeen gebragt te kunnen worden.
 Volgens dit verhaal, zyn de Ketens verbro-
 ken, na dat de Tooren, aan welken zy met
 het één einde vast waren, reeds bemagrigd
 was. Maar wat fchyn heeft het, dat men
 zig, op dien tyd, van Zaagschepen bediend
 hebbe, om deeze Ketens te verbreeken, die
 immers ligter losgemaakt of door gevyld kon-
 den worden? Uit het berigt van eenen Schry-
 ver der veertiende eeuw (g), blykt wel, dat
 men zig toen bediende van zeilende Schepen,
 om Bruggen, Paalwerk en Ketens, in de stroom-
 en, te verbreeken. Doch hy meldt niet, dat
 deeze Schepen zaagen voor den boeg hadden.
 Ondertusfchen ziet men nog tegenwoordig ee-
 ne foort van afbeelding der Zaagschepen, te
 Haarlem, in de groote Kerk hangen. Ook ge-
 looft men, dat de Haarlemmers, ter gelegen-
 heid der inneeminge van Damiate, het Zwaard
 en het Kruis, in hun Wapen, bekomen heb-
 ben (h).

Graaf Willem, van den togt naar Egipte
 te

(e) JOANN. A. LEYDIS *Libr.* XVIII. *Cap.* 20.

(f) TRITHEM. de Script. Eccl. in Joh. G. de Leydis.

(g) MARIN. SANUT. Secrét. Fidel. Crucis *Libr.* II. P. IV.
Cap. VII. p. 58.

(h) JOANN. A. LEYDIS *Libr.* XVIII. *Cap.* 20.

WILLEM I. te rug gekeerd zynde, vondt het Land in vrede (i), gelyk hy 't gelaaten hadt. Doch hy beregtte het, naauwlyks twee jaaren na zyne rugkomst, stervende op den vierden van Sprokkelmaand des jaars 1222 (k). Graaf Willem de I. heeft de Stad Dordrecht van Heirvaart en Beden vry verklaard (l); doch de Brief, waarby zulks geschiedde, is, myns weetens, nergens voorhanden.

Keuren door hem aan Middelburg gegeven. De oudste my bekende Stads Vryheden of Keuren deezer Landen zyn, ook door Graave Willem den I, en door Joanna, Graavine van Vlaanderen, gehuwd met Graave Ferdinand, in 't jaar 1217, gegeven. Zy betreffen de Stad Middelburg, in Walcheren: welk Eiland thans, door de Vlaamsche en Hollandsche Graaven, te samen, beregt werdt (m). Ongetwyffeld, geschiedde dit, in gevolge van zeker Verdrag; hoewel wy zulks nergens gemeld vinden. By het Verdrag, in den jaare 1206, tusschen de Graaven Lodewyk en Willem, ten overstaan van Philips, Voogd van Vlaanderen, getroffen, was reeds een goed deel van Zeeland aan Willem afgestaan. 't Overige bekwam hy sedert. Doch hy schynt Zeeland Bewesten-Schelde van Vlaanderen ter Leen gehouden te hebben. Men vindt, dat hy 't Verdrag, in den jaare 1168, door Philips van Vlaanderen, met Floris den III, gemaakt, waarby Zeeland Bewesten-Schelde, als

(i) MELIS STOKER in Willem I. bl. 77.

(k) BEKA in Ott. II. p. 69.

(l) Zie Handv. van 1252, by BALEN Dordrecht bl. 420.

(m) Vide Diplomata Ann. 1213, apud BOXHORN, Theatr. Urb. Holl. p. 222.

als een Leen van Vlaanderen, wordt aange-
 merkt, bevestigd heeft (7). Doch wanneer
 zulks geschied zy, blykt niet. Veelligt om-
 trent het jaar 1213, toen hy in Vlaanderen
 was. En dan kon 't zyn, dat men, ten zelf-
 den tyde, ware overeengekomen, om Zee-
 land Bewesten-Schelde, of Walcheren ten min-
 ste, te samen te regeeren. De Keuren voor
 Middelburg, uit welken blykt, dat zulks, in
 't jaar 1217, plaats hadt, komen, gedeelte-
 lyk, met de oude Friesche Wetten, overeen.
 Dit is 'er de inhoud van. „ De Ingezetenen
 „ en derzelver goederen worden, door beide
 „ de Graaven, in bescherming genomen. Op
 „ het vegten, verminken, kwetsen, slaan
 „ en schelden; op de vredebreuk; op het
 „ wederstaan van Schepenen, die vrede ge-
 „ maakt, of vonnis geveld hadden; op het
 „ veragten van den Ban, op het aanneemen
 „ van wapenen, met een kwaad oogmerk;
 „ buiten of binnen de Stad, by nagt of by
 „ dage; op het verkoopen van bedorven Wyn,
 „ en op andere misdaden, worden geldboe-
 „ ten gesteld, ten behoeve des Graaven en
 „ der Stad, en somtyds ook ten behoeve der
 „ Schepenen. Misdaden, binnen de Stad,
 „ of terwyl de Graaf *tusfchen Burnesse en He-*
 „ *denesse* is (8), begaan, worden dubbel ge-
 „ boet. Doch géenen zwaarder dan vierdubbel.
 „ Allen Middelburgeren, onder welken ook
 „ de Bewooners der Haven, de *Arne* genaamd,
 „ begreepen zyn, wordt eenerlei Regt ge-
 „ gund.

(7) Vide THEFRUT. MARTEN. & DURAND. Tom. 1. col. 1037.

(8) Zie VII. Boek; bl. 251. Aant. (2).

WILLEM
I.

„ gund. Elk moet voor Schepenen te regt
 „ staan. Zo iemant, geroepen zynde, niet
 „ verschynt, schoon zig in Walcheren be-
 „ vindende, wordt hy, tegen den eersten
 „ Regtdag, gedagvaard, en zo hy agter blyft,
 „ of, verschynende, zig aan 't Vonnis niet
 „ onderwerpt, wordt hy gebannen en zyn
 „ goed verbeurd verklaard. Schout of Sche-
 „ penen, eenen Klaager regt weigerende,
 „ mogen, voor dat zulks verbeterd zy, ner-
 „ gens Vierschaar over spannen. Schepenen,
 „ door den Schout, op den eed, vermaand
 „ zynde, mogen geen Vonnis weigeren. Een
 „ Burger, met een' Buitenman verschil heb-
 „ bende, moet hem, voor Schepenen der
 „ Stad, daagen; en verschynt hy, hy moet
 „ eenen Burger tot Borg stellen. Van alle
 „ zaaken, die door Schout en Schepenen niet
 „ kunnen afgedaan worden, valt beroep op
 „ den Graave, die daarover met Schepenen
 „ te regt zit. Drie mannen geeven getuige-
 „ nis wegens een geschil ter waarde van een
 „ Pond: wegens gewigtiger zaaken, Sche-
 „ penen, op den eed van drie Ooggetuigen.
 „ Niemant mag getuigen, dan die in de Stad
 „ gehuisd en gehoofd is, en schot betaalt. Al-
 „ le Opdragt van Landen of Huizen moet
 „ voor Schepenen geschieden. Het bestier
 „ der goederen van Onmondigen mag, door
 „ niemant, aanvaard worden, ten zy hy Sche-
 „ penen borg stelle. Zo een Buitenman tegen
 „ een' Burger gevogten heeft, moeten Schout
 „ en Schepenen hem zoeken te bevredigen.
 „ En zo hy weigert zig te onderwerpen, moe-
 „ ten zy de Stads Klok doen kleppen, en alle
 „ Bur-

„ Burgers doen uittrekken, om hem te dwingen. Die de Klok trekt, buiten gemeene bewilliging, en die op het trekken van de Klok niet verschynt, zyn breukfchuldig. Buitenluiden, in Middelburg gevogten hebbende, moeten voor Schepenen te regt staan, en worden gebannen, zo zy 't weigeren. Een Middelburger, eenen anderen weerdlyken Heer dan den Graave verkiezende, verbeurt tien pond aan den Graave, en een pond aan de Stad. En over dit geval behoudt de Graaf het oordeel aan zig. Ook doet hy Regt, over geschillen tuschen Buitenluiden en Burgers, op het Berigt van Schepenen. Geen Middelburger mag, in de Graafschappen van Vlaanderen en Holland, gepand of vastgehouden worden, dan om eigen misdaad.” Het Opschrift deezer Keuren luidt aldus: *In den naame des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geests, Amen. Deze is de Wet der Burgeren van Middelburg, Keure genaamd, bezwooren door hen, wier naamen en zegels onder dezelye gevoegd zyn.* En aan 't einde der Keuren leest men: „ *Vrouw Joanna, Graavin van Vlaanderen, Willem, Graaf van Holland en hunne Burggraaven van Zeeland hebben gezworen, dat zy deeze Wet den Middelburgeren onschendbaar houden zullen. In 't jaar des Heeren, een duizend tweehonderd en zeventien (o).*” Wy hebben den inhoud deezer Keuren een weinig omstandiger te boek gesteld, om dat zy ons de oude gesteldheid der Rege-

WILLEM
I.

(o) Zie BOXHORN op REICERSH. I. Deel, bl. 129.

FLORIS IV. geeringe deezer Landen doen kennen. Men ziet 'er eenige overblyffels in van 's Volks aloude woestheid, en te gelyk ook eenige blyken van beschaafdheid, die allengskens toenam. Ook leveren zy ons het oudste bewys uit, welk my voorgekomen is, van het beëdiging van 's Lands Voorregten, door den Graave. De oudste Keuren en Handvesten der andere Zeeuwsche Steden; zo wel als die der Hollandschen, welken eenige jaaren laater gegeven werden, komen, in 't voornaamste, met deezen, overeen: waarom het niet noodig zal zyn, dat wy 'er, in 't byzonder, van ge waagen.

XX. FLORIS DE VIERDE, Zoon van Graave
 Floris de ve Willem, die nu omtrent twaalf jaaren be-
 IV. reikte, volgde zynen Vader in 't Graaflyk be-
 wordt wind van Holland en Zeeland op. Buiten twy-
 Graaf. fel, heeft hy, eenen tyd lang, onder Voog-
 dyschap gestaan: mischien wel van zynen moe-
 derlyken Oom *Gerard*, Graave van Gelder, die hem, in Bloëimaand des jaars 1222, ver-
 zelde, toen hy de Krooning van den Roomsch-
 Koning Henrik te Aken bywoonde (p), en hem eerlang in den Stigtschen kryg inwikkel-
 de. Twee jaaren was hy voor Graave erkend geweest, toen hy, op zynen eigen grond, te *Loosduinen*, een Nonnenklooster van de Cistercienser Orde stigte. De Giftbrief, die, op den vyfden van Bloëimaand des jaars 1224, getekend was, werdt, onder andere Edelen, door *Bartholomeus van Haarlem*, Jakob, Burggraaf [van Leiden] en *Willem Molenaar* be-
 ves-

(p) Voyez BUTKENS Trophées de Brabant, Preuves p. 68.

vestigd (q). Men ziet 'er uit, dat de Graaven FLORIS IV. van Holland, ten deezen tyde, reeds Eige- naars waren van den grond omtrent den Haage, alwaar zy, omtrent dertig jaaren laater, een Hof stigten.

Graaf Floris hadt nog niet lang in 't Graaflyk bewind geweest, toen 'er een hevige twist ontstondt, tuschen Otto den II, Bisfchop van Utrecht, en Gerard, Graave van Gelder, in welken Graaf Floris ook betrokken werdt. De oorzaak wordt niet op eenerlei wyze verhaald. Sommigen willen, dat de Bisfchoppelyke Amptenaars in Salland, door veelerlei knevelaaryen, 's Graaven Leenmannen aldaar, tot eenen opstand getergd hadden, die, door den Graave, werdt aangeltoekt (r). Doch anderen verhalen, dat Graaf Gerard den Bisfchoppelyken, die langs den Ryn handelden, te *Lobbed*, nu in 't gemeen het *Tollhuis* genaamd, te zwaare Tollen doen afpersen, en daar door stoffe tot ongenoegen gegeven hadt. Egter staan zy toe, dat de Sallanders ook klagtig vielen over den overlast, dien zy lyden moesten van 's Bisfchops Paarden, die, tweemaal 's jaars, op hun voeder kwamen aazen (s). Zo hoog liep de twist, dat hy, niet dan door de wapenen, scheen te kunnen bygelegd worden. De Bisfchop, geholpen van zynen Broeder, Graave *Herman van der Lip*, en van *Dirk, Bisfchop van Munster*, bragt te Deventer een Leger byeen, en rukte in Salland. By *Herkelo*, lagen de Sallanders verschanst.

(q) Diplom. Vide in Supplem. MIRAET Tom. II. Oper. Dipl. p. 849. Vide & MATTH. Anal. Tom. III. p. 437.

(r) BREA in OUDON. II. p. 69.

(s) Anonym. de Reb. Ulraij. Cap. XVIII. p. 14.

FLORIS
IV.
Bisfchop
Otto de
II. over-
wint de
Sallan-
ders.

De Gel-
derfchen
behaalen
eenig
voordeel
op de
Stigt-
fchen.

fchanst. Ook hielden hunne voornaamfte Hoofden, twee Heeren van Voorst, beide *Herman* genaamd, en *Dirk van Boekhorst* zig op hunne Sloten. De Landftreek ftondt toen, alomme, onder water: 't welk de onderneeming der Bisfchoppelyken te moeiljeker maakte. Zy overwonnen egter deeze zwaarigheid, doorwaadden 't verdronken Land, en overvielen de Sallanders; die, zig te zwak bevindende, voor een klein gedeelte gedood; doch by menigten gevangen genomen werden. De twee Sloten *Voorst* en het Slot *Boekhorst* werden toen ook door de Stigtfchen bemagtigd. De Bisfchop keerde eerlang als overwinnaar naar Deventer, daar 't Leger afgedankt werdt (t). Doch in 't volgende jaar, werdt de Stryd hervat: in welken de Graaf van Gelder zig nu openlyker mengde. Hy verbondt zig met *Walraven, Hertog van Limburg, Henrik, Graaf van Seinen* of *Sain* by Koblents en Floris den IV. Graaf van Holland. Ook liep het gerugt, dat *Engelbert*, Aartsbisfchop van Keulen, die nog onlangs, op bevel van Keizer Fredrik den II. (u), het gefchil over de Tollen te Lobed, tusfchen den Bisfchop en den Graave van Gelder, hadt bygelegd (v), nu dien Graave, die zyns Moeders Broeders Zoon was, onder de hand hulp toefchikte. Graaf Gerard hadt eerlang, omtrent den Ryn, een Leger van tweeduizend Ruiters en een goed getal van Voetknegten byeen gebragt; zonder dat hier Hollanders onder waren. De Bisfchop hoop-

19

(t) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. XVIII. p. 14, 15.

(u) Diplom. Frider. II. apud HEDAM p. 197.

(v) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. XVIII. p. 14.

te op onderstand uit Brabant en Vlaanderen; FLORIS IV.
 doch die miste hem. Des moest hy zig met de hulp zyner voorige Bondgenooten verge-
 noegen: waar by nu zyn Broeder *Gerard, Aarts-
 bischop van Breemen*, nog eenig Krygsvolk
 voegde. Bischoep Otto beloofde soldy, om
 't Volk tot den Krygsdienst aan te moedigen:
 doch hy kon in alles niet meer dan duizend
 Ruiters en een bekwaam getal Voetkne-
 ten byeen brengen. Dit Leger werdt, in twee
 hoopen, verdeeld, en ter wederzyde van het
 Water de (9) *Hunepa* geschaard. Doch Graaf
 Gerard, veel magtiger zynde, verdreef deeze
 benden zonder moeite, noodzaakende den
 Bischoep de wyk te neemen naar Deventer:
 welke Stad eerlang belegerd werdt (w).

Ondertusfchen werdt het Stigt, aan twee
 andere oorden, door de Gelderschen en de De Hol-
 landers vallen in
 't Gein.
 Hollanders, ontrust. Aan den kant der Ve-
 luwe, waren egter de Stigtschen te sterk, en
 noodzaakten de Geldersche Ruiters, de Land-
 streek te ruimen. Graaf Floris hadt eene Vloot
 Schepen uitgerust, die, langs de Lek, naar
 boven gevoerd, en gebruikt werdt, om ee-
 nen inval in 't Stigt te doen aan de Westzyde.
 Onder anderen werdt de * Stede 't Gein en * *Villa*.
 het Bischops Huis aldaar aan de vlam opge-
 offerd. Eerlang werdt 'er egter een Bestand Vrede
 tusfchen
 't Stigt en
 Gelder.
 getroffen, voor eenen geruimen tyd: en se-
 dert, Gelder.

(w) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. XIX. p. 15.

(9) Dit watertje viel, by Deventer, in den Yssel. De
 naam is nog bewaard in een geweezen Klooster daar om-
 trent, in 't gemeen *Tonnepe*; doch beter *Ten Honnepe*
 genaamd. Vide ALTING. *Notit. German. infer.* P. II.
 p. 99.

FLORIS
IV.

dert, door bemiddeling van den Pausfelyken Gezant, *Koenraad*, Bisfchop van Porto, eene vaste Vrede (x). De Graaf van Gelder ftondr, by deeze gelegenheid, zyn Regt tot het Drost-ampt van Salland, welk hy van Gerard van Boekhorst gekogt hadt, aan den Bisfchop van Utrecht af: welke afitand, den twintigften van Sprokkelmaand des jaars 1226, door den Roomsch Koning *Henrik*, Zoon van Keizer Fredrik den II, bevestigd werdt (y). Doch de Bisfchop gaf den Graave, daarentegen, twee duizend mark zilvers (z), een vry eigen goed in Elst, en een in Odelenberg (a). De overige openftaande gefchillen, tufchen den Bisfchop en den Graave, waren reeds, by eene overeenkomst, op den negentienden van Wynmaand des jaars 1225, in de *Noda* of Grebbe, aan den oever des Rynftrooms, getekend (b), van wederzyde, aan goede mannen verbleeven. Met Graave Floris den IV. werdt, ten zelfden tyde, gehandeld. De Bisfchop moest hem agt honderd ponden tellen, voor welke fomme, zekere Hollandfche Dienftmannen, tot onderhoorigen des Bisfchops, verklaard werden (c). Wegens het leggen van zeven fluizen in den (1) *Wendeldyk*, was ook gefchil

1225.

(x) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. XX. p. 16. BEKA in Ott. II. p. 7c.

(y) Diplom. Henrici apud HEDAM p. 197. Vide & MATTHEUM ad Anonym. de Reb. Ultraj. p. 141.

(z) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. XXV. p. 21.

(a) Anonymi. de Reb. Ultraj. Cap. XXI. p. 16.

(b) Apud HEDAM p. 198.

(c) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. XXI. p. 16.

(1) Floris de IV. heeft eenen kostbaaren Dyk gelegd, van Amerongen tot Schoonhoven, langs den Ryn en Lek. Doch deeze is de Wendeldyk niet geweest.

Ook

ontstaan, beweerende Graave Floris, dat de Floris
 Bifchop vier van die sluizen leggen en on- IV.
 derhouden moest; terwyl de Bifchop flegts XXI.
 tot het onderhoud van drie sluizen verftaan Over-
 wilde. Doch den zes en twintigften van Louw- eenkomfte
 maand des jaars 1225, kwam men overeen, met Hol-
 „ dat vier mannen des Graaven, met naame land, we-
 „ Willem van Teilingen, Willem van Eg- leggen
 „ mond, Hugo van Naaldwyk, en Jakob, van Slui-
 „ Burggraaf van Leiden, zouden moeten den Wen-
 „ zweeren, dat de Bifchop gehouden was delyk.
 „ vier Sluizen te leggen, in welk geval hy
 „ zig naar hunnen eed gedraagen zou: doch
 „ zo zy den eed weigerden, zou een van de
 „ vier Bifchoppelyke Raaden, die over dit ge-
 „ fchil gehandeld hadden, te weeten, Wou-
 „ ter, Proost van S. Pieter, Gozewyn, Proost
 „ van S. Jan, Gysbrecht van Amftel of Ar-
 „ nold Loef, by eede verklaaren moeten, hoe
 „ 't met de zaak gelegen ware, waarnaar men
 „ zig wederzyds zou moeten fchikken (d).”
 Bifchop Otto was naauwlyks met de Graa- XXII,
 yen van Gelder en Holland bevredigd, of hy Gronin-
 werd Drent.

(d) Instrum. Composit. Vide apud HEDAM p. 200.

Ook fchynt hy, eerst eenige jaaren na het maaken van
 dit Verdrag, gelegd te zyn. Zie BEKA in Ottone III.
 p. 75. De Wendelyk is, naar alle waarfchynlykheid,
 de Dyk geweest, die, langs het Y, van Velzen, tot
 digt aan Muiden, loopt: in welken, al van ouds, Slui-
 zen gelegd zyn, onder anderen, om het Rynwater, dat,
 federt het verftoppen van den uitloop by Katwyk, dik-
 wils over zyne Oevers liep, geregeld te loozen. In de
 veertiende eeuwe, kwam men overeen, dat het Stigt
 twee deezer sluizen bekostigen zou. *Handv. van Ryn-
 land*, bl. 12, 15, 17. *Begin, Voorig, en Einde der Erf-
 graaf. Bedien*, bl. 88.

FLORIS
IV.
sche On-
lusten.

werdt in eenen nieuwen Kryg ingewikkeld, waar in hy hunne hulp behoefde. *Egbert*, Burggraaf van Groningen, was, ten deezen tyde, oneenig met de *Gelekingen*, een ryk en magtig Geslagt daar ter Stede. Dit liep zo ver, dat de wederzydsche aanhang, t'eenigen tyde, op de markt, handgemeen raakte. De Burggraaf behieldt hier de overhand. De *Gelekingen* zagen, sedert, naar hulp uit, en vonden *Rudolf*, Slotvoogd van Koeverden, gereed, om hen by te springen. Men hadt voor, *Egbert* in zyn Huis te overvallen, en te dooden, of ter Stad uit te jaagen. Bisfchop *Otto* kreeg ondertusfchen kennis van deeze oneenigheeden, en begaf zig, in aller yl, naar Groningen, alwaar partyen voor hem gehoord werden, en de twist, in schyn ten minsten, bygelegd. Doch *Rudolf* van Koeverden, die geene vrede zocht, bewoog eenigen der *Gelekingen*, om hun woord in te trekken (e). De Bisfchop kon, voor zyn vertrek, niet anders te wege brengen dan een bestand, 't welk tot zyne wederkomst dauren zou. *Egbert* ondernam, na verloop van eenigen tyd, een Slot op te werpen, te *Glumme*, nu *Glimmen* genaamd, niet verre van Groningen: welk bedryf zyne partyen hielden te stryden met den inhoud van 't bestand. Straks was *Rudolf* met de *Drenchers* op de been. 't Slot werdt belegerd, bemagtigd, ten gronde toe afgebroken, en *Egbert* genoodzaakt, naar *Friesland* te wyken. Hier wist hy egter, binnen kort, zo veel Volks by een te brengen, dat hy 't beleg van
Gron-

(e) Annonym. de Reb. Ultraf. Cap. XXII. p. 17.

Groningen, daar Rudolf nu 't opperbewind FLORIS hadt, onderneemen durfde. Ook gelukte het IV. hem, eerlang, de Stad te overmeesteren, die, grootendeels, door de vlam, vernield werdt. Egbert liet toen de S. Walburgs Kerk van nieuws versterken, en wilde geene andere Inwooners in Groningen dulden, dan die zyne belangen toegedaan waren.

Rudolf en de Gelekingen, die de Stad hadden moeten ruimen, spaarden egter moeite noch kosten, om Egbert eene kans af te zien (*f*). De Bisfchop, van hunnen toelieg verftendigd, hadt eenige Ruitery, in Salland geworven, geplaatst in *Umme* of *Ommen*, om Rudolf te fluiten, doch deeze verfloeg de Sallandsche Ruiters met weinige manschap, en baande zig den weg, tot het beleg van Groningen, welk, met een aanzienlyk Leger, te *Dalen*, te *Loon*, en in andere Plaatsen van Drente niet alleen, maar ook te *Steenvoort*, te *Goor*, en elders geworven, ondernomen werdt. De Gelekingen voegden 'er zelfs nog een goed deel Friezen by. Groningen werdt, eerlang, zo zeer in 't naauw gebragt, dat Bisfchop Otto genoodzaakt werdt, aan alle kanten, naar hulp uit te zien, en binnen en buiten het Stigt Krygsvolk te doen verzamelen. Graaf De Graa- Gerard van Gelder, zo onlangs met hem ven van verzoend, boodt hem, in perfoon, zynen Holland dienst aan. De Graaf van Holland voorzag en Gelder hem van een goed deel Krygsvolk. Zo dee- helpen de den verscheiden' andere Heeren. Alle dee- Stigt- ze benden verzamelden zig te *Ommen*, al- schen. waar

(f) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. XXIV. p. 17, 18,

FLORIS
IV.

waar zy, door den Bisfchop, gemonfterd werden. Voorts trok hy met zyn Leger naar *Nyenftede*, alwaar sedert het Slot *Hardenberg* gefigt werdt, van daar naar *Bergen*, en eindelyk naar *Anen*, alwaar hy zig nedersloeg. De Leeftogt en Krygsbehoeften werden het Leger, in eene groote menigte van Vaartuigen, langs den Vegtftroom in Salland, nagevoerd. Op het gerugt van 's Bisfchops aantogt, brak Rudolf op van voor Groningen, en floeg zig, by Koeverden, niet verre van 't Bisfchoppelyk Leger, neder. De wederzydfche Legers werden, door een moeras, dat niet boven eene halve myl wyd, en met geen geboomte noch kreupelbosch bezet was, van een gefcheiden. Eer men handgemeen raakte, werdt 'er over een Verdrag gehandeld; doch vrugteloos. De Bisfchop verklaarde de goederen van Rudolf en eenigen van zyne maagfchap en aanhang verbeurd; doch dit baarde verbittering, geen' fchrik. Op den zeven en

1226.

twintigften van Hooimaand des jaars 1226, werdt de ftryd van 's Bisfchops zyde aangevangen (2). Rudolf van Goor voerde de benden aan, en werdt van den Bisfchop, die 't volk, door 't vergunnen van aflaaten, en 't fchenken van den Herderlyken zegen, ten ftryde hadt aangemoedigd, van den Graave van Gelder, en van 't gros van 't Leger, tot aan 't moeras gevolgd. 't Gevegt begon hier in 't water.

De

(2) Deeze dag was ook die van 's Bisfchops dood, volgens de Stigtiche Schryvers. Zo zy 't regt hebben, moet de jaartekeuing verkeerd zyn in eenen zyner Brieven, gegeven in den jaare 1228, te vinden by BUCKE-
LIUS *ad* HEDAM p. 202.

De Bisfchoppelyken, die meest allen zwaar ge-^{FLORIS} wapend waren, schooten verre te kort, en wer-^{IV.} den, door de Drenters, van verre met pylen en lanfen, van naby met zwaarden, by menigten omgebragt. De fchrik en wanorde Nederwerdt haast zo groot in 't Bisfchoppelyk Leger, laag en dat men 'er alomme aan 't vlugten floeg; ^{Dood van} 't Bisfchop welk in 't moeras moeilijk en gevaarlyk was. ^{Otto den} Ook verdronk 'er een groote menigte volks. ^{II.} De Bisfchop zelf werdt gegreepen, en na 't uitftaan van verscheiden' mishandelingen, wreedelyk omgebragt. Men fchoor hem, met een zwaard, de Priesterlyke kroon van 't hoofd, dat 'er vel en vleesch aan hangen bleef, ftak hem den hals af, en dompelde hem toen in 't water. 's Bisfchops Broeder, *Dirk*, Proost van Deventer en Oldenzeel, ftierf aan eene zwaare wonde in 't hoofd, en werdt naderhand te Deventer begraaven. De Graaf van Gelder en Heer Gysbrecht van Amftel, ook gekwetst zynde, werden gevangen naar 't Leger van Rudolf gevoerd. De voorraadschepen, die op de Vegt lagen, vielen ook den Drenteren in handen. Kortom de nederlaag der Stigfchen was volkomen. Zy verlooren 'er vier (g) of vyfhonderd man in (h). Doch het verlies van de andere zyde wordt nergens begroot. Het Lyk des Bisfchops werdt den zynen overgeleverd, en in de S. Maartens Kerke te Utrecht begraaven.

Terwyl de Utrechtsche Geestelykheid ver-^{XXIII.} gaderd was, om eenen nieuwen Bisfchop te ver-^{Wilbrand} kie-^{wordt}

(g) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. XXV. p. 21. GODEFRID. MONACH ad annum 1227.

(h) BEKA in Oron. II. p. 70. De vermeerd. BEKA II. 139.

Floris kiesen, werden Graaf Gerard van Gelder en Heer
 IV. Gysbrecht van Amstel, die nog niet volkomen
 Bischof geneezen, doch, voor zekeren tyd, op hun
 van U- woord van eer, ontslaagen waren, op bedden,
 trecht. midden in 't vertrek gebragt: daar zy, door
 ernstig smeeken en het vertoonen hunner won-
 den, te wege bragten, dat *Wilbrand*, Bischof
 van Paderborn, en Bloedverwant der Graaven
 van Gelder en van Holland, tot Bischof van
 Utrecht verkooren werdt. Graaf Floris, die,
 nu zestien jaaren oud zynde, by deeze verkie-
 zing tegenwoordig was, gaf 'er ook zyne stem
 toe (i). *Wilbrand* was dapper en schrande,
 en geoefend in den Kryg. Men verwagte
 derhalve van hem, meer dan van iemant,
 de verlossing der gevangen Heeren, en de
 herstelling van de vervallen' zaaken des Bis-
 doms. Ook was hy naauwlyks, met 's Pausen
 verlosf, van 't Bisdom van Paderborn, naar
 dat van Utrecht, overgebragt, of hy rustte
 zig toe tenstryde tegen de Drenters. De ge-
 vangen' Heeren werden haast op vrye voeten
 gesteld (k). Doch 't leedt nog eenige jaaren,
 eer hy de Drenters bedwong (l). *Rudolf* van
 Koeverden viel hem, in den jaare 1230, in
 handen, en eindigde zyn leeven op een Rad
 (m). En in 't zelfde jaar, werdt 'er een voor-
 deelig Verdrag voor den Bischof met de
 Drenters getroffen (n).

Om-

(i) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. XXVI. p. 22.

(k) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. XXIX. p. 24.

(l) GODFR. MONACH. ad annum 1228.

(m) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. XXXV. p. 31. GODFR. MONACH. ad annum 1231.

(n) Anonym. de Reb. Ultraj. Cap. XXXVIII. p. 35. BEKA tu Willibr. p. 72, 73.

Omtrent deelen tyd, ontdekte men, in 't Floris Aartsbisdom van Breemen, onder de Stadingers, die, op de grenzen van Friesland en Saxen, aan de Wezer, waarna de Graaffschappen Oldenburg en Delmenhorst leggen, woonden, en in verscheiden' andere deelen van Duitschland, met naame aan den Rynkant, eene zogenaaemde Kettery, die veel gerugts maakte, en, onder anderen Graaf Floris en de Hollanders in de wapenen hielp. Onze oude Schryvers spreken weinig van de eigenlyke reden, om welke de Stadingers in 't vermoeden van Ketterye geraakt waren. Sommigen verhaalen, dat zeker Priester onder hen, van eene aanzienlyke Vrouwe, op Paaschdag, te gering een geschenk ontvangen hebbende, haar den Offerpenning, in plaats van het misbrood, in den mond stak; 't welk haaren Man zo zeer vertoornde, dat 'er een oproer in de Plaats uit ontstondt, in welk de Priester omkwam. En deeze daad, ongestraft blyvende, zou by den Aartsbisshop van Breemen, zo euvel genomen geweest zyn, dat hy 'er de Stadingers allen om in den ban zou hebben gedaan (o): waar na men hun ook den blaam van Ketterye aanwreef. Doch ons is, na het naspooren der eegte Gedenkschriften, waarschylykst voorgekomen, dat zy byna geheel ten onregte van Ketterye beschuldigd zyn, en, voornaamlyk, om geschillen wegens de inkomsten en het Regtsgebied des Aartsbisshops van Breemen, in den haat geraakt waren (p). 't Zal der moeite wel

(o) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1234.

(p) Vide HERM. CORNERI Chron. ad annum 1231, 1232. c. 362, 363.

FLORIS IV. wel waardig zyn, dit een weinig omftandiger te toonen.

Staat en Historie van de Stadingers. De *Stadingers* of *Stedingers* bewoonden eene Landstreek, die nog *Stedingerland* genaamd wordt, en, oudtyds, een gedeelte van Rustingerland uitmaakte (*q*). Men rekende ze ook onder de Friezen (*r*). Gerard, Aartsbischof van Breemen, hadt, om de Stadingers, die, zo hy waande, in 't weereldlyke, zo wel als in 't geestelyke, onder hem behoorden te staan, te beter in bedwang te houden, in 't jaar 1213, een Slot, *Sluttere* genaamd, gestigt in hun Land (*s*), welk Slot door de Stadingers, sedert, om verre gehaald was (*t*). De Graaven van Oldenburg, den Aartsbischof geen weereldlyk bebind willende toestaan over Stadingerland, welk zy, als een gedeelte van hun Graafschap, aanmerkten, hielden den Stadingers de hand boven 't hoofd, en verdedigden hen, tegen den Aartsbischof. De Stadingers waren, gelyk de Friezen, tot welken zy behoorden, yverige voorstanders hunner vryheid, en hadden 'er, reeds in de voorgaande eeuwe, verscheiden blyken van gegeven (*u*). 't Was dan niet vreemd, dat zy, ook nu, den dwang des Aartsbischofs niet hadden kunnen dulden. Doch deeze

vat-

(*q*) Chron. O'denburg. P. II. Cap. I. p. 97.

(*r*) POËTA SAXO de Gefi. Caroli Magn. ad annum 793.

(*s*) Chron. Oldenburg. P. I. Cap. XIX. p. 62.

(*t*) HENR. WOLTERI Chron. Ralied. Int. MEIBOMII Rer. German. Script. Tom. II. p. 98.

(*u*) Vide J. D. RITTER, de Pago Steding & Stedingis. p. 171

vatte de wapenen tegen hen op, in 't jaar FLORIS IV. 1229, met zulk een' uitflag, dat hy, in een hevig gevegt, de nederlaag beliep (y). Graaf Borchard van Oldenburg, sedert den Kerkvoogd zynde bygesprongen, werdt, in 't volgende jaar, door de Stadingers, overwonnen, en verloor tweehonderd man in den fryd (w). De Aartsbisfchop, ziende, dat zyne magt niet bestand was, tegen de Stadingers, was op middelen bedagt, om den Paus, en, door deezen, eenige andere voornaame Heeren op zyne zyde te winnen.

't Was, ten deezen tyde, in verscheiden deelen van Duitschland, en onder anderen, ook in Friesland, in gebruik geraakt, menschen van allerlei staat en rang, over Ketterrye, aan te klaagen, te onderzoeken, en zelfs ter doodstraffe te vorderen (x). Al- lermeeest yverden hier in de Predikheeren of Dominikaanen, en de Minderbroeders of Franciskaanen: met naame de eersten; wier orde, in den jaare 1216, door *Dominikus*, eenen Spaanschen Monnik, ingeffeld was, om tegen de Ketterryen te prediken. Doch hy en zyne Opvolgers maakten, sedert, met Pauselyke magt, gesterkt, hun meeste werk, om menschen, die eenige nieuwigheid leerden, in 't Geloof te onderzoeken: welk bedryf, met

Oor-
sprong
der In-
quisitie.

(y) Chron. Lunenburg. in Collect. ECCARD. Tom. I. C. 1404, 1405.

(w) Chron. Lunenburg. C. 1405. HERMANNI CORNERI Chron. ad annum 1231. C. 262.

(x) Addit. ad LAM. SCHAFFNAB. ad annos 1232, 1233.

FLORIS
IV.

met het gene 'er aan vast was, sedert, den naam van *Inquisitie* of *Onderzoek* kreeg. Zulken, die zy schuldig hielden, werden veroordeeld, en dikwils aan den weereldlyken Regter overgeleverd: waarna zy, gemeenlyk, ten vuure gedoemd werden. Of hadt zig eene gantsche Stad of Landstreek aan waare of gewaande Ketterye schuldig gemaakt; de Paus deedt 'er Kruisvaarten tegen prediken, gelyk eertyds alleen tegen de Ongeloovigen plag te geschieden; en geheele Volken werden te vuur en te zwaard verdelgd. De Dominikaaner Monnik *Koenraad van Marpurg*, deedt thans hier te Lande, veele Menschen om Ketterye ten vuure doemen: doch, naar 't getuigenis zelfs van Kerkelyke Schryvers, die deezen tyd beleefd hebben, sommigen te regt, anderen ten onregt (c), en met zo veel ontydigen spoed, dat de beschuldigten nauwlyks gehoord waren, of zy werden veroordeeld en gedood (d).

Beschuldigungen
tegen de
Stadingers.

De Aartsbisshop van Breemen bediende zig van deeze omstandigheden, om de Stadingers by den Paus, *Gregoor den IX*, van Ketterye te beschuldigen. De meeste Schryvers komen hierin overeen, dat hunne Ketterye, voornaamlyk, bestondt, in het weigeren van de Tienden aan den Aartsbisshop: 't welk nochtans min vreemd gevonden kan worden, als men aanmerkt, dat zy het weereldlyk Regtsgebied der Kerke van Breemen niet hebben wil-

(c) *Gesta Archiep. Trevir. Cap. CLXX. int. MART. & D. RAND. Ver. Monn. Tom. IV. c. 242.*

(d) *GODEFR. MONACH. ad annum 1273.*

willen erkennen, en den Huize van Oldenburg ^{FLORIS} meer genegen waren: waarom zy den Aarts- ^{IV.} bisfchop ook veelligt geweigerd hebben, 't gene hem, naar het Kerkelyk Regt dier tyden, geoordeeld werdt toe te komen. Anderen fchryven, dat zy, Graave *Otto van Oldenburg*, die een Slot, in hun Land, bewaarde, en wiens Volk eenige baldaadigheid omtrent hunne Vrouwen en Dogters gepleegd hadt, verjaagd hebbende, en daarover van den Aartsbisfchop in den ban gedaant zynde (e), desonaangezien, de Kerkdienften hadden bygewoond: 't welk, in dien tyd, voor eene ongehoorzaamheid, die erger was dan Afgoderye, gehouden werdt (f), en daarom, zo 't fchynt, gelegenheid gaf, dat men hun van eigenlyke Afgoderye en Duiveldienst beschuldigde (g). Doch uit eenen Brief van Paus Gregoor (h) blykt, dat men hem beuzelagtige en gantsch ongelooflyke dingen van de Stadingers hadt diers gemaakt: by voorbeeld, „ dat zy iemand, die tot hen overkwam, eerst „ eene groote Padde, daar na een' bleek', ma- „ ger' man deeden kusen; waar op hy yskoud „ werdt, en 't gantsche Katholyk Geloof ver- „ gat: dat zy, daarna, een Nagtfeest hiel- „ den, in welk, na 't uitblusfchen van 't „ licht, allerlei ongebondenheden bedreeven „ werden:” een wanbedryf, welk oudtydsden
Ma-

(e) Chronik. Erfordienf. ad annum 1232.

(f) EMONIS Chronicon p. 97.

(g) CORNELII ZANTFLIET Chronicon ad annum 1232. Bz-
NA in OLTON. III. p. 75.(h) Apud RAINALD. ad annum 1233. n. 42. p. 1035. Voyez
aussy FLEURY Hist. Eccl. Tom. XVII. p. 51.

FLORIS
IV.

Kruis-
vaarten
tegen
hen ge-
predikt.

Manicheërs, en sedert den meesten Ketteren te last gelegd werdt. Voorts zouden zy geleerd hebben „ dat Lucifer, ten onregte, uit den „ Hemel gestooten was, en dat zy eenmaal, „ door en met hem, hoopten behouden te „ worden;” met andere ongerymdheden van deezen stempel: de minste van welken genoeg was, om den Paus te beweegen, dat hy eene Kruisvaart tegen hen deedt prediken (i). Ook schryven sommigen, dat zy, door Keizer Fredrik den II, in den Ryksban werden gedaan (k). Eene menigte van Predik-monniken was terstond op de been, om de Landsheeren en 't Volk, langs den Ryn, in Westfaale, in Brabant, in Vlaanderen, en in Holland, tegen de Stadingers op te hitfen (l). Twee van deeze Predikers, in de Friesche Landstreek *Fivelingo* gekomen, en te *Appingadam* niet wel ontvangen zynde, trokken naar Groningen, en schroomden niet, aldaar, openlyk te leeren, dat die van *Fivelingo*, zo wel als de Stadingers, in den ban behoorden gedaan te worden: welke hardheid veelen mishagde, en oorzaak was, dat weinigen het Kruis tegen de Stadingers aannamen. De *Appingadammers* egter, die zig reeds verdagt hadden gemaakt, moesten van de eersten zyn (m).

XXV.
Graaf-

In Holland, werdt een goed getaf Schepen uitgerust, sommigen schryven wel drie-

(i) GODEFR. MONACH. *ad annum* 1234. HERM. CORNERI Chron. *ad annum* 1239. c. 879.

(k) E. BENINGHA Hist. van Oostfriesl. op 't jaar 1234. 112.

(l) EMONIS Chronicon. p. 97.

(m) EMONIS Chronicon. p. 95.

driehonderd (*n*), met welken, Graaf Floris, FLORIS
 in persoon, naar de Wezer stevende (*o*). De IV.
 Hertog van Brabant en de Graaven van Gel- Floris
 der en Kleeve bragten ook eene groote me- begeeft
 nigte Volks op de been, over welke de Her- 'er zig in.
 tog het opperbevel hadt (*p*). Toen de Hol-
 landsche benden ontscheept waren, en zig met
 de andere Kruisvaarders vereenigd hadden,
 stelde men zig, van weerskanten, in slagorde.
 De Stadingers, die veel minder in getal wa-
 ren dan hunne vyanden, steunden op hunnen
 moed. Op den vierentwintigsten van Zomer- Over-
 maand des jaars 1234, viel 'er een fel gevegt wint de
 voor, in welk de Stadingers de nederlaag kree- Stadin-
 gen. Graaf Floris toonde hier zyne dapper- gers.
 heid. Hy mengde zig in 't hevigst van 't ge- 1234.
 veegt, in welk *Willem van Egmond* sneuvelde
 (*q*). Sommigen schryven, dat 'er omtrent twee-
 duizend Stadingers omkwamen. Doch ande-
 ren maaken 't getal der gesneuvelden grooter
 (*r*). De overigen vlooden naar Friesland (*s*),
 werwaards zy, door Graave Floris, schynen
 gevolgd, en, zo wel als de Friezen, die hen
 hielpen, geheellyk geslaagen te zyn. Im-
 mers sommigen verhaalen, dat de Graaf, van
 de Wezer, door Friesland, naar huis kee-
 rende, de Friezen beoorloogd en overwonnen
 heeft

- (*n*) J. IPERII Chron. S. Bertini Cap. XLVII. Part. III. c.
 715. MEYERUS *ad annum* 1233.
 (*o*) Chronic. Lunenburg. c. 1406.
 (*p*) EMONIS Chronicon. p. 98.
 (*q*) Doodlyst der Egmondse Abtdye *ad d. 17 Maji.*
 (*r*) CORNELII ZANTFLIET Chronic. *ad annum* 1234.
 (*s*) GODEFR. MONACH. *ad annum* 1234.

FLORIS IV. heeft (t). Van welken kryg tegen de Friezen, wy geene andere oorzaak hebben konnen vinden, dan de hulp, door hen, aan de Stadingers beweezen. De Stadingers, die in 't Bisdom van Breemen gebleeven waren, verklaarden, sedert, dat zy zig der Kerke onderwerpen wilden, en werden, hierop, met den Paus verzoend (u).

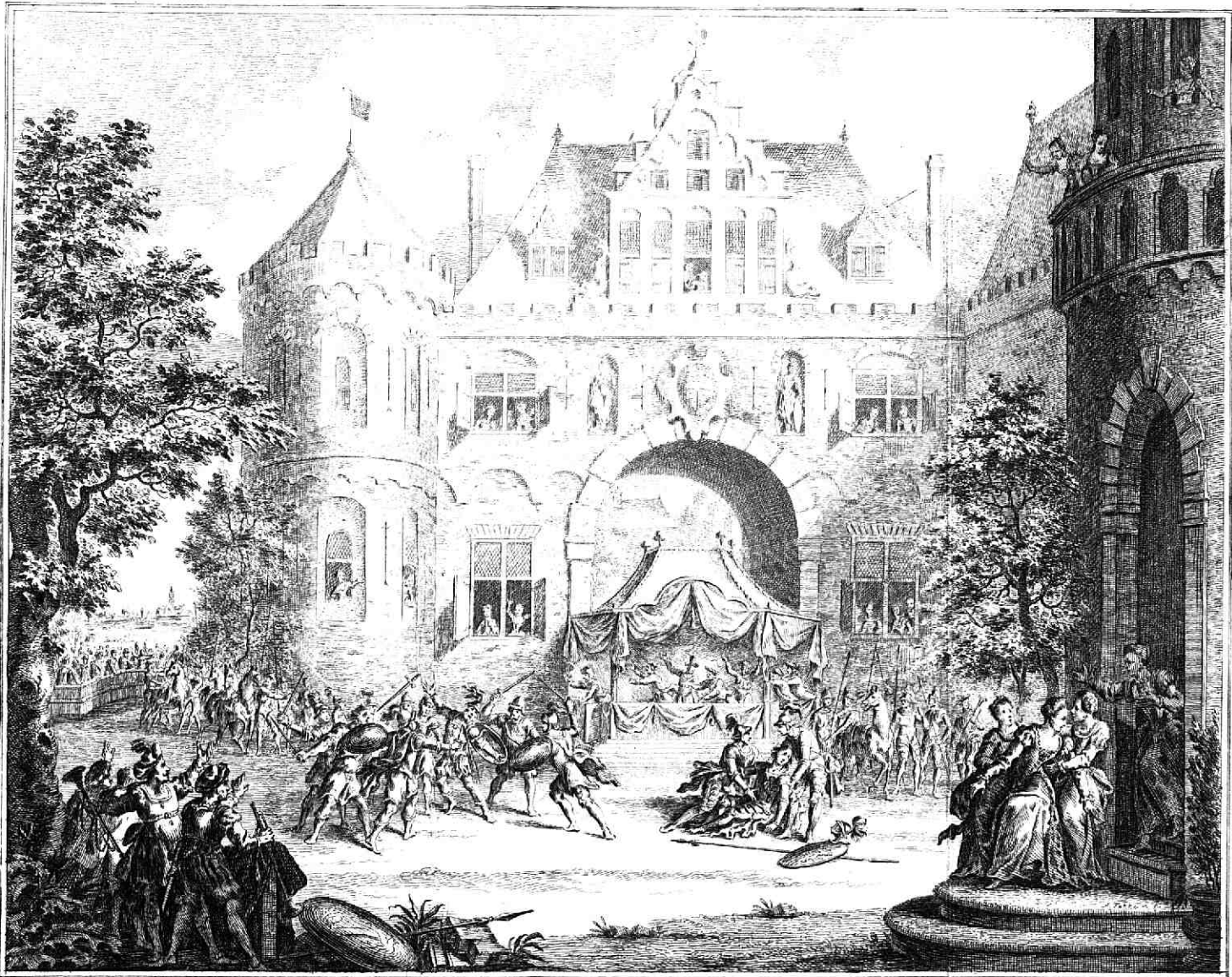
Wordt in een Steekspel gedood. Graaf Floris, in Holland te rug gekeerd, overleefde zyne overwinning niet lang. De Graaf van Clermont in Pikardye was, in zyne hooge jaaren, gehuwd aan een jonge Vrouw, die, van de dapperheid en behendigheit van Graave Floris, in de Ridderlyke Oeffeningen van deezen tyd, met lof, hebbende hooren gewaagen, begeerig werdt, om hem te zien. Zy bewoog haaren Man, om een Steekspel aan te leggen, op welk de Hollandsche Graaf, volgens zyne gewoonte, verscheen, en van elk de prys behaalde. De jonge Graavin van Clermont sprak, by deeze gelegenheid, wat te onvoorzigtig, tot lof van Graave Floris; 't welk haaren ouden Man in argwaam ontfak, en een verhaast besluit deedt neemen, om onzen Graaf van kant te helpen. Straks daarop, wordt Graaf Floris, van den ouden Graave en eenigen zynex Edelen, overvallen en ongelukkiglyk vermoord (v). Dit gebeurde, op den agttienden of negentienden van Hooimaand des jaars 1234 (w), en dus nog gee-

(t) J. IPERII Chronic. S. Bertini, Cap. XLVII. Part. III. c. 716.

(u) Privileg. Archiep. Hammab. p. 197.

(v) Oude Rymen by BOXHOORN. op REIGERSE. II Deel, bl. 67.

(w) PH. A. LEYDIS de CURIA Reip. Caf. XXIII. f. 68.

A. Hebbel inv. del. et fecit. 1843.

A. Hebbel. Amsterd. Excudit.

GRAAF FLORIS DE IV^{de} IN EEN STEEK-SPEL TE KORNBIE VERMOORD A: 1234.

geene maand na de overwinning der Stadingers. Sommigen schryven, dat het steekspel te Noyon gehouden werdt (x). Doch volgens de meesten, is het te Korbie gehouden (y), alwaar, derhalve, onze Graaf gesneuveld is. Beide zyn 't Steden in Pikardye. 's Graaven Lyk werdt naar Holland gevoerd, en te Rynsburg begraven. Zyn dood werdt terstond gewrooken, door Dirk, Graave van Kleeve, die den Graaf van Clermont doortak (z). De Heer van Nielle, die de hand in het snood bedryf des Graaven van Clermont gehad hadt, verzoende zig, sedert, met de Vrienden des Hollandschen Graafs, en beloofde een Klooster te stigten, op de plaats, daar de manslag geschied was (a).

Van Floris den IV, zyn, zo wel als van Keuren Willem den I, eenige Handvesten of Keuren, aan Zeeuwsche Steden verleend, voor handen. In 't jaar 1223, heeft hy, of liever hebben zy, die toen 't bewind in handen hadden, op zynen naam, *West-Kaspelle* en *Domburg*, toen voornaame Steden in het Zeeuwsche Eiland Walcheren, van Keuren voorzien (b). En uit dezelve blykt, dat de Stad Middelburg, te vooren, diergelyke Keuren, van welke, wy ook reeds (c) gewaagd hebben, ontvangen hadt. De Keuren van

(x) ALB. STADENS. *ad annum* 1234.

(y) GODEFR. MONACH. *ad annum* 1234. MELIS STOKER in Floris IV. *bl.* 79.

(z) BEKA in Otton. III. *p.* 76.

(a) Oogenoemde Klerk, *bl.* 109.

(b) Zie dezelve by BOXHORN op REIGERSB. II. *Deel*, *bl.* 55 en 60.

(c) Boven *bl.* 352.

WILLEM van Domburg en West-Kapelle komen ge-
 II. noegzaam met die van Middelburg overeen.
 In 't hoofd derzelve, wordt, behalve FLO-
 RIS, die hier nog alleen Graaf van Hol-
 land heet, ook Dirk, Heer van Voorne en
 Burggraaf van Zeeland, genoemd. De Hand-
 vesten van West-Kapelle draagen den naam
 van * *Vryheids Keure*, en de Graaf zweert,
 * *Liber- tatis Cho- ra.* gelyk Willem de II. ook, in de Keuren van
 Middelburg, gedaan hadt, „ dat hy en zy-
 „ ne Opvolgers dezelve altoos onderhou-
 „ den zullen.” Verscheiden' Hollandfche,
 en zo 't schynt ook Zeeuwsche Edelen, heb-
 ben deeze Keuren, door hunne tegenwoof-
 digheid, bekrachtigd. Men heeft ook nog
 diergelyke Keuren, welken aan Hollandfche
 Steden verleend zyn, doch zy zyn allen van
 laater' tyd.

XXVI. Graaf Floris liet eenen Zoon na, WILLEM
 Willem de II. genoemd, die naauwlyks den ouderdom van
 wordt zes of zeven jaaren bereikte, en egter voor
 Graaf. Graave erkend werdt (*d*). De Stigtsche Kro-
 Voogdy- nykschryvers verhaalen, dat de Voogdyschap
 fchap zy- over Holland en den jongen Graave, aan Ot-
 ner Oo- to den III, Bisfchop van Utrecht, die Wille-
 den III. brand, in den jaare 1233, was opgevolgd,
 Bisfchop werd opgedraagen. Hy was een Broeder van
 van U- Graave Floris den IV. en dus een Oom des
 trecht en jongen Graafs (*e*). Hem was, na de dood van
 Willem. Willem den I., zynen Vader, het Graaffchap
 van Oostfriesland, dat is, Oostergo en Wes-
 ter-

(*d*) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1235.
 (*e*) BEKA in OUDH. III. p. 75. 76.

WILLEM
II.

De jonge Graaf van Holland werdt eerst berugt, toen hy, in den jaare 1247, tot Roomsch-Koning verkooren werdt. Onze Schryvers maaken veel ophefs van deeze Verkiezing. Doch die de omstandigheden en uitslag derzelve behoorlyk gadeslaat, zal bevinden, dat Graaf Willem 'er weinig eer van gehad heeft. Wy moeten de gelegenheid derzelve van wat hooger ophaalen.

XXVII.
Oorzaak
en gele-
genheid
van het
afzetten
van Kei-
zer Fre-
drik den
II.

Keizer Fredrik de II. hadt, al sedert den jaare 1220, met het Hof van Rome overhoop gelegen, ter oorzaake dat hy twee Broeders van Paus Innocent den III, die eenen opstand in 't Koningryk Napels verwekt hadden, met de wapenen bedwongen, en een' derzelve gevat, veroordeeld en naar Sicilie in ballingschap verzonden hadt. De andere ontvloodt het gevaar, en werdt te Rome, met open' armen, ontvangen (*k*). Honorius de III, Opvolger van Innocent, was zelfs zo gestoord op den Keizer, dat hy hem in den ban deedt, van 't Ryk vervallen verklaarde, en de Ryks Vorsten en Staaten van den eed van getrouwheid ontfloeg. Dit gebeurde in 't jaar 1221. Doch omtrent twee jaaren laater, onthief de Paus hem van den ban, onder Voorwaarde, dat hy eenen togt naar 't Heilige Land doen zou. De Keizer verschoof deezen togt van tyd tot tyd; doch werdt 'er van Paus Gregoor den IX. zo sterk toe gedrongen, dat hy, eindelijk, in 't jaar 1228, voor goed in zee stak (*l*). In 't volgende jaar, floot hy een Tienjaar-
rig

(*k*) ABBAS USURG. *ad annum* 1222.

(*l*) MATTH. PARISIENS. *ad annos* 1227, 1228.

rig Bestand met de Saraceenen; 't welk de Paus WILLEM II. zo euvel nam, dat hy den Keizer, dien hy nog als in den Ban zynde aanmerkte, niet dan na verloop van eenen geruimen tyd, van den zelve onthief (*m*). Geduurende het afzyn des Keizers, was 'er een opstand in Italie tegen hem verwekt, die, door den Paus, werdt aangestookt (*n*). 't Leedt eenige jaaren, eer Fredrik zyne vyanden bedwong. Doch de voortgang zyner wapenen in Italie ontstak den Paus dermaatè, dat hy hem, in 't jaar 1239, op nieuws in den ban deedt (*o*), en 't Ryk *Lodewyk den IX*, Koning van Frankryk, aanbodt, die 't egter van de hand wees. *Innocent de IV*, die, na Gregoor den IX, de Pauselyke waardigheid verkreeg, beschreef, tegen den aanvang des jaars 1245, eene Kerkvergadering te Lions, alwaar Keizer Fredrik, gedagvaard, en niet verscheenen zynde, al wederom in den ban gedaan werdt (*p*). Hy bekreunde zig egter weinig aan dit bannen, en plag te zeggen: „ dat hy, te vooren, den „ Paus en den Kerkelyken Wetten ontzag be- „ toond hadt; 't welk hy niet meer schuldig „ was, nu men hem van de Kerke hadt af- „ gesneeden (*q*).”

Innocent de IV. gaf, sedert, den Ryks-Henrik, vorsten kennis van het afzetten van Fredrik Land- den II, poogende hen, tot het verkiezen van graaf van eenen nieuwen Roomsch-Koning, te be- Turin- wee- gen tot Roomsch

(*m*) GODEFRID. MONACH. *ad annos* 1228, 1229.

(*n*) ALBERT. STADENS. *ad annum* 1228.

(*o*) ALBERT. STADENS. *ad annum* 1239.

(*p*) Chronicon August. *ad annum* 1245.

(*q*) MATTH. PARIENSIS. *ad annum* 1245. p. 595.

WILLEM
II.
Koning
verkooren.
ren.

1246.

Zyn
dood.

1247.

weegen (r). Eenigen hielden zyne zyde; doch de voornaamsten bleeven Keizer Fredrik getrouw. De Paus hadt *Henrik, Landgraaf van Turingen*, voorgeslaagen, om tot Roomsch-Koning verkooren te worden, doch Henrik zelf maakte zwaarigheid, om deeze waardigheid aan te neemen (s). En de Koning van Boheemen, en de Hertogen van Beijeren, van Brabant, van Brunswyk en van Saxen wilden tot geene nieuwe verkiezing verstaan. Op Hemelvaartsdag egrer, zynde den zeventienden van Bloei maand des jaars 1246, kwamen de Aartsbisdommen van Ments en van Keulen en eenige andere Geestelyken en Weereldlyken te Wurzburg by een. De Landgraaf van Turingen was hier ook tegenwoordig, en liet zig nu beweegen, om de waardigheid van Roomsch-Koning te aanvaarden (t). En naardemaal hy zyne verheffing den Paus en den Kerkelyken meest te danken hadt, werdt hy, sedert, spotswyze, *der Klerken Koning* genoemd (u). Hy leefde niet lang hierna. In 't eerst, eenig voordeel behaald hebbende op *Koenraad*, Zoon van Keizer Fredrik, trok hy, in den aanvang des jaars 1247, met kleine magt, om Ulm in Zwaben te belegeren. Doch de felle koude en gebrek van Volk noodzaakten hem deezen togt te staaken, en naar Turingen te rug te keeren, alwaar hy aan den buikloop overleedt (v).

Dee-

(r) MATTHÆUS PARIENSIS. *ad annum* 1245. p. 586.

(s) MATTH. PARIENSIS. *ad ann.* 1245. p. 538, 561, 602.

(t) MONACH. PADUAN. *Libr.* 1. p. 591.

(u) ALBERT. STADENS. *ad annum* 1246.

(v) Addit. *ad* LAMBERT. SCHAFFNAB. *ad annum* 1247.

Deeze ontydige dood smertte den Paus; die WILLEM II. terstond naar alle kanten Gezanten afvaardigde, om geld te ligten, tot uitvoering zynere oogmerken tegen Fredrik den II, en te gelyk XXVIII. ook om eenigen voornaamen Vorst, tot het Graaf Willem de II. van Holland aanvaarden der Roomsche-Koningklyke waardigheid, te beweegen. *Hako*, Koning van Noorwegen, was de eerste, die deeze eer van de hand wees, zeggende „ dat hy de wapenen wel wilde opvatten tegen de vyanden der Kerke; doch niet tegen alle de vyanden des Pausen:” welk zeggen hy, naderhand, ten aanhooren van den Schryver, nie wien wy dit ontleenen, by eede herhaalde (*w*). *Henrik, Graaf van Gelder* (3), was reeds tot Roomsche-Koning verkooren; doch wilde zig niet doen kroonen. Toen werdt het Ryk *Henrik den V, Hertoge van Brabant*, aangeboden, die 't insgelyks weigerde (*x*); doch den Paus zynen Neef, den jongen Graaf van Holland, aanpreeste (*y*), die naauwlyks twintig jaaren bereikte, maar van eene schoone en ryzige Lighaamsgestalte was, en reeds blyken van moed en schranderheid gegeven hadt.

(w) MATTH. PARISIENS. *ad annos* 1247. 1250. p. 634, 698.

(x) *Id.* *ad annum* 1250. p. 698.

(y) Magn. Chron. Belg. p. 243 [266.]

(3) Zo deeze de regeerende Graaf van Gelder geweest is, kan hy geen Henrik geheeten hebben. Het Graaffchap van Gelder werdt, sedert den jaare 1227, door Otto van Nasau, geregeerd. *Vide PONTANI Hist. Geln. Libr. VI, p. 135.* Misschien was deeze Henrik een Heer uit den Huize van Gelder, die slegts den titel van Graaf voerde. Zie hierover ook de gedagten van SCRIVERIUS, *Leevens der Graaven*, bl. 200.

WILLEM
II.

hadt. Men wil, dat Hertog Henrik, bedugt, dat de moed zyns jongen Neefs hem, t'eenfgen tyde, iet euvels brouwen mogt; hertelyk wenschte, dat hy verkooren wierdt, op dat hy te verder van de hand mogt zyn (z). Innocent de IV, geenen kans ziende, om iemand anders, tot het aanvaarden van 't Ryk, over te haalen, en niet zonder hoop zynde, dat hy eenigen ruggefteun aan Graave Willem zou hebben, floeg agt op de aanpryzyng van Hertog Henrik. *Pieter de Caputio*, Kardinaal-Legaat in Duitschland; tegen den negenen-zwintigsten van Herfstmaand des jaars 1247, eenige Bisshoppen en Graaven, by Keulen, en, volgens sommigen, te Nuis (a), volgens anderen, te Woeringen (b), hebbende doen byeenkomen, werdt Willem, Graaf van Holland, op den vierden dag daarna, dat is, op den derden van Wynmaand, by meerderheid van stemmen, tot Roomsche-Koning verkooren (c). Terstond daarna, verklaarden zig voor hem Henrik, Hertog van Brabant, de Graaven van Gelder en van Loon, de Aartsbisshoppen van Keulen, Ments en Breemen; met derzelve onderhoorige Bisshoppen, met naame Otto de III. Bisshop van Utrecht; en de Bisshoppen van Wurtsburg, Straatsburg, Munster en Spiers. Doch de Hertogen van Saxon en Beijeren, de Markgraaf van Meissen, de Adel van Oostenryk en Stiermark, de Aarts-

(z) MELIS STORÉ in Willem II. H. 83.

(a) ALBERT. STADENS. *ad annum* 1247.(b) JOANN. A. LEYDIS *Libr.* XXIII. *Cap.* 5. GOLSCHERN, *Gesta Archiep. Trevir.* c. 2236.(c) MATTH. PARISIENS. *ad annum* 1247. p. 636.

Aartsbisfchop van Magdenburg, en de Bisfchoppen van Friefingen en Pafau bleeven de zyde van Fredrik den II. aanhangen (d).

WILLEM II.

Graaf Willem, die geene zwaarigheid gezien hadt, in het aanvaarden der Roomsche Koningklyke waardigheid, droeg het Graaflyk bewind over Holland aan zynen Broeder Floris op (e), en floeg terftond op weg naar Duitschland, om zig te doen kroonen. Verfcheiden' Steden, die 't met Keizer Fredrik hielden, moesten egter vooraf bemagtigd worden. De nieuw verkooren Koning trok, in de eerfte plaats, voor *Werden* aan de Roer (f), welke Stad eerlang vermeersterd werdt. Hy lag 'er egter nog voor, in Grasmaand des jaars 1248, 't welk af te neemen is, uit eenen Brief, door hem, op den negenentwintigften dier maand, in 't Leger voor Werden gegeven, by welchen hy belooft, het Graafschap Berg, by de oude Voorregten, te zullen handhaaven (g). Van Werden, trok Koning Willem naar Aken, alwaar hy gekroond moest worden. Doch Koenraad, Zoon van Keizer Fredrik, floot hem den ingang. De Stad werdt dan belegerd. En 't vuur des oorlogs floeg over tot de naaste Steden, van welchen sommigen, gelyk Keulen, Ments en Straatsburg, Koning Willem erkenden; terwyl anderen, gelyk Mets, Worms en Spiers, Fredrik den II. getrouw bleeven (h). De Paus

XXIX. Koning Willem bemagtigt Werden en Aken.

1248.

fpil-

(d) Innocent. IV. Epist. apud FLEURY Hist. Eccl. Tom. XVII. p. 361.

(e) MATH. PARIENSIS. ad annum 1250. p. 698.

(f) Chronic. Luneburg. c. 412.

(g) Vide Codic. Diplom. Clivenf. post TESCHEMACH. IV. CXLIX. p. 221.

(h) Fragment. Histor. apud URSTIS. P. II. p. 92.

WILLEM II. spilde, ondertuschen, zo veel gelds in Duitschland, en de Predikheeren en Minderbroeders yverden alomme zo sterk tegen Fredrik, dat Willems aanhang, van tyd tot tyd, toenam (i). Willem zelf stelde al zyn vermogen in 't werk, om geld en volk te bekomen, tot het voortzetten der belegeringe van Aken. Hy deelde verscheiden Gunstbrieven uit (k), die, buiten twyfel, wel betaald werden. Ook beloonde hy de diensten der Ryksvorsten, die hem hielpen, rykelyk. Aan Otto den III, Graave van Gelder, werdt de Stad en het Land van Nieuwmege, voor zestienduizend mark zilvers, verpand: welke Stad, sedert, met Gelder vereenigd werdt, zynde zy te voren eene vrye Ryksstad geweest. De Giftbrief hiervan is nog voor handen (l), en op den vyftienden van Zomermaand des jaars 1248, in 't Leger voor Aken, getekend: waaruit men, in 't voorbygaan, ziet, dat Koning Willem dit langduurig beleg, in persoon, heeft bygewoond: 't welk nog uit eenen anderen Giftbrief, insgelyks in 't Leger voor Aken, op den derden van Herfstmaand daar aan volgenden, door Koning Willem gegeven, ten klaarsten blykt (m).

De Ingezeten en deezee Landen verbin-

Het beleg van Aken duurde zo lang, by gebrek van volk. Koning Willem zag zig verfteken van de hulp veeler Ingezetenen zynner Graaffschappen, die zig, reeds voor eenigen

(i) MATTH. PARIENS. ad annum 1247. p. 636. REINALDS ad annum 1248. n. 13.

(k) Voyez Corps Diplomat. Tom. I. P. I. p. 195. Supplément P. III. Cap. CLXXXIX. p. 1324.

(l) Apud BUCHELIUM ad HEDAM. p. 208.

(m) Corps Diplomat. Tom. I. P. I. p. 196.

gen tyd, verbonden hadden, om, onder 't ge-
 leide van Lodewyk den IX. Koning van Frank-
 ryk, eene Kruisvaart naar 't Heilige Land te
 doen. Paus Innocent de IV. hadt zelf naar
 Holland, Zeeland en Friesland geschreeven,
 dat men zig reisvaardig moest houden (n).
 Doch ziende, hoe zeer het Koning Willem
 aan onderstand gebrak, ontsloeg hy de Frie-
 zen, en waarschynlyk ook de Hollanders en
 Zeeuwen van de verpligting om naar 't Heilige
 Land te gaan, mids dat zy, in 't Leger van
 Koning Willem, dienst namen (o). Veele
 Hollandsche, Zeeuwsche en Friesche Edelen
 begaven zig toen voor Aken. Ook een groot
 getal van gemeene Ingezetenen. Onder de
 voornaamsten, bevondt zig *Jan van Avenes*,
 Zoon van Margareet, Graavinne van Vlaand-
 ren, dien wy wel haast nader zullen leeren
 kennen (p). De Stad werdt zo naauw besloo-
 ten gehouden, dat men 'er, eindelyk, gebrek
 aan Leefstogt kreeg (q). Ook ondernamen de
 Belegeraars het water, dat door de Stad loopt,
 te stoppen: van 't welk de uitvinding den
 Friezen toegeschreeven wordt. Men lei ee-
 nen dam in den stroom, ter hoogte van veer-
 tig voeten: waardoor ruim een derde deel
 der Stad onder water gezet werdt. De be-
 nauwdheid, die hierdoor werdt veroorzaakt,
 bewoog de belegerden tot de overgaave, die,
 op Zondag den agttienden van Wynmaand,
 Feest-

(n) Innocent. IV. Epist. ap. REINALD. ad annum 1248. n. 28, 29.

(o) Innocent. IV. Epist. ap. REINALD. ad annum 1248. n. 13.

(p) MENCONIS Chronicon ad annum 1248. p. 146. Chronic. Erfordient. ad annum 1248.

(q) MATTH. PARISIENS. ad annum 1248. p. 652.

WILLEM II. Feestdag van den Evangelist Lukas, in 't jaar 1248, geschiedde. Op Allerheiligen dag, daaraan volgende, zynde den eerste van Slagtmaand, werdt Willem, met de gewoonlyke Plegtigheden, gekroond (r), na dat men hem eerst, te Keulen, Ridder geslaagen hadt (s). De Ingezetenen van Aken erkenden hem voor Koning, uitgezonderd zulken, die, Fredrik getrouw blyvende, heimelyk, de Stad hadden weeten te ruimen. De Krooning van Koning Willem werdt egter by veelen van geener waarde gehouden; om dat 'er alle de Keurvorsten, met naame de Hertogen van Saxon en van Beijeren, behalve veele anderen, niet by geweest waren, noch 'er hunnestem toe gegeven hadden (t)

1249.

Koning Willem ondernam, sedert, het beleg van Keizerswaard: welk hem een jaar ophieldt (u), en gelegenheid gaf, dat zyne zaaken in 't Ryk merkelyk verliepen. Keizer Frederik de II. overleedt, op den dertienden van Wintermaand des jaars 1250, en zyn Zoon, *Koenraad de IV.* die, reeds in 't jaar 1237, tot Roomsch-Koning verklaard was (v), gedroeg zig als zyn' Opvolger. Koning Willem begon den moed reeds te laten vallen, en naar Holland te jooen, toen de Paus hem, door Brieven, een hert in 't lyf sprak, hem vermaanende „ dat hy zyn Regt op 't Ryk „ moest

(r) MENCONIS Chronic. ad annum 1248. p. 147, 148.

(s) BEKA in OTTON. III. p. 77. Magnum Chronic. Belg. p.

144. [p. 266.]

(t) MATTH. PARIENSIS. ad annum 1248. p. 651.

(u) WILH. PROCURAT. ad annum 1240. & seqq.

(v) Fragment. Hist. ad annum 1237. apud URSTIS. P. II. p.

„ moest blyven verdedigen, welke voorflagē WILLEM
 „ men hem ook ten tegendeele doen mogt.” II.

Ook zondt hy bevel aan *Jakob Panthaleon*,
 Aartsdiaken van Luik, en aan *Dirk*, Meester
 der Pruisfische Ridderen, om alle de Hertog-
 gen, Markgraaven en Graaven des Ryks, tot
 het gehoorzaamen der Kerke, en het erken-
 nen van Koning Willem te beweegen (w).

Meer deedt hy nog, om Willems aanhang te
 ftyven; bewerkende een Huwelyk tusfchen
 hem en (4) *Elizabet*, Dogter van *Otto*, Her-
 tog van Brunswyk, welk, op den vyfentwin-
 tigften van Louwmaand des jaars 1251, te
 Brunswyk, voltrokken werdt (x). Nier lang
 hierna, bevestigde de Paus de verkiezing van
 Koning Willem plegtiglyk te Lions, in de
 tegenwoordigheit van veele Bifchoppen (y).
 Doch dit alles verhinderde niet, dat onze Ko-
 ning, zynen aanhang allengskens ziende ver-
 minderen, en middelen ontbeerende, om het
 Keizerlyk gezag ftaande te houden (z), waar-
 toe de Paus zelf hem niet genoeg in ftaat stel-
 len kon, zig eerlang genoodzaakt vondt, naar
 Hol-

XXX.
 Huwelyk
 van Ko-
 ning Wil-
 lem.
 1251.

(w) Innocent. IV. Epist. apud REINALD. ad annum 1251.
 n. 7. 12.

(x) ALBERT. STADENS. ad annum 1251. Chron. Erford.
 ad annum 1252.

(y) Chron. August. ad annum 1251.

(z) ALBERT. STADENS. ad annum 1249.

(4) 't Is, agt ik, een misflag van een' oud Schry-
 ver, dat deeze *Elizabet Helena* zou geheeten hebben.
 Vide *Fragment. Geneal. Duc. Brunsv. & Luneburg.*
 inter LEIBNITH *Script. Rerum Brunsv.* Tom II. p. 19.
Helena was eene andere Dogter van Hertoge *Otto*, die
 met Graave *Henrik* van *Anhalt* getrouwd geweest is.
 BOTHONIS *Chron. Brunsvic. Picur.* apud LEIBNITHIUM
 Tom III. p. 363.

WILLEM II. Holland te rug te keeren (*a*), alwaar hem haast ander werk verschaft werdt.

XXXI. De Vrede tusfchen Holland en Vlaanderen, te vooren zo dikwils gestoord, fcheen, federt eenige jaaren, genoegzaam bevestigd te zyn. Het Verdrag van den jaare 1168, hoe nadeelig ook voor de Hollandsche Graaven, was, door verscheiden' derzelven, bekrachtigd (*b*): eerst door Lodewyk van Loon, in den jaare 1203 (*c*), daarna door Willem den I, waarfchynlyk, omtrent den jaare 1213, en eindelyk door Willem den II. zelve, na zyne Verkiezing tot Roomsch-Koning, op den zevenden van Hooimaand des jaars 1248 (*d*). Doch 't leedt maar weinige jaaren, of deeze Vrede werdt verbroken. Vlaanderen stonde thans onder 't bewind van *Margareet*, Dogter van Graave Boudewyn den IX, die, Konstantinopel bemagtigd hebbende, in 't jaar 1204, tot Griekschen Keizer gekroond; doch in 't volgende jaar overleeden was. Onze gemeene Kronyken noemen haar *Zwarte Margriet*. Zy was, in 't jaar 1212, in de Egt getreden met *Bochard*, Heere van *Avennes*, eene Stad en Landstreek in Henegouwen (*e*), by wien zy twee Zoonen, *Jan* in *Boudewyn*, geteeld hadt. *Bochard*, in 't jaar 1218, overleeden zynde, was zy, ter tweede reize, gehuwd met *Willem van Dampierre*, een Bourgon-

(*a*) MATT. PARIENS. *ad annum* 1250. p. 698.

(*b*) Vide MARTEN. & DURAND Thes. Tom. I. c. 1037.

(*c*) MEYERUS *ad annum* 1203.

(*d*) Pactum Pacis vide in MARTEN. & DURAND. Thes. Tom. I. c. 1035.

(*e*) MEYERUS *ad annum* 1212.

gondisch Edelman van geringe middelen (*f*): WILLEM II. wien zy drie Zoonen, *Willem*, *Guy* en *Jan*, gebaard hadt. Dit alles was gebeurd, eer zy Graavin van Vlaanderen werdt: 't welk niet voor 't jaar 1244 geschiedde (*g*). Margareet toonde zig, sedert haare verheffing, zeer genegen, om haaren Zoonen van het tweede bedde het aanzienlykste deel haarer Nalaatenschap toe te voegen (*h*). Haar eerste Huwelyk was, in 't jaar 1215, in de vierde Lateraansche Kerkvergadering, onwettig verklaard, oordeelende Paus Innocent den III, dat Bochart Margareet te na in den bloede bestondt (*i*). Ook hadt men hem, voor zyn Huwelyk, te Doornik, den kruin geschooren en tot den Kerkelyken staat geschikt, 't welk hem, schoon 't met geweld geschied was (*k*), naar men 't sedert inzag, onbevoegd tot het Huwelyk maakte. Veel twist ontstondt hieruit tuschen de beiderlei Zoonen der Graavinne. De Broeders van Dampierre onzagen zig niet, de Zoonen van Bochart *Bastaarden* te noemen: 't welk Jan van Avenes, de oudste deezer Zoonen, niet slegts ernstelyk tegensprak; maar hy beweerde zelfs, dat hy, schoon Bastaard, als oudste Zoon der Graavinne, voor alle zyne Broeders, tot de opvolging in 't Graaffschap van Vlaanderen geregtigd was (*l*). Jan van Avenes schroomde sedert niet, zyne Moeder, in den aanvang des jaars 1246, den Oorlog

(*f*) MEYERUS *ad annum* 1218.

(*g*) MEYERUS *ad annum* 1244.

(*h*) NIC. TRIVETI *Annal. ad annum* 1254. p. 205. in 3.

(*i*) MEYERUS *ad annum* 1215.

(*k*) MEYERUS *ad annum* 1212.

(*l*) MEYERUS *ad annum* 1245.

WILLEM II. log te verklaaren, en terftond daarop, de vyandelykheden te beginnen (*m*). Doch in Hooimaand des gemelden jaars, werdt 'er, door tusfchenkomst van Lodewyk den IX, Koning van Frankryk, een Verdrag getroffen, volgens welk, Vlaanderen aan Willem van Dampierre en Henegouwen aan Jan van Avennes werdt toegewezen, mids dat Willem, aan Guy en Jan, zynen Broederen; en Jan van Avennes, aan Boudewyn, den zynen, een behoorlyk aandeel in deeze twee Graafschappen afitondt (*n*). Jan en Boudewyn van Avennes eigenden zig egter federt toe „ (5)
 „ Walcheren, Zuidbeveland, Noordbeveland,
 „ Borselen en alle de Zeeuwsche Eilanden [ver-
 „ sta Bewesten-Schelde], benevens de vier
 „ Ambagten, de Landen van Waas en Aalst,
 „ Geraadsberg en verders alles wat de Graa-
 „ ven van Vlaanderen van 't Ryk ter Leen
 „ hielden, eer zy nog Graaven van Hene-
 „ gouwen waren.” Doch zy stonden, in Louw-
 maand des jaars 1248, ter bede van Graavin-
 ne Margareet, van hunnen eisch op deeze
 Landen wederom af, verklaarende, dat dezel-
 ven tot Vlaanderen en het aandeel hunner
 Broederen van Dampierre behoorden (*o*). De
 Graavin beloofde, ten zelfden tyde, haaren
 Zoonen Jan en Boudewyn van Avennes zestig-
 duizend ponden te zullen betaalen; mids dat
 dee-

(*m*) MEYERUS *ad annum* 1246.

(*n*) *Vide* Thes. MARTEN. & DURAND. *Tom.* I. c. 1094.

(*o*) *Vide* Thes. MARTEN. & DURAND. *Tom.* I. c. 1094, 1095.

(5) *Waveres* lees ik, in de Uitgaave der Oorspronkelyke *Reclamatie* van de Broeders van Avennes, welke wy hier volgen. Doch dit zal eene Schryf- of Drukfeil zyn.

deezen het Graaffchap Namen, in Henegou- WILLEM
wen gelegen, hunnen Broederen van Dam- II.
pierre afdonden (p).

Zo ftonden de zaaken van Jan van Aven- Jan van
nes, toen hy, gelyk wy boven zagen, Ko- Avennes
ning Willem Aken hielp winnen (q). Diep trouwt
geraakte hy hierdoor in 's Konings gunst, met A-
die, federt, op allerlei middelen bedagt was, leid van
om hem groot te maaken. Gedurende 't Be- Holland.
leg van Aken, hadt hy hem *Aleid*, zyne Zus-
ter, Dogter van Graave Floris den IV, ten
Huwelyk gegeven (r), en op den zevenen-
twintigsten van Grasmaand des jaars 1248,
schonk hy, te Ments zynde, aan deeze zyne
Zuster en aan Jan van Avennes, haaren Man,
tot een Huwlyksgoed „ het Land, welk de
„ Graaven van Holland van de Koningen van
„ Schotland ter Leen plagten te houden (6).”
Ten zelfden dage, wees hy hem het Graaf-
schap Namen toe, om dat Boudewyn de II,
Keizer van Konstantinopel, dit Graaffchap,
welk nog als een Leen van Henegouwen
werdt aangemerkt, van Jan van Avennes niet
was komen verheffen (s). Hierby bleef het
niet. Koning Willem, begeerd hebbende, dat
allen, die iets van 't Ryk ter Leen hielden,
binnen een jaar en dag na zyne Krooning,
hunne Leenen, van hem, als Keizer, zouden
ko-

(p) Litter. Margar. Flandr. Comit. in Thef. MARTEN. & DURAND. Tom. I. c. 1031.

(q) MENCON. Chronic. ad ann. 1248. p. 146.

(r) MELIS STOKES in Willem II. bl. 87.

(s) Litter. Wilh. Regis in Thef. MARTEN. & DURAND. Tom. I. c. 1032, 1033, 1034.

(6) Welk dit Land geweest zy, heb ik, tot hier toe, niet kunnen ontdekken.

WILLEM II. komen verheffen, en Margareet, Graavin van Vlaanderen, hier omtrent, ook in gebreke gebleeven zynde, werden, behalve het Graafschap van Namen; de Landen van Aalst en van Waas, de vier Ambagten, en het Land nevens de Schelde, aan 't Ryk vervallen verklaard, en terstond aan Jan van Avennes opgedraagen. De Brieven hiervan, door Koning Willem, verleend, zyn nog voor handen (t), en op den elfden van Hooimand des jaars 1252, in 't Leger voor Frankfort, getekend. Ook kreegen, sedert, de Ingezeten ten dezer Landen bevel, om Jan van Avennes te erkennen. Het afschrift van den Brief, aan die van Waas gezonden, is nog in wezen (u).

De Vlaamingen onderneemen eenen inval in Walcheren. 1253.

Vrouw Margareet kreeg van dit alles zo dra geene kennis, of zy nam voor, eenen inval in Zeeland te doen. 't Jaar 1252 werdt besteed, om, van alle kanten, Krygsvolk byeen te brengen, waar toe rykelyk soldy beloofd werdt. Tegen den aanvang des volgenden jaars, hadt de Graavin een Leger verzameld, bestaande uit Vlaamingen, Henegouwers, Bourgondiërs, Franschen en andere Volken. Doch eer zy in Zeeland trok, liet zy Koning Willem vraagen, of hy de Zeeuwfche Eilanden Bewesten-Schelde van haar wilde komen verheffen, gelyk zyne Voorzaaten gedaan hadden. Hy, fier op zyne waardigheid, weigerde het spottelyk, zeggende „ dat „ hy geen Dienaar zyner Dienaarsse, noch Leen-

(t) *Apud MARTEN. & DURAND. Thef. Tom. I. c. 1164.*
1105. *Conf. c. 1053.*

(u) *Apud EOSD. Tom. I. c. 1055.*

„ Leenman, daar hy Leenheer was, worden WILLEM II.
 „ wilde.” Dit, der Graavinne aangezeid zyn-
 de, ontfak haar dermaate, dat zy haar Krygs-
 volk terstond scheep deedt gaan, en bevel gaf,
 naar Zeeland over te steeken. Ondertusfchen
 werdt, te Antwerpen, onder bemiddeling van
 Henrik den VI, Hertog van Brabant, over
 een verdrag gehandeld. Hier bevonden zig
 niet alleen de wederzydsche Gezanten; maar
 Koning Willem zelf; die, met de Ryks zaa-
 ken de handen nog vol hebbende, 't geschil
 met Vrouwe Margareet gaarne hadt bygelegd
 gezien. Doch zy zocht den Koning met han-
 delen op te houden, en ondertusfchen, in zyn
 afzyn, Zeeland te overrompelen (y). Sommi-
 gen verhaalen zelfs, dat 'er een Bestand, voor
 weinige dagen, geslooten was; welk door
 Margareet verbroken werdt (w). In Holland
 en Zeeland, was men niet onkundig van haar
 voorneemen. Floris, 's Konings Broeder, lag
 reeds met een Leger in Walcheren, daar hy
 zig, agter de Duinen by West-Kapelle, alwaar
 de landing geschieden zou, verschoolen hielt.
 Koning Willem ook, zo dra hy de lugt kreeg,
 dat men hem om den tuin leidde, begaf zig
 heimelyk naar Walcheren. De Vlaamingen, Zy wor-
 den by
 onder 't bevel van Guy van Dampierre, twee-
 den der drie Broederen, waren gelukkiglyk
 West-
 geland, en trokken voort, zonder Vyand te
 Kapelle
 duzten; toen Floris, met zyn Volk, schielyk
 geslaa-
 gen.
 uit de hinderlaage voor den dag sprong, op
 de Vlaamingen aanviel, en 'er eene geweldige
 slag-

(y) MELIS STONE in Willem II. bl. 83, 84.

(w) Apud MEYERUM ad annum 1253.

WILLEM II. slagting onder deedt. Een groot gedeelte, en onder anderen ook Graaf Guy, werdt gevangen genomen. De overigen vlooden naar de Schepen te rug. Koning Willem, ondertuschen te *Arnemuiden* geland, kreeg daar de tyding deezer overwinninge, en rende terstond naar 't Slagveld. Onderweg ontmoette hem eene menigte van ontwaapende en geplonderde Vlaamingen, die hem om lyfs-genade baden. En hy gaf hun verlos om t'huiswaards te keeren. Men begroot de waarde der schuiten en kleine Vaartuigen alleen, behalve de groote Schepen, die, by deeze gelegenheid, op de Vlaamingen veroverd werden, op drie honderd marken zilvers (x). De Slag, van welken wy spreken, viel voor by West-Kappelle, op den vierden van Hooimaand des jaars 1253. Men wil, dat de inval der Vlaamingen, door sommige verraadersche Zeeuwen, begunstigd was geweest. Doch de uitkomst heeft doen zien, dat zy hunne zaaken kwalyk overlegd hadden (y).

Henegouwen
aan Karel
van Anjou.

Margareet van Vlaanderen, de nederlaag haars Zoons vernomen hebbende, zondt terstondt naar Frankryk om onderstand, en beloofde *Karel, Graave van Anjou*, Broeder van Koning Lodewyk den IX, het Graaffschap Henegouwen, welk Jan van Avenes toegewezen was, indien hy haar met een Leger wilde byspringen (z). Karel was terstondt gereed, en trok, met zo veel Volks, als hy byeen brengen kon, in aller yl, naar Henegouwen. Hy be-

(x) Chronic. Erfordiens. *ad annum* 1253.

(y) MELIS STOKER in Willem II. *bl.* 85, 86.

(z) J. IPERII Chron. S. Bertini *Cap.* XLIX. *Part.* II. c. 730.

bemagtigde hier verscheiden' Vestingen, en onder anderen Valenchyn; welke Stad Koning Willem II. te vooren (7), ten behoeve van zynen Zwaager, hadt ingenomen (a). Ondernusfchen hadt Vrouw Margareet reeds gepoogd Karel van Anjou, door Henrik, verkooren Bisfchop van Luik, met het Graaffchap van Henegouwen te doen verlyden. Doch Henrik was geheel op de zyde van Koning Willem en Jan van Avenes, aan welken laaftten hy, te Mechelen, het Graaffchap Henegouwen opdroeg (b). Koning Willem bevestigde deeze opdracht, ten zelfden dage, omtrent den aanvang van Oogftmaand des jaars 1253 (c).

De Graaf van Anjou hielt egter 't bewind Doch fe- over Henegouwen in handen. Jan van A- dert aan vennes vaardigde hierop zyne Gemaalin, A- Jan van leijd, af, aan haaren Broeder, Koning Willem, Avenes afgeftaan die Karel, door vriendelyk fchryven, vrugteloos tot den afstand van Henegouwen zegt te beweegen. De Koning ftelde hem toen dag tot eenen Veldflag, op de Heide te *Asfche* in Brabant. Graaf Karel beloofde, hem daar te zullen verwagten, en beroemde zig, den

(a) WILHELM. PROCURAT. ad ann. 1240. & feqq. p. 505.

(b) Litter. Henr. Leod. Elect. in Thef. MART. & DURAND. Tom. I. c. 1051.

(c) Litter. Wilh. Regis in Thef. MART. & DURAND. Tom. I. c. 1033.

(7) Veelligt omtrent het jaar 1250. Immers toen bevondt Koning Willem zig in Henegouwen, gelyk, uit eenen zyner Brieven, op den zevenentwintigften van Slagmaand des gemelden jaars, te Bergen in Henegouwen, getekend, blykt. Vide A. MIRÆI Donation Belgicar. Cap. CXIII. p. 583. Tom. I. Oper. Diplom.

WILLEM II. den *Water-Koning* (8), op 't vlakke veld, met weinig moeite, te zullen kunnen overwinnen. Doch naauwlyks hadt hy vernomen, dat Koning Willem, in 't volgende jaar, in 't veld verscheenen was, of hy verliet *Enghien*, dat hy bezet hadt, en week naar Valenchyn, voor welke Stad, Koning Willem terstond het beleg sloeg. Gedurende de belegering, ontsnapte de Graaf van Anjou uit de Stad (d), en keerde naar Frankryk te rug (e). Vrouw Margareet kwam toen aan de hand. En Koning Willem bragt, kort hierna, te wege, dat zy Henegouwen aan Jan van Avennes afstondt (f): waarmede ook de Vrede, tusfchen Vlaanderen en Holland, gemaakt was. 't Blykt, uit eenige oorspronkelyke stukken (g), dat Paus Innocent de IV, in het bewerken deezer Vrede, de hand gehad hadt.

Vrede met Vlaanderen.

XXXII. Niet lang hierna, ontboodt de Paus Koning Willem, tegen Kersttyd, in Italie, be- loovende hem daar de Keizerlyke Kroon op 't hoofd te zullen zetten (h). De Koning ondernam hierop eene reis naar Geneve, alwaar de Paus zig toen bevondt. Hier werdt, vermoedelyk, de tyd tot de Krooning be- stemd; doch Koning Willem vondt goed, vooraf

Kroon te ontvangen.

(d) MELIS STORÉ in Willem II. bl. 88. 91.

(e) J. IPERII Chron. S. Bertini Cap. XLIX. Part. III. c. 730.

(f) MELIS STORÉ in Willem II. bl. 91, 92.

(g) Apud MARTEN. & DURAND Thesaur. Tom. I. s. 1057, 1058.

(h) Innoc. IV. Epist. apud BEKAM in Henrico p. 86. & apud MIRÆUM Donat. Belg. Cap. CXII. p. 425. Tom. I. Oper. Dipl.

(8) Zo schynt hy Willem, spotswyze, genoemd te hebben, om dat deeze Graaf was van een laag en wa- terig Land.

vooraf nog een' keer naar Duitschland te WILLEM II. doen, alwaar hy, volgens zyn eigen getuigenis, in eenen Brief aan den Abt van Egmond, die nog voorhanden is (i), met genegenheid, ontvangen werdt. Uit Duitschland vertrok hy, in den aanvang des jaars 1255, naar Utrecht, alwaar, sedert eenige jaaren, merkelyke veranderingen waren voorgevallen.

Bisfchop Otto de III, in 't jaar 1249 overleeden zynde, werdt opgevolgd, door Gozewyn van Amstel, een' Zoon, zo men wil, van Egidius van Amstel, Broeder van Heere Gysbrecht, die de Bisfchoppelyke waardigheid naauwlyks een jaar bezeten hadt, of hy deedt 'er afstand van, in de tegenwoordigheid (k), en zo sommigen willen, ook op de begeerte van Koning Willem, die den Huize van Amstel ongenegen was (l). Men hielt hem voor onbekwaam tot de Regeering. In 't byzonder, werdt hy van verwaarloozing der tydelyke zaken des Bisdoms beschuldigd. Gysbrecht van Amstel de II. en Herman van Woerden namen den afstand van Bisfchop Gozewyn zo zeer ter herte, dat zy Henrik van Vianden, die na hem tot de Bisfchoppelyke waardigheid verheeven was, terftond den oorlog verklaarden. Otto de III, Graaf van Gelder, hadt zig met hen verbonden: en 't Stigt werdt dus, van verscheiden' kanten, met eenen inval, gedreigd. Koning Willem, die toen in Duitschland was, begaf zig met een Leger herwaards, voorgevende den Bisfchop met zyne vyanden te willen

Gozewyn van Amstel staat van 't Bisdom van Utrecht af.

Onlusten hier over met de Heeren van Amstel en Woerden

(i) Apud BEKAM p. 87.

(k) BEKA in Goesvino. p. 85.

(l) HEDA in Goesvino. p. 213.

WILLEM II. len bevredigen. Doch pas voor dat hy binnen Utrecht kwam, was de Bisfchop met zyn volk ter Stad uit, en den vyand te gemoet getrokken. Digt onder de Stad, viel een fel gevegt voor, in welk de Bisfchop de overwinning behaalde. De Heeren van Amftel en van Woerden werden gevangkelyk binnen Utrecht gebragt; doch geflaakt, ter bede van Koning Willem, die kort hierop naar Holland verreisde. Bisfchop Henrik viel toen in de Veluwe, en behaalde hier zo groot een' buit, dat hy, uit den zelve, federt, voor een gedeelte ten minfte (9), het Slot *Vreeland* aan de Vegt ftigte; waardoor zyn Bisdom, tegen de invallen der Amftellandsche Opgezetenen, beveiligd werdt (10). Te vooren, was de zoen getroffen, tufchen den Bisfchop en Gysbrecht van Amftel. „Gysbrecht moest, met zyne
 „aanhangers, tot vyfhonderd in getal, on-
 „der welken *Gysbrecht van Gooye* was, bloots-
 „voets en in wollen kleedinge, den Bisfchop,
 „in de Domkerke, op de knieën, vergiffenis
 „verzoeken, en hem, voorts, als zynen
 „Leenheer, trouwe zweeren (10).” De Bis-
 fchop

(10) BEKA in Henrico. p. 84, 85.

(9) Uit eenen zyner Brieven blykt, dat hy het Landgoed *Enge*, buiten de Katharynen-Poort te Utrecht gelegen, voor driehonderd en vyftig mark gangbaare Utrechtsche Munt aan den Deken en 't Kapitel der Utrechtsche Kerke verkogt heeft, om het geld, tot den opbouw van 't Slot *Vreeland*, te gebruiken. *Diplom. Henrici Episc. apud BUCHEL. ad HEDAM p. 214.*

(10) Zie BUCHELIUS op BEKA p. 90, en vooral C. P. HOYNCK VAN PAPENDRECHT, in *Analcët. Belg.* Tom. III. P. I. p. 324, alwaar egter, GISE. LAPP. A WAVE-
 REN,

schop verzoende zig, waarschynlyk, ook met WILLEM den Graave van Gelder: en 't Stigt genoot, II. gedurende het Leeven van Bisshop Henrik, eene tamelyké rust.

In deezen staat, vondt het Koning Willem, toen hy, in den aanvang des jaars 1255, wederom te Utrecht kwam. Men wil, dat hy voorhadt, met den Bisshop en de Geestelykheid, over zyne Reis naar Italië, te raadpleegen. Doch terwyl hy met hen in gesprek was, liep hy gevaar van 't leeven te verliezen. Een onbekende wierp hem eenen zwaaren steen naar 't hoofd, en maakte zig terstond daarop t'zoek, zo dat hy, sedert, nergens te vinden was. Koning Willem, die den steen maar pas ontweeken was, verzet over dit toeval, eischte dat men den daader naspoorde, gelyk geschiedde; doch zonder vrugt. De Koning gaf ondertuschen der Stad de schuld van zyn ongeluk. Hy verweet der Burgerye, onder welke hy zelf zig, eenige jaafen geleeden, hadt laten aantekenen (n), haare ondankbaarheid voor de weldaaden haar door hem beweezen (1), en trok verstoord ter Stad uit (o).

Ook

(n) BEKA in Ottone III. p. 80.

(o) BEKA in Henrico p. 87.

RËN, zo ik meen, ten onregte, deezen zoen onder Graave Floris plaatst.

(1) Onder deeze weldaaden, munten uit de Voorregten, aan die van Utrecht, by drie byzondere Brieven, een op den zeventienden, en twee op den agttienden van Zomermaand des jaars 1252, getekend, door Koning Willem geschonken: bestaande in beloften van bescherming door Holland en Zeeiland, herstelling van 't gene den Stigtschen, door Hollanders of Zeeuwen, ontvreemd

WILLEM
II.
XXXIII.
Opstand
der West-
friezen.

Ook riepen hem zyne zaaken elders. De Westfriezen, die, gelyk van ouds, het juk der Graaflyke Regeeringe ongaarne droegen, en jookerig bleeven naar Vryheid, waren, gedurende het afzyn van Koning Willem, tegen hem opgestaan, en hadden, volgens hunne gewoonte, de Landen hunner nabuuren, door menigen inval, ontrust. Sommigen vermoeden, dat Koning Koenraad, Zoon van Keizer Fredrik den II, hen tegen Koning Willem hadt opgestookt (*p*). Om hen te beteugelen, was het Slot te *Heemskerk*, in den jaare 1252, gestigt, en ter bewaaringe toevertrouwd aan Heere *Gerrit van Heemskerk*, die hen, op den elfden van Bloemaand des jaars 1254, in eenen Scheepsstryd, overwonnen, en omtrent vyfduizend man afgeslaagen hadt (*q*). Een weinig laater, hadt de Koning, Oostwaards van Alkmaar, een ander Slot, *Toorenburg* genoemd, doen opwerpen (*r*). Doch de Westfriezen, hierdoor meer getergd dan bedwongen, noodzaakten Koning Willem, op nieuws, Heirvaart tegen hen te beschryven. De Winter des jaars 1255 werdt tot den togt beitemd,

(*p*) NAUCLERUS *ad annum* 1256.

(*q*) LEEUWOLD VAN NORTHOF *by ORLERS* Besch. van Leyden *bl.* 290.

(*r*) BEKA *in Henrico* *p.* 87.

vreemd was, en eene verklaring, dat niemant eenen Utrechtschman in regten betrekken mogt dan voor den Bischof of deszelven Regter, op eene boete van honderd mark gouds. Een deezer Brieven is gegeven, ten oirkonde van Henrik van Voorne, Nikolaas Persyn, Dirk van Gouda, Filips van Wasfenaar, Willem van Brederode en Hugo van Kralingen, Ridders, en Dirk van Teilingen. *Vide Diplom. Wilbelmi Regis apud H. DAM* *p.* 209, 210.

ftemd. Omtrent Kersttyd, als men dagt, dat WILLEM het Ys bekwaam begon te worden, om een Le-ger te kunnen houden, brak Koning Willem uit Holland op, trekkende, langs den zoom van Kennemerland, naar Alkmaar (s), welke Stad hem gunstig was, en 's jaars te voren, verscheiden Voorregten van hem ontvangen hadt: onder anderen „ eene tienjarige „ Vryheid van alle lasten, behalven van den „ Krygstogt tegen de Friezen (t).” Van Alkmaar trok de Koning naar Vroone (u), een voor- naam Westfriesch Dorp, dat zig te vooren reeds aan hem onderworpen hadt, en, zo wel als het nabuurig Ouddorp, bestierd, werd, volgens Keuren, door Koning Willem zelve, verleend (v). 't Heir, tot hier toe gekomen, hadt eene groote bevrooren' plas, waarschy- lyk de Heer Huigenwaard, voor de borst. Over deeze naderde men den vyand, in twee hoopen; welker een, door Heere Willem van Brederode, tegen de Dregterlanders (w), de andere, door Koning Willem zelve, naar den kant van Hoogtwoude, aangevoerd werd. De Friezen, gekleed in ligte Linnen rokken, stonden, aan verscheiden' hoopen op 't ys verspreid, en waren met Werpspietfen, Deensche bylen en halve pieken gewapend. De Hollanders daarentegen waren zwaar geharnast. De Koning zat, daarenboven, op een groot, moedig Paard, dat, zo wel als hy zelf, zwaar ge- wa-

(s) MELIS STOKK in Willem II. bl. 93.

(t) Diplom. Wilh. Regis 11 Junii 1254. in de Handv. van Alkm. bl. 1.

(u) MELIS STOKK in Willem II. bl. 93.

(v) Handy. van Floris V. in de Handv. van Dregterl. bl. 49.

(w) BEKA in Henrico p. 87.

WILLEM II. wapend was. Het ys hadt nu meer dan een halven voet dikte (x); dus scheen de togt wel te waagen te zyn. Brederode ook, die op de Dregterlanders aantrok, behaalde de overwinning (y). Doch de andere Friezen weeken naar den kant van 't ys, in de Rietboschen, alwaar zy verscheiden hinderlaagen gelegd hadden, en lokten Koning Willem, tot zyn ongeluk, derwaards. 't Ys was hier zwakst. De Koning, hierop geen agt geevende, rent den vyand agter na, zonder van de zynen, die 't gevaar veelligt merkten (z), gevolgd te worden. Straks daarop scheurt het ys, daar 't Paard tot aan den buik toe inzakt. De Koning geeft het de spooren met zo veel selheid, dat het Dier, aan 't woeden slaande, terwyl het zig wil en niet kan redden, den Ryder van den rug werpt, en op 't lyf valt. Toen schieten eenige weinige Friezen toe, die, zig geelatende den Koning niet te kennen, wreed genoeg waren, om hem, die erbarmelyk om Lyfsgenade smeekte, en een geweldig groot Losgeld aanbodt, met hunne Werpspietfen, van 't leeven te berooven (a). Dit ongeluk gebeurde niet verre van Hoogtwoude, op den eenentwintigsten van Louwmand des jaars 1256. De Friezen, 's Konings Lyk uit het ys gehaald hebbende, begroeven het heimelyk in zeker Huis te Hoogtwoude, alwaar het na-

1256.

(x) MATTH. PARIENSIS. *ad annum* 1256. p. 793.(y) BRKA in Henrico p. 37. JOANN. A LEYDIS van de Heeren van Brederode *Cap.* XXIII. p. 623.(z) *Vide* MENCON. Chron. *ad annum* 1256. p. 157.(a) MATTHÆUS PARIENSIS. *ad annum* 1256. p. 793. MILES STOKER in Willem II. *bl.* 93. WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1255. MENCONIS Chr. *ad annum* 1256. p. 157.

derhand ontdekt werdt, door 's Konings Zoon, WILLEM II.
Graave Floris den V, die het te Middelburg
ter aarde deedt brengen. Het Leger des Konings
trok, na zynen ongelukkigen dood, in wanorde
en met zwaar verlies, naar Holland, te rug.
Eenige Kronyken melden, dat van de Delftsche
en Alkmaarsche Poorters, die deezen togt hadden
bygewoond, maar vyf man wederom t'huis kwamen,
die eger hunne Bannieren behouden hadden.
Doch van de Dordrechtschen zouden niet meer
dan drie man te lyve gebleeven zyn (b). Sommigen,
die, zo men wil, den Koning ligtelyk uit het ys
hadden kunnen verlossen, hebben zig, sedert,
niet buiten vermoeden kunnen houden, dat zy
zig, tot het veroorzaaken van zynen dood,
verraaderlyk, hadden laaten omkooopen (c).

Koning Willem is, zo ver my bekend is, XXXIV.
de eerste onzer Graaven, van welken Hand-
vesten en Keuren, aan Hollandsche Steden
verleend, voorhanden zyn. De Hollandsche
en Zeeuwsche Steden begonden nu allengskens
magtiger te worden. Haare Poorters waren
den Graaven van dienst in den Oorlog, zo wel
buitens- als binnens-Lands. En derzelver dien-
sten werden, met het schenken van nieuwe
Voorregten, vergolden. Van het Alkmaars
Privilegie van den jaare 1254, hebben wy reeds
gewag gemaakt. Haarlem was, eer Willem
nog Koning werdt, te weeten in den jaare
1245, door hem reeds van de Graaflykheids
Tollen vry verklaard, en van Stads Keuren voor-
zien :

(1) REGERSB. Chron. van Zeel. II. Deel, bl. 85.

(2) MELIS STOEK in Willem II. bl. 94.

WILLEM II. zien: by welken, ook nog Geldboeten op verscheiden' misdaden, en zelfs op den doodslag gesteld werden. Doch iemant, met zeven getuigen, van Verkragting overtuigd, verbeurt, volgens deez' Keuren, zyn hoofd. Eene gehuwde Vrouw, zig met bakken, vrouwen of garenhandel geneerende, mag niet meer dan een *badte broots*, een *brouwte biers* en een *stiene gaerns* verliezen. De Poorters moeten den Graave met vier en zestig mandien; en hem twintig pond, jaarlyks, opbrengen, en even zo veel als hy ten Keizerlyken Hove vaart, trouwt of Ridder wordt; doch vyftien als zyn Broeder Ridder wordt, of als zyn Broeder of Zuster trouwen (d). Willem de II. hadt ook, in 't jaar 1246, de Stad Delft, met verscheiden' diergelyke Voorregten beschonken (e), onder voorwaarde, dat men hem vyftig ponden jaarlyks betaalen zou, en nog twintig, wanneer hy Ridder werdt, of zig in de Egt begaf; 't welk beide, sedert, gebeurde. In 't jaar 1253, hadt hy Dordrecht van diergelyke Voorregten en Keuren voorzien: volgens welken, een Doodslager het hoofd verbeurt. En deez' is de eerste reiz' dat ik, in onze oude Handvesten, halsstraf op Manslag gesteld vind. Doch op moord en doodslag met verboden geweer, staat reeds doodstraf, in de Haarlemsche Keuren van den jaare 1245. De Poorters moesten den Graave jaarlyks zestig ponden opbrengen, en hem, wanneer hy in de Stad kwam,

(d) Handv. van Willem II. by SCREVELIUS Haar. bl. 218.

(e) Vide BOXHOORN. Theatr. Urb. Holl. p. 161.

„ kwam, den noodigen leeftogt veertien dagen **WILLEM**
 „ borgen (f).” In 't jaar 1250, hadt hy hun **II.**
 reeds Vryheid van eenige Tollen verleend (g).

Men ſchryft aan Koning Willem ook Keuren voor geheel Zeeland toe. Zeker is het, dat hy aan de Stad Zierikzee Keuren en Voorregten gegeven heeft, van welken nog oude Aſſchriften in weezen zyn (h). Zy komen gedeeltelyk met de oude Friſche Wetten, en met de vroeger Keuren van Middelburg, West-Kapellen en Domburg overeen. In dezelve, krygt de Baljuw, als Graaf, in des Konings plaats, magt, om zaaken te beregten, die, door den Nederbaljuw, of Schout en Schepenen, niet konnen beregt worden.

Willem de II. heeft zig ook, door het Gebouwen door
 ſtigten van eenige gebouwen, vermaard ge- Willem
 maakt. Men ſchryft hem het opregten van den II.
 een Huis te Alkmaar toe, ter plaats, al gefigt.
 waar 'er federt een gefigt werdt, welk nog
 't jaartal 1252 in den voorgevel draagt. Ook
 zou hy, ten zelfden tyde, aldaar eenen weg
 gelegd hebben, die nog den Konings weg
 heet (i). Sommigen willen, dat het Stad-
 huis te Haarlem, oudtyds, een Hof der
 Graaven, en byzonderlyk ook van Koning
 Willem geweest zy; waarvan eene ſtraat,
 die ter zyde tegen het zelve aanloopt, nog
 den naam van Koningsſtraat draagen zou
 (k). Doch of hy dit gebouw gefigt heb-
 be,

(f) Handv. van 1252. [1253] by BALEN Dordrecht, bl. 420.

(g) Handv. van 1249. [1250] by den zelfden; bl. 433.

(h) By BOXHORN. op REIGERSB. II. Deel, bl. 73. enz.

(i) VAN DER WOUDE Chron. van Alkmaar, bl. 19.

(k) SCRIVERIUS Graaven bl. 220.

WILLEM
II.

be, is onzeker. Zelfs blykt, uit egte stukken, dat 'er, in 't jaar 1214, reeds een Hof te Haarlem geweest is (l). Met meer grond, wordt hem het opregten van het Hofgebouw in den Haage toegeschreeven (m); hoewel de tyd der Stigtinge onzeker is. Uit een' Schryver der veertiende eeuw (n), is af te neemen, dat dit Hof, omtrent den jaare 1250 of 1252, is aangevangen. Koning Willem wordt ook voor den opsteller van een Gebedenboek gehouden, welk deezen Titel voerde: *Guillelmi secundi, Hollandiæ Comitis & Romanorum Regis, Agalma Religiosorum, sive Meditationes circa Mysteria Passionis Dominicæ*, dat is „Vreugde der Geestelyken „of Overdenkingen over de verborgenheden „van het Lyden des Heeren, van Willem den „tweeden, Graave van Holland en Roomsche „Koning (o).” Doch veelligt is dit Boek alleenlyk, ten zynen dienste, door anderen, opgesteld, of mogelyk is hy 'er slegts bezitter van geweest.

(l) Zie hier voor, bl. 338. verg. met bl. 223.

(m) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXIII. Cap. 15.*

(n) BEKA in OTTON. III. p. 80. coll. cum HEDA p. 209, 210.

(o) Zie BOXHORN op REIGERSE. I. Deel, bl. 152.

55

VERBETERINGEN OP DE
NAAMLYST DER INTEEKENAAREN.

[te plaatzen agter het Tweede Deel.]

bladz. 1. staat R. van Alderwereld, Heer van Rozenburg, moet zyn Mr. R. van Alderwereld, Here van Rosenburg, Leenman van den Lande van Voorne, Commissaris van 's Lands Magazynen en Havenmeester te Hellevoetsluis.	bladz. 33. staat A. Anthonie Simon Meynadier, moet zyn Meynadier.
— 6. staat Bruch (J. H.) Commissaris van de Zeevlooten te Helvoetsluis, moet zyn Zeelootsen.	— 43. staat Gerrit van Rossum, Leeraar der Remonstranten te Haarlem, moet zyn Gerrit van Rossum, te Haarlem.
— 9. staat Certon (....) moet zyn Certon, (Jacob Paul)	— 48. staat P. S. Snehlage, Advocaat te 's Bosch, moet zyn te Zutphen. — 50. staat Tak, (Jan Hemeryk) moet zyn Hemeryk Tak. (Jan)

Overgeflaagen Naamen.

Brouwer, (Abraham) te Amsterdam. Clement, (S.) Boekverkooper te Zwol. Clement, (F.) Boekverkooper te Zwol. Dorp, (Johannes Didericus van) Predik. te Eepe. Eckringa, (P.) Ontfanger der Convoyen en Licentien &c. in de Bourtange. Fronhoff (J. W.) R. C. Priester & Capelaan in de Stede Beverwyk.	Huizing, (L.) Boekverkooper te Groningen. Martini, (Mr. Hendrik Bernard) Advocaat en Canunnik in 't Kapittel van Oud-Munster. Poel, (Willem) te Amsterdam. Potholt, (Harmanus) Makkelaar te Amsterdam. Riedel, (L. S.) Kapt. Lieut. in 't Corps Artillerie. Woenzel, (Matthys van) te Amsterdam.

VOOR DEN BINDER.

De Plaatn dus te plaatzen :

De Kaart tegen over	-	bladz.	3
Hertog Godefried enz.	-	-	90
Koning Karel enz.	-	-	108
De overige twee Plaatn volgens de bladzijden , welke daar boven staan.			

(A) (B) (C) (D) (E) (F) (G) (H) (I) (J) (K) (L) (M) (N) (O) (P) (Q) (R) (S) (T) (U) (V) (W) (X) (Y) (Z) (AA) (AB) (AC) (AD) (AE) (AF) (AG) (AH) (AI) (AJ) (AK) (AL) (AM) (AN) (AO) (AP) (AQ) (AR) (AS) (AT) (AU) (AV) (AW) (AX) (AY) (AZ) (BA) (BB) (BC) (BD) (BE) (BF) (BG) (BH) (BI) (BJ) (BK) (BL) (BM) (BN) (BO) (BP) (BQ) (BR) (BS) (BT) (BU) (BV) (BW) (BX) (BY) (BZ) (CA) (CB) (CC) (CD) (CE) (CF) (CG) (CH) (CI) (CJ) (CK) (CL) (CM) (CN) (CO) (CP) (CQ) (CR) (CS) (CT) (CU) (CV) (CW) (CX) (CY) (CZ) (DA) (DB) (DC) (DD) (DE) (DF) (DG) (DH) (DI) (DJ) (DK) (DL) (DM) (DN) (DO) (DP) (DQ) (DR) (DS) (DT) (DU) (DV) (DW) (DX) (DY) (DZ) (EA) (EB) (EC) (ED) (EE) (EF) (EG) (EH) (EI) (EJ) (EK) (EL) (EM) (EN) (EO) (EP) (EQ) (ER) (ES) (ET) (EU) (EV) (EW) (EX) (EY) (EZ) (FA) (FB) (FC) (FD) (FE) (FF) (FG) (FH) (FI) (FJ) (FK) (FL) (FM) (FN) (FO) (FP) (FQ) (FR) (FS) (FT) (FU) (FV) (FW) (FX) (FY) (FZ) (GA) (GB) (GC) (GD) (GE) (GF) (GG) (GH) (GI) (GJ) (GK) (GL) (GM) (GN) (GO) (GP) (GQ) (GR) (GS) (GT) (GU) (GV) (GW) (GX) (GY) (GZ) (HA) (HB) (HC) (HD) (HE) (HF) (HG) (HH) (HI) (HJ) (HK) (HL) (HM) (HN) (HO) (HP) (HQ) (HR) (HS) (HT) (HU) (HV) (HW) (HX) (HY) (HZ) (IA) (IB) (IC) (ID) (IE) (IF) (IG) (IH) (II) (IJ) (IK) (IL) (IM) (IN) (IO) (IP) (IQ) (IR) (IS) (IT) (IU) (IV) (IW) (IX) (IY) (IZ) (JA) (JB) (JC) (JD) (JE) (JF) (JG) (JH) (JI) (JJ) (JK) (JL) (JM) (JN) (JO) (JP) (JQ) (JR) (JS) (JT) (JU) (JV) (JW) (JX) (JY) (JZ) (KA) (KB) (KC) (KD) (KE) (KF) (KG) (KH) (KI) (KJ) (KK) (KL) (KM) (KN) (KO) (KP) (KQ) (KR) (KS) (KT) (KU) (KV) (KW) (KX) (KY) (KZ) (LA) (LB) (LC) (LD) (LE) (LF) (LG) (LH) (LI) (LJ) (LK) (LL) (LM) (LN) (LO) (LP) (LQ) (LR) (LS) (LT) (LU) (LV) (LW) (LX) (LY) (LZ) (MA) (MB) (MC) (MD) (ME) (MF) (MG) (MH) (MI) (MJ) (MK) (ML) (MM) (MN) (MO) (MP) (MQ) (MR) (MS) (MT) (MU) (MV) (MW) (MX) (MY) (MZ) (NA) (NB) (NC) (ND) (NE) (NF) (NG) (NH) (NI) (NJ) (NK) (NL) (NM) (NN) (NO) (NP) (NQ) (NR) (NS) (NT) (NU) (NV) (NW) (NX) (NY) (NZ) (OA) (OB) (OC) (OD) (OE) (OF) (OG) (OH) (OI) (OJ) (OK) (OL) (OM) (ON) (OO) (OP) (OQ) (OR) (OS) (OT) (OU) (OV) (OW) (OX) (OY) (OZ) (PA) (PB) (PC) (PD) (PE) (PF) (PG) (PH) (PI) (PJ) (PK) (PL) (PM) (PN) (PO) (PP) (PQ) (PR) (PS) (PT) (PU) (PV) (PW) (PX) (PY) (PZ) (QA) (QB) (QC) (QD) (QE) (QF) (QG) (QH) (QI) (QJ) (QK) (QL) (QM) (QN) (QO) (QP) (QQ) (QR) (QS) (QT) (QU) (QV) (QW) (QX) (QY) (QZ) (RA) (RB) (RC) (RD) (RE) (RF) (RG) (RH) (RI) (RJ) (RK) (RL) (RM) (RN) (RO) (RP) (RQ) (RR) (RS) (RT) (RU) (RV) (RW) (RX) (RY) (RZ) (SA) (SB) (SC) (SD) (SE) (SF) (SG) (SH) (SI) (SJ) (SK) (SL) (SM) (SN) (SO) (SP) (SQ) (SR) (SS) (ST) (SU) (SV) (SW) (SX) (SY) (SZ) (TA) (TB) (TC) (TD) (TE) (TF) (TG) (TH) (TI) (TJ) (TK) (TL) (TM) (TN) (TO) (TP) (TQ) (TR) (TS) (TT) (TU) (TV) (TW) (TX) (TY) (TZ) (UA) (UB) (UC) (UD) (UE) (UF) (UG) (UH) (UI) (UJ) (UK) (UL) (UM) (UN) (UO) (UP) (UQ) (UR) (US) (UT) (UU) (UV) (UW) (UX) (UY) (UZ) (VA) (VB) (VC) (VD) (VE) (VF) (VG) (VH) (VI) (VJ) (VK) (VL) (VM) (VN) (VO) (VP) (VQ) (VR) (VS) (VT) (VU) (VV) (VW) (VX) (VY) (VZ) (WA) (WB) (WC) (WD) (WE) (WF) (WG) (WH) (WI) (WJ) (WK) (WL) (WM) (WN) (WO) (WP) (WQ) (WR) (WS) (WT) (WU) (WV) (WW) (WX) (WY) (WZ) (XA) (XB) (XC) (XD) (XE) (XF) (XG) (XH) (XI) (XJ) (XK) (XL) (XM) (XN) (XO) (XP) (XQ) (XR) (XS) (XT) (XU) (XV) (XW) (XX) (XY) (XZ) (YA) (YB) (YC) (YD) (YE) (YF) (YG) (YH) (YI) (YJ) (YK) (YL) (YM) (YN) (YO) (YP) (YQ) (YR) (YS) (YT) (YU) (YV) (YW) (YX) (YZ) (ZA) (ZB) (ZC) (ZD) (ZE) (ZF) (ZG) (ZH) (ZI) (ZJ) (ZK) (ZL) (ZM) (ZN) (ZO) (ZP) (ZQ) (ZR) (ZS) (ZT) (ZU) (ZV) (ZW) (ZX) (ZY) (ZZ)